

175. Tiistaina 16 päivänä joulukuuta 1997

kello 11

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi
vuodelle 1998 5979

Hallituksen esitys 100/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 42/1997
vp
Talousarvioaloite 1—705/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Dromberg, Huotari, Juhantalo, Jäät-
teenmäki, Karhunen, Knaapi, Korkeaoja, Koski
M., Laitinen, Lamminen, Liikkanen, Rantanen,
Vehkaoja ja Viitamies.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Karhunen, Dromberg, Juhantalo, Laitinen,
Korkeaoja, Knaapi, Koski M., Lamminen, Veh-
kaoja, Viitamies ja Liikkanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saa tästä päivästä
yksityisasioiden vuoksi ed. Liikkanen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1998

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 100/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 42/1997 vp
Talousarvioaloite 1—705/1997 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtio-
varainvaliokunnan mietintö n:o 42.

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Hal-
lituksen syksyllä antama vuoden 1998 budjetti-
esitys on nyt ollut valiokuntakäsittelyssä, ja voi-
daankin hyvin todeta, että siihen tehdyt muutok-
set ovat olleet hyvin vähäisiä, eivätkä opposition
taholtakaan eriävässä mielipiteessä esitetyt muu-
tokset ole mitään uusia, joten kaikkiaan ensi vuo-
den budjetti vahvistettaneen täällä suhteellisen
vähäisin äänestyksin.

Kun tämä hallitus runsaat kaksi ja puoli vuot-
ta sitten aloitti toimintansa, sen kaksi merkittä-
vintä tavoitetta olivat työttömyyden huomattava
paraneminen niin, että työttömiä olisi puolta vä-
hemmän vaalikauden päättyessä, ja taloutemme
velkaantumisen saaminen myös kuriin. Yleisesti
myös tiedossa on, että ensiksi mainitussa tavoite-
teessa hallitus ei tule onnistumaan, vaikka työt-
tömyysluvut ovat joka tapauksessa voimakkaas-
ti laskeneet. Ensi vuodelle onkin laskettu työttö-
myyden olevan noin 13 prosentin luokkaa, mutta
kovin epätasaisesti se vaihtelee eri puolilla Suo-
mea.

Kun hallituksen taholta on nyt kiinnitetty eri-
tyistä huomiota pohjoisten osien ja Itä-Suomen

vaikeaan tilanteeseen, toivoa vain voi, ettei Väli-Suomi tässä tilanteessa kärsisi kohtuuttomasti. Kun esimerkiksi kotikaupungissani työttömyys on vielä noin 21 prosentin luokkaa, toivottavaa on, että tämä tilanne saa myös valtiovallan taholta sille kuuluvan huomion. Ymmärrettävää on, että esimerkiksi Helsingin seudun rakennusalan ylikuumenemista tilannetta myös valtion taholta voidaan hillitä ja pyritään hillitsemään, mutta vastaavaa ylikuumenemista ei ainakaan Keski-Suomessa ole havaittavissa. Viime päivinä julkaistut tiedot uusien työpaikkojen syntymisestä myös Keski-Suomeen ovat olleet varsin hyviä ja parempia kuin vuosikausiin, joten sielläkin suhdaudutaan varsin luottavaisesti tulevaisuuteen.

Mietinnöstä voidaan todeta, että vielä ensi vuonna valtio velkaantuu noin 15 miljardilla markalla. Tänä vuonna velkaantuminen on vielä hivenen suurempaa, mutta kaikkiaan on ilolla todettava, että velkaantuminen on ennakkoon arvioitua huomattavasti pienempää. Kun aikaan arvioitiin, että valtiontalouden tasapainottuminen olisi mahdollista aikaisintaan vuoden 2000 budjetissa, nyt näyttää ilmeiseltä, että jo vuonna 1999 Suomen valtion budjetti on tasapainossa, mikä on vankka osoitus myös hallituksen noudattamasta vakaasta talouspolitiikasta.

Etenkin keskustan taholta on taas kerran viimeisen vuorokauden aikana luotu uhkakuvia maan eri osien erilaisesta kohtelusta ja väitetty, että taloudellinen kehitys olisi huonoa muualla paitsi maan eteläosissa. Myönnän, että kuntien talousongelmat ovat viime aikoina lisääntyneet. Niihin yhtenä syynä ovat olleet valtiontalouden tasapainottumisesta aiheutuneet valtionosuuksien leikkaukset sekä yhteisöverossa kunnille huomompaan suuntaan tapahtuneet muutokset.

Oman kotikuntani kunnallispolitiikassa mukana olevana tiedän, etteivät vaikeudet suinkaan ole ohi ja että tulevina vuosina myös kunnissa joudutaan edelleen pohtimaan talouden tasapainottamista. Mielestäni kuitenkin on väärin luoda maahan mielipidettä, minkä mukaan tämänhetkinen tilanne johtaisi maaseudun ja maakuntien kurjistumiseen ja että maa olisi muka jakautumassa kahtia.

Vaikka muuttoliike onkin viime vuosina vilkastunut, ei se suinkaan suuntaudu yksinomaan pääkaupunkiseudulle, vaan muuttovoittajina ovat myös maakunnallisten keskusten ympärille kasvavat vireät seutukunnat. Ne ovat lähteneet kilpailemaan uusista asukkaista erilaisin markkinointikampanjoin, ja selvää onkin, että muuttoa on tapahtunut elinvoimaisiin seutukuntiin, joilla

on tarjota riittävät palvelut ja riittävät harrastusmahdollisuudet. Luonnollista myös on, että nousukautena työllisyys on ensisijaisesti parantunut kasvukeskuksissa, joista se laajenee muualle, myös ympäristökuntiin ja koko maakuntaan, uusina työpaikkoina tai viihtyisinä asumispaikkoina.

Myönteinen kehitys onkin nyt jo nähtävissä. Maaseutukeskusten työttömyys on ollut laskevassa suunnassa koko maassa ja vaikutus alkaa näkyä kaikissa muissa maakunnissa. Merkittävää onkin, että työministeriön työllisyyslukujen mukaan työttömyys on vähentynyt kaikissa työvoimapiireissä. Näin ollen keskustan väite siitä, että työllisyys paranisi vain etelän keskuksissa, ei ainakaan työministeriön laskelmien kanssa ole yhteensopiva väite.

Lääniuudistuksen myötä myös valtiovallan taholta on pyritty luomaan uudet edellytykset maan kehitykselle. Suuria odotuksia kohdistuu myös uusiin työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. Uusien aluehallintoviranomaisten tulisi kyetä ottamaan elinkeinoelämä entistä enemmän mukaan aluekehitystyöhön. Se edellyttää, että vuorovaikutus yritysten, työvoima- ja elinkeinokeskusten ja maakunnallisten liittojen välillä toimisi saumattomasti.

Huolestuttavaa nyt onkin, että valiokunnan saaman selvityksen mukaan uudistus tällä hetkellä on kuitenkin jäänyt puolitiehen. Ongelmana pidetään sitä, että toimintaa rahoitetaan useiden eri ministeriöiden määrärahoista eikä johdolla ole mahdollisuuksia kokonaisvaltaisesti päättää keskuksen toiminnasta, joten uudistuksen tavoitteet ainakin tällä hetkellä ovat vielä saavuttamatta.

Vaikka arvioni tulevan vuoden budjetista onkin varsin myönteinen, todettava myös on, että monia epävarmuustekijöitäkin on vielä olemassa. Muun muassa poliisit ovat katsoneet, että he ovat jääneet vaille luvattuja budjettivaroja tai että heidän toimintansa varojen niukkuudesta johtuen on vaikeutunut liikaa. He ovat katsoneet täysin oikeutetusti, että rahaa jo lähes 500:n avoinna olevan viran täyttämiseen tarvittaisiin kipeästi ja etteivät heihin kohdistuneet leikkaukset lopultakaan saa aikaan toivottua säästöä lisääntyvän rikollisuuden takia, mihin seikkaan ei tänä päivänä kiinnitetä varmaankaan riittävästi huomiota.

Tosiasiata myös on, että yleinen kansalaisten turvattomuus väkivallan lisääntyessä on seikka, johon valtiovallan pitäisi enemmän puuttua, kun poliiseilla ei ole enää resursseja sen torjumiseen.

Onkin tyydytyksellä pantava merkille, että valio-
kuntakäsittelyn aikana mainittu hallinnonala on
saanut lisää 30 miljoonaa markkaa, vaikka jo
hallintovaliokunnan lausunnossa lisämäärära-
han tarve todettiin 10 miljoonaa markkaa
suuremmaksi. Nyt on vain toivottava, että
myönnettävä määräraha aikaansaa poliisin toi-
mintaan sen kaipaamaa parannusta.

Arvoisa puhemies! Monissa puheenvuoroissa
on täällä myös käsitelty helikopterihankintoja,
joihin alun perin pyydettiin 8 miljardin markan
valtuuksia kolmen suunniteltavan valmiuspri-
kaatin varustamiseen, mistä summasta kopterien
osuus olisi lähes 4 miljardia markkaa. Mainittu
summa perustui pitkälle arvioon, koska riittävän
yksityiskohtaista laskelmaa kaupan lopullisista
kustannuksista ei ole esitetty. Myöskään puolus-
tuspoliittisen selonteon yhteydessä näitä seikko-
ja ei sivuttu juuri lainkaan, joten hankinnat va-
ativat vielä perusteellisen selvityksen. Talousar-
vioesityksessä vuodelle 1998 tuleva 18 miljoonan
markan määräraha antanee kuitenkin mahdolli-
suuden riittävän selvityksen tekemiseen mahdol-
listen helikopterihankintojen solmimisesta.

Panen tyydytyksellä merkille myös liikenne-
ministeriön hallinnonalan kohdalla mietinnössä
maininnan uusien tiekohteiden huomioimisesta.
Tiedän tarkoin, kuinka tärkeitä esimerkiksi
Keski-Suomelle olisi Valtatie 4:llä tapahtuva
moottoritien jatkaminen Jyväskylän — Kirri-vä-
lillä. Nyt mietinnössä on maininta myös tästä
hankkeesta, joten toivottavaa on, että ensi vuon-
na lisäbudjettien yhteydessä hanke etenisi niin,
että rakennustyöt voitaisiin aloittaa mitä pikim-
min.

Arvoisa puhemies! Mielestäni maan hallituk-
sen toimenpiteet ensi vuoden talousarvion suh-
teen ovat varsin tyydyttävät ja taloudellinen ke-
hityksemme on oikean suuntainen. Työmarkki-
naratkaisut olivat mallittaiset, ja maan velkaan-
tuminen on selvässä laskussa. Ilmeistä onkin,
että vaalikauden päättyessä tämä eduskunta voi
jättää seuraajalleen hyvät edellytykset lähteä ke-
hittämään tätä maata entistä parempaan suun-
taan.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Puuttuisin ed. Karpion pu-
heenvuoron erääseen kohtaan, joka koskee poliis-
ien määrärahoja. Tietysti on hyvä, että valio-
kunnassa poliisien määrärahoja on lisätty 30 mil-
joonaa markkaa, mutta käytännössähän tämä
tarkoittaa sitä, että taso pystytään pitämään sa-
mana, mikä se on tällä hetkellä, eli noin 2 000

poliisimiestä on pois kenttätöystä päivittäin. Li-
säksi, jos poliisit vaativat rahana tällä hetkellä
ylityöpankissa olevat ylityöt, uskoisin, että tämä
rahamäärä ei paranna tilannetta lainkaan.

Arvoisa puhemies! Itse olen ymmärtänyt, että
suurin osa tästä rahasta käytetään laitehankin-
toihin, jotka johtuvat siitä, että Suomi on EU:n
puheenjohtajamaa lähiaikoina.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ed. Karpio ansaitsee hallituk-
sen uskollisen soturin kunnianimen äskeisen pu-
heenvuoronsa johdosta. Olisin hänen huomio-
taan kiinnittänyt vain siihen, että kun todellisu-
udessa valtakunnan sisäistä muuttoliikettä on ja
kun sanoitte äskeisessä puheenvuorossanne, että
se kohdistuu ja suuntautuu sosiaalisen turvalli-
suuden suuntaan, se ei perustu silloin varmaan
tietoon vaan nimenomaan kuvaan, että jostakin
osaamis- ja kasvukeskuksesta turvallisuutta on
löydettävissä. Kun viittasitte oman kotikaupun-
kinne kunnallispolitiikkaan, minäkin viittaan sii-
hen vastauspuheenvuorossani ja totean, kuinka
vaikea jonkin Oulun kaltaisen kaupungin on itse
asiassa vastata tähän illusoriseen huutoon. Toi-
sin sanoen nyt pitäisi rakentaa infra, pitäisi ra-
kentaa palvelut, joita muuttajille tarjotaan. Toi-
sin sanoen nyt olevien asukkaiden pitäisi satsata
muuttajien hyväksi saamatta tuloja. Arvoisa ed.
Karpio, tämä on kova juttu esimerkiksi Oulussa.
Eilinen valtuuston budjettikeskustelu osoitti,
kuinka juuri teidän puolueellenne ja keskusta-
puolueelle on erittäin vaikeata vastata tähän
huutoon.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoi-
sa puhemies! Ed. Vistbackalle ensinnäkin toteai-
sin, että ihmettelen hivenen käyttämääne pu-
heenvuoroa siitä, ettei 30 miljoonaa mitenkään
parantaisi nykyistä tilannetta. Kyllähän toki
tämä summa, vaikka se varmaankaan ei ole riit-
tävä, luo paremmat edellytykset myös poliisin
toiminnalle ja myös niille hankinnoille, joita siel-
lä mahdollisesti on suunnitteilla.

Kun totesin, että monilla asutuskeskuksilla
menee jo hyvin, totesin myös samalla, että se
myös säteilee ympäristökonttiin ja maakuntiin
uusina työpaikkoina. Tieyhteydet ovat jo hyvät,
ja on paljon helpompi käydä työssä koko maa-
kunnasta käsin, kun työpaikkoja on maaseutu-
keskuksissa. On todella monia uhkatekijöitä,
niin kuin ed. Pulliainen totesi, mutta lähen kui-
tenkin siitä, että ollaan menossa parempaan
suuntaan.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! 1600-luvulla elänyt filosofi Spinoza määritteli hyveet siten, että yksilön hyve on ajatuksen suurpiirteisyys ja mielen rohkeus, valtion hyve on turvallisuus.

Arvoisa puhemies! Tilanteessa, jossa Suomen talous on yleisenkin laman jälkeen parantunut ja nimenomaan valtion tulokehitys on suotuisampi, Spinozan hyveillä — ajatuksen suurpiirteisyydellä ja mielen rohkeudella — olisi voitu saada aikaan parempikin talousarvioesitys eli budjetti ensi vuodelle. On tietenkin hyvä, että on saatu velkaantumiskehitys käännettyä parempaan suuntaan, mutta kenen ehdoilla tämä on tapahtunut, siitä sopii keskustella paljonkin nimenomaan arvokysymyksenä.

Tasa-arvo Suomessa ei näytä oikein hyvin toimivan, ja nimenomaan heikommat ja avuttomammat ihmiset ovat jäämässä entistä huonompaan asemaan. Se on nähty eräissä viime viikon äänestyksissä, joissa useat vasemmistoliiton ja sosialidemokraattien edustajat äänestivät hallituksen ikäviä leikkauksia vastaan. Huomaan, että tältä osin hallituksen sisällä ei vallitse niin harmoninen yhteistyö kuin on annettu ymmärtää. Ilman ajatuksen suurpiirteisyyttä me emme kykene arvostamaan toinen toistamme emmekä kykene näkemään omia vikojamme ja ilman mielen rohkeutta emme kykene tekemään oikeita ratkaisuja, joskus ehkä kipeitäkin.

Mutta ennen kaikkea tämä valtion hyve, turvallisuus, josta Spinoza puhuu, näyttää unohtuneen budjetissa. Tarkoitin turvallisuudella laajasti sellaista yhteiskuntaa, jossa ihmiset voivat elää ilman pelkoja, ilman ahdistusta, ilman syrjäytymistä, ilman hylätyksi tulemisen pelkoa. Tämä turvallisuus vaatii naisrauhaa, kotirauhaa, katurauhaa, ylipäättään kaikkia turvallisen elämän edellytyksiä, missä tahansa ihminen elääkin. Tietenkin turvallisuus vaatii rajojemme loukkamattomuudesta huolehtimista, joka on toteutettava viimeisen päälle.

Tästä viimeisestä asiasta haluan nimenomaan tuoda esille hallituksen käsittämättömän hoipertelun. Kun puolustuspoliittisessa selonteossa vastoin keskustan ja muun opposition tahtoa otettiin kanta, että useista varuskunnista luovutaan ja halutaan rakennemuutos toteuttaa Puolustusvoimissa, vastustimme sitä sen tähden, että emme luottaneet hallituksen lopulliseen tahtoon siitä, miten tuo toteutetaan.

Hoipertelu tuli ilmi helikopterihankinnan yhteydessä, jossa esimerkiksi me opposition edustajat puolustusvaliokunnassa olimme helikopteri-

hankintojen kannalla, koska ratkaisut oli tehty ja koska rakennemuutos haluttiin toteuttaa sellaisena kuin puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä oli päätetty. Ihmettelen hallituksen sisällä vallinnutta suurta erimielisyyttä heti, kun jotakin olisi tullut tehdä eli hankintoihin lähteä, vaikka selonteon yhteydessä oltiin vielä yksimielisesti tätä mieltä. Käsittämätöntä hoipertelua asiassa, joka vaatii johdonmukaisuutta, määrätietoisuutta ja yksimielisyyttä. Keskusta ja muu oppositio on ollut valmis nimenomaan maanpuolustuskysymyksissä aina hedelmälliseen ja rakentavaan yhteistyöhön, koska maanpuolustus on meidän kaikkien yhteinen asia. Sen on sitä oltava myös jatkossa.

Arvoisa puhemies! Puutun lyhyesti muutto-aaltoon, josta edellä muun muassa ed. Karpio puhui. Kuntien tilannehan ei ole tänä päivänä niin hyvä kuin esimerkiksi pääministeri useaan otteeseen korokkeelta on sanonut väittäen, että kunnat rypevät rahoissa. Ministeri Jaakonsaari on tuonut esiin, että jostakin käsittämättömästä syystä kunnat eivät huolehdi omistaan, työpai-koistaan. Hän lipsautti jopa sellaisen ajatuksen, että kunnat ideologisista syistä irtisanovat ja lomauttavat. Keskustelin tästä Vantaalla, joka on sosialidemokraattisjohtoinen kunta, ja kysyin, minkälaisia ideologisia syitä siellä on, kun oma ministerinne näin sanoo. Heillä oli hämmästyksen sormi ihmetyksen suussa, että todellakaan näin ei ole. Kaikkea voidaan väittää ja asia saada näyttämään toisenlaiselta.

Useat kunnat ovat viime aikoina kylläkin vähentäneet velkojaan, mutta se ei ole tapahtunut tulo-rahoituksen kautta vaan nimenomaan omaisuuden myynnin kautta. On myyty sähkölaitoksia, puhelinlaitoksia, metsiä, kiinteistöjä, on siis syöty ennen säästettyjä omaisuuksia.

Muuttoliike on tänä päivänä harvinaisen voimakas. Ennen kaikkea etelän suuret kaupungit — esimerkiksi Helsinki, Espoo, Vantaa — ovat viime aikoina itse kiinnittäneet huomiota siihen, että muuttoliike on niin suurta, että se ei ole tervettä. Jotta voisi terveellä tavalla vastaanottaa uusia ihmisiä, se edellyttäisi palveluitten kehittämistä samassa suhteessa. Näin ei ole tapahtunut, ja esimerkiksi Vantaalla tilanne on todellakin huono.

Muuttoliikkeessä on nyt aikaisempaan verrattuna sellaisia piirteitä, että muuttajat eivät olekaan työssä olevia, ei muuteta niinkään paljon työn perässä kuin esimerkiksi hyvän sosiaaliturvan, rikkaan sosiaaliluukun perässä. Tästä tänä päivänä huomasi Ilta-lehdessä hyvän Nurvalan

kirjoituksen. Nämä ovat hyvin vakavia sosiaalisia ongelmia, kun muuttoliike lähtee tästä päästä.

Haluaisin vielä kiinnittää huomiota opetusministeriön hallinnonalaan. Minä edellyttäisin ja odottaisin, että siellä ryhdyttäisiin vihdoin harrastamaan sellaisia laadullisia uudistuksia, jotka eivät maksa mitään mutta jotka lisäisivät oppimisen motivaatiota ja ennen kaikkea rikastuttaisivat monella tavalla lapsia ja nuoria ja koko yhteiskuntaa. Esimerkiksi tapakäytöksen korostaminen ja tuominen lävitse koko opetusmaailman antaisi lapsille ja nuorille elämänikäisen rikkauten ja nimenomaan sellaisia valmiuksia ja selviytymiskykyjä, joita eivät mitkään konkurssit tai mitkään ulosottomiehet koskaan voisi heiltä pois ottaa.

Olen joskus tehnyt eduskuntakyselyn tästä ja vaatinut tämän asian toteuttamista laajasti suomalaisessa koulumaailmassa ja käyttänyt tässä asiassa esimerkiksi tuntemani koulun, Espoon Saarnilaakson koulun, hyvää esimerkkiä, koulun, jossa nimenomaan tapakasvatusta on otettu syvällisellä tavalla kaikkeen opetustoimintaan. Tällaisia laadullisia muutoksia, jotka eivät maksa mitään, tulisi todellakin hakemalla hakea ja kiireesti toteuttaa.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti toteaisin vielä tärkeästä kysymyksestä, energiataloudesta, että siinä hallituksen hoipertelu on ollut käsittämätöntä. Todellisia päätöksiä ei ole tehty eikä kyetty näkemään pitkäaikaisia trendejä ja sitä, mikä olisi Suomelle tässä tilanteessa ja vastaisuudessa tärkeää ja hyödyllistä. En voi ymmärtää sitä tunteenomaista vastustusta, jota hallituksen piirissä on jatkuvasti ydinvoiman rakentamista kohtaan. Nyt ei ole kysymyksessä uuden ainoan rakentaminen. Meillä on neljä toiminnassa olevaa, ja jos teollisuus haluaa viidettä, sille täytyisi antaa mahdollisuus siihen. Ydinvoima on teollisuuden ja elinkeinoelämän tavoite, ja se on halpa ja turvallinen. Esimerkiksi jätekysymykset ovat hyvin hoidettavissa Suomessa. Jätteet täytyykin sijoittaa peruskallioon. Tällä hetkellähan nuo jätteet ovat maan pinnalla. Kukaan ei puhunut siitä, että niistä jotakin haittaa olisi. Jos ei niistä maan pinnalla ole haittaa, ei niistä varmasti myöskään meidän taatusti turvallisessa peruskalliossamme ole. Myös ympäristöystävällisyys on ylivoimaista.

Lopuksi, arvoisa puhemies, kiinnitän huomiot yksityiskohtaan eli sairausvakuutukseen. Olen huolissani siitä, että koko kansaa koskeva sairausvakuutusjärjestelmä on tämän hallituksen

aikana käytännöllisesti katsoen ajettu alas. Tällä hetkellä esimerkiksi terveydenhuollon korvausjärjestelmä on sentapainen, että lopullinen korvaus, käteenjäävä korvaus, on noin 10–20 prosenttia esimerkiksi lääkärinpalkkioista ja laboratorio- ja röntgentutkimuksista. Tämä tilannehan on lainvastainen, kun korvaustason pitäisi olla 50 prosenttia taikka 75 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Haluan erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että sairausvakuutuksen kohdalla on suuri epäkohta ja nimenomaan niillä alueilla, missä julkisia terveydenhuoltopalveluita on huonosti saatavilla, ihmiset kärsivät suurista epäkohdista.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei voi mitään, että on todettava ed. Ryhäselä, että minä nyt todella suosittelisin, että te ottaisitte hieman paremmin selvää tämän päivän koulumaailmasta, jossa tapakasvatusta on annettu jo vuosikaudet. Niin kauan kuin koulumaailma on ollut olemassa, tapakasvatusta on ollut yksi hyvin oleellinen osa koko opetuksen kenttää. Varsinkin tänä vuonna tapakasvatusta on ollut painopistealueena koulumaailmassa ihan alusta loppuun asti. Siinä mielessä sitä puolta varmasti on korostettu ja painotettu ihan tarpeeksi. Joka tapauksessa tapakasvatusta lähtee myös kotoa, joten ei yksinomaan koulumaailma voi puuttua siihen. Se on aina välttämätön ja aina tarpeellinen, mutta väite siitä, että sitä ei olisi koulumaailmassa annettu, ei todellakaan pidä paikkansa.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua ilahduttaa suuresti, että viimeinkin keskustan edustajat ovat huomanneet myös ne vaikeudet, joita kaupunkikunnissa on ja erityisesti rakkaan kotikaupunkini Vantaan osalta. Minun täytyy kyllä todeta se, että Vantaan vaikeudet eivät ole vain viimeisen kahden vuoden tulosta, vaan nimenomaan tulosta siitä, että 70–80-luvulla, jolloin joudumme lainsäädännön velvoittamana rakentamaan kouluja, päiväkotia, terveyspalveluja jne. emme saaneet niitä valtionapuja, jotka meille olisi kuulunut ja joita monet muut kunnat saivat ottaa vastaan. Eli jo sieltä juontavat meidän kunnallispoliittiset hankaluutemme.

Myöskään Ahon hallitus ei suinkaan vähentänyt meidän vaikeuksiamme, vaan syvensi niitä, ja täytyy sanoa, että en myöskään tältä osin kehu nykyisen hallituksen toimenpiteitä, koska minun mielestäni se ei riittävästi ota huomioon lasten määrää ja siitä aiheutuvia velvoitteita kaupunkien kohdalla. Minun mielestäni onkin tärkeää, että jatkossa voidaan korjata valtionapujärjestelmää niin, että se ottaa huomioon tapahtuvat muutokset paremmin kuin tällä hetkellä.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ryhänen syytti hallitusta hoiperelijaksi siitä syystä, että se ei ole nyt hyväksynyt ensi vuoden budjetin yhteyteen 7,7 miljardin tilausvaltuuksia valmiusyhtymien perustamiseen. Minusta hallitus ei ole vähääkään hoiperellut, vaan päinvastoin on paremminkin hyvinkin ryhdikäs siinä asiassa, että se haluaa tarkat selvitykset esimerkiksi helikopterihankintojen vaikutuksista. Valiokunnan mietinnössä on hyvin selkeästi kerrottu, mitä kaikkia selvityksiä halutaan. Toivoisin, että ed. Ryhänen voisi edes lukea tekstin ja tutustua asiaan. Suuria asioita ei ole syytä tehdä hätiköiden. Minusta se, että budjettiin ollaan nyt hyväksymässä 18 miljoonaa tähän asiaan, on sekin jo iso asia. Minusta tällaisissa asioissa pitää olla todella harkintaa ja jalat maassa. Tämä on todella tukevasti jalat maassa oloa hallitukselta eikä suinkaan hoipertelua.

Mitä tulee hänen mainitsemaansa ydinvoimalakysymykseen, haluaisin ed. Ryhäselä todeta, että jos te vähättelette ydinjäteongelman olemassaoloa, todella hämmästelen teidän käsityksiänne. Jäteongelmaa eli loppusijoitusta ei ole, ed. Ryhänen, Suomessa vielä ratkaistu. Se paikka on edelleen auki. Tutkimuksia ja selvityksiä on todella tehty, mutta ongelma ei ole läheskään niin yksiselitteinen kuin annoitte puheenvuorossanne ymmärtää.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ryhänen pohdiskeli kuntien talousvaikeuksia ja viittasi myös kuntien menoikkauksiin ja otti esimerkiksi kotikuntani Vantaan. Keskusteltuaan vantaalaisten poliittisten päättäjien kanssa hän oli todennut, että syytöt siitä, että olisi ideologisia syitä kuntien menojen karsintoihin, eivät pidä paikkaansa; ihmetyksen sormi meni hämmästyksen suuhun, niin kuin hän sanoi. (Ed. Ryhänen: Ei ole ideologisia syitä!) — Aivan totta, uskon siihen. Jos ed. Ryhänen keskustelee vantaalaisten poliittisten päättäjien kanssa, jotka kuuluvat sosialidemokraattiseen

puolueeseen, niin vastaus on aivan varmasti juuri tuo: ei ole ideologisia syitä menoikkauksiin. Mutta haluan korostaa, ed. Ryhänen, sitä, että Vantaalla on myös muita poliittisia voimia. Siellä toisessa päässä, jos suoranaisesti ei olekaan kysymys siitä, että hyvinvointiyhteiskuntaa halutaan rakenteiltaan lähteä murtamaan, on aivan selviä ideologisia syitä siihen, että halutaan siirtää palvelutehtäviä kunnalta pois yksityiselle sektorille. Tämän tyyppistä poliittista keskustelua me joudumme Vantaalla käymään.

Ed. Ryhänen, haluan myös kertoa valtakunnan mitassa sen perusasetelman, mikä on 90-luvulla kuntia kohdannut. Kunnat ovat vähentäneet työvoimaa laskentatavasta riippuen 50 000—60 000 henkilöllä 90-luvun aikana, noin 460 000:sta noin 400 000:een. Aivan varmasti monissa kunnissa on aivan aitoja talousvaikeuksia, mutta tiedän myös, että tässä maassa on poliittisia voimia, jotka selkeästi pyrkivät siihen, että nimenomaan yksityinen sektori ottaa vastuulleen sellaisia palvelutehtäviä, jotka aikaisemmin ovat olleet julkisella sektorilla.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron lähinnä ed. Rimmin vastauspuheenvuoron johdosta ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Ed. Lindqvist, nyt on vastauspuheenvuorot ed. Ryhäsen puheenvuoroon.

P u h u j a : Anteeksi!

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. A. Ojalalle toteaisin, että toki tiedän, että tapakasvatusta on annettu, mutta kokemukset osoittavat, ettei sitä suinkaan riittävästi vielä ole annettu. Siinä on tehostamisen varaa niin kodeissa kuin kouluissakin. Halusin erityisesti tuoda esille Espoon Saarnilaakson koulun, jossa on tunnetusti ja tutkimustenkin mukaan tämä ollut esimerkillistä, siis parempaa kuin muualla.

Ed. Kautolle ja ed. Kiljusele kuntien talousongelmista toteaisin, että kyllä hiljattain Helsingin Sanomissa julkaistiin tutkimus, jossa kuntaalaisten mielestä — tutkimuksessa oli muun muassa pääkaupunkiseudun kuntia useita mukana, muistaakseni Vantaakin — tällä vaalikaudella kansalaiset ovat kokeneet kunnallisten palvelujen huonontuneen selvästi edelliseen vaalikauden verrattuna. Vantaan tilanne on erityisesti

huonontunut talousseikkojen vuoksi. Esimerkiksi valtionavut eivät ole olleet oikeudenmukaisia Vantaalle.

Ed. Rimmille toteaisin, että kyllä minä olen lukenut hyvin paljon ydinjäteongelmasta, ja se on Suomen kohdalla paremmin järjestettävissä kuin missään muualla maailmassa. Tässä hetkellä ydinjäte, koska sitä ei saada maasta viedä pois, on maan päällä, ja se täytyisi sijoittaa peruskallioon. Yhden lisäydinvoimalan rakentaminen ei todellakaan mitään näitä uhkia lisäisi.

Mitä tulee helikopterihankintakysymykseen, kyllä edelleenkin väitän, että hallitus hoiperteli, koska linjaus on erilainen kuin selonteon yhteydessä.

Ed. K o r t e n i e m i : Herra puhemies! Puutumatta laajemmin valtiovarainvaliokunnan budjettimietintöön otan esille vain yhden asiakokonaisuuden. Olen pettynyt siihen, että valio-kunta ei esitä korjausta kuntien valtionosuuksiin. 50 miljoonan markan lisäys kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin on pieni myönteinen ele, mutta ei tosiasiassa ratkaise mitään. Kun kuntien valtionosuuksia leikataan ensi vuonna peräti 1 300 miljoonaa ja lisäksi kuntien yhteisövero-osuutta leikataan 770 miljoonaa markkaa, niin 50 miljoonan markan lisäys harkinnanvaraisiin avustuksiin jää lähes merkityksettömäksi. Kaiken lisäksi harkinnanvaraisten valtionavustusten jaossa on ilmeisesti siirrytty uudenlaiseen harkintaan, kun esimerkiksi Lapin läänissä jaettiin äskettäin tämän vuoden harkinnanvarainen avustus pääasiassa Rovaniemen, Kemin ja Tornion kaupungeille.

Kannan syvää huolta kuntien taloudellisesta tilasta. Vuosia jatkuneet valtionosuusleikkaukset ovat rapauttaneet monien kuntien talouden lähes täysin. Monilla kunnilla on todella suuria vaikeuksia selvittää perustelevistään. Paljon puhua oli eräs artikkeli tämän päivän Helsingin Sanomissa. Siinä kerrottiin, miten kuntien sosiaalitoimistostakin oli kyselty Pelastusarmeijalta, voitaisinko sieltä auttaa joitakin perheitä, kun sosiaalitoimiston varat ovat lopussa. Tähänkö on tultu yhdessä pohjoismaisen hyvinvoinnin mallimaassa?

En jatka pitempään sosiaalitoimesta, vaan keskityn tässä puheenvuorossani tarkemmin koululaitoksen todella syviin ongelmiin.

Suomalaisissa kouluissa tehdään hyvää työtä, mutta siellä työskennellään tänä päivänä jaksamisen äärirajoilla. Äskettäin julkistettiin tutkimustulos, joka paljasti, että opettajien ja sosiaali-

työntekijöiden osalta oli havaittu eniten uupumista ja ylirasitusta. Kun olen itse työskennellyt koulussa ja seurannut kouluelämää läheltä myös edustaja-aikanani, kyllä minun täytyy sanoa, että tutkimustulos käy yksiin omien havaintojeni kanssa. Opettajat on pantu liian lujille. Kaikki eivät yksinkertaisesti kestä niitä paineita, joita työ ja työolosuhteet heille asettavat.

Kun kuntien valtionosuuksia on vuodesta toiseen leikattu enemmän ja enemmän, pää on tullut vetävän käteen monissa kunnissa. Kun kunnan taloutta ei ole saatu muuten tasapainoon, on työntekijöitä lomautettu, niin kuin täällä mo-
neen kertaan on todettu. On varmasti työpaikkoja, joissa lomautus ei aiheuta isompia ongelmia. Työt löytyvät pöydältä lomautuksen jälkeen. Toisin on koulussa. Kun opettaja on lomautettuna, oppilaat annetaan toisten opettajien hoidettavaksi. Siitä seuraa, että työ koulussa häiriintyy pitkiksi ajoiksi. Jos lomautukset on kaiken lisäksi hajautettu pitkien lukuvuotta, häiriö on jopa kuukausien mittainen. Ei tällaisissa olosuhteissa voida päästä hyviin tuloksiin. Tällainen kaaos rasittaa opettajia ja oppilaita myös henkisesti. Tässä on yksi syy siihen, miksi niin moni opettaja on ylirasittunut.

Uupumus tuo ongelmia koko työyhteisöön. Ei sellaisissa olosuhteissa voida päästä kunnan opimistuloksiin. Pitää kuitenkin muistaa, että koulu on jokaiselle lapselle ainutkertainen. Hän ansaitsee mahdollisimman eheän työympäristön. Se koostuu koko kouluyhteisöstä. Jos siinä on jännitteitä, se heijastuu kielteisellä tavalla opettajan työhön ja lapsen koulunkäyntiin. Nämä ovat ne syyt, joiden takia lomautus ei sovi koulumailmaan. Jos meillä ei ole varaa tarjota täysipainoista koulutyötä lapsille kaikkina työpäivinä, harkittakoon vaikkapa työvuoden väliaikaista lyhentämistä. Sekin olisi parempi kuin koulut-
yön repiminen hajalle lomautuksiin.

Olen lukenut Opettaja-lehdestä monta haastattelua, jossa lomautukset on tuomittu ja kunnat haukuttu. Siellä on ollut presidentin, pääministerin, työministerin ym. ministerien tuomiot. En voi kuitenkaan ilahduttaa noista tuomioista, sillä mitä kuntien tuomitseminen hyödyttää, kun varsinainen syy lomautuksiin on valtion? Valtion ylisuuret valtionosuusleikkaukset ovat pakottaneet kunnat lomautuksiin. Jos hallitus on vakavasti huolestunut lomautuksista, miksi se koko ajan leikkaa lisää kunnilta valtionosuuksia? Ne, jotka haukkuvat kuntia, haukkuvat väärää puuta. Hallituksen ja eduskunnan syy se on, että kunnat on tähän tilaan ajettu.

Ihmettelen kyllä syvästi myös kunta-alan työmarkkinajärjestöjä. Kun olen maksanut OAJ:lle eli Opetusalan Ammattijärjestölle jäsenmaksua yli 30 vuoden ajan, uskallan arvostella myös sen toimintaa. OAJ on liittynyt kuntien haukkujain kuoroon, vaikka juuri sen olisi tullut yhdessä muiden kunta-alan järjestöjen kanssa puolustaa kuntia valtiota vastaan. Paperiliitto pysäytti koko tuposopimuksen, kunnes 71:n Nokian työntekijän paikallinen kiista oli selvitetty. Nyt vain on niin, että kunta-alan johto on niin kiinni ja sidoksissa johtaviin hallituspuolueisiin, ettei uskalleta tehdä yhtään mitään. Opetusallakin on kokoomuksen täydellinen värisuora hallituksen, ministeriön ja ammattijärjestön johdossa. Ei ihme, ettei tapahdu mitään.

Lopuksi: on todella valitettavaa, että valtion ensi vuoden budjetti jatkaa kuntien kohtelua entisellä linjalla. Seuraukset ovat arvattavissa. Ongelmat kouluissa jatkuvat ja saattavat syventyäkin. Onhan se aivan mahdoton tilanne, jos Vantaan kaupunki lomauttaa työntekijänsä kuukaudeksi. Siinähan menee koko kouluvuosi rikki, kun opettajat vuoron perään lähetetään lomalle. Eipä voi muuta sanoa kuin että katsokaa, mihin on tultu. Tehkää jo vihdoinkin jotakin te, joilla hallitusvalta nyt on! Näin ei voida kouluissa enää jatkaa.

Edustajat Karhunen ja Dromberg merkitään läsnä oleviksi.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Valtioiden talouspolitiikan käytettävissä olevat välineet ovat finanssipolitiikka ja rahapolitiikka. Rahapolitiikassa Suomi on astumassa tulevan budjetivuoden kuluessa uuteen aikakauteen. Ensi vapunpäivän tienoilla Suomi sopinee valuuttakursista, jolla Suomen markka kytetään todennäköisesti peruuttamattomasti yhdeksään muuhun eurooppalaiseen rahayksikköön. Kahden ja puolen vuoden kuluttua maamme keskuspankki kytkeytyy yhteiseen eurooppalaiseen keskuspankkiin. Molemmat muutokset merkitsevät vakauden lisääntymistä.

Viälä muutama kuukausi sitten Suomen rahaliitto-jäsenyyden vastustajat murehtivat äänestä, ettei Emussa ole mahdollisuuksia pelata valuuttakursilla. Viime kuukausien tapahtumat Aasiassa ovat jonkin verran vaikuttaneet näiden spekulatiopolitiikan kannattajien äänilajiin. Nyt paikka suuressa Rahaliitossa näyttäytyy uu-

dessä valossa. On helpompaa ymmärtää, mitä merkitsee se, että Rahaliiton käytettävissä olevat valuuttavarannot ovat ylivoimaisesti maailman suurimmat; mitä merkitsee se, että Rahaliittomaiden yhteenlaskettu vaihtotase on vahvasti positiivinen; ja mitä merkitsee se, että Rahaliittomaiden keskinäinen kauppavaihto kattaa suurimman osan niiden nykyisestä ulkomaankaupasta. Etevä ja pätevän valuuttakeinottelun kannattajien lisäksi hiukan sivummalle ovat vetäytyneet nekin kritikot, jotka sanoivat Suomen talouden tulevaisuuden lepäävän Aasian varassa. Eurooppa oli heidän mielestään vanha ja väsynyt kuin myös taantuva markkina-alue.

Oppositio, lähinnä keskustapuolue, moittii hallitusta siitä, että Suomi on viime vuodet määrätietoisesti pyrkinyt täyttämään Talous- ja rahaliiton jäsenyysehdot. Voi olla, että keskustanielee nämä moitteet kaikessa hiljaisuudessa.

Emu-vastustuksesta ei taida tulla myöskään mitään kansanvillitsemiskeinoja. Viimeiset mielipidemittaukset näyttävät osoittavan sen, että suomalaisten enemmistö hyväksyy sellaisen Rahaliiton, jossa on enemmistö EU:n maista. Toisin sanoen kansa näyttää hyväksyvän sen Emun, johon olemme tällä hetkellä matkalla.

Arvoisa puhemies! Keskustan ryhmäpuheen-vuorossa puhuttiin paljon moraalista, niin paljon, että siihen on pakko vastata. Hyväksi moraaliseksi tarinaksi sopii entisen Rakennushallituksen eli nykyisen Engel-yhtymän kohtalo. Silloinen porvarihallitus päätti vallassaoloaikaaan muuttaa valtion kiinteistöjä hoitaneen Rakennushallituksen liikelaitoksesta yhtiömuotoon. Päätettiin luoda Engel Oy.

Muinaiset roomalaiset, nämä Asterixin aikalaiset, sanoivat, että "nomen est omen", 'nimi on enne'. Engel-nimi kuulostaa jotenkin enkelimäiseltä. No, ainakaan se nimi ei ollut mikään hyvä enne. Enkelten työt ja moraaliset näkökannat olivat kauempana kuin maa taivaasta porvarihallituksen ryhtyessä valtion kiinteistönhoidon uudelleenjärjestelyihin.

Rakennushallituksen yhtiöittämisen yhteydessä olisi tietenkin järkevä ja moraalinen valtiotyönantaja rehdisti ja ilman ennakoasenteita selvittänyt asiaankuuluvat lainopilliset näkökohdat. Valtiotyönantaja olisi varmaankin huomannut, että muutoksessa on kysymys liikkeenluovuttamisesta. Seuraavaksi olisi tietenkin päätetty huolehtia siitä, että perustettavan yhtiön työntekijät saavat samat edut kuin liikelaitoksessa työskennellessään.

Mutta tässä vaiheessa tulee tarinaan mukaan

se paljon puhuttu moraalii. Porvarihallitus päätti, ettei sen valtiotyönantajana tarvitse piitata tästä moraalista. Kyseiset työntekijähän olivat siivoojia enimmäkseen. Tällaiset ihmiset työnantajaporvarit laskeskelivat pelottelevansa hiljaisiksi, mutta toisin kuitenkin kävi. Onneksi!

Arvoisa puhemies! Käsitykseni on, että jos me sosialidemokraatit olisimme syyllistyneet noin häikäilemättömään työntekijöiden riistoon ja laillisten oikeuksien polkemiseen, me olisimme todennäköisesti hiljaa. Moraalista tuskin sanoisimme puolta sanaa.

Tarinan loppu kuuluu tämän budjetin käsitteeseen. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ja myös ministeriryhmä neuvotteli budjetin Engel Oy:tä koskevan kohdan sellaiseksi, että yhtiön ahkerilla ja tunnollisilla työntekijöillä on työrauha uusia omistajajärjestelyitä varten. Ja vielä tämäkin: siivoojat saavat nyt oikeusteitse takaisin sen, minkä työnantajat yrittivät heiltä mielialloin riistää.

Arvoisa puhemies! Keskustan ryhmäpuheen- vuorossa väitettiin nykyisen hallituksen jättävän seuraajalleen uudistusten summan. (Ed. Saari: Suma!) — Suman, anteeksi! — Kuinkahan mahtaa olla? Itse olen ammattiyhdistystaustaisena edustajana seurannut erityisesti työelämän uudistuskysymyksiä. Oma näkemykseni ja varmasti myös ammattiyhdistysliikkeen näkemys on, että tällä saralla on saatu aikaan hyvin paljon. Hallitusohjelma on kutakuinkin toteutettu.

Ministeri Jaakonsaari on vetänyt läpi uudistukset, jotka parantavat niin kutsuttua pätkätyötä tekevien asemaa. Vuorotteluvapaajärjestelmä on toteutettu, ja tämän budjetin yhteydessä sitä on entisestään parannettu. Sosiaaliministeri Mönkäreén johdolla koulutusvakuutus eli koulutustukijärjestelmä on käynnistetty. Työttömyysturvaan on tehty muutoksia, joilla menoja säästetään ilman kohtuuttomia etujen leikkauksia.

Herää kysymys, mistä uudistuksista keskustalaiset puhuvat? (Ed. Aittoniemi: Työreformi!) — Jos keskusta tietäisi, mitä työreformi tarkoittaa, kuulisin mielelläni vastauksen. — Kun keskustalaiset tästä puhuvat, herää myös kysymys: He ovat puuhaamassa omaa työreformiaan aivan, kuten ed. Aittoniemi totesi. Se uudistuskokonaisuus lopettaa monimutkaiset tuponeuvottelut ja luokkasopulun ja tuo tilalle vapaat työmarkkinat, joilla vahvat pärjäävät ja heikot sortuvat. Näinhän siinä tulisi käymään. Työreformin myötä palkansaajien työttömyysturvasta tehdään kerralla selvää. Sen reformin myötä työpai-

koille palaa isäntävalta ja turvattomuus. Jos tämä uudistussuma on keskustahallituksen mielessä, niin jääköön se selvittämättä.

Arvoisa puhemies! Keskustan taitaa olla vähän katkeraa huomata, että hallituksen työllisyyspolitiikka sittenkin tehoaa. Viimeksi kuluneen vuoden aikana uusia lisätyöpaikkoja on syntynyt noin 60 000. Sitä vauhtia olemme ensi vaaleihin mennessä jo varsin lähellä sitä kuuluisaa puolittamistavoitetta. Eipä ihme, että keskustan ryhmäpuheen- vuorossa oli turvaututtava luovaan tilastotieteeseen ja väitettiin maassa olevan 550 000 niin kutsuttua todellista työttöntä. Kansainvälisesti vertailukelpoisia mittareita käyttävä Tilastokeskus löytää vain 320 000 työttöntä.

Niin tai näin, jos keskustan tilastoanalyysiä olisi käytetty vuonna 1995, olisi silloin saatu tulokseksi 750 000 työttöntä, ja monestako me puhuimme silloin: noin 500 000:sta, vähän alle. Siinänsä puolittamistavoitteen kannalta tämä on yhdentekevä asia. Joka tapauksessa työttömiä on liikaa, oli luku mikä tahansa. Asiallista keskustelua käydäksemme ja siitä hyötyäksemme meidän olisi ehdottomasti kuitenkin löydettävä yhteinen totuus työttömistä. Sitä kautta me varmasti parhaiten auttaisimme niin työttömiä kuin tätäkin yhteiskuntaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheen- vuoro): Herra puhemies! Ed. Mähösen puheen- vuoron loppuosa oli aika pahasti sivussa totuuden linjalta, niin kuin sanotaan. Minä myönnän, että se, mitä on tehty sosiaalisella puolella pätkätyötä tekevien osalta ja heidän eläkekertymänsä vuoksi, on positiivista. Positiivinen on myös ed. Gustafssonin aikanaan vahvasti ajama vuorotteluvapaajärjestelmä, josta olen käyttänyt, en pahassa tarkoituksessa mutta käyttänyt kuitenkin, nimitystä hyväosaisten lomituslaki, koska niillä ehdoilla vain hyväosaiset pystyvät käyttämään tämän hyväkseen. Hyväosaiset tulevat todennäköisesti loppumaan. Toisin sanoen vuorotteluvapaan osalta ei ole sillä tavalla tulevaisuutta kuin te tarkoittitte.

Kannustinloukkutyöryhmän ehdotukset ovat kaikki järjestään surkeita, mitä niitä on. Pätkätyön ehtojen kohennus on ainoa myönteinen asia ja siihen liittyvät sosiaaliasiat, jotka eivät tietysti liity kannustinloukkutyöryhmän mietintöön. Mutta tämä on sellaisenaan ainoa. Jos ajattelette kotitalouksien tukikysymystä, mistä keskusta on tehnyt myös oman ehdotuksensa, se on täysin pielessä. Se ei toimi ja pitää muuttaa koko maata

koskevaksi sillä tavalla, kuin keskustan eduskuntaryhmä on ehdottanut. Silloin se toimii. Nykyisellä teidän järjestelmällänne se ei tule toimimaan.

Ed. Mähönen, uskokaan huviksenne, että Suomessa on tällä hetkellä ainakin 500 000 työtöntä. Se on murhe meille kaikille. Me emme siitä iloitse. Mutta sellainen henkilö, joka 30 tuntia viikossa istuu työmarkkinatuella kuuntelemaan jotain luentoa, josta ei ole mitään hyötyä hänelle sillä hetkellä eikä tulevaisuudessa, ei ole työllistetty sillä tavalla, mitä tämä yhteiskunta tarkoittaa työnä, jonka varaan luodaan tässä yhteiskunnassa koti, perhe ja elämä sillä tavalla, kuin työllistetyllä on mahdollisuus. Kyllä nämä asiat täytyy sillä tavalla uskoa, kuin ne todellisuudessa ovat, eikä niitä kaunistella.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Mähönen toi täällä esille, että aivan kuin keskustaa harmittaisi se, että työllisyys on paranemassa. Tämähän ei tietenkään pidä paikkaansa. Me vain odotamme, että ne toimet, jotka luovat todellisia uusia työpaikkoja, olisivat mittavammat. Siitä on kysymys. Meillä on ollut tavoitteena se, että pienten ja keskisuurten yritysten työvoimasivukuluja alennetaan niin, että syntyy jatkuvia kestäviä työpaikkoja.

Se, että meillä on tällä hetkellä todella paljon erilaisten työllistämistukien piirissä työntekijöitä, on hyvä. On aina parempi olla poissa kotoa, kiinni työelämässä. Silloin työllistymismahdollisuudet todellisille työmarkkinoillekin paranevat. Mutta ei pidä tuoda väärää tietoa tänne todellisista syntyneistä työpaikoista. Ahon hallituksen viimeisenä vuonna oli muistaakseni 46 000 uutta työpaikkaa, eli jos sillä vauhdilla olisi jatkettu koko ajan, olisi tilanne vielä parempi tällä hetkellä kuin on.

Meidän yhteinen tavoitteemmehan on se, että me saamme verokertymiä lisää ja toisaalta työllistämiskustannukset ja toimeentulotukimenot laskemaan. Silloin meillä on vasta talous niin valtakunnan kuin kuntatasollakin tasapainossa. Eli ei tehdä ristiriitaa siitä, mikä on meidän tavoitteemme. Keinot ovat vain meillä hyvin erilaiset.

Ed. Mähönen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan panin mielihyvän merkille ed. Lindqvistin toteaman siitä, että tämä on yhteinen asia, ja myös sen olen varmasti ymmärtänyt jossain vaiheessa väärin, kun olen antanut

ikään kuin tietoa, että keskustaa taitaa joskus vähän harmittaa, jos työllisyys koheneekin ehkä laskettua nopeammin tässä tilanteessa. On erittäin hyvä, että keskusta tunnustaa, että tämä on hyvä asia. Niin kuin puheeni lopussa totesin, on äärettömän tärkeää löytää yhteisiä keinoja, yhteinen kunnon veto, tähän hommaan, niin että puolittumistavoite parhaalla mahdollisella tavalla toteutuisi ja ehkä päästäisiin sen allekin.

Mitä tulee ed. Aittoniemen koulutusta koskevaan puheenvuoroon, olen useissa yhteyksissä todennut itsekkin, että siellä on — kentältä tulleiden viestien pohjalta — toki sellaista koulutusta, joka ei parhaalla mahdollisella tavalla suhteessa satsattuun rahaan täytä niitä toiveita, mitä on asetettu. Mutta toki on hyvin runsaasti myös sellaista palautetta, että koulutettavat työttömät ovat kokeneet tulevansa autetuiksi tätä kautta ja ovat löytäneet uuden leipäpuun.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Lipposen hallituksen kolmas budjettiesitys on meillä käsittelyssä. Kun Paavo Lipposen hallitus keväällä 95 tarttui tämän valtakunnan ruoriin, se nimesi itsensä työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi. Arvoisa puhemies! Tästä näkökulmasta aion tarkastella tätä budjettiesitystä, sekä työllisyyden että yhteisvastuun näkökulmasta.

Työllisyyspolitiikan osalta, työllisyyslukujen osalta, kuten tässä keskustelussa on tullut esille, hallitus asetti rohkean tavoitteen, että häkellyttävän suuri työttömyys, joka keväällä 95 Suomea koetteli Ahon hallituksen jälkeen, oli käännettävä toisen tyyppiseksi uraksi ja puhuttiin työttömyyden puolittamisesta. Monet irvileuat, poliittiset tarkkailijatkin, totesivat, että tuon kaltaisen määrällisen tavoitteen asettaminen ei ole poliittisesti viisasta. Tuntui täysin epärealistiselta hallituksen lähteä tuota tavoitetta ajamaan.

En niinkään kiinnitä huomiota siihen, onko tämä tavoite epärealistinen sinänsä. Nythän näyttää siltä, että itse asiassa työllisyystilanne on niin nopeasti kohentumassa, että jopa puolittamistavoitekaan työttömyyden osalta ei ole täysin tuulesta temmattu, mutta kiinnitän siihen huomiota, että lähtökohtaisesti hallitus halusi ilmaista sen, että meillä on mitä keskeisin yhteiskunnallinen tehtävä tässä yhteiskunnassa ja se on nimenomaan ihmisten työllistäminen, työttömyyden ongelmaan tarttuminen. Se kertoo tahtotilasta hallituksen osalta, ei välttämättä siitä, saavutetaanko numeerisesti jokin taso. Tuota tahtotilaa hallitus on toimillaan pyrkinyt edesauttamaan, ja ainakin neljästä eri näkökulmasta voi-

daan lähestyä työttömyyden ongelman ratkaisua.

Ensimmäinen näkökulma on luonnollisesti se, josta hallitusta voi mitä suurimmassa määrin kiittää: Se on luonut vakaalle talouskehitykselle tässä valtakunnassa edellytykset. Keskustan työreformi, jota äsken tuotiin esille, on nimenomaan luonteellaan repimässä rikki niitä institutionaalisia rakenteita, jotka ovat vahvistamassa ja luomassa talouskehityksen vakaudelle edellytyksiä. Työmarkkinajärjestelmä on toimiva, siellä ei haeta ristiriitoja, vaan haetaan yhteisymmärrystä, haetaan sopua, haetaan mahdollisuuksia neuvottelujen kautta löytää ratkaisu, joka palvelee kaikkien yhteistä intressiä. Kaikkien yhteinen intressi luonnollisesti on ollut vakaan talouskehityksen aikaansaaminen, joka on näkynyt talouskasvuna ja sitä kautta myös kohentuvina työllisyysnumeroina.

Tässä on selkeä riippuvuus sen suhteen, että noin 2 prosenttiyksikön muutos talouskasvussa heijastuu prosenttiyksikön muutoksena työttömyyslukuihin, työttömyysasteeseen. Tässä suhteessa, kun talous kasvaa, myös työllisyysnumerot paranevat. Tälle luonnollisesti on osoitettava huomio, ja tämä on se perusta, jonka varassa talouspolitiikkaa sekä myös finanssipolitiikkaa, budjettipolitiikkaa, tässä maassa rakennetaan.

Työllisyyden osalta on tietysti muitakin lähestymiskulmia. Yksi lähestymiskulma on kiinnittää huomio verotusjärjestelmään. Verotuksen osalta suomalaisessa yhteiskunnassa on se ilmiselvä vaikeus, että olemme rakentaneet julkisen sektorin tulot liian pitkälle sen varaan, että työvoiman käytöstä rangaistaan. Tavallaan sekä työnantajapuolella että työntekijäpuolella verotus kohdentuu nimenomaan työhön. Meillä on korkea aika siirtä ästeittain toisen tyypiseen verojärjestelmään, jossa emme niinkään rankaise työvoiman käytöstä, jos käytän tätä termiä, vaan verotulot otetaan yhteiskunnan muilta lohkoilta. Tällöin voimme tietysti viitata siihen, että verotuksessa tulisi yhä enemmän siirtyä tavalla tai toisella yrityksen ja elinkeinoelämän tuloksen verottamiseen. Toisaalta luonnollisesti myös kulutuksen verotus on yksi lohko, energiaverotus, ympäristö- ja haittaverotus jne. Meillä on iso joukko valinnan mahdollisuuksia siinä, mistä valtio, julkinen valta, voi tulonsa hankkia. Meidän on itsestäänselvästi siirryttävä ästeittain pois työn verotuksesta, ja tähänhän myös Lipposen hallitus myös tällä budjettiesityksellään ja työmarkkinaratkaisulla, joka on aikaansaatu, on

huomiota kiinnittänyt. Tämä on ilmiselvästi peruslähtökohta.

Kolmas osa-alue, josta käsin joudutaan lähestymään nimenomaan työttömyyden ongelman ratkaisua, on työajan lyhennyspyrkimykset. Täsähän ei pidä nyt asettaa kysymystä siten, että on olemassa jokin työaikamalli, jolla työaika esimerkiksi radikaalimmin lyhennetään. Kysymys on moniulotteisesta ihmisen elinkaareen, koko työikään, liittyvästä työajan lyhennyksestä. Siinä ovat yhtenä osana tietysti myös mahdolliset kokeilut esimerkiksi viikkotyöajan lyhennyksistä, päivittäisen työajan lyhennyksistä, sitten koko elämänsäajan pituudesta työajasta, jolloin joudutaan miettimään osa-aikajärjestelyjä, eläköitymisjärjestelyjä, koulutusta jne. Tässä suhteessa vuorotteluvapaakokeilu, josta tänäänkin täällä on puhuttu, on tarkoituksenmukainen järjestelmä. Erityisen tarkoituksenmukaista on se, että sen kompensatioastetta on nyt nostettu, jolloin vuorotteluvapaajärjestelmä tulee toimivammaksi.

Neljäs näkökulma työllisyysongelmien osalta on luonnollisesti työttömyysturvajärjestelmän kehittäminen siihen suuntaan, että se ei ole luonteeltaan passivoiva, vaan nimenomaan aktivoiva. Ei ole tarkoituksenmukaista, että työttömyysturvaa maksetaan ihmisille siitä, että he eivät osallistu tähän yhteiskuntaan, vaan olennaisempaa olisi pyrkiä aktivoimaan heitä. Tässä suhteessa kaikki kokeilut, joita on käynnistetty, on sitten koulutuksesta tai työharjoittelusta kysymys jne., ovat tarkoituksenmukaisia. Tästähän me kävimme pari viikkoa sitten täällä laajankin keskustelun, kun työministeriön esitys aktivoivista työvoimapolitiittista toimenpiteistä oli käsiteltyssä. Kaikki nämä osoittavat sen, että Lipposen hallitus on ottanut vakavasti työllisyysshaasteensa ja myös tuloksia on aikaansaatu.

Arvoisa puhemies! Eräaseen lohkoon haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota, ja se liittyy nimenomaan julkisen vallan merkitykseen työllistäjänä. Tässä suhteessa 90-luku ei anna parhaita mahdollisia tuloksia. Kun katsomme viimeisen puolen vuosikymmenen aikana, miten julkisella sektorilla työvoimakehitys on muuntunut, saamme eteemme hyvinkin hälyttäviä tietoja.

Kunnat, joista täällä tänään puhuttiin mo-
neen otteeseen, ovat vähentäneet 90-luvulla vuode-
sta 1990 vuoteen 1996 työvoimaansa laskenta-
tavoista riippuen 50 000—60 000. Tänä päivänä
kunnat työllistävät noin 400 000 ihmistä, kun
vielä tämän vuosikymmenen alussa kunnat työl-
listivät yli 450 000 ihmistä. Vielä rajumpi, arvoisa

puhemies, on työvoiman vähennys ollut valtion puolella. Vuonna 1990 valtio työllisti 220 000 ihmistä, tänä päivänä ainoastaan 120 000. Lähes 100 000:lla on vähennetty. Tässä kieltämättä kysymys ei ole siitä, että kaikki on pantu kilometritehtaalle, kysymys on ollut myös yhtiöittämisistä, liikelaitostamistoimenpiteistä, jolloin ihmisten leipäpuuksi on tullut muu kuin varsinainen budjetti. Mutta nettovähennys valtiolla vuosikymmenen alusta on noin 25 000.

Laskennallisesti julkinen sektori, siis kunnat ja valtio yhdessä, on vähentänyt noin 70 000—80 000 ihmistä tämän vuosikymmenen aikana. Se on itse asiassa 3 prosenttiyksikköä työttömyysasteestamme. Jos julkinen valta olisi pitänyt huolta työntekijöistään, niin kuin se toivoo ja edellyttää elinkeinoelämän pitävän, me olisimme reilusti työttömyyden puolittamisuralla, olisimme itse asiassa jo pitkälti sen saavuttaneet. Tässä suhteessa hallitus on aivan oikein moneen kertaan täällä korostanut sitä välttämättömyyttä, että kuntien on huolehdittava myös työllisyys- ja voimavaroista ja myös valtion, ja myös valtiolla irtisanomisten tai työvoiman vähennyksen prosessi on nyt katkennut ja on saavutettu pohja ja nyt ilmeisesti siitä pystytään nousemaan asteittain.

Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti jälkimmäisestä huomiosta eli yhteisvastuun politiikasta. Siltä osin haluaisin korostaa sitä, että kun puhuttiin kuntien tehtävistä ja viitattiin siihen, että kunnilla on myös työllistämistehtävä, niin ei ole sinänsä tavoite työllistää, vaan työntekijät ovat kunnissa se resurssi, jolla kunnat tarjoavat hyvinvointipalvelujaan, joiden varassa viime kädessä tämä pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta lepää.

Kun puhumme pohjoismaisesta mallista, hyvinvointimallista, ja vertailemme sitä kansainvälisesti, meidän järjestelmämme ydin on universaaleissa palveluissa. Kysymys ei niinkään ole tulonsiirroista, joilla tasoitetaan yhteiskuntaryhmien välisiä elintasoeroja vaan olennaisin pohja joilla tasa-arvoista, solidaarista, yhteisvastuullista yhteiskuntaa Suomessa on rakennettu, on palveluissa, joita tarjoamme. Tarjoamme korkealuokkaiset, korkealaatuiset palvelut kaikille Suomen kansalaisille erittelemättä heitä ikäryhmittäin, sosiaalisesti tai alueellisesti. Ne ovat pääsääntöisesti ilmaisupalveluja, jolloin ne ovat kaikkien saavutettavissa. Tämän varassa nimenomaan seisoo pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta, jonka Suomessa olemme rakentaneet. Sen puolustamisessa meillä myös on tehtävä.

On myös hyvin olennaista, että tämän tapai-

nen universaali palvelujärjestelmä synnyttää aidosti myös puolustajansa. Niissä maissa, joissa palvelurakenne on hoidettu sillä tavalla, että on kaksi rinnakkaista järjestelmää, toisaalta niin sanotut köyhien palvelut ja toisaalta rikkaiden palvelut, jotka hankitaan markkinoilta rahalla, syntyy myös keskiluokan kapina sitä kautta, että yhdet maksavat, toiset käyttävät. Meikäläisessä yhteiskunnassa peruslähtökohtana on se, että kaikki maksavat. Kaikki kansalaiset osallistuvat palveluiden maksamiseen ja kaikki myös niistä korkealuokkaisista palveluista yhdessä hyötyvät. Tämä on tietenkin se olennainen seikka, jota meidän on syytä puolustaa. Tässä suhteessa tietenkin täytyy kiinnittää huomiota juuri kuntien rooliin, niiden merkitykseen. 90 prosenttia palvelutuotannosta tulee nimenomaan kuntien toimesta.

Tässä suhteessa on paljon keskusteltu valtionosuuksista. Se kaipaa korjaamista, koska esimerkiksi oma kotikuntani Vantaa on joutunut olennaisesti heikompaan asemaan juuri sen vuoksi, että valtionosuudet eivät nyt huomioi väestön ikärakennetta kunnolla. Lapsi- ja nuorisovaltaiset kunnat kärsivät suhteessa iäkkäämpää väestöä omaaviin kuntiin, ja tässä täytyy tietysti löytää tasapaino, joka on tarkoituksenmukainen kaikkien kannalta. Mutta yhteisenä tavoitteena täytyy luonnollisesti olla sen, että me varmistamme hyvinvointiyhteiskunnan peruspalvelurakenteen säilymisen.

Edustajat Juhantalo, Laitinen, Korkea-aho ja Knaapi merkitään läsnä oleviksi.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen totesi puheenvuorossaan, että hallituksen iskulause työttömyyden puolittamisesta oli epärealistinen ja että sillä ei todellisuudessa ollut mitään pohjaa eikä sitä edes tarkoitettu ja että työllisyyden paraneminen tapahtuu ainoastaan talouskasvun myötä. Näin varmasti onkin. Mutta samalla ed. Kiljunen tuli todistaneeksi, että myös työttömyyden nousu vuosikymmenen alussa oli väistämätön seuraus kansantalouden romahtamisesta, joka tapahtui Holkerin sinipunahallituksen harjoittaman politiikan seurauksena. Meidän täytyy muistaa, että vuonna 91 bruttokansantuottemme aleni noin 7 prosenttia, ja Ahon hallitushan aloitti vasta vuodelta 91. Edelleen vuonna 92 bruttokansantuote aleni noin 1,5 prosenttia. Sen jälkeen olemme

olleet talouden kasvun uralla ja sitä myötä työttömyys hiljalleen on parantunut.

Ed. Kiljunen puhui myös yhteisvastuusta. Te, ed. Kiljunen, kuitenkin unohditte tässä kohdin sen, että me todella elämme nyt jo viidettä nopean talouskasvun vuotta, mutta siitä huolimatta yhteisvastuu on kokonaan unohdettu ja leikkaukset, joihin viittasitte, edelleenkin suunnataan kaikkein heikko-osaisimpiin. Silloin kun talous romahti, oli pakko leikata, mutta nykyinen hallitus huolimatta nopeasta talouskasvusta eli sen kokonaispotin nopeasta kasvusta, joka suomalaisilla on jaettavanaan, edelleen heikentää heikko-osaisimpien asemaa. Rikkaat sen sijaan rikastuvat ennennäkemättömällä vauhdilla.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustan ryhmän puheenjohtaja viittasi siihen, että olisin todennut, että työttömyyden puolittamistavoite oli epärealistinen. Itse asiassa en ottanut kantaa siihen, oliko tavoite epärealistinen vai realistinen. Päinvastoin tilanne jopa näyttää siltä, että se olikin realistinen. Olennaisinta oli se, että asetettiin tuontapainen, jopa määrällinen, tavoite, jolla osoitettiin sitä tahtotilaa, joka hallituksella on tартtua tähän vaikeimpaan yhteiskunnalliseen ongelmaan eli työttömyyteen.

Ed. Saari viittasi siihen, mikä on suomalaisen yhteiskunnan varallisuustaso tänä päivänä. On epäilemättä totta, että suomalaisessa yhteiskunnassa varallisuus- ja tulotasot ovat tänään korkeammat kuin koskaan historian kuluessa. Siinä suhteessa on epäilemättä totta, että jos olemme kyseenalaistamassa julkisten hyvinvointipalvelujen tason, niin olemme melkoisessa ristiriitatilanteessa. Kysymys ei voi silloin olla varallisuuden puutteesta, vaan tahdon puutteesta. Tässä suhteessa on tietysti ilahduttavaa havaita se, että keskusta on sosialidemokraattien kanssa samaa mieltä siitä, että meillä on tässä hyvinvointiyhteiskunnassa olennainen puolustustehtävä.

Ed. Hellberg: Arvoisa herra puhemies! Kun Paavo Lipposen työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus aloitti työnsä, niin tehtävänä ja tavoitteena oli nimenomaan työttömyyden puolittaminen ja samoin valtiontalouden vakauttaminen. Voidaan todeta, että työttömyys on selvästi laskenut ja valtion velkaantuminen hidastunut. Hallituksen määrätiетоiset toimet ovat tuottamassa tuloksia, ja varsinkin kuluvan vuoden aikana työllisyys on selkeästi parantunut. Esimerkiksi nuorisotyöttömyyden osalta siitä, kun Lip-

posen hallitus aloitti työnsä, nuorisotyöttömien määrä on vähentynyt yli 40 prosenttia. Mutta tässä on edelleen työtä tehtävä paljon, sillä nuorisotyöttömyys on ehkä se pahin työttömyyden muoto. Silloin, kun tulee koulusta tai oppilaitoksesta, pitäisi kyllä välittömästi päästä työelämään kiinni, ja tämä on suuri ongelma. Tähän täytyy edelleen voimakkaasti paneutua niin, että nuorisotyöttömyys saataisiin todella kuriin.

Pitkäaikaistyöttömyys on sekin suuri ongelma. Ahon hallitus ei siihen paljon puuttunut aikoinaan, ja nyt on tämän hallituksen puitteissa pyritty tähänkin voimakkaasti puuttumaan. On luotu esimerkiksi vuorotteluvapaajärjestelmä, jota nyt kehitetään edelleen. Ensi vuonna se paranee korvausmuodoiltaan ja siinä mielessä varmaan puree entistä paremmin. Koulutusjärjestelmiä on jatkuvasti pyritty kehittämään. Täällä keskustan taholta vähän aikaa sitten todettiin, että koulutus ei johda mihinkään. Siellä vain istutaan ja opiskellaan, mutta ei saada työtä. Tämähän ei pidä paikkansa. Siis se, että me panostamme koulutukseen, on kyllä äärettömän tärkeää. On tietysti aivan selvää, että kehittämistä on. Kehittämistyötä on tehty koulutuksen osalta, ja sitä täytyy jatkaa. Se on ehdoton edellytys.

Ensi vuoden budjetissa oleva yhdistelmätuki tulee myös helpottamaan nimenomaan pitkäaikaistyöttömien työhön sijoittumista. Valitettavasti työssäolokertymä siinä on ainoastaan kolmasosa tästä työajasta. Se on mielestäni puute, mutta kuitenkin näiden todella vaikeimmassa tilanteessa olevien pitkäaikaistyöttömien työhön sijoittuminen tulee varmasti tässä mielessä parnemaan.

Nyt on solmittu myös tulopoliittinen sopimus. Se on toinen Lipposen hallituksen aikana. Kun muistaa, minkälaisessa tilanteessa Ahon hallitus oli, kun näitä työmarkkinajärjestelyjä pyrittiin hoitamaan, niin Ahon hallituksessa koettiin ammattiyhdistysliike eräänlaiseksi perkeleeksi. Jatkuvasti ajauduttiin konfliktista toiseen. Jos olisi Ahon hallitus toisella lailla toiminut esimerkiksi ammattiyhdistysliikettä kohtaan, uskon, että työttömyys Ahon hallituksen aikana olisi alentunut sen takia, että talous ja yhteiskunta olisi ollut vakaammassa tilanteessa.

Nyt tulopoliittinen sopimus, joka on saatu aikaiseksi, ja tämä budjettiesitys edelleen vakauttavat taloutta ja tukevat työllisyyttä parantavaa talouspolitiikkaa myös ensi vuonna.

Budjettiin sisältyvät veroratkaisut painottuvat pieni- ja keskituloisiin palkansaajiin. Eläkeläisten kohdalla myös sairausvakuutusmaksun

aleneminen vuonna 98 ja 99 1 prosenttiyksikön verran on myönteinen asia. Mutta tosiasia on, että tästä huolimatta työn tekemiseen kohdistuva verotus on edelleen aivan liian kireä Suomessa. Viimeistään seuraavalla vaalikaudella palkkatulojen ja pääomatulojen sekä varallisuuden verotukselliset epäkohdat tulee ehdottomasti korjata. Pääomatulojen veroprosenttia tulee nostaa ensi vaalikaudella. Samoin täytyy varallisuusveroon tehdä sosiaalisesti oikeudenmukaiset korjaukset kiristämällä sitä.

Hallituksella ei ole muutosesitystä kiinteistöverojärjestelmän laajentamiseksi. Mielestäni olisi kuitenkin ollut oikeudenmukaista, että nyt olisi tehty esitys, että maa- ja metsätalousmaa olisi myös tullut kiinteistöveron piiriin. Se olisi ollut oikeudenmukainen ratkaisu. Tähän täytyy pyrkiä seuraavalla vaalikaudella.

Helikopteritilausvaltuuksien siirto ensi kevääseen on mielestäni myönteinen asia. Hallitukselle ei varmaan ollut kunniaksi se, että yritettiin sitoa helikopterihankinnat tiedonantoon ja samalla ujuttaa ensi vuoden budjettiin pienellä määrällä helikopterien miljardihankinnat. Hyvä, että tähän kysymykseen päästään ensi vuonna paneutumaan erillisenä asiana ja selkeästi ottamaan kantaa siihen, minkälaisen helikopterihankinnan Suomi tulee aikaan toteuttamaan.

Hallituksen esityksessä asumistuen ja toimeentulotuen muutokset ovat puhuttaneet hyvinkin paljon ja äänestytäneet. Sosialidemokraateille tämä on ollut varsin vaikea asia. Tässä asiassa on pääsääntöisesti myönteistä nähtävissä. Asumistuki laajenee selkeästi, mutta sitä vastoin 7 prosentin omavastuu on erittäin vaikeasti nieltävissä oleva asia. Olisi tietysti toivonut, että tähän olisi toisenlaisen lopputuloksen saanut, mutta tietysti laajapohjaisessa hallituksessa kun mukana ollaan, täytyy vähän kielteisäkin asioita jollain lailla niellä.

Valiokuntatyöskentelyssä on minusta hyvää, että on saatu vähän parannusta aikaan linja-autoliikenteen tukemismuotoihin hallituksen esitykseen nähden, koska se oli mielestäni varsin huono esitys, mutta nyt on kuitenkin hieman tultu vastaan budjetissa verrattuna alkuperäiseen esitykseen.

Se, mikä tässä tulee olemaan ongelma ensi vuonna ja lähivuosina, on kuntien tilanne, minkälaiseksi kuntien tilanne tulee muodostumaan. Se on kyllä asia, jota hallituksen ja eduskunnan täytyy seurata äärettömän tarkkaan. Nyt on toimenpiteet, mitkä ensi vuodelle tämänkin budjetin seurauksena tehdään, tarkasti pyrittävä ana-

lysoimaan ja katsottava, mihin jamaan kunnat tästä ajautuvat. Kuntien kohdalla on kuitenkin se tosiasia, että kunnat vastaavat hyvin paljon paikallisesta kehityksestä ja kunnat työllistävät osittain itse suoraankin, mutta ovat myös välillisesti mukana erittäin monessa työllistävässä hankkeessa. Jos kuntien asema oleellisesti heikenee, se vaikuttaa myös työllisyyteen. Tämän tilanteen seuraaminen on nyt erittäin tärkeää.

Muilta osin totean, että tämä hallituksen esitys vie Suomen vakaata taloutta eteenpäin ja on myös työllisyyttä parantava ja siinä mielessä erinomainen lähtökohta ensi vuodelle.

Ed. M. Koski merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hellberg niin kuin monet muutkin sosialidemokraattiset puhujat paheksui sitä, että hallitus pyrki sitomaan helikopterien tilausvaltuudet tiedonantoon ja tiedonannon kautta saamaan valtuuden niiden hankintaan. Jo sosialidemokraattien virallisessa ryhmäpuheenvuorossakin tätä paheksuttiin: ”Esimerkiksi helikopterivaltuuksien myöntämisen perusteleminen tiedonannolla ei ole käytännölle kunniaksi. Eduskunnan on syytä vakavasti miettiä suhtautumista ja käsittelytapojaan uudestaan, jos tiedonantokäsittelyn väljiä muotoiluja voidaan tulkita eduskunnan avoimina valtakirjoina taloudellisesti ja asiallisesti mittaville ratkaisuille. Tiedonannot eivät voi olla eduskunnan kärpäspaperia.” Tämä oli suora lainaus sosialidemokraattien virallisesta ryhmäpuheenvuorosta. Tämän vuoksi on kysyttävä, onko sosialidemokraattien ryhmä muuttanut kantaansa, niin että se ei enää hyväksykään hallituksen suunnitelmaa hakea eduskunnalta ratkaisu Emu-jäsenyyteen, siis kuntaluokaltaan moninkertaiseen asiaan? Onko näin, vai onko teidän politiikkanne täysin epäjohdonmukaista? Pyytäisin, ed. Hellberg, teiltä vastausta tähän.

Ed. H e l l b e r g (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nythän on kahdesta eri asiasta kysymys, enkä näitä nyt sotkisi toisiinsa sillä lailla. Minusta on ihan selkeä asia, että kun oli kysymys helikopterihankinnasta, niin kyllä sanon, että varmaan suuri osa eduskuntasalissa olevista ei tiennyt, mihin sillä oli pyritty. Ei tilanne ole ollenkaan sama kuin puhuttaessa Emu-asiasta, vaan kyllä se poikkeaa täysin selkeästi siitä, mitä helikopterihankintakysymys oli. Varmasti vasta täs-

sä syksyllä suuri osa edustajista totesi, että näitä helikoptereita ollaan 18 miljardilla ujuttamassa, miljardihankintaa, mutta Emussahan on ihan toisenlainen tilanne, eikä sitä pidä sotkea tähän helikopterihankintaan.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hellberg, totean kuitenkin, että vaikka on kysymys eri asiasta, niin kysymys on merkittävästä menettelytavasta. Jos te toteatte, että on väärin, että tiedonannon kautta tämän kokoluokan asiaan ei voida hakea eduskunnalta valtuutta, niin miten te voitte edellyttää, että kokoluokaltaan moninkertaiseen asiaan eli Emu-jäsenyyteen haettaisiin valtuus eduskunnalta tiedonannon kautta? Ed. Hellberg, tässä ei ole mitään johdonmukaisuutta. Jos tämä tarkoittaisi sitä, että sosialidemokraattien ryhmä ei hyväksy tiedonannon kautta tehtävää Emu-päättöstä, tässä olisi jokin johdonmukaisuus. Jos te tässä asiassa ette sitä hyväksy mutta kuitenkin Emu-asiassa hyväksytte, teidän politiikassanne ei ole mitään johdonmukaisuutta.

Ed. H o l o p a i n e n : Arvoisa herra puhemies! Valtion ensi vuoden budjetti on pääosiltaan hyvä, sillä se tähtää valtion velan edelleen pienentämiseen ja työttömyyden vähentämiseen. Lähettään tilannetta, jolloin valtion tulot ja menot ovat tasapainossa niin, ettei katteeksi tarvitse ottaa lisävelkaa.

Vaikka täällä on vähätelty lähinnä opposition taholta työttömyyden pienenemistä, on tosiasia, että työttömyys vähenee varsin hyvää vauhtia. Toki me toivoisimme jokainen tietysti, että työttömyyden väheneminen olisi vieläkin nopeampaa. Työttömyyden aleneminen lähtee aina liikkeelle eteläisestä Suomesta ja saapuu viiveellä pohjoiseen ja itäiseen Suomeen, niin nytkin. Työttömyys vähenee siellä kivuliaan hitaasti kuitenkin. On kuntia, joissa työttömyys pysyy lähes paikallaan. Inflaation pysyminen alhaalla eli parissa prosentissa ja korkojen säilyminen alhaisella tasolla on myönteinen asia. Ensi vuoden talousarvio mahdollistaa valitun linjan jatkuvuuden. Ensi vuoden verohelpotukset painottuvat pieni- ja keskituloisille, ja se on sosialidemokraattien tavoittelema linja.

Hallituksen suhteet työmarkkinaosapuoliin ovat kuluneella vaalikaudella olleet hyvin toimivat, toisin kuin edeltäjän aikana. Niinpä kolmikanteriatteella toteutettu tupo syntyi, vaikka sen syntyminen ei kovin helppoa ollutkaan. Laajan tuloratkaisun toteutuminen luo osaltaan

erinomaisen hyvät edellytykset talouskasvulle ja matalan inflaation ja alhaisten korkojen politiikalle, joka on ollut hallituksen johdonmukainen linja. Olen ihmetellyt vähän sitä, miksi oppositio on kritisoinut hallituksen aktiivista roolia tupon synnyttämisessä, lähinnä verohelpotusten kytkennässä tupoon. On sanottu, että olisimme luovuttaneet päätösvaltaa eduskunnan ulkopuolelle. Näin ei suinkaan ole. Eikö ole parempi sopia kuin sotia?

Budjetin käsittelyn aikana on puhuttu jo seuraavan vuoden eli vuoden 1999 verotuksen painopisteen siirtämisestä. On puhuttu myös ympäristöveroista. On jo tässä vaiheessa syytä tiedostaa yksi tosiasia muun muassa polttoaineverosta. Polttoaineveron korottamisesta keskusteltaessa on välttämätöntä, ettei veronkorotuksilla edelleenkin vaikeuteta liikkumista pitkien välimatkojen ja harvan julkisen liikenteen alueella.

Budjettiesitys sisältää maininnan Engel-yhtiön myymisestä joko kokonaan tai osin. Henkilökunta on kokenut kovia, ja valtio on saanut maksettavakseen yli 40 miljoonan korvaukset Rakennushallituksen siivoustoimen liikelaitostamista seuranneesta yhtiöittämisestä. Vastuukysymyksistä on täällä keskusteltu eri yhteyksissä jo varsin paljon. Nyt kun pöly on laskeutunut, työntekijöiden asema vakiintunut ja työntekijät alkaneet uskoa huomiseen, ollaan jälleen heidän olotilaansa tekemässä epävarmaksi. Engelissä on valtion mielestäni kaikissa tilanteissa säilytettävä oma määräysvaltansa, osa myytäessäkään yli 50 prosentin osuus. Samalla on lähtökohtana oltava henkilöstöstä huolehtiva linja.

Tielaitos on päättänyt suunnata laajennus- ja uusinvestoinnit yksinomaan liikennesuoritteiden perusteella, kun ennen myös tiepituusosuudet painottivat varoja 55 prosentin painoarvolla. Kuten valiokuntakin toteaa, tämä merkitsee rahoituksen siirtämistä pois Pohjois- ja Itä-Suomesta. Kriteereinä tulisi olla paremminkin pitkien ja raskaiden kuljetusten vaikutuksen, kuten valiokunta toteaa. Niin ikään alempiasteinen tieverkosto rapistuu kunnossapitomäärärahojen puutteessa. Seuraavaa budjettia valmisteltaessa on suuntaa muutettava ja huomioitava, että Suomi on kokonaisuus, jonka kaikkia osia on kehitettävä.

Valtiovarainvaliokunta on ottanut lausunnossaan kantaa myös Valtatie 6:n perusparannukseen ja todennut sen tarpeellisuuden. Mielestäni perustelut ovat niin painavat, että kohteen aloittaminen seuraavassa budjetissa täytyisi turvata määrärahat varaamalla.

Olen useissa yhteyksissä puhunut myöskin yksityistieavustuksista. Nythän hallitus on budjettiesityksessään varannut 30 miljoonan markan määrärahan. Se on tietenkin riittämätön. Toivon, että seuraavassa budjettiesityksessä tuo markkamäärä on huomattavasti suurempi. Yksityistieverkosto heikkenee kaiken aikaa. Se ei ole kansakunnan etu.

Me keskustelimme viime viikolla kahdeksan tuntia liikuntalaista. Olimme silloin muistaakseni varsin yhtä mieltä liikunnan positiivisesta merkityksestä tehokkaana henkisen ja ruumiillisen terveyden ja toimintakyvyn voimanlähteenä. Viestinä tästä on se, että liikunnan määrärahoja on vuoden 1999 budjetissa korotettava. Parhaiten tämä toteutuu liikunnan prosenttiosuutta nostamalla.

Hyväksyimme viime keväänä turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon, joka sisälsi myös helikopterihankintojen suunnittelun, ei niinkään tilausvaltuuksia. Tuo selonteko pohjaa itsenäiselle uskottavalle puolustukselle ja sotilaalliselle liittoutumattomuudelle. Minua tämä miellytti, koska näen mahdollisen Nato-jäsenyyden ikään kuin mustana peikkona.

Itsenäinen puolustus merkitsee myöskin sat-sauksia sen ylläpitoon ja kehittämiseen. Mittavat investoinnit Hornet-hävittäjiin sattuivat ajankohtaan, jota vähiten olisi toivonut. Samanaikaisesti kun jouduttiin tinkimään jokapäiväisestä leivästä, pistettiin miljardeja Horneteihin ja asehankintoihin DDR:stä ja Kiinasta. Lähivuosina ollaan jälleen investoimassa varusteluun helikopterihankintojen muodossa. Nyt ei ole kuitenkaan sopiva aika tehdä kopterihankintoja, vaan tarvitsemme aikalisän, että saamme hengähtää hieman Hornet-hankintojen aiheuttamasta rasituksesta.

Lopuksi totean, että kuntien harkinnanvaraisia rahoja ollaan nostamassa 50 miljoonalla 150 miljoonasta 200 miljoonaan markkaan. Lisäys on positiivinen asia. Budjettivuoden aikana on syytä kuitenkin tarkastella, miten pitkälle nuo 200 miljoonaa riittävät.

Myös 30 miljoonan markan lisäys poliisitoimeen on myönteinen asia, joskin toivomukset suuremmasta määrärahasta ovat perusteltuja.

Talousarviovuoden aikana on syytä tarkastella myöskin monilapsisten perheiden aseman kehityksessä tapahtuneita muutoksia, ja mielestäni epäoikeudenmukaisuudet on korjattava. Valiokunnan mietinnössä todetaankin perheistä: "Keskiarvot eivät kerro koko totuutta ihmisten hyvinvoinnista. Lapsiperheet ovat tehtyjen tutki-

musten mukaan joutuneet muita huonompaan asemaan. Esimerkiksi työttömyys on kohdannut pienten lasten vanhempia enemmän kuin monia muita väestöryhmiä. Kokonaisuuteen on vaikuttanut se, että lähes kaikkia lapsiperheiden etuuksia on pienennetty. Erilaisten perhepoliittisten ja muiden sosiaalisten etuuksien kohtaannosta ja yhteisvaikutuksesta kaivattaisiinkin kattavaa selvitystä. Selvitysten pohjalta on pikaisesti löydettävä uusia ratkaisumalleja havaittuihin epäkohtiin. Valiokunnan mielestä on tärkeää, että perheitä koskevista veroista, maksuista ja tulonsiirroista päätettäessä tavoitellaan vakautta ja ennustettavuutta. Se on erityisen tärkeää työelämän epävakaisuudessa."

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kahteen asiaan.

Ensinnäkin ed. Holopainen ihmetteli, miksi keskusta ihmettelee hallituksen aktiivista roolia tupoasiassa. Toteaisin vain sen, että minusta on kummallista, jos kansanedustaja ei ylipäänsä ihmettelisi sitä, miksi veroratkaisut eivät kuuluisi eduskunnalle. Erityisesti oli minusta erikoista, miten tässä nyt meneteltiin eläkeläisten osalta. Miksi eläkeläisten savamaksuasiakin päätettiin vasta tupon selvittyä?

Toinen asia yksityisteistä. Yksityisteiden valtionavuthan olivat ennen tämän hallituksen aloittamaa leikkausta ja lopetuslinjaa 117 miljoonaa markkaa, ja nyt ne ovat ensi vuodelle 30 miljoonaa markkaa eli erittäin vähän. Niillä ei itse asiassa tehdä perusasiassa yhtään mitään, vaan ne menevät erikoiskohteisiin. Ed. Holopainen toivoi, että seuraavassa budjetissa hallitus nostaa yksityisteiden valtionavut kohtuulliselle tasolle. Haluan vain todeta, että se on hurskas toive, kun tämä hallitus halusi nimenomaan ajaa koko järjestelmän alas. Ainoastaan aktiivisen liikennevaliokunnan ansiosta saatiin pidettyä edes tämä laki voimassa.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Vero-osuuteen tekee vihdoinkin mieli vastata. Kovin monet keskustassa käyttävät samanlaista argumentointia kuin ed. Vehviläinen äsken. Eihän asia näin ole. Jos te katsotte niitä työmarkkinaosapuolten käsityksiä veroalennuksista, joita esiteltiin julkisuudessa, yksikään niistä ei toteutunut. Hallitus toteutti oman verolinjauksensa, muttaärkevimmässä mahdollisessa vaiheessa, koska me laskimme sillä tavalla, että mikäli hallitus olisi tehnyt veroratkaisuja jo budjettiesityksessään, niillä ei olisi saavutettu min-

käänlaista kansantaloudellista hyötyä, toisin kuin nyt kävi. Suomen kansantalous tästä hyötyy siinä mielessä, että me saamme maltillisen ja vakaan talouspolitiikan jatkumaan, joten veroratkaisu on hallituksen tekemä veroratkaisu ja minun mielestäni ainoassa oikeassa ajankohdassa.

Mitä tulee eläkeläisten savamaksuasiaan, sehän ei millään tavalla liittynyt tupoon, mutta kun oli syytä kesällä budjettia laadittaessa jättää mahdollisimman paljon hallitukselle liikkumattilaa veroratkaisun rakentamisessa, niin ei haluttu myöskään sava-maksua osittain avata, koska enteiltiin, että voi olla mahdollista, että hallitus päätyy muittenkin kuin eläkeläisten kohdalla savamaksun alennukseen. Siksi oli perusteltua, niin kuin hallitus budjettiriihessä lausui, siirtää eläkeläisille sinänsä jo budjettiriihessä myönnetyn oikeutuksen saada sava-maksuallennusta tarkempi sisältö ratkaistavaksi siinä yhteydessä, kun mahdollisesti muutenkin savamaksuun puututaan, niin kuin puututtiinkin.

Ed. Holopainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Niinistö jo vastasikin tähän veroratkaisuun. Olisin vastannut ihan samalla lailla.

Sen sijaan nyt haluan yksityistieavustukseen vielä kiinnittää huomiota. Ed. Vehviläinen totesi, että tämä on hurskas toive. Ei ole hurskas toive. Tämä on ihan, sanoisinpa, vaatimus. Kumminkin nyt hallitus otti jo esityksessään yksityistieavustukseen 30 miljoonaa markkaa. Toki se on riittämätön, mutta kuitenkin se on ele, että on tunnustettu, että ne tiet ovat välttämättömiä. Toivon, ehkä liian vahva sana on "vaadin", että seuraavassa budjetissa yksityistieavustukset ovat huomattavasti suuremmat, koska yksityisteillä on tavattoman iso merkitys haja-asutusalueitten ihmisten liikkumisen kannalta.

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toistan edelleenkin ed. Holopaiselle, että hurskas toive tuli lausuttua toiseen kertaan hänen suustaan.

Vielä tähän valtion talousarvioon ja verotukseen. Edelleen olen sitä mieltä — enkä ole yksin eikä ainoastaan keskustaoppositio ole sitä mieltä — että on erikoista, että kun verotus on erittäin olennainen osa valtion talousarvion tuloja, me olemme täällä koko syksyn käsitelleet ensi vuoden budjettilakeja tietämättä yhtään, minkälaisia veroratkaisuja on tulossa. Se on erittäin kummallista, ja sitä kyllä ihmetellään muuallakin kuin tässä salissa. Tämä on minun mielestäni

eduskunnan arvovallan ja työskentelytavan kannalta erittäin kummallista, että näin menetellään.

Ed. Lamminen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Viitanen: Arvoisa herra puhemies! Ihan alkuun muutama sana ed. Vehviläiselle. Ihmeellistä kyllä, kerrankin minäkin olisin vastannut tässä veroratkaisussa hänelle täsmälleen samalla tavalla kuin valtiovarainministeri Niinistö äskeisessä hyvässä puheenvuorossaan. Olen joskus aiemmin tässä salissa sanonut veroratkaisujen osalta, että jos minä olisin Lipponen, niin tässä asiassa tekisin täsmälleen samalla tavalla kuin hän. Eli mielestäni täysin looginen asia oli jättää kyseiset veroratkaisut siihen yhteyteen, kun nähdään, syntykö tupo ja millainen tupo syntyy. Totta kai siellä täytyy olla porkkanaa jäljellä. En todellakaan ymmärrä sitä ja se on minusta hurskastelua, kun tässä salissa ihmetellään, että voi, voi, kun eduskunnalta tässä nyt viedään valta, kun sitä todellakin tässä tapauksessa mitä vähimmin on tapahtunut.

Mitä ensi vuoden näkymiin tulee, niin tällä hetkellähän tietyt asiat näyttävät todella hyviltä. Itse olen ollut ilahtunut siitä, että koko syksyn ajan, kun olemme seuranneet työllisyystilastoja, aina olemme menneet vain parempaan suuntaan. (Ed. Aittoniemi: Entäs kurssitilastot?) Aiemmin muun muassa ed. Mähönen totesi, että hän on kokenut, että keskustapuoluetta saattaa jopa hieman ottaa päähän, että mennään parempaan suuntaan, koska sen suuntaista valitus, mikä sieltä salin keskeltä kuuluu, tuntuu olevan. Eli se, että mennään parempaan suuntaan, ei kelpaa, se on huono asia. Nyt ruvetaan etsimään vikoja, mitä kaikkea mahdollista tähän voisi sisältyä, että tilastot ovat paremmat. — Ed. Aittoniemelle ja muillekin tiedoksi: Varmasti tilastot ovat osittain parantuneet sen takia, että ihmisiä on koulutettu enemmän, ihmisiä on työllistetty enemmän tukitoimin. Mutta kysymys kuuluu: Olisiko parempi sitten, ettei näin tehtäisi? En todellakaan ymmärrä, kuinka paljon motivoivampaa ja hienompaa se olisi, että yksittäisillä työttömillä ihmisillä ei olisi minkäänlaisia, räätälöityjäkään mahdollisuuksia työllistyä tällaisena hirmutyöttömyyden aikana, joka muuten alkoi viime hallituskaudella todella huimaa vauhtia, kun työttömyys päästettiin kohoamaan pilviin, mitä en koskaan oikein ymmärtänyt, kuinka vastuuttomasti silloin pystyttiin toimimaan.

Onneksi vastuu on nyt palautettu tässä suhteessa tämän hallituksen aikana. Talouspolitiikka on ollut onnistunutta. Siitä varmasti voimme kaikki olla samaa mieltä. Talouden tunnusluvut ovat entistä paremmat. Luottamus on parantunut. Korot laskeneet.

Täällä keskustapuolue muun muassa on kovin paljon huudellut veroasteesta. Se ei teidän aikanne ollut kovinkaan paljon matalampi kuin on meidän aikamme. Mutta jos siinä joku 0,1 prosenttia eroa on, minä huomautan vain, että teidän aikanne, keskustapuolue, otettiin velkaa 60 miljardia markkaa; nyt vuosittain otetaan velkaa noin 15 miljardia markkaa. Jos nyt otettaisiin velkaa 60 miljardia markkaa, mahtaisi meilläkin olla varaa pitää veroprosenttimme hyvinkin alhaalla. Tässä olisi varmasti paikallaan pieni asioiden yhteenliittäminen ja kokonaistilanteen tarkasteleminen hieman analyttisemmin eikä yksioikoisesti tuijottaminen vain muutamaaan lukemaan.

Sitä paitsi mitä tulee veroasteeseen yleensä, en minä ole välttämättä sitä mieltä, että veroasteen pitäisi olla kovinkaan paljon alhaisempi kuin tällä hetkellä. On totta, että monessa suhteessa Suomi on Euroopan korkeimman verotuksen maa, mutta kyllähän meillä varaakin vielä on muun muassa pääoma- ja varallisuusveropuolella.

Olin jokin aika sitten talouspoliittisella johtamiskursilla, ja siellä eräs gurumme Raimo Sailas meille totesi, että hän ei yritä edes väittää, että mitään katastrofia tapahtuisi, vaikka pääomaveroista tämänhetkisestä tasosta vielä nostettaisiinkin. Ainoa vaatimus toki oli, että nostakaa sitten kerralla useaksi vuodeksi, ettei se jatkuvasti poukkoile edestakaisin. Kyllähän meillä vielä varaa on mennä jopa ylöspäin, ja sitä vastoin tietenkin toivoisin, että alastulo tapahtuisi esimerkiksi ruoan arvonlisäverossa jatkossa tai vaikka pieni- ja keskituloisten verotuksessa.

Sitten ihan muutama asia itse budjetista ja sen käsittelystä. Haluan edelleenkin tuoda erään huolenaiheen esille. Käsittelin sitä jo aiemmin budjettipuheessani, mutta aika tuppasi loppumaan, kun yö saapui, ja jätin sen vähän vähemmälle. Se on vuokra-asuntotuotantopuoli. Erilaisilla perusteillaan nyt on päädytty siihen, että sosiaaliseen asumistuotantoon tarkoitettun määrärahan myöntämisvaltuuksia supistetaan viime vuodesta. Toki ne edelleen säilyvät korkeammalla tasolla kuin joskus aiemmin. Kuitenkin olen ympäristövaliokunnan jäsen, jossa kuuntelimme hyvin useita asiantuntijoita näiden osalta, ja siellä huoli oli monien asiantuntijoiden mielessä suu-

ri siinä suhteessa, että mikäli esimerkiksi kovanrahan asuntotuotanto ei nyt lähde elpymään toivottua vauhtia, saattaa tulla ongelmia näillä myöntämisvaltuuksilla.

Valiokuntahan yksimielisesti edellytti, että 1,5 miljardia, ehdollinen osuus, käytetään kokonaisuudessaan ja siitä on päätettävä jo ensi vuoden keväällä. Huomasin, että valtiovarainvaliokunta myöhemmin on ottanut tämän saman aientamiskannan kuin meidänkin valiokuntamme. Tosin siellä ei ihan samanlaista ehdotonta vaatimusta tainnut olla siitä, että tämä 1,5 miljardia olisi joka tapauksessa käytettävä. Pidän välttämättömänä sitä, että se käytetään ja toivon todella hartaasti, että nämä toimet riittäisivät. Kuitenkin rohkenen epäillä, että ongelmia syntyy.

Eräs asiantuntijamme valiokunnassa kiinnitti huomiota äärimmäisen tärkeään asiaan, joka oli siinä, että kun ollaan huolissaan ylikuumenemisestä ja sen takia nipistykseen mennään, samaan aikaan kuitenkin ei katsota toista puolta ylikuumenemisestä: Jos meillä on suuri asuntopula, niin kuin tällä hetkellä on — vuokra-asuntojonot ovat pitkät — mitä se aiheuttaa? Se aiheuttaa ylikuumenemistä, inflaatiopaineita ja muita, kun kysynnän suuruuden ja tarjonnan vähyden vuoksi asuntojonot kasvavat ja asuntojen vuokrat nousevat. Totta kai myös tämä aiheuttaa ylikuumenemistä. Tämä ylikuumeneminen on jätetty kokonaan huomioimatta esityksen perusteissa.

Huomasin muuten, että ed. Puhjo oman ryhmänsä ryhmäpuheenvuorossa oli huomannut valtion nuorisosiain neuvottelukunnan kannan tähän asiaan. Hän oli sen tarkkaan lukenut ja jopa meitä siteerasi, ja tämän elimen puheenjohtajana tietenkin olen hyvin iloinen siitä, että meidän kannanottomme on tullut luetuksi ainakin joidenkuiden edustajien joukossa. Siinä kannanotossa lähdimme tarkastelemaan tilannetta nimenomaan nuorten kannalta ja päädyimme siihen, että vuokra-asuntotarjonta on turvattava kerta kaikkiaan. Se on tulevaisuuden asumismuoto, ja vuokra-asuntoja tarvitaan entistä enemmän.

Sitten muutama sana kunnista. Ed. Kiljunen aiemmassa puheenvuorossaan mielestäni ihan hyvin kuvasi kunnan perusolemusta sillä, että se tuottaa universaaleja tasa-arvoisia palveluita kansalaisille. Olen ollut aika monesta asiasta, kun kunnista puhutaan, huolissani viime aikoina, mutta on eräs näkökohta, joka eduskuntakeskustelussa saa minut vielä kerran toteamaan erään huolenaiheen, nimittäin sen, että on nous-

sut useita vaatimuksia siitä, että jollakin tavalla pitää korjata näitä systeimejä, kun nyt ovat uudet valtionosuusperusteet menneet huonoon suuntaan, kun jotkin kunnat ovat kärsineet jne.

Itse tulen kaupungista nimeltä Tampere, joka kuului tämän uudistuksen voittajiin, koska olimme aiemmin olleet valtionosuuksien suhteen hyvinkin kuoppaisessa tilanteessa. Saimme paljon vähemmän kuin olisimme tarvinneet. Tampere on koko 90-luvun hoitanut talouttaan todella tiukasti ja mallikkaasti säästäen, käyttäen esimerkiksi koulutoimeen huomattavasti vähemmän per oppilas kuin monet muut isot kaupungit. Olemme eläneet tiukalla mutta samaan aikaan pystyneet tarjoamaan kuntalaisille kohuulliset palvelut.

Toivon nyt, kun valtiovarainministerikin on paikalla, että jos tulevaisuudessa näitä järjestelmiä jollakin tavalla muutetaan, emme palaisi vuosikymmenen takaiseen systeemiin, jossa holtittomasta taloudenpidosta palkitaan ja siitä, että taloutta on hoidettu tiukasti ja yö kireällä, jollakin tavalla tulevaisuudessa jälleen alettaisiin rangaista. Missään tapauksessa tähän suuntaan emme saa jatkossa edetä.

Muuten kuntien kannalta totean, että on toki selvää, että 90-luvulla muutamia vuosia sitten vielä kunnilla meni kohtuullisen paljon paremmin ja katteet olivat ylijäämäisiä. Mutta kyllähän nytkin laskelmat näyttävät jo sitä, että tulevaisuudessa — ensi vuonna ja jatkossakin — kuntatalous tulee olemaan miinusmerkinen, eli tietienkion valtionkin täytyy jossakin vaiheessa ihan toisissaan katsoa, minkälaiset toimintaedellytykset kunnille tarjoamme, koska kuitenkin kunnat ovat se peruspalveluja tuottava yksikkö, joka tarjoaa ihmisille, kansalaisille, kuntalaisille, tasarvoiset elämisen mahdollisuudet.

Verotuksesta tuli jo epähuomiossa puheenvuoron alkupuolella sanottua, vaikka olin suunnitellut käsitteleväni sitä vasta tässä vaiheessa. Mutta sen voisin vielä todeta, samoin kuin usea muu demariedustaja, että mielestäni viimeistään ensi hallitusta muodostettaessa kannattaisi miettiä muun muassa maa- ja metsätalousmaan saaminen kiinteistöveron piiriin ja muutenkin täytyisi saada pääomaverotusta jonkin verran vielä kiristymään.

Sitten en malta olla sanomatta vielä muutamaa sanaa kuuluisista helikoptereista. Mielestäni kaikkein paras ratkaisu tämän osalta olisi se, että nyt raha selvittämiseen myönnetään; hyvä on, myönnetään se ja selvitetään. Mutta itse päätöksenteko helikoptereista mielestäni pitäisi ly-

kätä ainakin kolmen, neljän tai viidenkin vuoden päähän. Nykyisessä taloustilanteessa, kun olemme jo kaksi ja puoli, melkein kolme, vuotta pelkästään säästäneet ja säästäneet ja joka ikisestä 10 miljoonasta markasta on tapeltu ja se on ollut kovaa ja on ollut vaikeita ratkaisuja ja osa täysin välttämättömiä, mielestäni on aika arveluttavaa, jos me tällä hallituskaudella kuitenkin aiomme tuosta vain löytää jonkin 4—5 miljardia helikoptereihin.

Järkeenkäypää olisi, jos joko ensi hallitusneuvottelujen yhteydessä tai joskus 2000-luvun puolella kävisimme läpi, mikä on taloustilanne, tarvitaanko helikoptereita. Päätöksenteko siirrettäisiin sinne eikä ensi kevääälle, niin kuin on mentä siirtämään. Siinä on tosiaan tilanne, että ensi keväänä kaksi suurta kysymystä ovat Emu ja helikopterit, enkä oikein sitäkään toivoisi. Toivoisin, että eduskunnan ääntä kuunneltaisiin myös hallituksen taholta, koska hyvin useassa puheenvuorossa on tullut hyvin epäilevä kanta siihen, voidaanko tällä hallituskaudella helikopterihankintaan mennä. Itse tulen Pirkanmaalta ja tiedän hyvin, että siellä esimerkiksi tiettyjä työllisyysvaikutuksia voisi olla tämän tyyppisellä aseellisuustilauksella, mutta siitä huolimatta uskallan suhtautua asiaan hyvinkin nuivasti.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi muutama sana eräästä yksityiskohdasta, jota valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ei ole. Nimittäin itse tein ainoan talousarvioaloitteeni nuorisoyrittäjälainasta, joka olisi vastaava systeemi kuin naisyrittäjälainat alle kolmekymppisille yrittäjille. Huomasin, että valtiovarainvaliokunta on naisyrittäjälainojen myöntämisvaltuuksia lisännyt, mikä tietenkin on ihan hyvä asia. Mutta eikö nyt samassa harkinnassa olisi voitu ihan toisissaan tehdä ja nimetä yksi hyvä vastaantulo Suomen nuorisolle, että me välitämme teistä ja haluamme teitä työllistää ja tarjoamme teille edullisen nuorisoyrittäjälainan? Jos sattuu olemaan paikalla joku, joka on jäsenenä valtiovarainvaliokunnassa, toivoisin häneltä kommenttia siihen, onko siellä edes huomattu tätä asiaa, saati keskusteltu siitä.

Olen tehnyt asiasta myös lakialoitteen, joten joka tapauksessa asiaan varmasti jossakin vaiheessa palataan. Aloitteen ovat allekirjoittanut muun muassa kaikki sosialidemokraattisen nuoret kansanedustajat. Olemme sitä hyvin voimakkaasti vaatineet ja painostaneet, että tämän kaltainen järjestelmä saataisiin aikaiseksi. Valtiolla se ei maksaisi käytännöllisesti katsoen oikeastaan mitään, mutta se olisi meiltä hieno ulostulo

nuorille, että me välitämme teistä, me tarjoamme teille mahdollisuuksia ryhtyä yrittämään.

Nimittäin kaikkien tutkimusten mukaan esimerkiksi akateeminen valmistunut nuori, vaikka hän sinänsä pitää yrittäjyyttä kunniaa, suhtautuu hyvinkin kriittisesti siihen, että hän itse voisi lähteä yrittämään. Tämä johtuu muun muassa siitä, että yrittämisessä totta kai on riskejä. Nuorten elämäntilanne on muutenkin hyvin epävarma, velkaannutaan asuntolainojen, opintolainojen kautta; rupeapa siinä sitten ilman erityisiä kannustimia vielä yrittämäänkin! Tämän asian vielä kerran heidän puhujakorkeeltakin käsin tälle salille, eduskunnalle ja hallitukselle, että tässä asiassa voisimme liikkua eteenpäin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Viitanen heittelee väliin kiviä edestä ja väliin takaa. Hän puhuu ja kehuu tätä hallitusta talouden tunnuslukujen taustoja vasten. Kieltämättä ne ovat kohtuullisen hyvät, sitä vastaan en halua väittää. Mutta jos verrataan siihen aikaan, jolloin Ahon hallitus lopetti vuonna 1995, tuotannon kasvu oli silloin lähes kaksinkertainen tähän päivään verrattuna, ja monet muut asiat ovat olleet siltä taustalta kehittyneitä. Siis tuotannon lähes kaksinkertainen kasvu tähän päivään verrattuna, inflaation ja korkojen suhdeluvut luotiin siihen aikaan. Tosin korot ovat hieman sen jälkeen laskeneet Suomen Pankin toimenpitein, ja se on aivan luonnollista. Mutta pohjat luotiin Ahon hallituksen aikana. Työllisyys parani seitsemän kahdeksan kuukauden aikana ennen vuoden 1995 kevättä 46 000:lla, eikä siinä ollut mitään sellaista keino-keinoista, niin kuin on tällä hetkellä kurssitusten myötä.

Ed. Viitanen, kun te puhuitte, että on parempi olla kursseilla kuin työttömänä, olen aivan samaa mieltä. Näin pitää ollakin, koska sosiaaliset kontaktit muihin ihmisiin pysyvät silloin eikä ihminen eristäydy yhteiskunnasta, kun hän on kursseilla. Mutta ei sille pohjalle, että saa työmarkkinatukea ja istuu 30 tuntia jo ehkä kuudetta tai seitsemättä kertaa joillakin kursseilla, mitään elämää luoda.

On hyvä asia, että ihmisiä kurssitetaan ja luodaan sosiaalisia kontakteja ja estetään eristäytymistä, mutta älkää sekoittako sitä työllistymiseen ja työllisyyteen. Nyt puhutaan siitä, mikä on työllisyyden tilanne tällä hetkellä. Suomella on 500 000 työtöntä tällä hetkellä todellisuudessa, jos verrataan todellista työllisyystilannetta, siitä

on kysymys. En arvostele kursseilla käyviä, se on sellaisenaan hyvä asia.

Ed. Viitanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä oikeastaan huomasin jo eilen, että ed. Aittoniemi on petrannut ennen tätä keskustelua ja hän on opetellut juuri kyseiset tunnusluvut ulkoa. Hän nimittäin eilen mainitsi samat talouden tunnusluvut ainakin kerran, ellei useammankin, kuinka loistavia ne olivat teidän hallituksenne loppuajalla. Mutta minä ihmettelen, jos se hallitus kerran niin loistava oli, kuinka ihmeessä pääsi tapahtumaan tämä katastrofi, kuinka ihmeessä työttömyys päästettiin sellaisiin lukemiin ja kuinka ihmeessä päästettiin velkaantuminen noin kovalle kasvurallalle. Jos se kerran noin loistava hallitus oli, olisitte toimineet sen mukaisesti ja jättäneet meille vähän paremman pohjan taistella eteenpäin. Me lähdimme aika kovasta kriisitilanteesta. Onneksi nyt olemme siitä pikkuisen päässä veden pinnalle saaneetkin.

Kurssituksesta ja muusta vielä. Yksi asia, jossa tämä hallitus on mielestäni toiminut hyvin, on se, että työttömille tarjotaan entistä laaja-alaisempia mahdollisuuksia käyttää hyväksi koulutusjärjestelmäämme, kuten muun muassa koulutusvakuutusta. Nyt on työttömyyden aikana mahdollista mennä myös ammattikouluun ja muuta tällaista. Ei koulutus varmasti koskaan pahaksi ole, vaikkakin muistan nuorten osalta erään ratkaisun, jota itsekään en kovasti silloin aikoinaan kannattanut.

Ed. Manninen: Arvoisa herra puhemies! Aluksi toteaisin ed. Viitaselle, kun te sanoitte olleenne äsken talouspolitiikan johtamiskurssilla, että toivon, että kaivaisitte ne monisteet esiin, joista voitte tutustua siihen, minkä verran yleensä finanssipolitiikalla tai korkopolitiikalla voidaan vaikuttaa kansantalouteen ja mikä yleensä politiikan merkitys ja mahdollisuus tämän päivän avoimessa taloudessa on. Ehkä sieltä löytyy vastauksia moniin niihin retorisiin kysymyksiin, joita te äsken esitte.

Julkista taloutta on saneerattu voimakkaasti 90-luvulla. Erityisen voimakkaasti se on kohdentunut kuntatalouteen. Se on ollut välttämätöntä, ja kun Lipposen hallitus muodostettiin, asetti se tavoitteekseen reilun 20 miljardin markan menojen supistuksen. Tuo tavoite on saavutettu ja ylitettykin. Lähtökohdiltaan tuon suuruusluokan menojen supistamisesta on ollut varmasti kaikkien vastuullisten puolueiden taholta kysy-

mys. Mutta asian sisällöstä ollaan monessa suhteessa eri mieltä.

Valitettavasti hallitus alkutaipaleellaan sopeessaan yksityiskohtaisista supistamiskohteista sen sisäpiiristä vuotaneiden tietojen mukaan lähiti kaunan ja koston politiikan tielle. Supistukset pyrittiin kohdentamaan pitkälti sellaisiin kohteisiin, joista arvioitiin opposition kannattajakunnan eniten kärsivän. Niinpä yritettiin romuttaa yksityistiejärjestelmä, leikattiin elintarviketalouden kansallisesta tukipaketista, leikattiin kotihoidon tuesta, leikattiin lapsilisistä. Ehkä kuitenkin leikkaajilla oli vanha ja väärä mielikuva maaseudun ja kaupunkien suhteista ja eri tekijöistä. Niinpä nämä leikkaukset ovatkin käytännössä kohdentuneet pääosiltaan omien kannattajien nilkkaan. Tästä kertonevat viime aikojen kannatusluvutkin selkeää kieltä.

Kuntatalous on osa julkista taloutta ja kuntien kautta tuotetaan noin kaksi kolmasosaa kaikista hyvinvointipalveluista. Kuntataloudella on myös hyvin vahva aluepoliittinen merkitys. Yleensäkin julkisen talouden osuus on sitä suurempi, mitä vaikeammista kehitysalueista on kysymys, ja siksi sinne kohdistetut leikkaukset näkyvät kaikkein voimakkaimmin niiden alueloudessa. Olenkin sitä mieltä, että myös julkisen talouden leikkauksia tehtäessä pitäisi huomioida niiden aluepoliittiset vaikutukset.

Kaiken kaikkiaan 90-luvulla olettaen, että kuntatalouteen ei olisi tehty lainsäädäntömuutoksia, kuntien tulopohja olisi tänä päivänä noin 25 miljardia markkaa suurempi. Sehän olisi noin 5 000 markkaa asukasta kohden. Jokainen ymmärtää, että supistuksia on tarvittu, mutta ennen kaikkea on kysymys siitä, onko aikataulu ollut liian nopea ja ovatko supistukset kohdentuneet oikealla ja oikeudenmukaisella tavalla.

Vuonna 1994 kuntasektorin bruttokansantuoteosuus oli vielä 19,3 prosenttia. Ensi vuonna sen arvioidaan olevan 18,1 ja vuosituhanen vaihteeseen mennessä sen osuus lähestyy jopa 16:ta prosenttia eli alenema on noin 3 prosentin luokkaa. Nyt onkin aika herättää keskustelu siitä, voiko kuntatalouden osuus jatkuvasti supistua tulevaisuudessa suhteessa bruttokansantuotteeseen ja millä vauhdilla, ja jos näin käy, onko kuntien mahdollista tarjota ne hyvinvointipalvelut suurinpiirteinkään sillä verorasituksen tasolla, jolla olemme, ja niiden velvoitteiden alaisina, joihin lainsäädäntö tänä päivänä velvoittaa.

Käsitykseni on, että asiassa joudutaan tekemään uudelleenreivauksia. Tähän perustuu myös keskustan puheenjohtajan ed. Esko Ahon

esitys kuntasopimuksesta, jossa sovittaisiin pelisäännöistä, miten kuntataloudessa menetellään kansantalouden eri vaiheissa, kuin myöskin siitä, millä tavalla kuntien peruspalvelut turvataan eri puolilla maata asianmukaisella tavalla niin, että kansalaiset saavat hallitusmuodon takaaman yhdenvertaisen kohtelun peruspalveluidenkin suhteeseen.

Lipposen hallituksen aikana on kaiken kaikkiaan yli 13 miljardia markkaa kavennettu kuntien tulopohjaa tai lisätty kuntien velvoitteita. Se on merkinnyt ja tulee merkitsemään, kuten äskettäin valmistunut sisäasiainministeriön ennuste kertoo, että vuosituhanen vaihteessa on yli 100 kuntaa, jotka ottavat syömävelkaa. Näissä kunnissa asuu noin 900 000 suomalaista.

Kuitenkin on syytä hiukan lähemmin tarkastella myös sitä, mistä nuo kuntien väliset erot ja ongelmat johtuvat. Perussyynä ovat tietysti ylisuuret, liian nopeassa aikataulussa toteutetut valtionosuusleikkaukset. Mutta monien kuntien osalta toinen, vielä suurempikin syy, on valtionosuusjärjestelmän muutokset niin sanotun Kosken mallin mukaan.

Valtionosuusleikkaukset, jotka ovat markkamääräisesti samat kaikille kunnille eli 1 495 markkaa asukasta kohden, ovat esimerkiksi Lapin kunnissa yli puolella kunnista vähemmän kuin Kosken valtionosuusjärjestelmän mukaiset leikkaukset. Kaiken huippu on Utsjoen kunta, jolta Kosken valtionosuusjärjestelmä leikkaa lähes 4 000 markkaa asukasta kohden kun varsinaiset leikkaukset ovat 1 495 markkaa. (Ed. Karpio: Paljonko jäi valtionosuuksia?) — Kyllä sinne jäikin, mutta jos te tunnette Utsjoen kunnan olosuhteita ja erityisrasituksia, niin luulen, että surku teidänkin Utsjoen kuntaa tulee ja on varmaa, että lähivuosina joudutaan erillistoimenpiteisiin, jos Utsjoen kunta aiotaan asuttuna säilyttää.

Mutta ehkä riittävästi ei ole ollut esillä kolmas syy, ja se on yhteisöveron epätasainen jakauma. Äskettäin valmistuneessa sisäasiainministeriön selvityksessä mielestäni yllättäen tutkija toteaa, että negatiivisen vuosikatteen ja heikon yhteisöveron välillä on hyvin voimakas yhteys. Mielestäni se ei ole ollenkaan yllätys, vaan on aivan selvää, että pääosa tänä päivänä vaikeimmissa ongelmissa olevista kunnista on juuri sellaisia, joiden yhteisövero-osuus on hyvin alhainen. Siksi korjaamalla yhteisöveroa voidaan osaa kuntia auttaa.

Mutta asialla on myös kääntöpuolensa. Kuntien verotulojen tasausjärjestelmän kautta vähän

yhteisöveroa saaneista kunnista pääosa tulee saamaan verotulon tasausta, tosin kolme vuotta myöhässä. Kun samanaikaisesti leikataan paljon yhteisöveroa saavilta yhteisöveroa ja annetaan lisää toisille, niin se tulee merkitsemään sitä, että vuosituhannen vaihteessa ja sen jälkeisinä vuosina osat paljolti vaihtuvat. Nyt vaikeuksissa olevat kunnat vielä hengittävät henkitorissaan, mutta nyt vahvoilla olevat kunnat tai ainakin huomattava joukko niistä vaipuu henkitorisiin. Eli tullaan tilanteeseen, jossa kaikilla menee huonosti ja koko kuntatalous on ainakin lähellä kriisin hälytystilaa. Siksi nyt ei riitä ainoastaan järjestelmän paikkaus, vaan tarvitaan kokonaan uudenlaista suhdetta valtion ja kuntien välillä niin, että kuntatalouden tilanne otetaan huomioon ja sille annetaan myös yleisempää apua.

Tiedän hyvin, että valtiovarainministeriöstä vastataan valtion velkaantuvan ja suhteessa kuntien velan olevan vielä vähäisempi. Käsitykseni on kuitenkin se, että tietty kauhun tasapaino näiden välillä on säilytettävä, sillä on helpompi hoitaa "yhtä konkurssipesää" kuin 453:a konkurssipesää tässä maassa ja varsinkin, kun nuo 452 kuntaa huolehtivat hallitusmuodossa edellytyksistä peruspalveluista.

Mitä sitten olisi tehtävä? Mainitsin jo alussa, että tarvitaan kuntasopimus valtion ja kuntien välillä. Siinä on määriteltävä pitemmäksi ajaksi keskeiset pelisäännöt, miten kuntien ja valtion suhteet määritellään kansantalouden kehityksen puitteissa. Edelleen siinä on määriteltävä myös se, millä tavalla valtio edesauttaa yksittäisiä kuntia niin, ettei niiden tarvitsisi turvautua tänä päivänä välttämättömiin, mutta sinänsä vääriin lomautuksiin ja työntekijöiden irtisanomisiin. Ne eivät ole kunnan vika, vaan syy on siinä, että näille kunnille ei ole annettu riittävää sopeutumisajaa tai riittäviä resursseja hoitaa näitä asioita.

Edelleen välittömänä toimenpiteenä tulisi keskeyttää Kosken valtionosuusuudistuksen siirtämäsäännökset ja koko Kosken uudistukseen on tehtävä välittömästi korjaukset niin, että se kohdentuu oikeudenmukaisesti eri kuntia kohtaan. Myös ensi vuoden 1,3 miljardin markan valtionosuusleikkaus on peruttava, kuten keskustan vastalauseessakin esitetään.

Kun kuntatalous on osa aluepolitiikkaa, niin sanon lopuksi muutaman sanan myös aluepolitiikasta.

Jos me harjoitamme onnistunutta kuntataloutta, se luo mahdollisuudet myös omaehtoisen aluepolitiikan harjoittamiselle. Voi sanoa, kun

niin helposti puhutaan siitä omaehtoisuudesta, että on alueen oma vika, jos suksi ei luista. On kuitenkin syytä muistaa, että näilläkin alueilla — Helsingistä alkaen — voi kysyä, mitä erityisiä ominaisuuksia Helsingillä on sellaisia, joita muilla kaupungeilla ei ole luontaisesti. Kallioinen maaperä, kallis rakentaa, suhteellisen avoin ja leuto satama läpi talven. Se satama lieenee todellisuudessa lähes ainut ominaisuus, joka tosin on monilla muillakin Etelä-Suomen kaupungeilla.

Todellisuudessa on kysymys siitä, että valtio määrätessään Helsingin pääkaupungiksi, luodessaan tänne keskeiset virastot, yliopistot, laitokset on luonut ne luontaiset edellytykset, joilla nyt ylpeillään ja joihin vedotaan. On varmaa, jos Turku olisi säilynyt pääkaupunkina, Turku olisi suurempi kaupunki kuin Helsinki tänä päivänä. Kysymys on aina viime kädessä politiikalla luoduista edellytyksistä ja sen tuomalla synergialla luodaan tietysti myös uutta. Tarvitaan tietysti kriittinen massa, jotta parhaimpiin kehitystuloksiin päästään.

Politiikka on ainut tapa viime kädessä kuitenkin vaikuttaa ja viedä kehitystä eteenpäin. Siksi on perin kummallista, että hallituksen taholla annetaan ymmärtää, ettei aluepolitiikalla voida vaikuttaa muuttoliikkeeseen, ettei aluepolitiikalla voida vaikuttaa yritystoiminnan syntymiseen maamme syrjäisimmillä alueilla. Kyllä voidaan, jos on halua ja tahtoa, mutta sitä halua ja tahtoa tältä hallitukselta näyttää puuttuvan.

Ed. Vä i s t ö : Arvoisa puhemies! Aikanaan Holkerin hallitus nimitti itsensä hallitun rakennemuutoksen hallitukseksi. Tuolloin joutui kysymään, millä tavoin silloin tapahtunut rakennemuutos oli hallittua ja mitä rakennemuutos ylipäättänsä merkitsi yhteiskunnalle, yhteiskunnan tulevaisuudelle. Me totesimme silloin jo, että maassamme elettiin yli varojen. Ne ongelmat tulivat vääjäämättä vastaan vuosikymmenen alussa. Ei hallittu kehitystä eikä kansakunnan taloutta.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallitus nimesi itsensä työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi. Työllisyyden osalta tilanne on kohentunut, ja se on erinomainen asia. Alueelliset erot tässä suhteessa ovat kuitenkin erittäin suuret. Kun yhteisvastuuta ei työllisyydenkään hoidossa riittävästi kanneta, näyttää siltä, että kehityserot ja työttömyyserot edelleen pahenevat. Näin ollen kokonaisuus työllisyyden ja yhteisvastuun osalta ei toimi.

On sanottu, että Suomi keskittyy paraikaa

neljään keskukseseen. Tämä on todellisuutta, ja Tilastokeskuksen tuoreimpien tietojen mukaan jopa paljon ennakoitua nopeampaa. Tämän päivän muuttoliike, joka ei ole hallittua ja jonka syistä ole tehty riittävää selkoa, ei kenties ole haluttukaan, on aivan erilainen kuin muuttoliike 70-luvulla tai 60-luvulla. Me tiedämme, että nyt kunnista ja maakunnista lähtevät nuoret ja koulutetuimmat. Väestörakenne kunnissa muuttuu hyvin nopeasti, ja se heijastuu tulevien vuosien ja vuosikymmenten kehitykseen hyvin voimakkaalla tavalla.

Elämme kuitenkin tilannetta, jolloin markkinavoimat ja Euroopan unionin jäsenyys sinällään jo toimivat erittäin voimakkaasti alueellisesti keskittävään suuntaan. Tämän vuoksi aktiivisen aluepolitiikan toimia tarvittaisiin aiempaa enemmän. Mikäli Suomi on hallituksen ajaman linjan mukaisesti myös Emussa ensimmäisten maiden joukossa, keskittyminen edelleen uhkaa kiihtyä. Talouden voimavirratt vetävät ihmisiä suuriin keskuksiin.

Arvoisa puhemies! Juuri tässä tilanteessa tarvittaisiin yhteiskunnassa laajaa ja syvällistä keskustelua: Mitä me haluamme, millaista Suomea, millaisia maakuntia me haluamme? Mitkä ovat tulevaisuudennäkymät suomalaisen yhteiskunnan osalta, jos nykykehitys kaikinensa voi jatkua? Tässä keskustelussa on paljon noussut esiin kysymys toisaalta lapsista ja nuorista, toisaalta perheistä sekä yleensä yhteiskunnan turvallisuudesta ja siitä syvällisestä muutoksesta, jonka keskellä elämme. Kysymys ei ole vain työpaikkojen keskittymisestä tai väestön keskittymisestä vaan on myös sellaisista muutoksista, jotka tulevat vastaan vasta tulevina vuosina ja vuosikymmeninä, kenties paljon vakavampina asioina kuin tänään ymmärrämme.

Tarvittaisiin siis yhteiskunnallista keskustelua ja selkeää tavoitteellista toimintaa alueellisen kehityksen, yhteiskunnan tasapainoisen kehityksen ja todella sellaisten turvallisuutta vahvistavien rakenteiden ylläpitämiseksi ja luomiseksi, joita tässä tilanteessa tarvitaan.

On puhuttu myös kuntien taloudesta ja mahdollisuuksista. Käsiini sattui tämän päivän Karjalaisen pääkirjoitus otsikolla "Usko hiipumassa Joensuun seudun kunnissa". Minusta tämä on paljon puhuva. Kun vielä viime keväänä ja tämän vuoden syksynä Joensuun seudulla oltiin varsin optimistisia, niin nyt tilanne on radikaalisti muuttunut. Kunnalliset päättäjät ovat joutuneet hyvin vaikean yhtälön eteen. Rahat eivät riitä välttämättömän palvelutuotannon ylläpitä-

miseen, ja keskustelua käydään koulujen lakkauttamisesta jo Joensuussakin. Toisaalta Joensuun tilanne on monin tavoin ollut juuri turvaton ja rauhaton valtakunnallistakin ikävää julkisuutta saanut, että siellä todella kaipaaisi sellaista ilmapiiriä ja sellaisia mahdollisuuksia myös kunnalle, että kaikki mahdollinen nuorten ja lasten eteen voitaisiin tehdä ja myös perheiden.

Pääkirjoituksessa todetaan näin: "Jos Joensuun seudun kuntien näkymät sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisen suhteen ovat maan huonoimmat ja ongelmien uskotaan vain lisääntyvän lähivuosina, niin ei tarvitse olla kummoinen ennustaja, kun ymmärtää, kuinka palveluiden käy."

Arvoisa puhemies! Ongelman ydin on siinä, että Lipposen hallitus leikkasi liian radikaalisti ja liian voimakkaasti kuntien valtionosuuksia. On sanottu, että kunnat nostakoot veroäyreytään, veroprosenttejaan, ja ne korotuspaineet ovat mitä ilmeisimmät juuri Joensuun seudulla ja Pohjois-Karjalassa ylipäättään. Mutta tämä ei voi olla ratkaisu pidemmän päälle.

Me kaikki tiedämme, että samaan aikaan tarvittaisiin myös yritystoimintaa, uusia työpaikkoja, parempaa työllisyyttä. Tarvittaisiin myös sellaista uskoa tulevaisuuteen, joka auttaisi kunnissa ja maakunnissa selviytymään ja loisi myös taloudellisessa ja työllisyysmielessä sitä turvallista ilmapiiriä, jota hallituskin omalta osaltaan on ainakin puheissa luvannut. Teot ja tilanne tällä hetkellä näyttävät kuitenkin aivan toiselta. Kuitenkin me, arvoisa puhemies, elämme nyt varsin vauraan ja vahvan taloudellisen kehityksen vaihetta Suomessa, mutta toisaalta elämme tilanteessa, jossa kahtiajakaisuus näyttää entisestään syvenevän sekä ihmisten että alueiden välillä. Minusta juuri nyt tarvittaisiin sellaista keskustelua, jota eilenkin täällä peräänkuulutettiin, mutta paljon laajempaa ja paljon syvällisempää ja niin, että myös valtiovalta on siinä mukana eivätkä vain ihmiset ja kuntien edustajat.

Ed. T a h v a n a i n e n : Arvoisa puhemies! Oppositio on arvostellut taas vaihteeksi ensi vuoden talousarvioesitystä, ja tämä todellakaan ei ole mitään uutta. Mutta se, ettei minkäänlaista konkreettista vaihtoehtoa tähän rinnalle ole esitetty, hieman panee ihmettelemään.

Askeinen ed. Väistön esille tuoma Joensuun tilanne on tosi. Se huolestuttaa minuakin joensuulaisena päättäjänä ja Joensuun asukkaana. Tietyillä kunnilla on todella vaikea tilanne, ja näissä juuri tulisi tehdä valtionosuusjärjestelmiin

ja vastaaviin rahoituskeinoihin muutoksia mahdollisimman pikaisesti, niin että saadaan nämä kriisikunnat, niiden talous, kuntoon ja peruspalvelut näin turvattua ihmisille. Mutta se, että hallituksen esitystä pelkästään arvostellaan ja rinnalle tuotavaa budjettivaihtoehtoa ei ole olemassa, hieman kummastuttaa ainakin takapenkistä seuranneena.

Työttömyys on alentunut tänä vuonna reilusti, mutta se on kuitenkin liian korkealla edelleen. Sen vuoksi hallitus on talouspolitiikassaan toteuttanut valtiontaloutta tasapainottavaa ja työttömyyden vähentämistä painottavaa linjaa. Jos keskusta olisi vuosikymmenen alun laman yhteydessä toteuttanut edes hieman loivempaa ja työmarkkinaosapuolten vastakkainasettelua vähentävämpää politiikkaa ja järkevämpää talouspoliittista linjaa, emme ehkä olisi aivan näin vaikeassa tilanteessa.

Kuulun taloustietelijän lordi Keynesin perusajatus oli suhdanteiden tasaaminen. Vuosikymmenen alussa suhdanteiden tasaaminen ei syystä tai toisesta onnistunut, mikä johti tietysti tilanteeseen, että työttömyys räjähti käsiin. Pelkkään rahapolitiikkaan perustunut talouspolitiikka ei välittänyt työttömyydestä, vaan vientivetoiseen teollisuuteen perustunut devalvaatiopolitiikka käytännössä tuhosi terveen pienen ja keskisuurien yrittäjyyden Suomesta. Devalvaatiopolitiikka, jos mikä, oli vanhakantaista politiikan hoitoa. Näin ilmeisesti keskusta haluaa jatkettavan ainakin sen Emu-kannanottojen mukaan tulevaisuudessakin.

Ahon hallitus unohti suhdanneperusteisen talouspolitiikan ja samalla keynesiläisyyden toisen tärkeän opin, joka kuuluu: "Take care of unemployment and the budget will take care of itself." Eli: "Pidä huolta työttömyydestä, niin budjetti pitää huolta itsestään." Sitä juuri yritämme täällä tehdä ensi vuoden osalle ja tänä vuonna olemme todenneet, että viimevuotisesta on työttömyys alentunut 60 000:lla, jos vertaa marraskuun lukuihin vuosi sitten.

Pääministeri Lipposen hallitus on talouspolitiikassaan välttänyt ne karikot, joihin edellinen kippari törmähteli tavan takaa. Työllisyyden hoito ja julkisen talouden tasapainottaminen ovat kulkeneet käsi kädessä. Hallitus on luonut maahan kaksi tulopoliittista kokonaisratkaisua, ja vakaa talouspolitiikka luo parhaat edellytykset kestävien työpaikkojen luomiselle. Olemme päässeet siihen tilanteeseen, että korot ovat tasapainoisen talouspolitiikan ansiosta olleet alhaisella tasolla, alhaisemmalla kuin koskaan ennen,

ja korkotasohan on parasta lääkettä kaikille velallisille, me tiedämme sen, ja myös talouselämälle ja työllisyydelle.

Eilen lopullisesti sinetöity tuporatkaisu takaa maltillisen talouspoliittisen linjan jatkumisen seuraavan kahden vuoden aikana. Tuporatkaisun yhteydessä hallitus latoi pöytään seuraavien kahden vuoden veroratkaisut, joita keskusta jälleen kerran on arvostellut ja tuonut oman, noin 0,3 penniä alhaisemman tai paremman veroratkaisun, joskin rahoituskeinot siitä puuttuvat. Maltilliset palkankorotukset antoivat mahdollisuuden maltillisiin veronkevennyksiin. Kumpikaan prosentti ei ole suuren suuri, mutta vaikuttaessaan yhdessä tulonsaajan nettotuloihin ne tekevät lopputuloksen jopa yllättävänkin korkeaksi. Keskituloisen palkansaajan, joista otan esimerkiksi noin 10 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevan, nettotulot kohoavat kahden seuraavan vuoden aikana yhteensä noin 500 markkaa kuukaudessa eli lähes 6 000 markkaa vuodessa näiden veroratkaisujen ja tulopoliittisen kokonaisratkaisun ansiosta. Tätä ratkaisua ei voi parhaalla tahdollakaan pitää huonona.

Niin palkansaajat kuin eläkeläisetkin saavat veronalennuksia. Eläkeläisille veroalennus tietää kahden vuoden aikana yhteensä pennin alennusta sairausvakuutusmaksuihin, ja tätähän eläkeläiset ovat vaatineet. Nyt sen hallitus toteuttaa.

Lisäksi eläkkeisiin tehdään inflaatiotarkistus ja indeksikorotus. Palkansaajien osalta tuloveroasteikkoon tehdään inflaatiotarkistus ja tuloveroasteikon prosentteja alennetaan sekä kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä korotetaan huomattavasti. Kunnallisverotuksen muutos on selkeä suuntaus tasaverosta progressiiviseen veroon ja se on hyvä asia.

Arvoisa puhemies! Työttömyys on alentunut viimeisen vuoden aikana nopeasti. Terve talouden perusta on ollut työllisyyden kasvun mahdollistaja. Työttömien asemaan on tehty monia merkittäviä uudistuksia, muun muassa pitkäaikaistyöttömien koulutusvakuutustuki ja yhdistelmätuki. Molemmat parantavat työttömien asemaa ja kohentavat siis myös työllisyyttä omalla tavallaan.

Näitä ratkaisuja kohtaan on esitetty kritiikkiä ja kritiikki on osin ollut aiheellista, mutta keskustapuolueen esittämää arvostelua yhdistelmätuen työssäoloehdon karttumaa kohtaan en ymmärrä, sitä, että puolue ajaa työreformillaan koko ansiosidonnaisen työttömyysturvajärjestelmän romuttamista, mutta samalla vaatii yhdistelmä-

tuelle perustuvilla työsuhteilla sataprosenttista työssäoloehdon karttumaa. Aika erikoinen näkökulma!

Budjetin osalta olen tyytyväinen siihen, että 3 miljardia markkaa pienempi talousarvion lopsumma ei ole aiheuttanut lisäpaineita sosiaaliturvaleikkauksiin. Kuitenkin on viime aikoina julkisuudessa käyty keskustelua kirjastomaksuista, ja tämä kummeksuttaa minua hyvin paljon.

Hallitus ei ole keskuudessaan suunnitellut kirjastomaksujen käyttöönottoa eikä myöskään sairaanhoitomaksujen korottamista yleislinjana. Näin on ministeri Niinistö antanut ymmärtää kuitenkin julkisuudessa, ja luulenpa, että hän oman nahkansa pelastaakseen on tämän kuvion lopulta näin selittänyt. Kirjastopalveluille ei tule asettaa maksuja, ei nyt eikä tulevaisuudessaakaan, vaan koko kansalla on oltava mahdollisuus ilmaisiin kirjastopalveluihin ja koko kansan sivistyspalveluihin sitä kautta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä tuoda esille sen näkökulman, että kun ed. Viitanen aiemmin käytti puheenvuoron ja mainitsi muun muassa nuorisoyrittäjälainoista, kannatan hänen tekemäänsä aloitetta ja sen eteenpäinviemistä niin, että nuoriin yrittäjiin panostettaisiin samalla tavalla kuin naisyrittäjiin tällä hetkellä ja nuorille annettaisiin halpakorkoisia lainoja valtion toimesta tai nykyisten tukijärjestelmien kautta. Samalla kannatan sitä, että budjettikirjaan liitettäisiin sukupolvitase, josta näkee, kuinka paljon kullekin sukupolvelle menee meidän valtiontaloutemme varoja niin talousarviossa kuin kansantaloudessa yleensä.

Ed. Saapunki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä Tahvanainen hyvin voimakkaasti taas oppositiota haukkui ja kehui budjettia. Minä olen aivan varma, että jos olisi täsmälleen samanlainen budjetti, joka olisi keskustan hallituksen tekemä, ja Tahvanainen olisi oppositiossa ...

Ensimmäinen varapuhemies:
Edustaja Tahvanainen!

Puhemies: ... anteeksi, ed. Tahvanainen olisi oppositiossa, ed. Tahvanainen olisi pitänyt aivan toisen tyyppisen puheen, eli en tarkoita yksin Tahvanaisen puheenvuoroa ...

Ensimmäinen varapuhemies:
Edustaja Tahvanainen!

Puhemies: ... anteeksi, ed. Tahvanaisen. Täällä tapahtuu kansan sumuttamista mitä suurimmassa määrin. Sanotaan, että oma budjetti on hyvä, ja oppositiota haukutaan ja päinvastoin. Minun mielestäni pitäisi olla paljon reilumpaa tämän keskustelu kansaan nähden, mitä täällä tänä päivänä käydään.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tahvanaisen puheenvuoron johdosta vastaisin liittyen kirjastomaksuihin, että valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto ei ole ottanut kantaa siihen, että korotettaisiin omavastuuosuuksia tai yleensä kirjastomaksut tulisivat voimaan.

Tämän johdosta toteankin, että tässä vaiheessa tällaiset puheet eivät anna aihetta sen enempään keskusteluun. Toivotaan, että ministeri ottaa myös huomioon tämän asian, kun vie eteenpäin kysymystä ja käsitellään osaa ”kirjastomaksut”.

Ed. Tahvanainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos ed. Saapunki olisi kuunnellut puheenvuoroni oikein, hän ei olisi käyttänyt tuollaista puheenvuoroa.

Olen kehumut hallituksen talouspoliittista jämäkkyyttä ja sitä linjaa, että olemme saaneet työllisyyden kohenemaan sitä kautta. Ensi vuoden budjetti ja myös tulopoliittiset ratkaisut jne. ovat järkevää talouspolitiikkaa. Sitä olen kehumut.

Budjettiin sisältyi ikäviä leikkauksia, ikäviä päätöksiä. Minä olen tuonut myös sen esille keskusteluissa täällä aiemmin tekemissämme budjettilaissa. Näitä on aina jokaisen hallituksen aikana käytävä läpi. Tie on kivinen!

Ed. Smeds: Arvoisa puhemies! Ed. Tahvanainen puheenvuoronsa lopuksi toivoi maahamme kehitettävän nuorisolainoja samaan tapaan kuin naislainoja. Niitä on tämän vuoden puolella saatu aikaiseksi. Tämä on varmasti hyvää tarkoittava asia ja ehkä kehittämiskelpoinenkin, mutta itse suhtautuisin siihen varauksellisesti, että nuoria rohkaistaan uuteen yritystoimintaan lainavaroin. Laina on veli otettaessa ja veljenpoika maksettaessa. Ehkä nuoret ennen kaikkea kaipaisivat asiantuntevaa keskustelutukea liikeideoidensa kehittämiseen. Mutta kyllä nuorisolainoissakin varmasti kehittämisen arvoista näkökulmaa on.

Julkinen sektori, valtio ja kunnat, on viimeisten vuosien aikana joutunut sietämään varsin

suurta epävarmuutta tulo- ja menoarvioihinsa liittyen, näin tälläkin kertaa. Vielä eilen hallituksen budjetin perusoletuksiin vaikuttava tulopoliittinen sopimus oli auki, jopa uhattuna. Tämänpäiväiset uutiset ovat kertoneet kuluvan vuoden tuloverokertymän yllätyksellisestä kehityksestä. Myös kunnissa on eletty saman kaltaisessa epävarmuudessa, sillä loppuvuoden vero-oikaisut ovat yllättäneet monet kunnat. Esimerkiksi omassa kotikunnassani Valkealassa joulukuun vero-oikaisut merkitsevät noin 7 miljoonan markan veronmenetyksiä, mikä tässä kunnassa vastaa suurin piirtein 1 äyripennin vuotuista tuottoa. Epävarmuus ei ole kuntasektorillakaan loppunut tähän. Lokakuussa 96 verohallinnon asiantuntijat arvioivat yhteisöveron tuottohaurakaksi kunnille 4,5—9 miljardia markkaa. Nyt toteutuma-arviot ovat 12 miljardin markan tuntumassa. Budjettiepävarmuutta on todella jouduttu sietämään.

Harvassa lienevät nekin ennustajat, jotka nyt kykenisivät näkemään, mitä esimerkiksi Aasian maiden taloushuolet vientimarkoista riippuvaiselle Suomelle viime kädessä merkitsevätkään. Epävarmuuden hallitseminen edellyttäisi selkeästi ylijäämäistä taloutta ja kestäväää pääomarakennetta. Näitä etuja Suomella ei tällä hetkellä ole, joten huolettomuuteen ei ole aihetta.

Arvoisa puhemies! Puutun lyhyesti eräisiin budjetin mielestäni keskeisiin yksityiskohtiin.

Budjettikirjan mukaan valtionvelan korkomenot näyttäisivät olevan laskussa. Näin budjettikirja esittää niin markkamääräisen kuin valuuttamääräisenkin velan osalta. Tästä voisi nopeasti tehdä vallan erikoisia johtopäätöksiä. Tiedämme, että budjetit ovat jo usean vuoden ajan olleet vahvasti alijäämäisiä. Silti budjettikirja näyttäisi velan korkomenojen olevan laskusuunnassa. Peruskoulunkin laskuopin mukaan tämä ei voi olla mahdollista muulloin kuin ehkä siinä tapauksessa, että yleinen korkotaso laskee nopeasti ja rajusti. Näin ei nyt ole ollut, vaan korot ovat olleet onneksi varsin vakaita. Korkomenojen näytetty lasku selittyykin usean miljardin markan emissiovoitoilla, joita hallitus uskoo saavutettavan.

Mielestäni velanhoitomenojen budjettikirjassa näytetty kehitys tynnytteleekin väärään rauhahan. Budjetin tasapainoon on vielä matkaa. Jos tällä vaalikaudella, kuten toivon, päästäisiin budjetin tasapainoon, tulisi seuraavan hallituksen ottaa tavoitteekseen selvän ylijäämän saavuttaminen, jotta valtion velkamäärään sisältyvä jättiriski voisi edes pitemmällä aikavälillä olla

pienentymässä. Tämän jättiriskin suuruudesta kertonee jotain se, että jos valtion velkakannan keskikorko nousisi esimerkiksi vain 1 prosenttiyksikön, aiheutuisi siitä korkolasku, joka vastaisi noin puolta lapsilisien kokonaissummasta.

Arvoisa puhemies! Valtio on mielestäni pitkälle ymmärrettävistä syistä johtuen säästännyt myös kuntien valtionosuuksissa. Hallitukselle voi antaa tunnustusta siitä, että se on nyt kristillisen liiton eduskuntaryhmänkin vaatimusten suuntaisesti lisäämässä kuntien harkinnanvaraista tukea. Tämä on välttämätöntä, koska kunnatkin ovat jakautumassa menestyjiin ja häviäjiin.

Kunnat tekevät mielestäni kuitenkin virheen, jos kuntasektori ja sen päättäjät olettavat, että kunnat voisivat nousta tästä lamasta muuttumattomina, ikään kuin ongelmat olisi ratkaistava jossain muualla. Valitettavasti tämä ei ole mahdollista. Läpikäyty talouden kriisi on ollut niin syvä, että se tuntuu ja näkyy kunnissakin vielä pitkään.

Laman eräs taloudellinen seuraus on siinä, että kuntien veroprosentit tulevat jäämään selvästi lamaa edeltänyttä aikaa korkeammalle tasolle. Tästä ei tietenkään voi olla missään määrin tyytyväinen. Kunnat vain itse pääsevät vähäisemmin vaurioiin, jos tämän tilanteen tiedostavat. Takavuosina tehtiin virhe, kun markan ulkoista arvoa pidettiin epärealistisella tasolla. Sitä laskua maksetaan yhä. Monet kunnatkin voivat nyt tehdä virheen pitämällä tuloveroprosenttia epätoivoisesti menneiden parempien aikojen tasolla. On nähtävä, että lamakorvaukset tulevat maksuun. Sotakorvaukset maksettiin aikanaan. Tällä ajalla on toiset korvaukset.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti puutun hyvin pieneen yksityiskohtaan. Poliittisen toiminnan tukemiseen on määrärahoja varattu tämän budjetin eri momenteilla. Varsinainen puoluetuki kyllä esitetään säilytettäväksi entisellä 64 miljoonan markan tasolla. Sen sijaan lisämäärärahoja osoitetaan kansanedustajien avustajien palkkaamiseen. Me tiedämme, että suunnitelmissa on, että ensi vaalikauden alkupuolella avustajien palkkaukseen varatut määrärahat tuplaantuisivat.

Mielestäni on tärkeää, että kansanedustajat saavat sen tuen, jota tämän työn tekeminen edellyttää. Kuitenkin ehkä joku toinenkin minun lisäksi pohdiskelee, mitä roolia tulevaisuudessa esimerkiksi puolue toimistoilla tulee olemaan, kun politiikan painopiste entisestään siirtyy puolueorganisaatioilta eduskuntaan. Perinteiden säilyttäminen ja isojen arkistojen ylläpitokin toki

vaatii resurssinsa. Mielestäni puoluetukien kokonaisuudessa olisi kuitenkin pohdinnan ja säästöjenkin paikka.

Budjetin yleislinja on eilisen ja tämän päivän aikana esitelty ansiokkaasti jo useissa kymmenissä edustajien puheenvuoroissa. Päätän siksi tähän.

Totean kuitenkin, että hallituksen arvovalta on viimeisen syksyn aikana ollut niin monin tavoin ollut koetuksella, että ehkä jokunen rohkaisun ja kannustuksen sanakin on paikallaan. Kiitoksen sanoja voi osoittaa siitä, että omaishoitajille on taattu vähintään yksi vapaapäivä kuu-kaudessa. Tästä muutoksesta Suomen 14 000 omaishoitajaa ovat varmasti hyvin tyytyväisiä.

Tunnustuksen sana on myös paikallaan loppujen lopuksi kohtuullisen hyvin menneen tupokierroksen johdosta ja vuorotteluvapaajärjestelmän edistysaskeleesta, vaikka hallituksen itsetunto ei tällä kertaa kestänytään hyväksyä kristillisen liiton ryhmän esittämää perusteltua muutosesitystä.

Ed. Viitanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti, kun ed. Smeds puheenvuoronsa alussa puhui nuorisoyrittäjälainaideasta ja suhtautui siihen jonkin verran epäilevästi. Koska itse nyt olen asiasta lakialoitteen tehnyt, niin haluan hänelle täsmentää. Ensimmäkin idea on lähtenyt naisyrittäjälainasta, vastaavan kaltaisen järjestelmän toteuttamisesta. Joka puolella on sen edut tunnustettu ja pidetty naisyrittäjälainaa hyvänä ja yrittämiseen kannustavana muotona. En näkisi, että vastaava järjestelmä sen huonompi olisi nuortenkaan keskuudessa. Toisaalta jos tämantapainen järjestelmä on olemassa, niin kyllähän siinä samalla, kun laina myönnetään, tulee neuvonta- ja konsultti-apua myös nuorille sen vision luomiseen, minkälainen yritys perustetaan ja millä edellytyksillä jne. Mielestäni tähän esitykseen ei suinkaan kannattaisi suhtautua epäroivästi, vaan siitä vain toteuttamaan hyviä ideoita.

Ed. Tulonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Smeds toi onneksi esille myös hyviä piirteitä ja hyviä asioita budjetista. Jos hän olisi vielä yhden lisännyt, se olisi ollut superpuheenvuoro, eli sen, että valtion velanottoa vähennetään huomattavasti ja valtiontaloutta laitetaan kuntoon tältä osin. Se on kyllä kaiken ydin. Kun ajatellaan, että me joudumme velkojen korkoja maksamaan suunnattomia määriä, niin jos voisimme esimerkiksi osoittaa ne valtion-

osuuksiin kunnille, se olisi mielestäni ihan oikea tie.

Toinen asia, johon ed. Smedsin puheenvuorossa puuttuisin, on se, että näen kyllä hirveän tärkeänä nuorten oma-aloitteisuuden, nuorten oman yrittäjyyden, tukemisen. Ed. Pia Viitasen nuorisolainaa ei ole mielestäni ollenkaan huono. Mutta ottaen huomioon ed. Smedsin kokemuksen uhan eli sen, että laina pitää maksaa takaisin, täytyy tietysti ajatella, että yhteiskunnan pitäisi muutenkin tukea nuoria, ei pelkästään lainaa antamalla, vaan esimerkiksi panostamalla asuntotuotantoon.

Tällaisille nuorille, jotka tekevät työtä ja vastaavat yhteiskunnassa myös veronmaksusta, olisi rakennettava asuntoja. Tiedämme, että kun esimerkiksi Nuorisosäätiö on muutamiiin suuriin kaupunkeihin rakentanut asuntoja, muun muassa Tampereella 700 hakijasta on 40 voitu ottaa, eivätkä nämä ole olleet syrjäytyneitä nuoria, vaan työssäkäyviä, joiden palkkatulo ei vielä yllä oman asunnon ostoon. Tämantapaisilla kombinaatioilla minusta voidaan nuoria ja nuoria yrittäjiä tukea.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Smeds näki kovin pessimistisesti kuntien mahdollisuudet itse nousta siitä hankalasta tilanteesta, johon ne ovat joutuneet. Ed. Smeds, kunnat nousevat työllisyydellä, eivät suinkaan työttömyydellä, yrittäjyydellä eikä niinkään syrjäytymisellä, sen me tiedämme. Arkkipiispa jo ehti moittia eduskuntaakin siitä, että se suhtautuu välinpitämättömästi syrjäytymiseen ja perheiden rikkoutumiseen.

Ed. Smeds, Ruotsissa kirkko on ratkaiseva tekijä. Tosiasia on, että Etelä-Ruotsissa, Tukholmasta etelään päin, työttömyys on lähestulkoon olematonta. Kirkko tarjoaa siellä vastaiskuna syrjäytymiselle ja perheiden rikkoutumiselle yrittäjäkoulutusta, yrityssuunnittelua, rahoitus-suunnittelua, jopa rahoitusapua. Kirkko on siellä aivan ratkaisevassa asemassa työttömyyden torjunnassa. Mitä te olette tehneet täällä teidän puolueenne taholta sen hyväksi, että kirkko osallistuisi mahtitehtijänä työttömyyden torjuntaan?

Ed. Bryggare (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Smeds vanhana kunnan pankkimiehenä varmaan tietää lainan merkityksen. Minäkin olin hieman yllättynyt siitä, kun hän spekuloi nuorisolainan problematiikalla. Naislainat ovat osoittaneet, että asiaa kannattaa pitää vireillä ja pohtia. Toki siinä varmaan on

ongelmia, mutta ne kaikki kannattaa ratkoa ja viedä asiaa eteenpäin. Oleellista on, että nuoret yrittäjät ja yrittäjänalut alussa saivat hyvä startin ja sitä kautta alkaisivat tuottaa kunnollista toimintaa.

Toinen asia, jossa ed. Smeds heitti hieman ilkeän varjon tähän saliin, oli puoluetuki ja edustajien avustajat. Edustajien avustajat ovat täällä lähinnä kirjanpito-, puhelinvastaus- ja vastaavissa töissä. En usko, että tässä nyt valtavaa vallankumousta jatkossakaan tapahtuu. Puoluetuen suhteen meidän on täällä päätettävä, haluammeko sen tehdä avoimemmin vai pöydän alla. Joka tapauksessa sellaista on. Minun mielestäni, arvoisa puhemies, demokratiaan kuuluu, että se on mahdollisimman julkista, että pimeä rahoitus poistuu.

Ed. S m e d s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Bryggare ehkä aavistuksen käsitti sanani väärin. En niinkään kritisoinut sitä osaa puoluetuesta, joka auttaa tämän talon toimintaa. Mutta esitin kyllä pohdiskelevan kysymyksen siitä, että kun politiikan painopiste on siirtymässä puoluetuomistoista eduskuntaan ja on jo pitkälle siirtynyt, mikä rooli jää puoluetuomistoille ja tarvitaanko enää 64 miljoonan markan tasoista puoluetukea? Ymmärrän kyllä, että on puolueita, jotka ovat oman taloutensa hoitaneet huommin kuin kristillinen liitto ja tukea ehkä tarvitsevat entisten velkojen hoitamiseen, mutta pohdinnan paikka tässä olisi.

Kaikkien vastauspuheenvuoron käyttäneiden kanssa olemme ehkä yhtä mieltä siitä, että yrittäjyyttä tarvitaan, tarvitaan naisyrittäjyyttä, nuorisoyrittäjyyttä, mutta keskustelua pitää käydä siitä, mitkä ovat oikeat keinot yrittäjyyden edistämiseksi. On nähtävä, että naisyrittäjälainan ja nuorisolainan ero käytännössä, näin väitän, on pitkälle siinä, että naisyrittäjälainat ovat kohdistuneet pääosin yritystoiminnassa jo mukana oleville ja näin ei nuorisolainojen kohdalla olisi. Ed. Viitasen nuorisolainassa on varmasti kehittämisen paikka, mutta kuten sanoin, velka on veli otettaessa ja veljenpoika maksettaessa.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Esitän eräitä yleisiä kommentteja ensi vuoden talousarvioon. Yksityiskohtiin palaan pääluokkakohteisissa keskusteluissa.

Syksyllä budjetin lähetekeskustelussa pidin talousarvioesitystä rutiininomaisena ja konservatiivisena. Tämä arvio pätee kyllä talousar-

vioon myös nyt, kun sen käsittely eduskunnassa on loppuvaiheessaan.

Eduskunta ja tuponeuvottelijat ovat syksyn aikana saaneet hallituksen talousarvioesitykseen muutamia puumerkkejään. Pitkästä aikaa hallitus on eduskunnan vaatimuksesta taipunut lisäämään eräitä määrärahoja, kuten poliisin toimintamenoja 30 miljoonalla. Pitkästä aikaa eduskunta on rojhennut tehdä eräitä lisäyksiä, joita valtiovarainministeriö on itse asiassa vastustanut, kuten teattereiden henkilötyövuosien lisääminen. Hallituksen iloksi pankit aikaistivat pankkituen takaisinmaksuaan niin, että tuponeuvotteluista tulleet lisämenot ja eduskunnan omat menolisäykset on voitu kattaa niillä.

Nämä pienet ja monelta osin positiiviset korjaukset poliisin toimintamenoihin ja teattereiden henkilötyövuosiin eivät kuitenkaan muuta budjetin peruslinjaa. Hallitus aikoo edelleen jatkaa odottaen, että työttömyys hiljalleen vähenee talouden kasvaessa ja että Euroopan taloudessa ei tapahdu mitään häiritsevää.

Merkkejä varsinaisista uusien työpaikkojen luomista helpottavista uudistuksista ei budjetissa edelleenkään ole, eikä niitä ole sinne eduskunnan budjettikäsittelyn aikanakaan ilmestynyt. Yhdessä tuporatkaisun kanssa talousarvio pikeminkin kiinnittää entisen tilanteen kuin avaa tietä työelämän, sosiaaliturvan tai verotuksen uudistuksille, jotka helpottaisivat niin työn tekemistä kuin työn antamistakin. Niinpä edelleen valtion velkaantuminen säilyy talouden nopeasta kasvusta huolimatta aivan liian korkealla tasolla.

Hallituspuolueiden monet edustajat ovat väittäneet, että keskusta olisi tuskastunut työttömyyden nopeaan alenemiseen. Tämän näkemyksen täytyy perustua siihen, etteivät he ole kenties ehtineet lukea keskustan budjettivastalauseita. Vastalauseessahan todetaan, että olemme tuskastuneet nimenomaan siihen, että työttömyys alenee liian hitaasti. Toimenpiteet, joita esitämme, on tarkoitettu vauhdittamaan uusien työpaikkojen syntymistä. Näistä tärkeimmät ovat työnantajan sosiaaliturvamaksujen porrastaminen pieniä yrityksiä suosivasti, palveluyritysten arvonlisäveron valikoiva alentaminen ja veroalennuksen suuntaaminen voimakkaammin pieni- ja keskituloisiin.

Myöskään talousarvion toiseen perusvikaan ei ole tullut korjausta. Linjaukset kuntatalouden ja yritystukien leikkausten osalta kiihdyttävät valitettavasti alueellista keskittymistä ja ylläpitävät korkeaa työttömyyttä etenkin Pohjois- ja Itä-

Suomessa. Aluepolitiikassa talousarvioon ei sisälly mitään innovaatioita, joilla vaikkapa koulutettujen ihmisten muuttopaineita suuriin kaupunkeihin voitaisiin lieventää.

Keskittymiskehitys koituu koko kansantalouden kannalta ongelmaksi. Se tuo yllättävän suuret kustannukset peruskoulu- ja päivähoitopalvelujen tarjoamiseen suurissa kaupungeissa ja myös kiihdyttää inflaatiopaineita. Toivon, että hallitus seuraavan eli vuoden 1999 budjetin valmisteluissa ottaa alueellisen epätasa-arvon ja kasvavat alueelliset työttömyyserot vakavasti.

Eväitä innovaatioille aluepolitiikkaan löytyy vaikkapa Norjasta, jossa 90-luvun alussa ryhdyttiin määrätietoisesti patoamaan maan pääkaupunkiin Osloon suuntautunutta muuttoliikettä. Norjassa valtiontalouden hoito on ollut 90-luvullakin varsin tiukkaa, joten toimenpiteitä ei voi perustella sillä, että ne johtuisivat vain öljyvalltion suuresta budjettijäämästä, päinvastoin ne katsottiin kokonaistaloudellisesti perustelluiksi.

Norjan uusissa toimenpiteissä on se mielenkiintoinen piirre, että ne kohdentuvat virastojen ja instituutioiden jakaman rahan sijasta suoraan yksilöihin ja yrityksiin. Toimenpiteet kannustavat koulutettuja ihmisiä ja yrityksiä sijoittumaan Pohjois-Norjaan. Esimerkkinä mainittakoon huojennus opintolainojen takaisinmaksuun tai työnantajan sosiaaliturvamaksujen nollaaminen maan kahden pohjoisen läänin alueella.

Suomessa tällaisten toimien kohdealueen pitäisi tietenkin olla laajempi kuin pelkästään Pohjois-Suomi. Oikeastaan lähes koko maaseutu potee koulutettujen nuorten muutto-ongelmaa. Tutkija Tuomas Kuhmonen on esittänyt erästä norjalaistyyppistä aluepolitiikan välinettä eli tuloverotukseen syrjäseutuvähennystä. Se olisi myös yksi mahdollinen tapa huomioida maaseudulla asuvien liikkumiskustannusten korkeus. Polttoaineiden hinnathan taas ensi vuonna nousevat ja joukkoliikenteen palvelut niukentuvat, kun näiden ostomäärärahoja valtion budjetista pienennetään.

Keskustan vastalauseessa otetaan esille myös tutkimus- ja tuotekehitysvarojen suuntaaminen tietoisesti suurten kaupunkien ulkopuolisen Suomen osaamisen parantamiseen. Tämä on myös keskeinen osa uutta aluepolitiikkaa.

Tein syksyllä budjettikäsittelyyn aloitteen tutkimus- ja tuotekehitysmäärärahojen suuntaamisesta uudelleen. Totesin aloitteessani, että yksinomaan teknologiapanostuksilla uusia työpaikkoja ei synny, vaan että tutkimusvaroja tulee suunnata myös markkinoinnin ja uusien keksin-

töjen kaupallistamisen ja tuotteistamisen tutkimukseen. Olen tyytyväinen siitä, että valtiovarainvaliokunnan mietinnössä esitykseni on huomioitu sekä opetusministeriön että kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokissa. Kauppa- ja teollisuusministeriön kohdalla valiokunta toteaa: "Kasvavan tutkimusrahoituksen uudeksi painopistealueeksi tulisi ottaa markkinoinnin tutkimus- ja kehitystyö." Opetusministeriön kohdalla mietintö toteaa, että "innovaatiojärjestelmän pullonkaulaksi on muodostumassa uusien innovaatioiden tuotteistaminen. Valiokunta korostaa sitä, että tutkimusrahoitusta tulee kohdentaa erityisesti myös markkinoinnin, tuotteistamisen ja kaupallistamisen edistämiseen".

Muista aloitteistani on syksyn aikana edistynyt naisryttäjälainojen lisääminen. Valitettavasti valiokunta osoitti naisryttäjälainoihin kuitenkin vain 10 miljoonaa lisäystä, kun tarve olisi ollut valtuuden korottamiseen 50 miljoonalla markalla.

Arvoisa puhemies! Hallituspuolueiden edustajat ovat kiinnittäneet kovasti huomiota talouden myönteisiin makrotason lukuihin: Talous kasvaa; inflaatio on alhaalla; korot ovat alhaalla jnp. Kuitenkin myös valtiovarainvaliokunta omassa mietinnössään on muistuttanut, että keskiarvot ja makrotason luvut kuvaavat huonosti yhteiskunnan todellista tilaa. Näiden myönteisten keskiarvojen taustalla piilee valitettava sosiaalinen jakautuminen, ja se vain vahvistuu. Toisilla menee aina vain paremmin talouden kasvassa ja verotuksen keventyessä. Toisilla menee yhä heikommin sosiaaliturvan ja palveluiden voimavarojen niukentuessa ja palvelumaksujen noustessa. Näin käy etenkin siksi, että uusia työpaikkoja syntyy edelleenkin liian vähän ja liian hitaasti.

Sosiaaliturvan Keskusliiton hyvinvointibarometri arvioi keväällä, että olemme menossa koko kansan kekkereistä kohti harvojen pitopöytää. Saman suuntaisia arvioita on nähtävissä sosiaalialan tutkimuslaitoksen Stakesin selvityksistä. 90-luvun puolivälin jälkeen merkit tuloerojen kasvusta ovat lisääntyneet, koska samaan aikaan on vähimmäisturvaa leikattu ja toisaalta veroalennukset ovat painottuneet hyvätuloisempiin.

Keskustan vastalauseessa muistutamme siitä, että ensi vuoden budjetissa sosiaaliturvan ja verotuksen kokonaisuus edelleenkin kiihdyttää tätä kahtiajakoisuuskehitystä. Valiokunnan mietinnössä tästä myös ollaan huolestuneita, mutta siihen ei varsinaisesti esitetä mitään kor-

jausta. Toivon, että hallitus vuoden 1999 budjetia valmistellessaan ottaa nämä sosiaalisen käh-tiajakautumisen merkit vakavasti ja muuttaa lin-jaansa.

Opetusministeriön osalta suurin erimielisyys keskustan ja hallituspuolueiden välillä on näke-mys kuntien taloustilanteesta ja perusopetuksen määrärahoista. Valtiovarainvaliokunta on muo-dikkaaseen tapaan lykännyt koulujen ongelmia kuntien niskaan. Kuitenkin tosiasia on se, että opetustoimen valtionosuudet ja erityisesti yleissi-vistävän koulutuksen valtionosuudet ensi vuo-den budjetissakin edelleen alenevat. Jostain syys-tä hallituspuolueiden edustajat ummistavat tältä silmänsä. On aivan selvää, että jos määrärahat vähenevät, sillä on haitallisia vaikutuksia perus-kouluihin, myös lukio-opetukseen: Valinnaisuudet vähenevät, opetusryhmiä joudutaan suuren-tamaan jnp.

Nyt, kun tutkimus- ja kehittymäärärahat on saatu varsin hyvälle mallille ja niitä on voimak-kaasti lisätty, on viimeinkin aika siirtää painopis-te yleissivistävän koulutuksen sekä erityisesti pe-ruskoulujen ja lukioiden rahoituksen turvaami-seen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen vara-puhemies Törnqvist.

Ed. L a p i o l a h t i : Arvoisa puhemies! Val-tiovarainvaliokunnan mietintö tulevan vuoden budjetista saatiin valmiiksi 11 päivänä joulukuuta. Seuraavana päivänä alkoi Euroopan unionin huippukokous Luxemburgissa. Viime mainitun kokouksen päätöslausemaan saatiin Suomen aloitteesta maininta, jolla on kauaskantoisia vai-kuuksia maamme talouden kehitykseen. EU päätti nimittäin selvittää niin kutsutun pohjoisen ulottuvuuden merkityksen koko unionille.

Suomen aloitteella on taattu tulevaisuus. Ve-näjän ulkomaankauppa suuntautuu Euroop-paan, Itämeren alue hallitsee sen henkilö-, tava-ra- ja tietoliikennettä. Venäjän suuret energiavarat ovat Euroopan tulevaisuudelle välttämättö-miä.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todea-taan yhteiseurooppalaisten liikenneverkostojen eli niin kutsuttujen Ten-verkkojen tärkeys. Poh-joisen ulottuvuuden saadessa lisää merkitystä on Ten-verkkojen investointien painopiste siirrettä-vissä enenevässä määrin Pohjolaan eli Suomeen. Meidän omalla vastuullamme on tarjota kilpai-

lukykyisiä ja taloudellisesti kannattavia liikenne-ratkaisuja. Liiketaloudellisesti ja kansantalou-dellisesti kannattamattomat hankkeet eivät me-nesty Ten-rahoista kilpailtaessa. Omien ehdotus-temme on oltava taloudellisia ja järkeviä. Siksi valtiovarainvaliokunnan esiin nostamat yksittäi-set Ten-verkkohankkeet, kuten tarpeeton ja kal-lis niin sanottu oikoratahanke Kerava — Lahti, saattavat antaa väärän signaalin siitä, että Suomi olisi halukas toteuttamaan tämän hankkeen.

Taloudellisuusvaatimuksen soveltaminen käytäntöön merkitsee olemassa olevien liikenne-väylien parantamista ja uusien, kannattavuudel-taan heikkojen suurinvestointien lykkäämistä tuonemmaksi. Rautatieverkostossa meillä on toimiva, jo viime vuosisadan lopussa käytössä ollut ratayhteys Venäjältä Riihimäen kautta pää-kaupunkiseudulle ja muualle Suomeen. Radalla kulkevan liikenteen suurin ongelma on turvalli-suustaso, johon voidaan saada kohtuullisilla in-vestoinneilla huomattavia parannuksia. Meillä on mahdollisuuksia pitää yllä hyviä yhteyksiä koko Suomesta Pietariin, Moskovaan ja Venäjän takamaille asti.

Kansallisesti ja eurooppalaisittain tärkeissä infrastruktuuri-investoinneissa on muistettava välttää kotimaisen aluepoliittisen nollasumma-pelin pelaamista. Mikäli investointeja tehdään hankalammin kuljettaviin reitteihin, ei tuloksena suinkaan ole alueellisen kehityksen tasoittumi-nen. Seurauksena on vain tappio Baltian maille, jotka kehittävät kilpailevia reittejä Venäjältä län-teen. Tässä pelissä voimme hävitä kaiken tai voit-taa yhdessä.

Arvoisa puhemies! Keskustapuolueen valtio-varainvaliokunnan mietintöön sisällyttämässä budjettivaihtoehdossa yllättää oikeastaan vain sen kunnianhimon puute. Mitään todellisia vaihto-ehdoja ei tarjota. Keskustan vaihtoehdon laiha laatu näkyy vaikkapa sen aluepolitiikassa. Halli-tusta haukkuessaan se puhuu 10 miljardin mar-kan vääristä säästöistä. Omassa budjettivaihto-ehdossaan sillä on uusia käyttökohteita 170 mil-joonalle markalle. Listan lopussa paikan on saa-nut jopa 20 miljoonan markan energiatuki. 10 miljardiin markkaan verrattuna voi sanoa, että pieniä ovat keulaisten silakat joulukaloiksi. Vaikka keskustan vaihtoehtobudjetti ei mikään vaihtoehto olekaan, on siihen silti onnistuttu si-sällyttämään melko annos mahtipontista propa-gandaa ja kansalaisten harhauttamista.

Keskustan veroehdotuksia kommentoitaessa ensimmäinen kysymys koskee muistia, poliittista muistia. Keskusta vaatii monia sellaisia asioita,

joita se itse hallitusvastuussa laiminlöi tai suorastaan vastusti. Vaatimuslistan kärjessä on pienten ja keski suurten yritysten maksujen keventäminen ja verotuksen painopisteen siirtäminen pääomavaltaiten alojen kannettavaksi. Tämän vaatimuksen esittää puolue, jonka omalla hallituskaudella yritysten työttömyysvakuutusmaksut kasvoivat yli kymmenkertaisiksi ja helpotukset eivät koskeneet montakaan pienyritystä tiukkojen palkkasummarajoitusten vuoksi.

Arvonlisäverotuksessa hallitus on tekemässä uudistusesitystä, jolla verokantojamme laitetaan EU:n yhteisiin puitteisiin. Tässä yhteydessä on hyvä aloittaa työ palveluiden arvonlisäverotuksen alentamiseksi. Keskustaopposition on kuitenkin turha heitellä tähän urakkaan kannustus-huutojaan, sillä se oli itse tekemässä Suomelle nykyistä arvonlisäverojärjestelmää sosialidemokraattien rakentavasta kritiikistä huolimatta.

Suomen puolesta liittymissopimusta neuvoteltaessa olisi voitu pitää paremmin kiinni verojärjestelmän työllistämistavoitteista, vaikka silloin ajatukset taisivat olla liiaksi kiinni maatalouden tukipaketeissa niin, etteivät työllisyyden ja hyvinvoinnin kannalta tärkeät asiat edenneet.

Eläkeläisten vero- ja maksupolitiikassa keskusta on nyt vaatimassa alennuksia. (Ed. Al-Nissilä: Lipposen hallitus petti eläkeläiset!) Pieni muistin virkistys on siinäkin paikallaan.

Vuonna 1991 eläkeläisten maksurasitus oli palkansaajia pienempi ja vaihteli 1,7 prosentista 2,7 prosenttiin. Ahon hallituksen aikaansaannoksena maksut kohosivat yli 9 prosenttiin ja jopa pieneläkeläisellä 7,5 prosenttiin. Lipposen hallitus on painanut eläkeläisten maksut taas palkansaajien maksujen alapuolelle, kun työeläkemaksu lasketaan mukaan. Maksurasituksesta on höylätty reilu kolmannes pois. Jos ja kun hyvä työllisyystilanne ja talouskehitys jatkuu, voidaan maksuja vieläkin alentaa.

Arvoisa puhemies! Arvosteltuani opposition vaihtoehdottomuutta on nyt syytä tasapuolisuuden nimissä tietenkin kiittää hallitusta.

Tällä vaalikaudella finanssipolitiikan suurimpia saavutuksia on valtion velkaantumisen kuriin paneminen. Valtiontalouden alijäämä oli vuoden 1995 budjettiesityksessä noin 61 miljardia markkaa. Nyt eduskunta on hyväksymässä talousarviota, jonka alijäämä on painettu yhteen neljäsosaan edellä mainitusta. Parin vuoden kokemuksesta voimme sitä paitsi odottaa, että nyt päätetty runsaan 15 miljardin markan nettorahoitustarvetta tarkistetaan alaspäin, ei ylöspäin.

Valtiontalouden tasapaino ei näy suoraan kenenkään kansalaisen kukkarossa. Silti se on meille kaikille tärkeä asia. Jos valtiontalous ei olisi menossa kohti tasapainotilaa, olisimme hyvin haavoittuvaisia talouden häiriöille. Viime viikkojen Aasia-uutiset osoittavat, että varautuminen kaikkeen on tarpeellista. Jos valuuttakurssimyrskyt keikuttavat Eurooppaa, on hyvä tietää, että ainakin Suomessa talouden perusasiat ovat kunnossa. Velkaantumista seurataan muuallakin kuin valuuttakauppiaiden huoneissa. Eivät taitaisi olla kuluttajien toiveikkuus ja pienyritysten suhdannebarometrit näissä lukemissa, jos valtion kassa olisi tyhjän päällä.

Arvoisa puhemies! Budjettikuri ja hallituksen linjan läpivieminen eduskunnassa ovat hyvän talouspolitiikan välttämättömiä edellytyksiä. Eduskunta ei kuitenkaan ole mikään kumileimasin. Päätökset on perusteltava, ja viimeisen sientin talousarvio saa tässä talossa.

Tulevan vuoden talousarviota muutettiin tällä kerralla muun muassa puolustusministeriön pääluokassa. Valmiusyhtymien suunnittelulle näytettiin vihreää valoa, mutta varsinaisiin helikoptereiden tilausvaltuuksiin ei valtakirjaa annettu. Eduskunta odottaa nyt lisäselvitystä kotimaisten hankintojen ja vastakauppojen toteutumisesta. On myös hyvä saada arvioita siitä, onnistuuko hankintayhteistyö Ruotsin kanssa. Kun tiedot ovat koossa ja arvioitavana, on eduskunnalla valmius tehdä tarpeelliset päätökset.

Puolustusvoimien hankintoja varten tehtiin talousarvioon päätös menojen lisäyksestä. Kotimaisten rynnäkkökiväärien hankintaan varattiin 15 miljoonaa markkaa. Päätös on tarpeellinen Sako Oy:n ja Riihimäen seudun työpaikkojen turvaamiselle. Määrärahaa ei kuitenkaan tule tarkastella aluetukena. 15 miljoonalla markalla pidetään kotimaista puolustusvälineiteollisuutta pystyssä, jotta se voi tarvittaessa osallistua valmiusyhtymien varustamiseen. Ratkaisu sisältää siten sekä työllisyyspolitiikkaa, teollisuuspolitiikkaa että puolustuspolitiikkaa.

Maamme sisäisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpidon kannalta on ensisijaista, että valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt huomiota poliisin määrärahojen alimitoitukseen ja esittää 30 miljoonan markan toimintamäärärahalisäystä poliisin toimintaan.

Ed. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Ajattelin, että puheenvuorossani peilaan sitä, mitä puhuin lähetekeskustelussa, mitä asioita silloin korostin ja millä tavalla kyseiset asiat ovat toteu-

tuneet nyt, kun meillä on valtiovarainvaliokunnan mietintö ensi vuoden budjetista käsissämme.

Veropoliittisista linjauksista puhuttiin paljon lähete keskustelussa. Hallituksen linjasta eli siitä, että mikäli veronkevennysvaraa on, se on kohdistettava keski- ja pienituloisiin, voidaan tietysti olla monta mieltä, siis siitä, millä tavalla ja kuinka hyvin tämä periaate toteutui. Mutta ei voi niinkään sanoa, että täysin tämän linjan vastaisesti niitä vähäisiä veroratkaisuja olisi tehty, joita on tehty. Eläkeläisten osalta kevennyspäätöksiä saatiin aikaan, vaikka lähete keskustelussa harmiteltiin, että niistä päättäminen siirtyi käsiteltäväksi tupokierroksen yhteydessä.

Tupokierroksella päätettiin myös puuttua yritysten poistojärjestelmään. Se maksaa työnantajille miljardi markkaa heidän oman ilmoituksensa mukaan, ja sen verran suomalaisella teollisuudella — suuryrittäjillä, pääomalla — on varmasti varaa osallistua talkoisiin tältä osin.

Silloin, kun budjetin lähete keskustelua käytiin, oltiin yhtä mieltä siitä, että tulopoliittisen ratkaisun aikaansaaminen on tärkeää. Vaiheikkaiden ja värikkäiden vaiheiden jälkeen sellainen on aikaansaatu, ja se omalta osaltaan luo tietysti erittäin hyvän ja vakaan pohjan talouden vahvistumiselle edelleen ja myös työllisyyden paranemiselle.

Työllisyyden paraneminen ei ole kuitenkaan pelkkää talouspolitiikkaa, ja sen vähentyminen ei voi perustua pelkästään taloudelliseen kasvuun. Työajan jakamisesta puhuin lähete keskustelussa, ja muutama sana siitä on puhuttava vielä nytkin.

Vuorotteluvapaaratkaisu on parantunut, korvaustasoa nostetaan. Siitä on myös täällä ollut hyvin laaja yksimielisyys. Hallituksen tavoite siitä, että 15 000—20 000 ihmistä käyttäisi vuositasolla vuorotteluvapaata, ei toteudu muuten kuin korvaustasoa nostamalla. On hyvä, että tämä nostaminen tapahtuu nyt, kun vuorotteluvapaakokeilua on päätetty jatkaa.

Osa-aikaeläkkeen ikärajan alentaminen on myönteinen asia. Se on työn jakamista myös elinikäisen työajan puitteissa. Mutta jos nyt ajatellaan tulevaisuutta, tähän ei saa pysähtyä. Työn jakamista ja myös työajan lyhentämistä pitää edistää jatkossakin.

Työttömyysturvaan tulee pieni korotus. Sitä on tietysti syystäkin pidetty vaatimattomana, mutta toisaalta silloin, kun vaatimaton leikkaus tehdään, se on herkästi elämää suurempi kysymys. Myös vaatimattomat parannukset ovat tärkeitä. Silloin lähete keskustelussa aito huoli oli

siitä, millä tavalla tämä pienoinen työttömyysturvan peruspäivärahan korotus oli tarkoitus rahoittaa. Sehän oli tarkoitus rahoittaa ansiosidonnaisen työttömyysturvan sekä sairauspäivärahan laskentasääntöä muuttamalla siten, että näiden etuisuuksien saajat olisivat olleet maksu-miehinä tälle pienoiselle peruspäivärahan korottamiselle. Tyydytyksellä täytyy tämänkin yksityiskohdan osalta todeta, että asia on saanut myönteisen lopputuloksen eikä rahoittamista suoriteta siten, kuin budjetin lähete keskustelussa vielä näytti.

Liikenteen verolinjauksista puhuttiin paljon, ja valtiovarainvaliokunnan verojaostossa ed. Ala-Nissilän kanssa kävimme pitkiä keskusteluja siitä, millä tavalla voisimme puuttua liikenteen verotuskysymyksiin tällä kierroksella. Joukkoliikenteen arvonlisäveron korottaminen yhtenä osana arvonlisäverotusjärjestelmän yhdenmu-kaistamista ja verokantojen vähentämistä oli kielteinen asia ja vaati kompensatiota, jotta joukkoliikenteen asema, kuten hallitus ohjelmasaan on luvannut, pyrittäisiin turvaamaan. Verojaostossa ja valtiovarainvaliokunnassa saatiin osittain kompensoitua tätä joukkoliikenteen arvonlisäveron korotusta. Sillä on erittäin suuri merkitys muun muassa pääkaupunkiseudulla. Tämän päätöksen ja tämän kompensaation seurauksena Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV päätti peruuttaa ensi vuoden seutulippua koskevan hinnankorotuspäätöksensä ja pitää seutulipun hinnan ennallaan. (Eduskunnasta: Se oli hyvä!) — Se on kaikille seutulipun käyttäjille pari — kolmesataa markkaa selkeää rahaa vuositasolla, ja seutulipun käyttäjiä on tietysti pääkaupunkiseudulla hyvin paljon.

Työmatkavähennyksen omavastuun nostaminen on kielteinen asia silloin, kun puhutaan siitä, että pitäisi ihmisiä kannustaa ottamaan vastaan työtä, matkustaa pidemmällekin työn perässä. Se oli negatiivinen asia. VM:hän on perustellut tätä byrokratiasyillä, sillä että erilaisia vähennysjärjestelmiä halutaan karsia, koska koko verotusjärjestelmä aiotaan siirtää automaattiverotukseen, niin kuin jo ensi vuoden osalta kahden miljoonan veronmaksajan osalta tapahtuukin ehdotusmenettelynä niin, että veronmaksajien ei tarvitse tuskaila veroilmoituksen täyttämisen kanssa vuodenvaihteen tietämissä. Tällä on perusteltu sitä, että erilaisia vähennysjärjestelmiä halutaan yksinkertaistaa, jotta entistä paremmin ja varmemmin tämä toimisi ja entistä vähemmän edestakaista kirjeenvaihtoa verohallinnon ja veronmaksajien välillä olisi tarvetta käydä.

Engel-yhtymän täydellinen yksityistäminen liittyy budjetin perusteluihin. Yhtiö on hyvällä yhteistyöllä henkilöstön ja yhtiön johdon kanssa saatu kannattavaan toimintaan, voittoa tuottavaksi, ja yhtiön työilmapiiri on saatu vaikeiden vaiheiden jälkeen tervehdytettyä. Edellinen hallitus rusikoi niin tuomareita, ammattiyhdistysliikettä kuin eduskuntaakaan kuulematta Engelissä ratkaisuja, jotka ovat maksaneet ja tulevat maksamaan oikeudenkäyntien jälkeen yli 40 miljoonaa markkaa valtiolle. Nyt tätä samaa porukkaa oltaisiin hallituksen esityksen mukaan valmiita nöyryyttämään jälleen antamalla täydellinen yksityistämisvaltuutus Engel-yhtiölle. Valtiovarainvaliokunta lisäsi mietintöön ponnet, joista minusta ensimmäinen on kaikkein oleellisin. Se kuuluu suurin piirtein niin, että omistujajärjestelyt täytyy toteuttaa henkilöstön aseman turvaten. Silloin kun tällainen eduskunnan tahto on ja tulee olemaan, henkilöstöllä on hyvin vahva selkänoja omaa asemaansa läpikäydessään tukeutua tähän. Sen lisäksi eduskunta ponnessaan edellyttää, että alkuvaiheessa vähintään 30 prosenttia yhtiöstä tulee säilyttää edelleen valtion omistuksessa.

Lopuksi, kun tuntuu määräaika, arvoisa puhemies, uhkaavasti kuluvan loppuun, vielä muutama sana helikoptereista. Lähetekeskustelussa edustin sitä kantaa niin kuin moni muukin tässä salissa, että ok, selvittelyjä voidaan tehdä, asia täytyy perusteellisesti tutkia, mutta sillä informaatiolla ja niiden tietojen varassa, jotka silloin olivat, ei pidä sitoutua helikopterihankintoihin. Nyt on asiaa sitten päätetty siirtää. 18 miljoonaa markkaa budjettiin sisältyy. Perustetaan työryhmä, johon myös suuremmista puolueista tulee edustus. Valiokunta on varsin selkeästi linjannut ne kysymykset, joihin täytyy selvyys saada, ennen kuin päätös on eduskuntaan tuotavissa, ja käsittelyn jälkeen eduskunta voi, jos niin haluaa, päätökset helikopterihankinnoista tehdä.

Aivan lopuksi vielä kaksi kolme lausetta liikuntamäärärahoista. Julkisuudessa on hieman kirjavasti uutisoitu, mitä tapahtui liikuntamäärärahoille suhteessa veikkausvoittovaroihin. Täytyy nyt pöytäkirjaan sen verran todeta, että se eduskunnan tahto, joka viime vuonna selkeästi budjettimietintöön pistettiin, että eduskunta edellyttää, että liikunnan ammatillisen koulutuksen rahoitus siirretään katettavaksi budjettivaroista, on toteutunut valtiovarainvaliokunnan päätöksillä. Se on perusteltua, ja se on perusteltua sen vuoksi, että tällaisen ammattikoulutuksen rahoittaminen veikkausvoittovaroista on hy-

vin kyseenalaista ja sotii myös arpajaislain henkeä vastaan eli se ei ole sitä toimintaa, johon arpajaislain mukaan veikkausvoittovaroja pitäisi kohdentaa. Tämä siirto toteutettiin siten, että ammattikoulutuksen 20 miljoonaa markkaa menivät veikkausvoittovaroista budjettivaroihin ja vastaavasti teattereita rahoitetaan entistä enemmän veikkausvoittovaroista; päikseen siirrettiin rahoituslähdeä ja saatiin tämä eduskunnan periaatteellinen vaatimus toteutettua.

Totta kai liikuntaihmisenä ja urheilun tukijana olisin kovasti mielelläni ollut toteuttamassa myös sen eduskunnan toiveen, että vapautuva määräraha 20 miljoonaa markkaa olisi jäänyt muulla tavalla liikunnan käyttöön ja kasvatanut liikunnan osuutta budjetista, mutta tämän parempaan ei valtiovarainvaliokunnassa ja sen sivistys- ja tiedejaostossa tältä osin päästy. Kuitenkin tämä periaatteellinen ratkaisu saatiin eduskunnan tahdon mukaisesti toteutettua.

Ed. Vehkaoja merkitään läsnä olevaksi.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Valtion tulo- ja menoarvio on yksi tärkeimmistä päätöksistä, jonka eduskunta tekee vuosittain. Hallituksen budjettiesitykseen kirjattiin takavuotena uskollisesti jokainen hanke ja yksittäinen menoerä. Nykyisin tilanne on muuttunut. Hallituksen ja eduskunnan tasolla ei enää päätetä yksityiskohteisesti kaikkien määrärahojen jaosta vaan lähinnä suurista linjoista. Hallinnonaloja edustaville ministeriöille osoitetaan eri tarkoituksiin konttäsummia, jotka ministeriöt sitten saavat pilkkoa ja jakaa harkintansa mukaan. Valtion varojen yksityiskohtaisesta käytöstä päättävät nyt entistä enemmän ministeriöiden virkamiehet, jotka ovat kansalaisten poliittisen kontrollin ulottumattomissa. Mikä kenties on tehokkuudessa voitettu, se on hävitty kansanvaltaisuudessa.

Valtion tulot muodostuvat pääsääntöisesti veroista ja veroluontoisista maksuista ja tietysti nyt esillä olevista omaisuudenmyyntituloista. Jos näin ei saada riittävästi rahaa kasaan, on otettava lisäksi vielä velkaa. Huonoina aikoina on tietysti selvítettävä, voiko valtion menoja vähentää. Tällaisista säästöistä ja valtion menojen leikkauksista onkin puhuttu viime vuosina loputtomiin. Perusoikeusudistuksen jälkeen viime kädessä perustuslakivaliokunnassa ratkaistaan, minkälaiset edut ja tulonsiirrot kuuluvat perusoikeuksiin ja kuinka paljon niitä voidaan leikata.

Rankalla talouskuurilla on vaikutuksia hyvinvointivaltion rakenteisiin ja sosiaaliturvaan. Toisaalta on syytä muistaa, että hyvinvointivaltio voi kestävästi perustua vain terveelle valtiontaloudelle. Varmin tie tuhota kansalaisten hyvä sosiaalinen turvallisuus on jättää leikkaukset tekemättä ja antaa valtiontalouden rapautua. Jo edellisen hallituksen hallituspolitiikan katekismuksessa kerrottiin selkeästi, että harjoitetulla tiukan käden talouspolitiikalla on nimenomaan pyritty estämään hyvinvointivaltion pohjan romahdus. Samaa linjaa on joutunut jatkamaan eduskuntavaalien jälkeen nykyinen hallitus. Kysymys on juuri siitä, että on arvioitava harjoitetun talouspolitiikan ja hyvinvointivaltion etuuk-sien suhde.

Kun kovasta säästölinjasta huolimatta valtion budjetti on vuodesta toiseen reilusti alijäämäinen, jotakin on edelleen tehtävä. Valtiolla on velkaa yli 400 miljardia markkaa, ja velka on siirrettyä verotusta. Me suomalaiset maksamme tämän velan joka tapauksessa. Jos nykypolvi ei sitä maksa, niin jälkipolvet maksavat. Ei siis ole kysymys säästämisestä itsestään ja tästä päivästä, vaan itse asiassa lastemme edellytyksistä elää tässä maassa.

Valtio voi tosiasiaassa säästää vain vähentämällä menojaan. Suurten lukujen periaate onkin säästämisessä armoton. Suuria säästöjä saadaan aikaan vain suurissa menoissa, ja sosiaalimenot muodostavat suurimman menoerän valtion budjetissa. Hallituksen säästöesityksiä on kritisoitu väärin kohdennetuiksi ja epäoikeudenmukaisiksi. Toisaalta tulonsiirtoihin kohdistuvat leikkaukset voivat tuntua vain niissä kansalaisryhmissä, jotka tulonsiirtoja saavat. Tätähän ei kukaan tietenkään voi kiistää. Tosiasia on, että syntyneestä tilanteesta ei pääse ulos niin, etteivätkö kaikki suomalaiset joutuisi tinkimään. Sen takia niillä, jotka ovat työssä, on korkea verotus ja sen takia niillä, jotka ovat saaneet tulonsiirtoja, ovat markkamäärät pudonneet.

Kaiken keskellä on kuitenkin muistettava, että suomalaisen hyvinvointivaltion perusta on edelleen kunnossa. Suomen kansalaiselle kytetään takaamaan kaikissa tilanteissa välttämätön perustoimeentulo. On edelleen muistettava, että suomalaisen sosiaaliturvan taso on korkea. Esimerkiksi työttömyysturvan taso on Euroopan huippuluokkaa. Suomen nousu voi perustua vain työlle ja sille, että kaikki kansalaiset osallistuvat talkoisiin. Lisäksi on todettava, että olipa hallituksessa mitkä puolueet tai poliittiset ryh-

mät tahansa, tälle talouspolitiikan pitkälle linjalle ei ole juuri vaihtoehtoja.

Kun julkista taloutta hoidetaan leväperäisesti, se heijastuu kansantalouteenkin varsinkin sellaisessa maassa, jossa julkisen talouden osuus on suuri. On selvää, että esimerkiksi holtiton verojen lisääminen on yksi syy koko kansantalouden vaikeuksiin ja myös työttömyyteen. Nämä syy-yhteydet pitäisi nähdä. Tämän takia onkin tervehdittävä ilolla ansiotuloverotuksen alennuksia ja myös todettava tyydytyksellä, että nykyisellä hallituksella on selkeä ja luottamusta lisäävä ote valtiontalouden kuntoon saattamiseen. Kaikki saavat sen käsityksen, että homma on ikään kuin hanskassa.

Arvoisa puhemies! Yleisesti kun on keskustelua täällä eduskunnassa seurannut, täällä on oltu huolissaan tulonsiirroista. Ed. Kantalainen kyllä käytti uutta termiä tulonsiirtojen sijaan, kun hän sanoi, että kysymys on velansirroista. Mutta hyvinvointiyhteiskuntaa luotaessa on olennaista ollutkin, miten tuloja tasataan. Ei ole lainkaan oltu huolissaan siitä, miten hyvinvoinnin taloudellinen perusta syntyy. Suomeksi sanoen kakun jakajia kyllä löytyy mutta mistä saataisiin kakun kasvattajia?

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tämä budjettiesitys kallistuu kyllä edelleen liikaa oikealle, jos näitä vanhoja ilmansuuntia todetaan. Se rankaisee edelleen liikaa eläkeläisiä ja pienituloisia ihmisiä. Se leikkaa ja säästää tuomalla asu-mistukeen esimerkiksi omavastuuosuuden. Tämä rankaisee nimenomaan kaikkein heikoim-massa asemassa olevia kansalaisia, toimeentulotuen varassa eläviä suomalaisia. Luonnollisesti on hyvä, että asumistukea nostetaan samalla 600 miljoonalla markalla. Nämä lisämiljoonat suun-tautuvat asumistuen laajentamiseen, sinänsä hyvä päämäärä mutta se ei kohtaa kaikkia eikä nimenomaan kaikkia toimeentulotuen varassa eläviä.

Budjetissa ei ole pystytty kylliksi huomioi-maan esimerkiksi lääkemenojen suuruutta, lääke-keiden hintojen kohtuuttomuutta, nimenomaan sitä, miten se kohdistuu monisairaisiin ikäänty-neisiin ihmisiin. Tämä on kyllä hallituksen piiris-sä toisaalta tiedostettu. Kuitenkaan sen hallin-taan saamiseksi ei ole pystytty tekemään tarpeel-lisia. Tulevaisuudelta on toki lupa odottaa pa-rempaa.

Budjettiesityksessä on laskettu sairausvakuu-tusmaksua. Alenema on kuitenkin vähäinen. Eri-tyisen surullista on, että eläkeläisten ylimääräistä

sairausvakuutusmaksua ei ole pystytty oikeudenmukaisuuden edellyttämällä tavalla alentamaan. Eläkeläisten raippaveroa esitetään alennettavaksi ensi vuonna 0,7 prosenttiyksikköä ja 0,3 prosenttiyksikköä vuonna 99. Sekä pääministeri Paavo Lipponen että ministeri Sinikka Mönkäre ovat molemmat tulleet asiassa julkisuuteen ja tunnistanee ongelman jo pitkälti viime kesänä ja alkusyksystä. Ongelmaa ei kuitenkaan ole pystytty tässä esityksessä ratkaisemaan. Oikeudenmukaista on poistaa 3 prosenttiyksikön ylimääräinen sairausvakuutusmaksu kokonaisuudessaan eläkeläisiltä. Eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu on toki edellisen hallituksen aikaansaannos, tämäkin on hyvä muistaa.

Eläkeläisten samoin kuin yleensä sairaala- ja terveyspalveluja käyttävien näkökulmasta on tärkeää huomata nimenomaan niiden kustannusten nousu, jotka kohdistuvat sairastamiseen ja lääkkeiden käyttöön. Erilaiset indeksit, erityisesti niin kutsuttu leikattu indeksi, eivät näitä tunnista. On pakko jälleen kerran todeta varsin usean kansalaisen miettivän lääkkeiden käyttöön nimenomaan siitä näkökulmasta, riittävätkö hänen rahansa. Olemme siis uuden indeksin tarpeessa.

Arvoisa puhemies! Sairaaloitten toimintaedellytysten takaaminen on mielestäni ehdottomasti valtiovallan vastuulla. Valtiovallan tehtävänä ei ole vain seurata ja valvoa, vaan myös tarvittaessa puuttua asioiden tilaan. Kuntien tehdessä tarkoituksella alimitoitettuja erikoissairaanhoidon budjetteja ollaan todella kaltevalla pinnalla, erityisesti kun kunnat eivät samalla kehitä omaa avoterveydenhoitoaan, vaan leikkauksia kohdistetaan myös sinne. Mikä sitten on erityisesti vialla? Arvokeskustelun puute. Enkä tarkoita tällä puudutusta tai nukutusta sosiaali- ja terveydenhoidon leikkauksia varten. Pohjoismaiden hyvinvointiyhteiskunta ei ole ainoastaan arvo, se on myös menestystekijä maaillemme, jotakin, minkä avulla voimme kilpailla maailmalla.

Kuntien varsin usein aidon taloudellisen ahdingon helpottamiseksi on nopeutettava yhteisöveron uudistamista. Esimerkiksi Kotkan kaltaisella kaupungilla yhteisöveron tuotto on ainoastaan 550 markkaa asukasta kohden. Keskimääräinen luku on noin 1 000 markkaa korkeampi. Pääkaupunkiseudulla yhteisöveron tuotto liikkuu aivan omissa korkeuksissaan.

Hallituksen esitys vähentää rakentamisen mahdollisuuksia. Ympäristövaliokunnan käsitellessä lausuntoaan vuoden 1998 talousarvioesityksestä, tuli valiokunnan yksimieliseksi kan-

naksi huoli yhteiskunnan tukeman rakentamisen supistuksista. Valiokunta katsoikin tärkeäksi, että elokuuksi 1998 suunniteltu 1,5 miljardin määrärahan tarkistus siirretään tapahtuvaksi jo huhtikuussa 1998. Mainitun 1,5 miljardin käyttöönotosta päättäminen elokuussa olisi luonut rakentamisessa selkeän notkahduksen vuoden 1999 alussa. Voimmekin tyydytyksellä todeta, että valtiovarainvaliokunta esittää ympäristövaliokunnan lausunnon mukaisesti 1,5 miljardin markan käyttöönotosta päättämistä jo ensi huhtikuun aikana.

Yksityissektorin valmius korvata valtion tukemaa rakentamista on eri asiantuntijoiden lausunnon mukaan riittämätön. Nyt todella tarvitaan pieniä ja hinnaltaan edullisia vuokra-asuntoja, asuintaloja, jotka on alun perinkin rakennettu niin, että niiden huoneistokokoja voidaan myöhemmin muuttaa.

Arvoisa puhemies! Eduskunta pystyi irrottamaan helikopteripäätöksen talousarviosta. Hyvä näin. Eduskunnan pitää pystyä myös vastaisuudessa tuntemaan vastuunsa kansalaisistaan. Se ei tapahdu asehankintamäärärahoja lisäämällä. Suomessa ei ole koskaan ollut sellaista asearsenaalia kuin nyt. Naapurussuhteidemme tulee pohjautua muuhun kuin asehankintojen suuruuteen. Myös keväällä eduskunnan tulee pystyä torjumaan uudet miljardien markkojen asehankintamäärärahat.

Liikenneministeriön määrärahat ovat liian halaiset. Perustienpito kärsii, rautateiden peruskunnon heikkeneminen jatkuu. Kaakkoisen Suomen transitoratayhteyksien kehittäminen tosin jatkuu, mikä on positiivisesti todettava. Puutteita edelleen on sielläkin, kuten kaksoisraiteen puuttuminen Vainikkalaan.

Arvoisa puhemies! Valtiovallan tulisi tunnistaa myös pitkän aikavälin tarpeet. Suoran, nykyaikaisen ja nopean ratayhteyden kehittäminen pääkaupunkiseudulta rannikkoa myöten maamme rajalle on menestystekijä, ei ainoastaan kaakoiselle Suomelle vaan koko maalle.

Aikaisemmin täällä valtiovarainministeri Nii-nistö totesi aivan oikein maamme geo-ekonomisen sijainnin muuttuneen. Suomen geo-ekonomisen sijainnin määrittelevät ennen muuta Pietarin talousalueen mahdollisuudet. Venäjän naapurisuus ei siis ole Suomelle uhka, vaan mahdollisuus. Suomen tulisi entistä aktiivisemmin ja aidommin taloudellisesti suuntautua Pietarin aluetta kohden. Suomen tulisi toimia siten, että Suomen ja Venäjän raja ei ole kaupan este, vaan asiallisen kaupan ja asiallisen liikenteen asialli-

sesti läpäisevä. Tässä on kehittävää monella tavalla, ja arvoisa puhemies, myös niin, että Suomen tulee yhdessä EU:n kanssa tarvittaessa keskustella Venäjän johdon kanssa, että myös Venäjän puolella tämä asia samalla tavalla ymmärretäisiin.

Eduskunta on pystynyt muuttamaan paikka paikoin hallituksen esitystä parempaan suuntaan, ei kuitenkaan tarpeellisessa määrin. Tämän talon ylähuone eli viidennen kerroksen ryhmäkansliat ovat turhankin tiukkaan vallan kahvasa kiinni paimentaessaan kansanedustajia. Monet kansanedustajat ovat aktiivisesti ja rohkeasti toimineet tätäkin budjettiesitystä käsiteltäessä eri valiokunnissa. Tarvitsemme tällaista lisää.

Ed. Räsänen: Arvoisa rouva puhemies! Puutun puheessani nyt vain yhteen asiaan, kuntien talousvaikeuksiin, joista täällä on kannettu paljon huolta.

Valtiovalta on ajanut kuntia ahtaalle toisaalta valtionosuusleikkauksin ja toisaalta lakisääteisin lisävelvoittein. Kokoomuksen ryhmäpuheen vuorossa ed. Ihamäki totesi, että kuntien tulisi voida väljemmin harkita palvelujensa tarpeellisuutta. Tässä yhteydessä hän viittasi myös subjektiivisten oikeuksien tarpeellisuuteen. Monet meistä olemme kunnanvaltuutettuja ja tiedämme ne kuntatalouden ongelmat, joihin on vaikea löytää hyviä ratkaisuja. Esimerkiksi laajaa kannatusta saava tavoite verotuksen keventämiseksi ei onnistu, jos kunta toisensa jälkeen ryhtyy korottamaan veroäyriään.

Ed. Ihamäen vaatimus palvelujen tarpeellisuuden väljemmästä harkinnasta on toisaalta myös omalla tavallaan vaarallinen. Monet palvelut on jo ajettu laatutason suhteen liiankin alas. Ajatellaanpa vaikka vanhusten laitoshoidon tasoa tai avopalveluja tai lasten psykiatriasta hoitoa tai lastensuojelutoimenpiteitä, jotka monesti jäävät liian heikolle tolalle kuntien talousvaikeuksien vuoksi.

Mutta se, mitä mielestäni tulisi todellakin tässä yhteydessä harkita, on subjektiivinen päivähoito-oikeus, joka on osoittautunut kunnille kalliiksi ratkaisuksi. Kunnallisessa päivähoidossa on tuoreimpien tietojen mukaan nyt noin 13 000 lasta enemmän kuin kaksi vuotta sitten. Päivähoidossa olevista lapsista noin 15 000 on sellaisia, joilla molemmat, toinen tai ainoa vanhempi on kotona. Esimerkiksi yhä lisääntyvässä määrin sellaisissa perheissä, joihin syntyy vauva, jota äiti hoitaa kotona, vanhemmat sisarukset viedään kuitenkin päivähoitoon.

Ed. Korkonen: Arvoisa puhemies, Hyvät edustajat! Toteaisin, että valtion tulokehitykseen liittyy lähivuosina useita ongelmia. Verojärjestelmämme rakenteen muutos EU-todellisuudessa on suuri muutos meillekin. Toistaiseksi verotuksen harmonisointi ei ole EU:n tasolla juurikaan edennyt, mutta tosiasia on, että yhteisen rahan myötä verotuksen merkitys kilpailua vääristävänä tekijänä tulee nousemaan korostetusti esille.

Tällaisten haasteiden edessä kaivataan uutta ajattelutapaa valtion roolin suhteen. Tämä koskee sekä valtion toimien rajausta että sisältöä. Valtiolta ei voida edellyttää jatkossa entisen kaltaista rajoittamatonta yleisvastuuta. Ehkä vielä tärkeämpää on valtion toimien tavoitteiden uudelleenarviointi.

Valtion tärkeänä tehtävänä olisi luoda sellainen vero- ja tulonsiirtojärjestelmä, joka edistää kansantulon kasvua. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että verotukseen ja tulonsiirtoihin liittyvät ratkaisut tehdään hyvinvointia ajatellen. Olennaisen tärkeää ratkaisuissa on myös se, että niihin liittyvät pelisäännöt ovat pysyviä ja ennen kaikkea läpinäkyviä. Niinpä, kun yleisellä tasolla sitoudutaan tiukkaan budjettikuriin, on sitoutumisen oltava ehdotonta eikä sitoumuksista saa luopua heti, kun jotain irtopisteitä on saatavissa budjettia löysäämällä, ei edes vaalivuonna.

Kun korostetaan hyvinvoinnin kasvattamista, voidaan tavoite nähdä vastakkaisena hyvinvoinnin jakamiselle. Suomalaisessa yhteiskunnassa on pitkään painotettu pelkästään jakamisen tavoitetta. Tavoitteessa on onnistuttu hyvin, onhan Suomi tulonjakovertailussa ykköstilalla tulonjaon tasaisuudeltaan. Samalla on kuitenkin ajauduttu tilanteeseen, jossa verotus on huippukireää ja niin sanotut tuloloukut tekevät työnteon äärimmäisen heikosti kannattavaksi. Ongelmat ovat heijastuneet myös työllisyyskehitykseen, joka on ollut kansainvälisestikin ottaen poikkeuksellisen heikko.

Myönteisiä tavoitteita edesauttaisi, jos niin verotuksessa kuin tulonjaossa päästäisiin yksinkertaisiin järjestelmiin, jotka olisivat kaikkien kansalaisten havaittavissa ja tulkittavissa. Viime vuosikymmeninä kehitys on mennyt täysin päinvastaiseen suuntaan, mikä on näkynyt muun muassa työllistämiseen liittyvässä massiivisessa ja alati muuttuvassa säädöstössä sekä sadoissa tulonsiirtojärjestelmissä.

Monet edustajat ovat viitanneet kotipaikkakuntaansa ja puhuneet sen työllisyydestä tai työttömyydestä. Haluan muutamalla sanalla minäkin kosketella Helsinkiä.

Kun Helsingillä menee hyvin menee koko maalla hyvin, ja kun Helsingin kone yskii, koko valtakunta oireilee. Pääkaupunki on ilmeinen moottori koko maalle. Helsinki on 1,2-miljoonaisen ihmissuman keskus, jos niin voi sanoa, ja tämän talousalueen moottori, joka lämmittää koko Suomea. Täällä kuitenkin työ ei kohtaa työtöntä.

Lokakuun lopussa tänä vuonna oli Helsingissä 37 763 työtöntä työntekijää. Joka seitsemäs työvoimaan kuuluva helsinkiläinen oli vailla työtä. Lähes 14 600 henkilöä on ollut työttömänä vähintään vuoden. Helsinki on maan pahimpia pitkäaikaistyöttömyyden keskittymiä. Miksi työttömyys ei laske, vaikka joillakin talouden alueilla on saavutettu aiempien suhdannehuippujen taso ja kaksi kolmasosaa laman aikana menetetystä noin 80 000 työpaikasta on palautunut?

Muuttoliikkeen seurauksena työvoiman tarjonta kasvaa samaan tahtiin kuin työpaikat lisääntyvät. Työttömyys alenisi nopeammin, jos muuttoliike hidastuisi tai työpaikkojen määrä kasvaisi nopeammin. Muuttoliike näyttää jo hidastuvan. Uudet työpaikat ja Helsingissä ennestään oleva työvoima eivät kuitenkaan helposti kohtaa toisiaan, eikä syntyvistä uusista työpaikoista löydy kaupungissa asuville työttömille sopivia töitä. Ero muuhun seutuun näyttää kasvavan Helsingille epäedulliseen suuntaan.

Helsingissä asuu tuntuvasti enemmän heikosti koulutettua, ammattitaidotonta, ikääntynyttä työmarkkinoiden riskiväestöä kuin koko Helsingin seudulla keskimäärin, puhumattakaan siitä, mikä tilanne on koko valtakunnassa. Tämän vuoksi haluan jälleen viitata siihen, että meillä on kaikki syy ryhtyä harjoittamaan kunnollista kaupunkipolitiikkaa ja satsata erityisesti niille seuduille, missä pitkäaikaistyöttömyys ja rakenteellinen työttömyys on vallitsevaa.

Eräs paradoksi on se, että jaksamisesta on tullut yksilöiden kilpailuase työpaikoilla. Uupumusasteinen väsymys on lisääntynyt työpaikoilla tuntuvasti. Kun viikoittainen työaika ylittää 50 tuntia, kun työaika on epäsäännöllinen tai työ tehdään kahdessa vuorossa, ihmiset tuntuvat uupuvan. Mitä enemmän työsuhteeseen liittyy epävarmuutta ja turvattomuutta, työaikoihin epäsäännöllisyyttä tai runsaasti ylitöitä, sitä enemmän koetaan työuupumusta. Turvattomuus lisää myös uupumista, uupumus taas poisaoloja ja myös terveyspalvelujen käyttöä sekä ennenaikaiselle eläkkeelle hakeutumista.

Tämä on mahdollon yhtälö. Meidän on todella

paneuduttava näihin kysymyksiin, niin kuin hallitus nyt kaikkien tämän vuoden loppupuolella tehtyjen päätösten nojalla aikoo tehdä. Tarkoin on tilannetta seurattava ja uusia toimia otettava käyttöön, elleivät nyt tehdyt päätökset ole riittäviä.

Arvoisa puhemies! Haluan joillakin sanoilla keskustella etiikasta, moraalista, arvopohjasta. Siitä on täällä moni edustaja eilenkin puhunut ja terveydenhuollon kyseessä ollen viitannut milloin Oregonin malliin, milloin johonkin muuhun malliin. Olen käynyt läpi Paavo Lipposen hallituksen ohjelman ja katsonut terveydenhuollon painopistealueita, käynyt läpi myös valtakunnallisen suunnitelman sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Minun mielestäni hallituksen painoalueet näyttäisivät kutakuinkin olevan kohdallaan ja vastaavan tämän päivän todellisuuteen. Se kuitenkin, minkälaisen ilmenemisasun erilaiset painopisteet saavat käytännön elämässä, on jo huomattavasti vaikeampi kysymys, eikä minun mielestäni täällä eduskunnassakaan ole päästy kovin analyttiseen keskusteluun.

Haluan omalta osaltani tuoda joitakin näkökohtia tähän asiaan, ja lähtökohtani on se, että nykyaikaisessa eurooppalaisessa hyvinvointivaltiossa perustuslaki, terveydenhuollon lainsäädäntö sekä kansainväliset julistukset ja sopimukset takaavat kansalaisten oikeuden sosiaaliturvaan ja terveydenhuollon palveluihin. Luonnollista on, että nämä kansainväliset sopimukset ja meidän lainsäädäntömme, sekä perustuslaki että tavallinen lainsäädäntö, heijastelevat eettistä minimiä eli sitä, mistä tässä yhteiskunnassa on voitu yhdessä sopia.

Edellä mainitsemisiani asiakirjoissa oikeuksien muodon ja sisällön määrittelevät osaltaan valtiovalta, hallitus ja eduskunta sekä alue- ja paikallistasolla lääninhallitus ja kunnat. Täten politiikat eli kansanedustajat ja ministerit sekä kunnanvaltuutetut, kunnanhallituksen ja asianomaisten lautakuntien sekä liittohallitusten ja liittovaltuustojen jäsenet ovat omalta osaltaan vastuussa niistä päätöksistä, joitten tekemiseen he edellä mainituissa ominaisuudessa osallistuvat. Kansa on heidät joko välittömästi tai välillisesti valinnut.

Terveydenhuollon palvelujen rakenne vaihtelee eri maissa. Kaikissa on kuitenkin eri toimijoiden vastuu- ja keskinäiset toimivaltasuhteet sekä toiminnan valvonta määritelty lainsäädännöllä. Esimerkiksi omassa maassamme sosiaali- ja terveysministeriö on vastuussa terveydenhuollon lainsäädännön valmistelusta. Kun hallituksen

esitys terveydenhuollon lainsäädännöksi annetaan eduskunnalle, on siihen sisällytettävä arvio esityksen kustannusvaikutuksista. Esityksen antaessaan hallituksen voidaan katsoa sitoutuvan huolehtimaan siitä, että vastaavat kustannukset otetaan huomioon valtion tulo- ja menoarviota valmisteltaessa.

Lainsäädännön sisällön on heijastuttava budjettiin. Periaatteessa eduskunta voi asiantuntijoita kuultuaan tulla siihen tulokseen, että esityksen aiheuttamat kustannukset on arvioitu virheellisesti liian suuriksi tai liian pieniksi. Eduskunta voi myös periaatteessa pitää jotain asiaa niin tärkeänä, että haluaa antaa tarkoitukseen enemmän rahaa kuin hallitus on ollut valmis esittämään.

Terveyspolitiikan suunnan määrittäminen on parlamentaarisessa demokratiassa hallituksen tehtävä. Yleensä se kuuluu terveysministeriölle. Terveyspoliittiset linjaukset voidaan saattaa eduskunnan käsiteltäväksi esimerkiksi terveyspoliittisena selontekona, kuten on tapahtunutkin ja kuten tulevaisuudessakin tapahtuu. Sen käsitelyn yhteydessä on myös mahdollista käydä terveyspoliittista keskustelua. Periaatteessa terveyspolitiikka voisi olla jopa luottamusksymyksen aiheena ja epäonnistunut terveyspolitiikka johdattaa jopa hallituksen kaatumiseen. Terveyspolitiikka ei ole kuitenkaan tietääkseni missään saanut reaalipolitiikassa sellaista painoarvoa.

On syytä muistaa, että terveydenhuoltoa koskevia poliittisia päätöksiä tehdään kaikilla tasoilla: yleispolitiikan tasolla, terveyspolitiikan tasolla, alue- ja paikallispolitiikan tasolla sekä jopa sairaalassa ja potilas — lääkäri-suhteessakin.

Yleispolitiikan tasolla eli eduskunnassa pitäisi tärkeimpänä päämääränä olla varojen tasapainoisen jakamisen eri hallinnonalojen ja siten erilaisten kansakunnan yhteisten intressien kesken. Ongelmaksi muodostuu kustannusten niin sanotun oikean tason määrittäminen. Terveydenhuollossa kustannuksia vertaillaan yleensä kansainvälisten organisaatioitten kuten Who:n ja Oecd:n tuottamiin, muita vastaavia teollistuneita länsimaita koskeviin lukuihin. Jos luvut vastaavat jotakuinkin toisiaan, tilannetta pidetään tyydyttävänä tai jopa hyvänä.

Mitä nuo tilastot sitten kertovat? Ne kertovat esimerkiksi terveydenhuollon menot suhteessa kansantuotteeseen. Niistä selviää myös terveydenhuollon ammatinharjoittajien lukumäärä ja ammattijakauma tiettyä asukasmäärää kohti. Sairaalapaikkojen lukumäärää seurataan huo-

lellisesti. Tiettyinä ajanjaksona diagnostisoituja sairauksia, ikävakioituja kuolleisuuslukuja, imeväiskuolleisuutta jne. vertaillaan. Tilastoissa ei siten esitetä kustannus-hyöty-suhdetta ainakaan suoranaisesti. Siihen voi olla useitakin syitä.

Niin sanotuissa teollistuneissa länsimaissa terveydenhuollon toimenpiteillä on vähäinen vaikutus väestön terveydentilaan. Väestön terveydentilaan vaikuttavat paljon enemmän elintavat ja ympäristö. Tämän tosiasian tunnistaminen ja tunnustaminen on olennaista keskusteltaessa niukkojen voimavarojen jakamisesta. Tämän tulisi myös heijastua politiikkaan. Voidakseen tehdä valistuneita päätöksiä poliittisen päätöksentekijän on tiedettävä, mikä on terveydenhuollon palvelujen vaikuttavuus ja laatu. On tunnettu tosiasia, että terveydenhuollossa tehdään paljon sellaisia toimenpiteitä, joitten vaikuttavuutta ei ole tieteellisesti testattu. On korkea aika muuttaa suhtautumismme tällaisiin toimenpiteisiin, ja mielestäni Suomi voisi olla aloitteellinen Euroopan unionissa. Euroopan unionin olisi mielestäni yhdessä Who:n ja Unescon kanssa käynnistettävä yhteiseurooppalainen projekti, jossa voitaisiin selvittää, mitkä menetelmät ansaitsevat tieteen leiman. Uusien hoitomuotojen käyttöönottoon olisi luotava lääketeiden rekisteröinnin veroinen järjestelmä.

Geeniteknologian huikeat kehitysnäkymät ovat mielestäni erityinen lisäperuste lääketieteellisten hoitojen arviointi- ja hyväksymismenetelmän käyttöönotolle. Ensijainen vastuu asian eteenpäinviemisestä on hallituksella. Haluan todella patistella hallitusta ottamaan tämän haasteen vastaan. Uskon, että Suomi on juuri sen tyyppinen maa, joka tämän aloitteen voisi tehdä. Me emme pienuudellamme aiheuta kenellekään sellaista tunnetta, että me olemme jonkun yli kävelemässä emmekä myöskään ole ottamassa kaikkea kunniaa tällaisesta aloitteesta.

Arvoisa puhemies! Ihan muutamalla sanalla haluan vielä puhua hallinnon kehittämisestä ja organisaation uudistamisesta. Hallinnon uudistamisessa toivon erityistä huomiota kiinnitettävän valtiokonsernin toimintaan. Kun täällä puhutaan etiikasta ja arvokeskustelusta, sitä ei voida käydä minusta putkihallinnon sisällä yksinomaan, vaan meidän on käytävä hallinnonalojen välillä myös dialogia. On otettava huomioon kokonaisuuden etu. Tulosohejaus on vielä tätä putkihallintoa useissa tapauksessa mielestäni kärjistänyt, kun lasketaan vain omat suorat tulokset eikä sitä, miten edesautetaan valtiokonsernin toimintaa.

Pari sanaa vielä eläkeläisistä. Eläkeläiset ovat varmasti kaikkein hankalammassa taloudellisessa asemassa silloin, kun he sairastavat paljon. Lääkekustannuksia ja kunnallisten palvelumaksujen tulosidonnaisuutta onkin tarkasteltava erityisen kriittisesti. Paljon sairastava eläkeläinen saattaa olla todellisessa toimeentuloloukussa. On tilanteita, joissa omatoiminen seniorikansalainen joutuu hakeutumaan laitokseen, koska hänellä ei ole varaa kustantaa itselleen kallista avohoitoa. Sosiaali- ja terveysministeriössä on työryhmä, joka selvittää paraikaa avo- ja laitoshoidon maksuja.

Työryhmän työssä on huomiota kiinnitettävä ikääntyvien avioparien kokonaistilanteeseen. Ei mielestäni ole oikein, että kun parempituloinen eläkeläispuoliso joutuu laitokseen, hänen siviiliin jäävä puolisonsa joutuu käytännöllisesti katsoen puille paljaille, sillä 80 prosenttia parempieläkkeisen henkilön tuloista voidaan imuroida laitoshuollon kustannusten kattamiseksi. Me kaikki tiedämme, että vanhempi polvi ei käy sosiaaliluokalla eikä pidä sitä arvonsa mukaisena. Siksi tämä on minusta asia, joka vaatii kiireellisiä hallituksen toimenpiteitä.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä aivan lopuksi todeta, että verokevennykset ovat jääneet aika vaatimattomiksi. Hallituksen taholta on moneen otteeseen tuotu esiin, että verotus kevenee. Tosi asia on, että mikä yhdellä kädellä annetaan veronkevennyksenä, se toisella kädellä otetaan jonkin muun nimikkeisenä maksuna valtiolle takaisin. Tämä minusta ei ole kovin rehellistä veronkeventämistä. Minusta on aihetta puhua veronkevennyksestä silloin, kun todellinen veroaste laskee.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Jotenkin olen saanut sellaisen käsityksen ja ymmärtänyt, että kun valtion tulo- ja menoarviosta keskustellaan ja sitä käsitellään, sen pitää olla tämän talon arvokkain ja tärkein asia. Kun katsoo tänne saliin, niin täällä ovat tosiaan talon arvokkaimmat edustajat varmasti paikalla, mutta on kovin vähän heitä paikalla (Ed. Kokkonen: Eikö edustaja tiedä, että on olemassa radioita ja niitä voi huoneissa kuunnella?) — Kyllä edustaja tietää, että he ovat salissa olleet, mutta pelkään, ettei huoneissakaan ole ketään kuuntelemassa. Siinä mielessä ei tahdo oikein innostua tästä keskustelusta, mutta tietenkin täytyy puheenvuoro käyttää, kun se on varattu.

Arvoisa puhemies! Tuposta, onneksi täällä on ed. Partanen myös paikalla, joka ymmärtää

jotain ammattiyhdistysliikkeestä. En tiedä, miten sanani asettaisin, jotten liikaa moittisi, ammattiyhdistysliike tietenkin on tärkeä, mutta kun tuponeuvotteluja katsoin televisiosta ja radiosta, monta viikkoa aikuiset miehet ja naisetkin osittain tuskailivat, sanoisinko tai uskaltaisinko sanoa, mokoman asian kanssa. Lopputulos on kuitenkin se, että kansalaisille, keskituloisillekin ja pienituloisille ihmisille, jää 30—40—50 markkaa käteen tästä suuresta räjansistä, mistä siinä näytelmää pidettiin. Onkohan ihan tarpeellista tällaista systeemiä Suomessa pitää yllä ollenkaan, vaan sovittaisiin nuo vähäiset palkankorotukset paikallisesti? Alkaa melkein epäillä sitä, että tuponeuvottelut käydään vain sen vuoksi, että ammattiyhdistysliikkeen omat työntekijät saavat pitää hyvät virkansa; sadoittain on työntekijöitä vain sitä varten, että he neuvottelevat näistä asioista ja vuosia suunnittelevat, miten asiat voisivat mennä eteenpäin. Kaiken lisäksi siinä oli vielä käydä niin hullusti, ettei koko tupo olisi syntynytäkään, kun 70 henkilön työn vuoksi aiottiin kaataa koko asia.

Erikoista tässä palkankorotuksessa on sekin, että jos nämäkin rahat, mitkä sieltä nousevat — eivätkä ne kovin suuria summia taida olla per henkilö — kaikki lasketaan yhteen, toki silloin on kysymys sadoista miljoonasta, jotka nekin voisi käyttää uusien työpaikkojen luomiseen eikä työssä olevien kansalaisten elintason parantamiseen. Se tuposta.

Parhaiten tunnen poliisin palkkauksen. Siihen tuli nyt 30 miljoonaa lisää. Ed. Karpio taisi mainita siitä puheenvuorossaan. Se on tietenkin hyvä. Kun tulee miljoonakin lisää, niin ei se ole mikään turha asia. Se osoittaa kuitenkin sen, että niin hallituksessa kuin eduskunnassakin on myötämielisyyttä poliisin virkoja kohtaan. Nyt siellä on kuitenkin vähintään 500 virkaa auki, pitäisi olla varmasti 150, lähemmäs 200 miljoonaa markkaa, jotta pystyttäisiin nämä kaikki virat täyttämään.

Valtiovarainministeri Niinistö sanoi täällä muutama viikko sitten, vastasi kyselytunnilla, miten poliisin raha-asiat järjestetään vuonna 1998. Hän vastasi sanatarkasti: Samalla tavalla kuin tänäkin vuonna eli lisäbudjetilla. Nyt joka tapauksessa, kun tiedetään, mitkä kulut ovat ensi vuodelle, kyllä taitaa olla ihan perustuslainakin mukaista, että ne ovat budjetissa valmiina eikä niitä saa tieteen tahtoen jättää lisäbudjettiin, vaan ne on budjetoitava jo tulevassa budjetissa. Tietenkin on parempi, että lisäbudjetilla hoidetaan

kuin ettei hoideta lainkaan, mutta se aiheuttaa aika lailla epävarmuutta poliisikunnan piirissä, koska ei tiedetä sataprosenttisen varmasti, onko rahaa käytössä vai eikö ole.

Gallupeista ei varmasti kannattaisi kovin paljon keskustapuolueenkaan nyt rintoihinsa lyödä, vaikka näyttää siltä, että kannatus joka kuukausi aina prosentilla nousee. On väitetty, että ne johtuisivat Alho — Sundqvist-linjasta tai siitä, että keskustapuolue vastustaa Emua. Tuskin se on kummankaan ansiota, vaan todennäköisesti se on sen ansiota, kun kunnat ovat nyt budjettejaan laatineet ja nähneet todella, missä ollaan menossa, mitä valtiovallan toimenpiteet ovat aiheuttaneet. On huomattu, että samanlainen kato on käymässä niissä kunnissa, joissa on keskustalaisia hyvin vähän, kuin niissä, joissa keskustalaisia on hyvin paljon, joten ei missään tapauksessa ole keskustapuolen syy, että kunnilla alkaa mennä heikosti, vaan valtiolta kääntää omia asioitaan kuntien maksettavaksi.

En malta olla lukematta Oulun kaupungista suoraa sitaattia. Meidän kaupunginjohtajamme eilen Oulun kaupunginvaltuustossa sen kirjautti, ja hän on hyvin tunnettu sosialidemokraattisen puolueen piirissä; en häntä jäseneksi väitä, mutta kuitenkin kannattaja ja tunnettu henkilö heidän piirissään. Hänen kirjoittamansa on tämä kapale. Muutaman rivin luen tästä suoraan. Luulisi, että tämä on keskustapuolueen kirjoittama:

”Suurimmat paineet Oulun talouteen ovat aiheutuneet valtiovallan toimenpiteistä. Valtionosuuksien leikkaukset huippuvuosista budjettivuoteen merkitsevät nettona noin 3 veroprosenttiyksikön suuruista vähennystä tuloihin. Vuosi sitten valtion tekemät uudet vähennykset kunnallisveroon, ansiotulo- ja tulonhankkimisvähennys, merkitsivät kuluvalle vuodelle noin 30 miljoonan markan verotulojen vähennystä. Yhteisöveron osalta Oulu on myös keskimääräisinkin tuloihin verrattuna useiden kymmenien miljoonien markkojen häviöjä.

Subjektiiiviseksi oikeudeksi laajennettu päivähoitolaki, johon Suomella nyt tässä tilanteessa ei olisi ollut varaa, aiheuttaa huomattavia menopaineita. Oulun päivähoidon kustannukset ennen päivähoitolain voimaantuloa vuoden 96 alusta olivat 182 miljoonaa markkaa ja toisenä täytenä päivähoitolain voimassaolovuotena 1997 230 miljoonaa markkaa, tarkasti ottaen 228 miljoonaa markkaa. Vastaavina vuosina valtion kotihoitoa tukea vähennettiin 62 miljoonasta markasta 39 miljoonaan markkaan. Näin ollen yhteenlaskettu nettorasitus päivähoidon vä-

littömistä käyttökuluista oli 66 miljoonaa markkaa.

Valtio on kautta linjan siirtänyt velvoitteita ja rasitteita kunnille, kuten esimerkiksi opettajien eläkkeiden maksun ensi vuoden alusta. Tämä merkitsee 11 miljoonan markan lisärasitusta, mikä kohooa neljän vuoden siirtymäkauden jälkeen 30 miljoonaan markkaan.” Siis tämä koskee Oulun tietoja.

”Samoin työllisyysvelvoitteen hoito on paljon jäänyt kuntien varaan. Esimerkiksi Oulun työvoimatoimiston alueella kuntasektori on vastannut tukityöllistämistä 1 789:n ja valtio vain 729 henkilön osalta. Kuntasektorin ylivoimaisesti suurin työllistäjä on ollut Oulun kaupunki. Valitettavasti vain tähänkin toimintaan saatuja valtionosuuksia on vähennetty niin, että aiemmin ne edustivat 50:tä prosenttia menoista, nyt vain noin kolmannesta. Kaiken kaikkiaan valtion aiheuttama lisärasitus Oulun kaupungille viime vuosina suoritetuilla toimenpiteillä edustaa noin 5 veroprosenttiyksikön luokkaa.”

Todennäköisesti tämä on saman kokoisissa kaupungeissa yhtä paljon. Kun täällä kuulin, mitä oli tapahtunut Vantaalla, niin siellä näytti, että valtiontukipuolella on tapahtunut vielä suurempia tappioita, eli kuntatalouden heikkoon menoon on kyllä syypäänä valtio. Tietenkin voidaan sanoa, ettei valtiollakaan hyvin mene, jos se kerran joutuu ottamaan 15—18 miljardia lisää velkaa. Valtion puolesta on väitetty, että kunnat eivät enää lisää velkaannu, mutta sehän ei kyllä pidä paikkaansa. Kyllä jokainen kunta varmaan joutuu vieläkin lisää velkaa ottamaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En nyt oikein ymmärtänyt ed. Mälyniemen kannanottoa sikäli, että tuporatkaisu oli niinkin maltillinen kuin se oli. Eikö ole aivan hyvä, että näin tapahtui? Poliisin määrärahaa totesitte, että se on 30 miljoonaa, ja epäilitte, riittääkö se. Itse asiassa samalla tavalla totesin itsekkin. Viittasin hallintovaliokunnan mietintöön, missä valiokuntakin päätyi suurempaan loppusummaan poliisin määrärahojen lisäämiseksi kuin nyt tapahtui, mutta ymmärrän tietysti myös valtiontalouden ja siitä aiheutuvat toimenpiteet, jotka hyvin pitkälle lupaavat vielä niukkuutta.

Yleensä täällä keskustalaiset toteavat, myös ed. Kari Myllyniemi totesi, että kaikilla kunnilla menee huonosti; siis yleistetään, että tämä olisi yleinen linja. Myönnän, että monet kunnat ovat vaikeuksissa, ovat joutuneet nostamaan veroäyriään ja myös velkaantuminen on lisääntynyt. On kuitenkin mielestäni väärin yleistää, että näin kaikkialla tapahtuisi, eli niin kuin puheenvuorosanikin totesin, monissa maakuntakeskuksissa ympäri Suomea on suunta aivan toisenlainen kuin keskustan taholta on väitetty.

Ed. P a r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Myllyniemen puheenvuoro oli vähän hämmästyttävä siinä mielessä, että aliarvioitte oikeastaan tämän budjettikierroksen tärkeintä elementtiä. Edustajan arvio siitä merkityksestä, mikä ay-liikkeen mukanaololla tällä kierroksella oli, on minusta hämmästyttävä. Nimittäin tilannehan on sellainen, että jos tilanne olisi lauennut liittokohtaisiin ratkaisuihin eikä keskitetyssä muodossa olisi viety tätä hommaa läpi, tässä maassa olisi hyvin herkässä tilassa muutamia liittoja, niin kuin näyttää jo nyt pienempiä olevankin. Yleinen mellakka olisi ollut hyvin helppo tähän yleiseen menoon nähden synnyttää myös ay-liikkeen piirissä. Kyllä vakaan, pitkäaikaisen ja tasaisen talouden kehityksen perusturva on nimenomaan se, että tällä kertaa näin laajasti palkansaajat yhtyivät tulopoliittisessa ratkaisussa valtion budjettipolitiikkaan.

Ed. Myllyniemi vähätteli palkankorotusten suuruutta. Kun verohelpotuksista puhuttiin, olisi yksi tapa hoitaa tämä asia myös köyhien osalta. 3 000 markan reaalitulon kasvu olisi voitu toteuttaa, kun olisi tehty oikeita ratkaisuja ruoan arvonlisäverossa. Yleiseurooppalaiselle tasolle ruoan arvonlisävero, niin kaikille kuluttajille olisi voitu tarjota 200 markasta 300 markkaan kuuksaudessa puhdasta rahaa, koska he tällä tavalla käyttäytyvät, köyhän on pakko syödä. Kyllä tässä voi jeesustella näillä asioilla, mutta minusta populismi on nyt liian vakavassa paikassa: tupolitiikan ympärillä.

Ed. M y l l y n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Partanen sanoi aivan oikein viimeisessä kohdassa, että olisi todellakin ruoan arvonlisäveroa laskettu. Olsi keskitetty vain siihen asiaan, olisi voitu jättää tuponeuvottelut todellakin pois.

Minä en oikein millään ymmärrä sitä, että tässä tilanteessa, jossa valtio on, jotkut liitot voi-

vat kuvitellakaan, että ne ulosmittaisivat ja rupeavat rettelöimään. Minun mielestäni, kun puhutaan tuponeuvotteluista, niistä pitäisi työntekijän pelästyä suorastaan; olisi parempi, kun niitä neuvotteluja ei käytäisi lainkaan, vaan pysyttäisiin entisessä palkkatasossa. Ei tällä hetkellä ole varaa kenellekään nostaa palkkoja. Parempi olisi ollut ed. Partasen mainitsema arvonlisäveron laskeminen ruoan hinnassa. Se olisi ehdottomasti parempi. Olsi palkkojen annettu olla entisellään.

Ed. Karpio sanoi, että joillakin kunnilla menee hyvin. 70 kuntaa joutuu nostamaan veroäyriänsä, eikä välttämättä silloin ole hyvin mennyt. Vaikka olisi kuinka rikkaan talon poika, niin kun ei ole rahaa, niin ei ole rahaa. Kai valtio näin joutuu myös menettelemään tässä asiassa.

Ed. P a r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Myllyniemi jatkaa edelleen linjalla, joka on käsittämätön. Voi olla, että vika on minussa, mutta laajasti käsiteltynä saattaa tähän yhtyä muitakin.

Ajatellaanpa nyt, että tässä valtakunnassa hyväosaisimpien etujärjestössä, akavalaisessa liikkeessä, oli suurin parku tupon suhteen. Tämä oli historiallinen tulosopimus siinä mielessä. Minä en ole koskaan ennen kuullut kokoomuslaisen ammattijärjestön johtajien vetoavan yleissitovuuteen, mutta Akavassa niin tapahtui nyt. Minusta siinä on erittäin hyviä asioita.

Tämä takaa joka tapauksessa, kun ei järkevällä veropuolella päästy eteenpäin, meille aivan rauhallisen ja pitkäjänteisen kehityksen ja pohjan suunnitella myös teollisuudessa tulevaisuutta.

Ed. S j ö b l o m : Arvoisa puhemies! Sateenkaarihallituksen esitys ensi vuoden budjetiksi on kohtuullinen kompromissi, vaikka noin 15 miljardin lisävelanotto hirvittää, onhan maassa meillä edelleen Euroopan mittasuhteissa vahva nousukausi. Nousun aikana me kulutamme valtiontaloudessa selkeästi enemmän kuin hankimme. Toivon, että seuraavaa budjettia tehtäessä voisi olla nettovelanotto lähellä nollaa ja sen jälkeen päästäisiin ylijäämäisiin budjetteihin.

Onhan tässä tietysti näkyvissä myös positiivista. Hallituksen määrätietoisella työllä on talouslaiva kääntynyt, ja velan osuus bruttokansantuotteesta on ensi vuonna selkeästi alenemassa.

Teknologia kehitty nopeasti sellaiseen suuntaan, että tuotettua hyödykettä kohden tarvitaan entistä vähemmän työvoimaa. Tämä suuntaus

valtaa alaa kiihtyvällä vauhdilla. Metsä- ja sähkötekniikan teollisuudessa tämä näkyy ehkä parhaiten.

Hyvä talouskasvu varsinkin vientiteollisuudessa, matala korkotaso ja sopuisa tupo eivät yksin nujerra työttömyyttä. Työllisyyden parantaminen kansainvälistyvillä markkinoilla tai ainakin eurooppalaistuvilla markkinoilla edellyttää myös työelämän rakenteiden uudistusta ja pk-yritysten toimintaedellytysten huomioimista. Tähän tarvitaan kaikkien osapuolten yhteistyötä. Toimenpiteisiin näissä asioissa tarvitaan lisää aktiivisuutta, kun on kerran tiedostettu, että pk-sektorilla on mahdollisuus työllistää runsaasti.

Yrittäjyyttä tulee kannustaa myös ensi vuonna muutenkin kuin vain budjetin puitteissa tai juhlapuheissa. Tarkoitan tällä pienyhtiöiden aseman selvittämistä ja siitä johtopäätösten tekoa, johtopäätösten joilla edistetään aidosti yrittäjyyttä. Samoin tulee selvittää palvelualojen alv:n alentamismahdollisuuksia ja pyrkiä sen alentamiseen yhteisesti sovittavan aikataulun mukaan.

Suomen kokonaisveroaste on erittäin korkea, ja velka rajoittaa sen nopeaa pudottamista. Verotuksemme on oltava myös kansainvälisesti tai ainakin eurooppalaisesti kilpailukykyinen. Palkkatyön verotuksen alentaminen on meille kaikille ollut täällä hyvin tärkeää. Jos vaaditaan nopeampaa verotuksen alentamista, silloin meidän on menopuolta supistettava.

Hallituksella on ollut selkeä linja. Tuloverotusta alennetaan, vaikkakin vähän; yhtiövero pysyy paikallaan; kiinteistövero ei uloteta maa- ja metsätalousmaahan. Meidän pitää huolehtia siitä, että elinkeinoelämä voi luottaa siihen, ettei verotus muutu jatkuvasti ja ole epävarmuustekijä.

Yhteisöveron pohjaa on laajennettu jo aikaisemmin voimakkaasti ja varausmahdollisuudet on suurelta osin poistettu. Kun katsotaan yhteisöverokertymää markkamääräisesti ja suhteessa muiden veromuotojen tuottoon, on verotus kiristynyt aika voimakkaasti. Kun vertaillaan kansainvälisesti veroprosenttia, pitää huomioida kokonaisuus, ei vain prosenttilukua.

Arvoisa puhemies! Täällä on lähestulkoon kaikki osa-alueet jo käyty läpi, mutta muutama sana tieinvestoinneista. Vaikka tieinvestointihankkeita on arvosteltu, minusta budjetissa esitetty ovat tarpeellisia. Meidän tulee huolehtia erityisesti tärkeistä reiteistä, koska ne ovat samalla osa infrastruktuuri-investointeja, erityisesti E18 on tällainen hanke. Meidän pitää muistaa, että vuonna 98 työn alla olevista 20 hankkeesta

valmistuu 16 ja vuonna 99 varmasti suurin osa loppuista.

Ed. M ö l s ä : Arvoisa rouva puhemies! Tämän budjettikeskustelun tyyli on tietysti ollut se, että hallituspuolueet ovat aika avoimesti keuhneet tätä budjettiaikaansaannosta ja toisaalta sitä on tietenkin vahvasti myös kritisoitu muilta tahoilta. Kun tätä kehumista ajattelee, niin tietysti se perustuu sille taustalle, että vahva talouskasvu on jatkunut vuosia, ja ellei näitä positiivisia asioita olisi voitu aikaansaada, niin moni voisi tässäkin talossa sanoa, että tällainen hallitus olisi jo joutanut aikapäivää mennä.

Täällä on kritisoitu sitä, että keskustalla ei olisi omaa vaihtoehtoa tähän budjettiin. Sehän ei pidä suinkaan paikkaansa, vaan keskustalla on selvä vaihtoehto, joka täällä on esitelty, ja jos kiinnostusta on, siihen voi tietysti tutustua myös myöhemmin.

Edelleen hallitusohjelmassa nimenomaan työttömyys nousi keskeisenä asiana esille ja todettiin, että työttömyys alenee hallituskauden aikana puoleen. Siis puhuttiin puolittumisesta. Tänä päivänä kaikki tunnustavat jo, että tämä toive on utopiaa, ja minusta ennemminkin on totta, että työttömyys ei ole laskenut siinä mitta-kaavassa kuin tämän päivän tilastot antavat olettaa.

Meidän taholtamme on voimakkaasti kritisoitu sitä, että budjettiin oleellisesti liittyvät veroratkaisut on viety tästä talosta ulos. Äskenkin juuri tästä keskustelimme. Itse ymmärrän kyllä hiukan sitä politiikkaa, että veroratkaisut ovat hyvin tärkeä osa myös tulopolitiikkaa ja sen takia niistä halutaan keskustella muuallakin. Mutta kysymys on suuresta periaatteesta, siitä, viedäänkö koko kansaa koskevat veroratkaisut päätettäväksi muihin pöytiin täältä eduskunnasta, ja tämä ei ole tietenkään oikea menettely.

Kun äsken keskusteltiin tulopolitiikan tekotavasta, niin minusta on hyvä panna merkille myös se, että ammattiyhdistysliikkeen sisälläkin on sitä ajattelutapaa, että nykymeno ei ole sopivaa. Viimeinen puheenvuoro tästä oli muistaakseni Paperiliiton puheenjohtajan Lähteenmäen puheenvuoro siitä, että tähän järjestelmään on saatava muutos.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan kun ajattelemme aikaa budjetin lähetekestelusta nyt käytävään keskusteluun, täytyy sanoa, että eduskuntakäsittelyn aikana ei kovin radikaaleja muutoksia tähän budjettiin ole aikaansaatua. Mutta myönnän kyllä avoimesti, että ne muutok-

set, jotka täällä budjettiin ovat tulleet, ovat kyllä pääsääntöisesti vieneet budjettia parempaan suuntaan. Jotta tämä olisi ollut mahdollista, annan tunnustuksen siitä, että näissä muutoksissa ovat tietenkin opposition antamia lähtökohtia myös hallituspuolueiden edustajat olleet tuke-massa, ja tämä on tietysti rehellisesti todettava.

Omalta kohdaltani ja itseäni lähellä olevina mainittakoon muutamia näitä asioita. Juuri äskettäin päätettiin muun muassa metsähallinnon uudistamisesta. Suuri vaara olisi ollut, jos hallituksen tahto olisi toteutunut, että metsäkeskukset olisivat joutuneet suuriin lomautuksiin. Tällä muutoksella, jonka eduskunta tähän asiaan sai aikaiseksi lisämäärärahan muodossa, voidaan nyt elää hiukan eteenpäin. Mutta tämäkin määräraha on tietysti riittämätön.

Toinen asia, jonka budjetin lähetekeskustelussa otin esille, koski nimenomaan liikennematkaisuja hallituksen taholta. Oma käsitykseni on se, että ne ratkaisut, jotka hallitus esitti budjetissa, olisivat kyllä vieneet Suomen liikennepolitiikan lähes umpikujaan. Polttoaineille esitettiin huomattavia veronkorotuksia. Toisaalta joukkoliikenteelle esitettiin arvonlisäveron korotuksia, ja yhteensä nämä tarkoittavat sitä, että liikkua millä välineellä tahansa tässä maassa, aina olisi joutunut näiden korotusten kohteeksi. Tässäkin on valtiovarainministeriö liikennevaliokunnan avustuksella tullut vastaan nimenomaan joukkoliikenteen osalta.

Sosiaaliturva-asioihin en sen enempää puutu. Toteaisin vain, että siellä ne korjaukset, joita eduskuntakäsittelyn aikana on tehty, ovat mielestäni enemmänkin kosmetiikkaa ja muutokset tulevat todella kipeästi koskemaan niitä ihmisiä, jotka sosiaaliturvan varassa joutuvat elämään.

Sitten kiinnittäisin huomiota asiaan, joka myös aivan äskен täällä tuli esille, ja se on ruuan arvonlisävero. Se ehkä eniten minua ihmetyttää, että hallitus ei tätä asiaa ole noteerannut tämän enempää siitäkkin huolimatta, että hallituksen edellinen veroministeri Alho oma-aloitteisesti hallituksen työskentelyssä tämän asian nosti esille. Tämä olisi nimenomaan ollut vahva tuki myös tulopoliittisille ratkaisuille. Jos oikein muistan, myös uusi veroministeri Skinnari avauspuheenvuorossaan tuki tätä ajatusta, että ruuan arvonlisäveron alentamisella nimenomaan päästäisiin ratkaisuihin, jotka koskisivat nimenomaan pienituloisia ihmisiä. Oleellista, mikä tähän asiaan liittyy, on se, että eduskunta on tästä asiasta päättänyt, että ruuan arvonlisäveroa alennetaan ja kysymys on nimenomaan vuodesta 98. Tämä

toive ei ole nyt kantaautunut hallitukseen sen paremmin kuin lopulliseen päätökseenkään.

Kaiken kaikkiaan verotuksesta toteaisin, ja yhtyisin tässä kyllä ed. Kokkosen täällä esittämään ja minusta ihan oikeaan johtopäätökseen oman puheenvuoronsa lopussa. Kysymys on, kun veroalesta puhutaan tänä päivänä, näen näisälennuksista. Ne eivät ole veroalennuksia sellaisenaan, mikä johtuu siitä, että kokonaisveroaste on tänä päivänä korkeampi kuin ilmeisesti koko 90-luvun aikana. Toisin sanoen, jos verotusta jossain lasketaan, niin jotain toista kautta se otetaan takaisin, kuten ed. Kokkonen hyvin sanoi.

Toinen asia, mikä tähän politiikkaan liittyy, on nimenomaan se, että kun taulukoihin tehdään tarkistuksia ja puhutaan veroalennuksista, niistä pääsevät osallisiksi ainoastaan ne, jotka nimenomaan valtionveroa maksavat. Mutta kustannusten korotuksia, joilla tavallaan peritään takaisin veroalen varat, maksavat kaikki, niitä maksavat nekin, jotka eivät valtionveroa maksa. Näin ollen täytyy sanoa, että hyvin epäsosiaalinen tapa näitä veroaleja on tällä tavalla markkinoida.

Kolmas seikka, joka liittyy nimenomaan veropolitiikkaan, on se, että näyttää olevan tämän hallituksen linja se, että verorahoitusta kerätään ja suunnataan eri tavalla. Samalla, kun puhutaan valtion veroasteen laskusta, lähdetään siitä, että vero kerätään eri tavalla ja ennen kaikkea kuntia rasittamalla. Tämä näkyy nimenomaan kuntien valtionosuusleikkauksista ja nyt muun muassa tuloratkaisuun liittyen siinä, että sinänsä oikea asia eli ansiotulovähennyksen korottaminen vuoden 1999 verotuksessa valitettavasti heikentää kuntien rahoituspohjaa ja toisaalta myöskään riittävää kompensatiota sen korvaamiseksi ei ole esitetty.

Tämä onkin johtanut siihen, että kuntien taloustilanne entisestään tulee kiristymään, kuten monessa puheenvuorossa on todettu. Ennen kaikkea itseäni huolettaa tieto siitä, että valtiovarainministeriössä on selvät suunnitelmat siitä, millä keinoin kunnat voivat hankkia lisää verotuloja. Kysymys on veropohjan lisäämisestä ja laajentamisesta. Yksi heitto tähän suuntaan oli jo valtiovarainministeri Niinistö puhe kirjastomaksuista. Hän veti sitä takaisin ja sanoi, että se on yksityiskohta, mutta se osoittaa vain sitä, minkälaisia ajatuksia tässä suhteessa hallituksessa elää.

Toinen heitto on se, että kiinteistöveron katto on esitetty nostettavaksi. Kunnille on tässä suhteessa annettu lisävaltaa. Se johtaa nimen-

omaan siihen, että verotusta siltä osin halutaan kiristää. Edelleen tiedän, että samoihin suunnitelmiin sisältyy se — vaikka asia on kiistetty täällä — että kiinteistövero ulotettaisiin myös pelto- ja metsämaahan. Tämähän tarkoittaa paitsi kiinteistöveroperiaatteen romuttamista myös sitä, että nämä osat kiinteistöistä joutuivat kaksinkertaisen verotuksen kohteeksi.

Lopuksi, arvoisa puhemies, sanoisin pari sanaa asiasta, joka budjetissa on aika paljon puhuttanut, eli puolustusbudjetista ja siihen liittyvistä helikopterihankinnoista. Kun tätä on perusteltu sillä, että tilausvaltuudet olisi annettu puolustuspoliittisen selonteon vastauksessa, niin kyllä omalta kohdaltani tämän kiistäisin jyrkästi.

Ymmärrän täysin sen, että puolustusjärjestelmämme on uudistumassa. Ymmärrän sen, että viimeaikaiset ratkaisut muun muassa puolustuslaitoksen säästöissä ja varuskuntien lakkauttamisessa johtavat siihen, että puolustusstrategia käsitetään eri tavalla, mutta edelleen sanon, että ei selonteon pohjalta anneta uusia tilausvaltuuksia. Ymmärtämiseen, jonka tätä asiaa kohtaan äsken sanoin, liittyy se, että asiaa on valmisteltava ja aikataulullisesti haettava sellainen ajankohita, jolloin myös selvitykset ovat riittäviä sekä perustelut siltä osin, minkälaista kalustoa ja kuinka paljon Suomi tarvitsee.

Ed. R. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kahteen asiaan.

Kun ed. Mölsä puhui työttömyyden puolittamisen tavoitteesta ja piti sitä utopiana, se todella on sitä; se on utopia, joka elää. Minusta parhaita tavoitteita, mitä tällä hallituksella on ollut, on ollut se, että työttömyys voidaan puolittaa. 60 000 vuoden aikana se on vähentynyt ja näyttää edelleen vähentyvän. Minusta hallituksen pitää tiukasti pitää siitä tavoitteestaan edelleen kiinni, jotta päästäisiin mahdollisimman lähelle sitä.

Toinen asia on polttoainevero, joka nousee 25 pennillä. On tietysti valitettavaa, että korotukseen joudutaan menemään. Mutta olisi kiva keran täällä kuulla jonkun kommentoivan sitäkin, että kun kaksi viikkoa sitten tankkasin autoni Nokialla, bensiini maksoi 5,58 markkaa, mutta tänä aamuna se maksoi 5,06 markkaa. Mihin se ero menee? Se menee öljy-yhtiöille, mutta siitä ei ole kukaan huolissaan, että hinta heilahtelee 60—70 penniä viikoittain. Sen sijaan, jos siitä menee pikkuisen valtiolle, siitä kyllä pidetään kovaa ääntä täällä ja ollaan huolissaan. Minusta jonkinlainen vakiinnuttaminen tässä asiassa voi-

si olla paikallaan. Nostetaan bensiinin hintaa 25 penniä ja pidetään se siinä, niin ollaan huomattavasti alemmissa hintatasoissa kuin oltiin kaksi viikkoa sitten.

Ed. Partanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Mölsä käsiteli veroasioita aika lailla hyvin. Mutta arvonlisävero elintarvikkeiden osalta vaatii kyllä pienen tarkennuksen palkansaajiin päin. Siinä mielessä meillä on näkemysristiriita, ainakin muutamilla kansanedustajilla, ja SAK:n ekonomisteilla. Ekonomistit ovat menneet valtiovarainministeriön virkamiesten perään verokiilajuoksussa, ja tämä tuhosi elintarvikkeiden arvonlisäveron järjestelmän käsittelyn. Totuus olisi ollut se, että tätä kautta olisi päästy paljon parempaan tulokseen.

Mitä tulee käsitykseen siitä, mitä kautta parhaiten raha kiertää, meidän pitäisi upottaa tähän kansakuntaan myös uusi termi — tai ei se mikään uusi ole, mutta sitä vähän käytetään: ostovoima, mitä jää käytettävissä olevia tuloja; eikä pitäisi juosta nimelliskorotusten perässä. Tätä kautta saataisiin varmasti enemmän ymmärtämystä järkeville ajatuksille.

Ed. Mölsä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti: Kyllä työttömyysasia tietysti kiertyy sitä kautta hallituksen eteen toistuvasti, että se niin keskeisesti otettiin esille vaalien alla ja vaalien jälkeen. Eikä siitä mihinkään pääse, etteikö tällä talouskasvulla työttömyys ole parantunut, mutta yhtä lailla täytyy ottaa huomioon se, kuten täällä on todettu, että hyvin keinotekoisin keinoin tilastoja on siivottu ja sitä kautta päästy muka lähemmäs tavoitetta työttömyyden puolittamisesta. Jokainen tässä talossa toivoo, että siinä päästäisiin eteenpäin, mutta näillä keinoilla ei ole riittävästi päästy.

Ihan lyhyesti polttoaineasiasta. Totta kai on asemien välistä kilpailua, johon ilmeisesti ed. R. Ojala viittasi, mutta kilpailuun liittyy se, että vuoden 90 jälkeen Suomen huoltoasemien henkilökuntamäärä on pudonnut yhteen kolmasosaan. Tämä on valitettavaa seurausta tästä ja toisaalta johtaa myös siihen, että työttömyysaste on täysin ristiriidassa sen kanssa.

Ed. Pykäläinen: Arvoisa rouva puhemies! Valtion talousarviokäsittely on eduskunnan tärkein vuotuinen tehtävä. Se noudattaa vuodesta toiseen tuttua kaavaa. Tahtipuikkoa ovat valmisteluvaiheessa heiluttaneet valtiovarainministeriö sekä hallituksen kova ydin: pää-

ministeri Lipponen ja valtiovarainministeri Nii-nistö. Loppukesän suuri näytelmä budjettiriihi oli tälläkin kerralla enemmän mediaa ja äänestäjiä kuin asioiden arvottamista varten.

Eduskunnassa valtiovarainvaliokunta budjetin supervaliokuntana tietää, mikä on kansalaisille hyväksi. Erityisvaliokunnat eivät sen vuoksi jaksa paneutua asiaan sillä vakavuudella kuin pitäisi. Nyt menossa oleva loppuhuipennus on tarpeen, että työmme tuntuu uskottavalta ja voimme joululomalla tyytyväisin mielin kertoa äänestäjillemme urastuksemme määräästä.

Olen koko eduskuntaurani ajan kummastellut mielessäni tätä järjestelmää. Ainoa uudistus viime vuosina on ollut kehysbudjetointi, joka varmaankin on ryhdistänyt eri hallinnonalojen esitysten paketoitua, mutta samalla vienyt eduskunnalta mahdollisuuden paimentaa yksittäishankkeita tai ohjata poliittisesti rahankäyttöä. Viittaan tässä esimerkiksi kehitysyhteistyörahoihin, joissa kohdemaiden ja hankkeiden valinta on aina myöskin kehitysyhteistyöpoliittinen valinta.

Valtio on viime vuosina ottanut mallia yksityissektorista niin hyvässä kuin pahassakin. Budjetin valmistelu ja käsittely on minusta asia, jota voitaisiin tuulettaa täällä perusteellisesti modernin talousohjauksen ja hallinnon oppeja soveltaen. Uudistaminen on tarpeen myös eduskunnan itsensä kannalta. Nykysysteemi on aika turhauttava ja eduskuntaa nöyryyttävä, kun kaikki oleelliset ratkaisut tehdään valtiovarainministeriössä tai ainakin sen ehdoilla. Eduskunnan yli kävellään usein menen tullen.

Mielestäni valtion talousarvio pitäisi valmistella ja päättää kaksivaiheisesti: ensiksi raamit, joiden puitteissa käytäisiin poliittiset kädenväännöt eri hallinnonalojen kehittämisperiaatteista kunnan linjakeskusteluina. Kun niistä on päästy yhteisymmärrykseen, ratkaistaisiin eri käsittelyssä budjetin yksityiskohtainen sisältö. Pidän erittäin tärkeänä, että eduskunta voisi kunnolliseen valmisteluun perustuen ottaa kantaa hallinnonalakohtaisiin kehyksiin ja uudistushankkeisiin vuotta kauemmas tähdäten. Nyt sellainen keskustelu, jos sitä lainkaan käydään, jää hallituksen sisään ja budjettiriiheen.

Vaikka olenkin täällä kertaa hallituspuolueen edustaja, kannan silti huolta opposition asemasta. Asioille olisi hyväksi, että vaihtoehdot, myös opposition tarjoamat, olisivat pöydässä silloin, kun valmisteluvaihe on menossa. Se on mahdollista ainoastaan täällä eduskunnassa.

Kehys- ja useamman vuoden talousarvion val-

mistelussa hyväksyn valtiovarainministeriön ja eduskunnassa valtiovarainvaliokunnan keskeisen roolin eri hallinnonalojen tavoitteiden yhteensovittajana. Varsinaisen budjettiesityksen tekeminen kehyksen puitteissa tulisi sen sijaan palauttaa kokonaan hallinnonalakohtaisille ministeriöille ja eduskunnan päätöksenteon valmistelu kokonaan asianomaisille valiokunnille. Vasta jos kehyksestä joudutaan syystä tai toisesta poikkeamaan, voitaisiin käyttää valtiovarainministeriön ja täällä eduskunnassa valtiovarainvaliokunnan apua.

Tällainen budjetin käsittelyn uudistaminen parantaisi oleellisesti eduskunnan työn laatua ja antaisi mahdollisuuden keskustella suurista asioista siinä vaiheessa, kun niihin vielä voi vaikuttaa, ja yksittäiskysymyksistä sellaisessa kollegiossa, jossa asiasta on paras asiantuntemus. Uudistus vähentäisi päällekkäistä työtä erityisvaliokunnissa ja valtiovarainvaliokunnan asianomaisissa jaostoissa. Se lisäisi valiokuntien jäsenten motivaatiota asioihin perehtymiseen, kun päätöksenteon valmistelun tulosvastuu kaikilta osin säilyisi valiokunnan omissa käsissä.

Arvoisa rouva puhemies! Tiedän, että ajatukseni tyrmätään meitä pihdeissään pitävässä valtiovarainministeriössä. Pitkää perinnettä on vaikea murtaa muutoinkaan. Sen uhallakin ilmoitan, että olen toissani. Olen aidosti huolissani eduskunnan vuosi vuodelta marginalisoituvasta roolista budjetin tekemisessä ja sen myötä myös arvovallastamme. Budjettikäsittelyn uudistaminen olisi eräs tehokas keino siirtää kaappia muutama tuuma siihen suuntaan, missä sen paikan kuuluisi olla.

Ed. A i t t o n i e m i: Rouva puhemies! Ed. R. Ojala, joka on ehtinyt lähteä pois, ihmetteli, miksi bensa maksaa toisessa paikassa 5,56 markkaa ja toisessa 5,06 markkaa, ja oli sitä mieltä, että öljy-yhtiöt mellastavat rahoilla. Näin kai tapahtuukin, mutta kyllä tässä hintojen erossa on kysymys siitä, että bensa-asemat taistelevat leivästä, markkinaosuuksista, myyvät bensiiniä tappiolla. Se on paikkakuntakohtaista taistelua ja johtuu pelkästään tästä eikä anna vastausta mihinkään muuhun kysymykseen. Se on epätervettä kilpailua. Jos joku myy bensiiniä alle ostohintojensa, eihän se ole tervettä liike-elämää. Toisaalta se on polttoaineita ja sitä aluetta edustavien yhtiöiden asia, mutta ihan ed. Ojalan puheenvuoron johdosta tämän totesin.

Niin ed. Ojala kuin muutkin ovat ilakoineet sillä, että työllisyys on maassa parantunut. Olem-

me kaikki iloisia, jos näin on tapahtunut. Mutta asiaa on tarkasteltava monelta suunnalta.

Mikä on työpaikka? Työpaikassa työskennellään sillä tavalla, että sieltä saadaan suhteellisella varmuudella kohtuullinen tulo tietyn ajan sillä tavalla, että sen päälle voidaan laskea jotakin tulevaisuutta, perustaa jotakin ja tällä tavalla. Esimerkiksi nuori ihminen, joka saa työpaikan ja tietää, että se on ainakin tietyn pituinen työ, antaa tietyn tulon, pystyy suunnittelemaan tulevaisuuttaan, ehkä avioelämää, avioliittoa, ehkä oman asunon hankkimista jne.

Ei sellainen ole mikään työpaikka, jossa parin tonnin työmarkkinatuella istutaan 30 tuntia viikossa opiskelemaan jotakin sellaista, ehkä jo seitsemättä kahdeksatta kurssia, josta ei ole mitään hyötyä ihmisen elämässä. Sen ainoa merkitys on siinä, että ihminen ei jää kotiin tuijottelemaan tai mene vähillä rahoillaan kulmakapakan juomaan keskiolutta, vaan on sosiaalisessa kontaktissa toisten ihmisten kanssa siellä, missä tällaisia kursseja käydään, vaikka niillä ei olisi mitään merkitystä. Sen minä myönnän, että sosiaalisen puolen etu tässä on, mutta nämä ihmiset eivät ole työllistettyjä. Jos tällaiset ihmiset laskeaan niiden lisäksi, joiden virallisesti myönnetään olevan työttömiä, työttömien määrä kaikessaan on lähellä 500 000:ta, ehkä 500 000, valitettavasti. Minkä takia me valehtelemme täällä itsellemme? Puhutaan asiat niin kuin ne ovat, silloin voidaan paljon helpommin ehkä suunnata toimenpiteitä tulevaisuudessa.

Rouva puhemies! Minä käytin eilen illalla myöhään täällä pitkäkhön puheenvuoron, jossa käsittelin kolmea asiaa.

Ensinnäkin, niin kuin monet muutkin ovat todenneet, tämä budjettikirja on jo vuosia ollut liian yleisluonteinen. Tiettyjä könttäsummia jaetaan ministeriöittäin, sektoreittain sillä tavalla, että niiden käytöstä päättävät loppujen lopuksi virkamiehet, ei lainkaan tämä eduskunta. Tämä vain puhuu, marmattaa ja haukumme täällä toisiamme. Loppujen lopuksi ei ole enää sitä tunnelmaakaan tässä keskustelussa kuin oli joskus 80-luvun loppupuolella, jolloin budjetissa olivat suhteellisen pienetkin hankkeet selkeästi nähtävissä, kaikki mitä budjetissa oli ja tällä tavalla. Nyt emme tiedä mitään, virkamiehet tietävät. Me emme tiedä mitään, mutta muodollisesti päättämme täällä eduskunnassa näistä asioista.

Minä toivoisin kyllä, että palattaisiin hiukan siihen entiseen suuntaan. Ei tietenkään siltarumpujen määrärahoja päätettäisi yksityiskohtaisesti täällä, mutta kuitenkin suhteellisesti vähäisem-

piä hankkeita näkyisi kuin nykyisin budjetissa. Me tietäisimme, mitä me päätämme. Nyt meidän on mentävä kyselymään jostakin Tielaitokselta Hämeen piiristäkin, onko teillä tarkoitusta sellaista ja sellaista työtä aloittaa. Aikaisemmin näkyi budjetista tietyn suuruinen määräraha tiettyyn kohteeseen. Me tiesimme, ja tietenkin meistä jokainen omalla paikkakunnallaan väitti, että minä sain sen sinne. Se asia oli taas sellaista politiikkaa, olkoon se sallittua, mutta nyt emme voi edes tällä tavalla sanoa, kun ei siellä näy mitään muuta kuin isoja könttäsummia. Tällä tavalla eduskunnan pitäisi ottaa vähän jämäkämpi ote asioihin.

Toinen asia, josta eilen puhuin niin kuin monet muutkin, ovat poliisin määrärahat, poliisivakanssit. Meillä on 500 vakanssia täyttämättä ottaen mukaan hakukierroilla olevat virat. Se on kohtuutonta. Pahan Ahon hallituksen aikana ei varmasti olisi kenellekään tullut mieleenkään, että poliisiorganisaatiota kohdellaan tällä tavalla ja samalla suomalaista yhteiskuntaa. Kun poliisi on vielä arvostetuin ja luotetuin instituutio Suomessa, ei poliittisesti voi selittää sillä tavalla, ettei voida antaa rahaa peläten, mitä ihmiset ajattelevat, kun me annamme tällaiselle porukalle rahaa, johon ei luoteta. Se on luotetuin instituutio niin nuorten joukossa kuin vanhempienkin, ja koska meillä rikollisuus lisääntyy koko ajan, järjestyshäiriöt lisääntyvät ja turvattomuus maanteillä lisääntyy ja koko ajan vähennetään olemassa olevia poliisivakansseja, tällä tiellä kulkeminen ei jatku kovin pitkään, mutta takaisin palaaminen on erittäin vaikeata, jos päästetään asiat luistamaan käsistä.

Sen takia on aivan uskomatonta, että meillä on 500 vakanssia täyttämättä poliisissa, joka ei muutenkaan ole organisaatioltaan kovin suuri. Turha minun on oppositiosta tästä asiasta sen enempää puhua, mutta kun tämä puheoikeus on, täytyy tästä mainita niin kuin monet muutkin. Tämä on täysin käsittämätön asia.

Rouva puhemies! Kolmantena puhuin siitä sorrosta, jota valtiovallan ja eduskunnan taholta ja yleensä valtio-organisaation taholta kohdistetaan Tampereen ja Pirkanmaan alueisiin. Siellä ei ole ollut yhtään positiivista tapahtumaa valtiovallan taholta vuosikausiin. Edellisen hallituksen aikanaan ministeri Pekkarisen "ansioista" Tampereen alue pudotettiin tukiluokittelussa alas päin täysin odottamatta ja täysin ilman selityksiä ilmeisesti poliittisen pelin johdosta. Vaikka olen kohta keskustalainen, moitin tässä mielessä, että se oli härskiä peliä silloin. Sama on jatkunut

mutta vähän pienemmässä muodossa näinä päivinä. Pirkanmaa ja Tampere menettävät joka asiassa.

Viimeinen kohta on ollut Tampereen yliopiston lääketieteen laitos. Aikoinaan Viinasen aikana ja Ahon hallituksen aikana 93 aloituspaikkamäärä alennettiin Tampereen lääketieteen laitoksella 95:stä 40:een. Se aiottiin kokonaan lakkauttaa, mutta silloin kansanedustajat ponnistelivat lujasti ja saivat tämän estettyä, mutta nyt, kun ollaan lisäämässä aloituspaikkoja, Tampere saa vain 15 lisää, kun muut, joissa on sata ja toistasataa aloituspaikkaa, saavat huomattavasti enemmän aloituspaikkoja lisää. Tamperetta ilmeisesti yritetään näivettää lopullisesti siihen tilanteeseen, että lääkärikoulutus siellä lopetetaan, vaikka se palvelee varsin laajaa aluetta lääkärinkoulutuksellisesti, miljoonapiiriä, kauas Pohjanmaalle Pirkanmaalta.

Tämä asia ehkä on jo ratkaistu opetusministeriössä tai ratkaistaan lähiaikoina. Minä toivoisin, jos ratkaisu on vielä tekemättä, että tässä asiassa annettaisiin jokin verran ministeri Heinosen taholta periksi ja annettaisiin Tampereen yliopiston lääketieteen tiedekunnalle, joka on varsin hyvä tiedekunta, elämisen mahdollisuudet myös jatkossa ja varmuus siitä, että se pystyy todella toimimaan.

Rouva puhemies! Ihan uutena asiana otan vielä esille Puolustusvoimia koskevan asian. Meillä asevelvollisuuslakia muutettiin. Tulee erilaisia palveluaikoja: 180—360 päivää ja risat päälle. Minä luulen, että tämä uudistus on aivan hyvä, mutta yksi asia jää edelleen ongelmaksi. Vaikka varusmiesten päivärahoja ehkä jonkin verran nostetaan pidemmissä palveluluokissa, tämä korottaminen on aivan liian vähäinen.

Kun katselin hiljattain televisiosta taulukoita siitä, mikä on käytäntö muissa Pohjoismaissa, siellä maksetaan monin kerroin suuremmat päivärahat ja siellä maksetaan asevelvolliselle myös kotiuttamisrahaa, kun hän palveluksensa suoritettuaan pääsee pois. Suomessa on sekin poistettu, muistaakseni 1993 edellisen hallituksen aikana. Kovin suuresta rahamäärästä ei ole kysymys, mutta asevelvolliselle, joka palvelee Puolustusvoimissa ja sieltä vapautuu, pitäisi tuo kotiuttamisraha maksaa sellaisena kuin se on muissakin Pohjoismaissa. Se on yli 1 000 markkaa Suomen rahassa siellä. Silloin asevelvollisen, joka siviiliin tulee, ei tarvitse ensimmäisenä päivänä mennä toimeentuloluukulle vaan saisi edes pari kolme päivää rauhassa miettiä, mihinpäin sukset käänetään.

Asevelvollisten asema on Suomessa huono. Kuitenkin meillä on armeijalla historialliset perinteet verrattuna muihin Pohjoismaihin. Tanskalaiset ja norjalaiset ovat käsi lipassa seuraneet, kun saksalaiset ovat marssineet pohjoiseen, eivätkä ole pystyneet tekemään mitään. Ruotsi on lymyillyt meidän selkämme takana vuosia. Me olemme taistelleet sadat sodat ruotsalaisten puolesta. Siitä huolimatta suomalainen asevelvollinen on tietyllä lailla rengin asemassa verrattuna muihin maihin, ja minä pidän tätä hyvin pahana.

Rouva puhemies! Kymmenen minuuttia ja kolme sekuntia on kulunut. En muista, mikä suositusaika on. Pitkään en tässä enää ole, mutta yksi pieni asia vielä maan taloudellisesta tilanteesta.

Täällä sanotaan, kuinka hienoon suuntaan meillä nyt ollaan menossa. Kuulkaa, kun muistellaan 1995 kevättä, kun Ahon hallitus lopetti, silloin meillä oli todelliset nousun mahdollisuudet. Meillä oli tuotannon kasvu 7 prosenttia, inflaatio, korot, kaikki talouden tunnusmerkit olivat silloin ihanteellisessa asemassa, nousu oli kovaa ja voimakasta. Mutta mitä tapahtui? Kun sateenkaarihallitus, johon kaikki ryntäsivät nauttimaan hallitusvastuusta ja hallitusiloista, aloitti, talous notkahti välittömästi lähes vuoden ajaksi. Tänä päivänä tämä sateenkaarihallitus ei ole vielääkään päässyt talouden ja itsensä herraksi. Meillä siitä huolimatta talous pyöri ennätysvauhtia tällä hetkellä, ja vaikka hallitus saa budjettiin rahaa siitä, että se myy Kekkosen perintöä, valtion omistamaa omaisuutta, ja vaikka pankit makselevat Ahon hallituksen aikana siihen suuntaan maksettuja velkojaan takaisin, siitä huolimatta me otamme 15 miljardia markkaa vuodessa vielä lisää velkaa. Missä vaiheessa me pääsemme, jos emme nyt, itsemme ja taloutemme herraksi?

Tilanne on se, että kun seuraavat vaalit vuoden kuluttua tulevat, niin silloin, kuten gallupit näyttävät, Ahon hallitus — sanotaan nyt Ahon hallitus, todennäköisesti näin, Aho on keskustan puheenjohtaja — keskustavetoinen hallitus tulee uudelleen valtaan Suomessa ja aloittaa siitä, mihin se jäi 1995. Voimme sanoa, kun on vuosi kaksi menty seuraavan hallituksen aikaa, että sateenkaarihallitus on vain pahaa unta, toisin sanoen se ei ole pystynyt mihinkään maan talouden hoidossa, mutta jos Ahon hallitus pääsee lähtemään vaikka siitä, mihin se lopetti vuonna 1995 keväällä, meillä tullaan talous panemaan kuntoon, mutta ei tällä systeemillä.

Hyvät ystävät! Vaikka kaikki mahdollisuudet ovat olemassa ja rahaa virtaa joka puolelta, siitä huolimatta velkaannutaan 15 miljardia joka vuosi. Ei tällaisella hallituksella tee mitään. Odotellaan mielenkiinnolla seuraavia vaaleja, keskustan suurta voittoa, ja sen jälkeen alkaa Suomessa — ehkä se on se riemuvuosi, ed. Kankaanniemi, josta te olette puhunut — taas elo kukoistaa.

Puhemies: Ed. Aittoniemi, suositus oli kymmenen minuuttia — kun ed. Aittoniemi siihen puuttui.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jokin raja pitäisi pelotellullakin olla. Esitettyjen kauhukuvien maalaminen saa selkäpiin värisemään. Mutta pysyn puheenvuoron kommentoidakseni paria asiaa.

Ensinnäkin olen samaa mieltä ed. Aittoniemen kanssa siitä, että poliisin voimavarat on ensi tilassa arvioitava uudelleen.

Mutta mitä tulee Tampereen yliopiston tilaan ja Tampereen yliopiston lääketieteelliseen tiedekuntaan erityisesti, toean, että mielestäni on hyvin arvokasta, että Tampere on saanut erityisen osan lisä- ja jatkokoulutuksessa nimenomaan terveydenhuollon ammattilaisten suhteen. Erityisesti lääkärit, jotka ovat opiskelleet ulkomailta, saavat täydennyskoulutusta nimenomaan Tampereen yliopistossa. Siellä heille opetetaan tämän maan lainsäädäntöä. Myös niiden lääkäreiden, joiden ammattitaito asetetaan kyseenalaiseksi, arviointi suoritetaan Tampereella räätälöityjen kurssien ja räätälöidyn ammatinharjoittamisen arvioinnin muodossa, joten minusta tämä on paljon arvokkaampaa toimintaa kuin konsanaan tuoreitten aloituspaikkalaisten ottaminen yliopistoon, joten katson, että Tamperetta on kohdeltu erityisen hyvin, kun se on saanut spesiaalisoitua.

Ed. A. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuorosta puuttuisin minäkin Tampereen lääketieteellisen tiedekunnan tilaan. Kun näytti siltä, että ed. Aittoniemi ei tiedä, missä ollaan tällä hetkellä menossa, on ehkä viisainta, että tulee myös pöytäkirjoihin kirjatuksi, että Pirkanmaan kansanedustajien neuvottelukunta oli opetusministerin kanssa neuvonpidossa eilen ja kerroimme hyvin selkeästi ne näkemykset, jotka Tampereella nimenomaan meidän tiedekuntamme osuudesta on. Ministeri Heinonen suhtautui asiaan erittäin myönteisesti ja lupasi tarkastella asiaa kokonai-

suudessaan laajasti. Toivon mukaan hän myös ymmärtää sen, että me tarvitsemme samanlaisen aloituspaikkamäärän kuin muissakin tiedekunnissa, koska tilannehan on se, että jos Tampereella aloituspaikkoja vähennetään, se antaa määrätynlaisen signaalin myös koko maahan siitä, että Tampereen yliopiston lääketieteellistä tiedekuntaa ei arvosteta.

Kuitenkin ministeri Heinosen sanojen mukaan arvostus on nimenomaan erittäin suurta. Siellä tehdään todella hyvää työtä, perusteellista työtä. Näin ollen on myös tietysti aloituspaikkojen suhteen tämä asia huomioitava ja tietysti myös muitten resurssien suhteen, niin että, ed. Aittoniemi, Pirkanmaan kansanedustajat, ainakin kaikki muut, ovat olleet tässä asiassa hyvin aktiivisia.

Ed. Myllyniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pirkanmaan kansanedustajat ovat erittäin aktiivisia ajamaan omia asioitaan. Korjaan ed. Aittoniemen puheenvuoroa siltä osin — annettakoon minulle anteeksi — että Oulusta siirretään 140 Postipankin laskentapisteeseen henkilöä Tampereelle nimenomaan, vaikka olisi voinut olla yhtä hyvin päinvastoin, että kaikki olisivat voineet tulla Ouluun, koska työ on sen laatuista, että se olisi pystytty hoitamaan missä tahansa. Samoin tekninen tiedekunta siirretään Oulusta Tampereelle, satoja opiskelijoita ja varmasti kymmeniä virkamiehiä. Jos Oulusta on jo näin paljon siirretty Tampereelle, kuinka paljon mahdollista siirtää muualta maasta samalla tavalla? Lisäksi Tampereella on muun muassa noin tuhat sotilastyöpaikkaa, jotka Oulusta suurin piirtein kaikki lakkautetaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Sääli telen Oulua, kun sen käy noin huonosti.

Mitä tulee ed. A. Ojalan suuntaan, olen ollut ja nimenomaan Tampereen yliopiston lääketieteellisestä tiedekunnasta on oltu minuunkin yhteydessä, kun minä olen myös pirkanmaalaisia kansanedustajia, kansan valitsema tänne. Olen myös kahteen eri kertaan keskustellut ministeri Heinosen kanssa tästä asiasta ja tehnyt kaiken voitavan, mitä tällainen yksinkertainen ihminen voi tehdä. Turha nyt noin yliotetta on ottaa, että puhuu siihen tapaan, että ed. Aittoniemi nyt ei tiedä, mitä on tapahtunut. Minä luulinkin, että sieltä tulee vastaus, että sinne on 120 aloituspaikkaa, mutta eihän sinne tullut mitään. Te olette Heinosen luona käyneet ja Heinonen on

nyökytellyt. Heinosen kanssa on käyty neuvotteluja täällä salissakin ja hän on myös nyökytellyt, mutta ei tämä asia siitä vielä miksikään muutu.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Taitaa olla niin, että tässä salissa jaksetaan budjettiasioista innostua enää vain siinä vaiheessa, kun mennään alueellisiin asioihin. Yhtenä päivänä, kun ed. Aittoniemi surkutteli opettajankoulutuksen siirtymistä jossakin määrin Tampereelta Heinolaan, minä sanoin, että ei siinä mitään, heinolalaiset varmaan suostuvat siihen, että otetaan Tampereelta yliopisto Heinolaan ja Heinolasta opettajankoulutus Tampereelle. Olisiko se hyvä? No, ei ehkä ihan niinkään.

Arvoisa puhemies! Eilisiltana monissa kunnissa valtuustot olivat koolla päättämässä ensi vuoden budjeteistaan samalla, kun me täällä kävimme keskustelua valtion talousarviosta. Kansalaisista huolehtiminen on valtion ja kuntien vastuulla, siis yhdessä. Kuntien valtiosuusjärjestelmä on eräs vastaus kuntien ja valtion väliseen vastuunjakoon, ja hallituksen tekemillä valtionosuusleikkauksilla on ollut ja tulee olemaan vakavia seurauksia aikana, jolloin massatyöttömyys vie sen otteeseen joutuneilta yksilöiltä ja perheiltä tulevaisuudenuskon.

Suuri osa kunnista joutuu noudattamaan tarkkaa taloutta, ja todellisia vakavia talousvaikeuksia on noin joka viidennellä kunnalla, joiden talous on todella surkeassa kunnossa. Talousvaikeuksien pohjana on yleensä suurtyöttömyys, jolle ei ole paljon saatu tämän lähes kolmen vuoden aikana tehdyksi. Uusia työpaikkoja on josain määrin luotu. Niistä monet ovat osa-aikaisia tai lyhytaikaisia. Siis edelleen monet näistä työntekijöistä tarvitsevat soviteltua päivärahaa. Mihin heidät mahdetaan työllisyys- ja verotilastoissa laskea? Lieneekö siinä jokin syy, miksi nämä tilastot niin paljon vaihtelevat?

Vuorotteluvapaa on purrut vain rajoitetusti, onneksi kuitenkin jonkin verran, eikä kotitalouksien antamiin työllisyystöihin ole ollut ryntäystä, vaikka niihin pantiin suuria toiveita.

Työvoimakoulutus on ollut lähinnä mentaalihygienian piiriin laskettava toimenpide, kun se ei ole kovinkaan usein johtanut työpaikan saantiin. Sitä mukaa kun jonkin verran syntyy uusia työpaikkoja, valtio, kunnat, valtionyhtiöt jne. uuden tehokkuusajattelun innoittamina saneeraavat henkilöstöä ja vähentävät työpaikkoja. Yritykset saneerasivat aikaisemmin. Nyt suurin osa yrityksistä on pantu jo henkilöstöltään aika lailla

minimiin. Viime aikoina sama on tapahtunut julkisella sektorilla.

Oppisopimuskoulutuksella on pyritty saamaan lisää työpaikkoja. Sille on budjetissa varattu määrärahoja, ja se on niitä harvoja toimenpiteitä, joilla syntyy luonnollisia aitoja työpaikkoja huolimatta siitä, mitä täällä olevista edustajistakin jotkut väittävät.

Juuri aitoja työpaikkoja pitäisikin luoda pikimmiten, muuten tilanne karkaa lopullisesti kärsistä. Aitojen työpaikkojen syntymistä estää tehokkaasti työn — sekä työn tekemisen että työn antamisen — korkea verottaminen sekä arvonnäkövero. Kun arvonnäkövero kohtelee kaikkein ankarimmin juuri työvaltaisia aloja, on vain luonnollista, että ihmistyö pyritään pienissäkin yrityksissä korvaamaan koneilla ja laitteilla. Työntekijöitä laitetaan kilometritehtaalte, jolloin siltä osin myös verotulot jäävät saamatta ja työttömyyskorvaukset, asumistuet ja toimeentulot astuvat kuvaan. Kun työvoimakulujen säästämiseksi tehdyt koneellistamiset on tehty, paluuta ihmistyövoittoiseen työllistämiseen ei enää sen jälkeen ole. Sen aika on ohi.

Se, mitä kunnissa ja perheille tapahtuu työttömyyden vallitessa, on huolestuttavaa. Kuntatalouden niukkuus pakottaa alentamaan palvelutasoa. Monissa tapauksissa, ei tietenkään kaikissa kunnissa, päädytään uusiin henkilöstövähennyksiin. Sosiaalitoimen lakisääteiset velvoitteet täytetään minimivaatimusten mukaan, mutta kaikesta mahdollisesta tingitään. Kouluissa säästetään erityisopetuksesta, tukiopetuksesta ja harrastustoiminnasta. Tässä parina päivänä puhuttiin, miten liikunnasta esimerkiksi säästetään kuntatasolla. Sama koskee koulujen liikuntaa harrastustoiminnan puitteissa. Myös opetusryhmiä suurennetaan joissakin tapauksissa kohtuuttomasti, vaikka vielä ollaankin kaukana omien kouluajkojen jopa 44 oppilaan luokista.

Pahimpia säästämiskohteita mielestäni on kielto tai rajoitus opettajien sijaisten palkkaamiseen. Moni kunta onkin joutunut suuntaamaan niin kouluille kuin sairaanhoitoonkin lisävaroja, kun alkuperäisen budjetin varat eivät riitä. Koulujen sijaisten palkkauskieittoon sanoisin, että siinä ei ole kyseessä pelkästään sen oppitunnin tai sen koulupäivän pilalle meneminen niiden oppilaiden kohdalla, joiden ei opettaja ole paikalla, vaan tämä vaikuttaa koko koulunkäyntiin sekä oppilaiden että koko sen kouluyhteisön osalta. Ei voi ajatella, että siellä työskenneltäisiin rauhallisesti, systemaattisesti, jos tällaista aina silloin

tällöin tapahtuu. Se levottomuus tarttuu oppilaisiin.

Työpaikkojen luomiseksi olisi kiireesti tehtävä kaikki voitava. Nähtäväksi jää, miten yhdistelmätuella onnistutaan luomaan työpaikkoja. Tästä on jo joitakin hyviä kokemuksia esimerkiksi kolmannelta sektorilta, kun monelle koulunsa päättäneelle muodostuu tilapäistyöstä vakituinen työ tai hän saa siitä tarvitsemiaan harjoittelupisteitä opiskelupaikkaansa varten.

Budjetissa olisi pitänyt luopua pienimpien työvaltaisten yritysten sotumaksujen perimisestä, koska työvoiman oheiskulut on aivan yksimielisesti yrittäjien piirissä todettu vakavaksi työllistämisen esteeksi. Keskustan esitys on, että sotumaksujen perimisestä luovuttaisiin 3 miljoonan markan palkkasummaan saakka. Erityisesti nyt, kun kauppojen päivittäistä ja viikoittaista aukioloaikaa laajennettiin, moni pieni kaupan alan yritys voisi uskaltaa palkata perheen ulkopuolisia työntekijöitä; tarve olisi kymmeniätuhansia työntekijöitä.

Arvonlisäveron alentamisesta työvaltaisilla palvelualoilla olen puhunut täällä niin monesti, etten käy sitä kovin paljon enää läpi, mutta esitän, että hallitus käynnistäisi pian EU:n kanssa neuvottelut kokeilun aloittamiseksi alemman arvonlisäveron soveltamisesta kyseisiin kuluttajapalveluihin. Vuoden 95 syksyllähän tein siitä yhden lakialoitteen ja nyt tänä syksynä uuden, mutta vielä siihen ei ole tarpeeksi innostusta löytynyt koko eduskunnan kohdalta, jotta se saataisiin käyntiin. Itse ehdotin sitä edes lyhyempänä kahden vuoden kokeiluna, kun EU:n komissiosta on lähinnä komissario Montin ehdotuksena kuulunut kolmen vuoden kokeiluesityksiä.

Mielestäni on jossain määrin ihmeellistä, että yritysten kehittämiseen varattuja määrärahoja on leikattu KTM:ltä ja Keralta, joilta molemmilta ovat tänä vuonna määrärahat loppuneet pahasti kesken. Tekesille on saatu lisää määrärahoja, ja arvostan suuresti Tekesin kautta saatavia panostuksia teknologiayritysten kehittämiseksi, mutta kaikki työllisyystilastot kertovat, että uusia työpaikkoja on syntynyt eniten palvelualoille. Monet niistä ovat naisten yrityksiä ja henkilöstöltään naisvaltaisia. Nämä työpaikat on perustettu huomattavasti pienemmän taloudellisen panostuksen turvin kuin teknologiayritysten työpaikat. Molemmat ovat hyviä. Molemmissa tapauksissa tärkeintä on pysyvien työpaikkojen syntyminen, jolloin saadaan veronmaksajia, saadaan pois työttömyyskortistosta ihmisiä.

Taloukskasvun myötä palvelujen tarve kasvaa,

kun kiihkeä työtahti, lomanviettotavat ja ikärakenteen muutokset lisäävät kysyntää. KTM:n ja Keran tuet, esimerkiksi pienlaina- ja naisyrittäjälaina, ovat oleellisia työpaikkojen luomisessa. Yritysten jatkuvuuden ja työpaikkojen pysyvyyden kannalta KTM:n ja Keran järjestämät kurssit ovat myös saavuttaneet suuren suosion, ja ne on todettu tehokkaiksi. Usein yrittämisen esteeksi on todettu puutteet liikkeenjohdon ja markkinoinnin osaamisessa, joten ammattitaidon lisäämisellä turvataan toimintaedellytyksiä ja työpaikkojen luomista.

Alueellisuuden mainitseminen tässä salissa tuntuu olevan lähes kirosana, mutta mainitsen sen kaiken uhallakin. Monet budjetin ratkaisut kolahtavat pahiten muutaman suuren keskuksen ulkopuolella oleviin alueisiin ja paikkakuntiin. Polttoaineveron korotus on yksi tällainen. Sillä on haitallinen vaikutus maaseudun asukkaiden ja maaseudun yritysten olosuhteisiin. Suurten asutuskeskusten ulkopuolella julkinen liikenne ei turvaa asukkaiden liikkumistarvetta ja henkilöauto on välttämättömyys niin asioinnissa, työssäkäynnissä kuin harrastuksiinkin osallistumisessa.

Viime viikolla puhuimme täällä liikuntalain yhteydessä liikunnan määrärahoista. Veikkauksen voittovaroista liikunnalle kuuluvaa osuutta on pienennetty jo useana vuonna. Veikkauksen kiitettävästi kasvaneesta voitto-osuudesta johtuen määräraha ei ole markoissa pienentynyt, mutta suunta on huolestuttava sikäli, ettemme voi olla varmoja, jatkuuko pelien suosio yhtä tuottoisana tulevana vuosina ja säilyykö Veikkauksen monopoliasema ikuisesti. Liikunnan toimintaedellytykset on turvattava kansakunnan henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin vuoksi. Liikunnan suuri arvo on myös sosiaalisissa kontakteissa ja ystävien keskeisissä aktiviteeteissa.

Valtio ja kunta ovat ihmisiä varten. Budjetin laadinnassa sen pitäisi olla johtoahtauksena kautta linjan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti. Ed. Rehnin kuten hyvin monien ennen häntä tänä päivänä puhuneitten kansanedustajien puheenvuoroista on käynyt sellainen käsitys ilmi, että nytkään ei jaettaisi valtionosuutta kunnille könttäsommuna. Sehän jaetaan nimenomaan könttäsommuna, että kunnat voivat itse päättää, mihin tarkoitukseen ne rahat käytetään. Tämä koskee myös koulutusta ja eri koulutarkoituksia. Minä jaan tämän huolen siitä, miten kunnissa päätös tehdään,

mutta että se päätöksenteko siirretään valtion piikkiin, kuulostaa vähän persoonalliselta.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eihän sillä ole väliä valtion kannalta, miten rahat jaetaan, kun se tehdään lakien puitteissa, ja lait hyvin usein määräävät tasan tarkkaan, mitä palveluja on tarjottava. Sitten loppuja saa tarjota. Koulutuspalveluja pitää tietysti tarjota tiettyyn rajaan saakka, mutta koko ajan määrärahojen supistuessa myös mahdollisuudet siihen tarjoamiseen pienenevät, ja ne säästöt, joita äsken luettelini koulujen osalta, ovat juuri niitä, mistä ei ole tarkkaa säännöstä, miten paljon erityisopetusta, miten paljon harrastustoimintaa, miten paljon valinnaisuuksia, miten paljon tukiopetusta tarjotaan.

Oma kaupunkini Mikkeli oli tehnyt ratkaisun, että tukiopetusta ei anneta — tai se oli vasta esityksenä, nyt en ihan varmaan tiedä, joko tuli päätös — lainkaan koulussa ensi vuonna. Se olisi minusta melko vakavaa sen takia, että monesti sairauden vuoksi tai jostain muusta syystä oppilas jää jälkehen. Hänen koulunkäyntinsä voi estyä huomattavastikin, mutta mikäli hänen tilanteensa saadaan tukiopetuksella tasattua muiden oppilaiden kanssa edes suurin piirtein samaksi, siinä on kaikki mahdollisuudet. Siitä on ilmeisesti vaikutusta myös oppilaiden lomiin. Vanhempien kanssa tehtäviä ylimääräisiä lomia ei pystytty antamaan, koska muun muassa niiden seurauksena tulee hyvin selvästi esille tukiopetuksen tarve.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Valtion vuoden 98 budjetin päälinja on epäilemättä oikea, kun se tähtää valtiontalouden tasapainon palauttamiseen ja valtion velkakierteen hidastamiseen ja lopettamiseen.

Kuitenkin kun täällä on eräissä yhteyksissä sanottu, että valtion budjetti kaikissa olosuhteissa ja kaikkien hallituskokoonpanojen vallitessa tulisi olemaan suurin piirtein samanlainen, en voi tähän yhtyä. On kysytty, että jos keskusta olisi hallituksessa, mitä todellisia vaihtoehtoja olisi ja esitetylle budjettipolitiikalle ja taloudenhoidolle. On selvää, että vaikka liikkumavara on pieni, mikä on pakko myöntää, niin kuitenkin se, että vuodesta toiseen painotetaan tiettyjä asioita sen sijaan, että painopistettä laitettaisiin johonkin toiseen kohtaan, merkitsee yhteiskuntapoliittista ohjausta ja laajoja vaikutuksia eri yhteiskuntapiireihin, eri kansalaispiireihin.

Työttömyys on alentunut viimeisen puolen vuoden aikana. Erityisesti siitä on annettava tun-

nustus. Se on todettava, ja se on hyvä asia. Hallituksen työllisyyspolitiikka kuitenkin nojaa kokonaan talouden kasvuun ja sen mukanaan tuomaan aktiviteettien lisäykseen. Epäilemättä on niin, että tällä politiikalla ei työttömyyttä voida painaa siedettävälle tasolle. Parhaimmassakin tapauksessa, näin oletan, lähivuosina pelkästään nyt harjoitettavalla kasvuun perustuvalla politiikalla voidaan päästä lähelle ehkä 250 000:ta työntöntä tai johonkin tällaiseen määrään mutta ei siedettävälle tasolle. Jotta päästäisiin parempaan tulokseen, tulisi ottaa käyttöön uusia toimenpiteitä. Pitäisi kyetä luomaan uusia työtilaisuuksia.

Mille sektorille ja millä tavalla uusia työpaikkoja voidaan luoda? On varmaankin niin, kuten täällä monessa puheenvuorossa aikaisemmin on todettu, että tavaratuotannon puolella uusia työpaikkoja ei synny. Sitä mukaa kuin uusia yrityksiä tulee, niin erityisesti suuryrityksissä automaatio lisääntyy, ja se merkitsee sitä, että työpaikat entisestään vähentyvät. Itse asiassa ei kai voida sanoa, että olisi kovinkaan toivottavaa toisenlainen kehitys. Kyllä kai silloin kun puhutaan tavaratuotannosta, on luonnollista ja hyvä kehityssuunta, että automaatio lisääntyy ja sitä kautta tehokkuus, kunhan pääoma- ja työpanoksen suhde on kohtuuden rajoissa. Eli tältä sektorilta uusia työpaikkoja ei ole odotettavissa.

Toinen alue on julkisen sektorin palvelut. Siltä puolelta taas tiedetään, että julkinen talous niin valtion kuin kuntienkin kohdalla on sellainen, että vaikka palvelutarvetta ja työpaikkojen lisäystarvetta olisi, lähivuosina mahdollisuuksia työpaikkojen lisäämiseen julkisella sektorilla ei ole, pikemmin päinvastoin. Tiedetään, että edelleenkin on paineita työpaikkojen vähentämiseen.

Mitä jää siis jäljelle? Jäljelle jää yksityinen palvelusektori ja sen mahdollisuudet tuoda uusia työpaikkoja. Mutta miten näitä työpaikkoja voi syntyä? Mitä esteitä on tällä hetkellä? Suurin este on mielestäni se, että palvelujen hinta palveluja tarvitseville ja potentiaalisille ostajille on edelleenkin liian korkea. Se on liian korkea monesta eri syystä, mutta keskeisenä on työn eri muodoissa korkea verotus.

Meillä näyttää olevan ja on yhteinen missio ed. Rehnin kanssa puhua palvelusektorin veronasioista, ja niinpä minäkin jälleen kerran otan saman asian esille. Meidän tulee kyetä alentamaan palvelusektorin elvyttämiseksi alempien palkkojen tuloverotusta. Meidän tulee kyetä alentamaan työvaltaisten alojen työnantajaskuluja esimerkiksi tavalla, jota esitetään keskustan vastalauseessa. Meidän tulee saada loppu-

tuotepalvelujen arvonlisäverokantaa eli yleistä arvonlisäverokantaa alemmaksi.

Tässä suhteessa on pakko myöntää, että Ahon hallituksen aikana tehtiin virhe, kun ei silloin eriytetty palvelusektorin arvonlisäverokantaa. Itse puhuin asiasta silloin sekä omassa ryhmässäni että täällä eduskunnan suuressa salissa, mutta valtiovarainministeri Viinasen linja silloin tähän asiaan oli erittäin tiukka ja kielteinen ja hän ei ollut valmis ollenkaan harkitsemaan tätä asiaa. On hienoa havaita, että tällä kertaa ajatukset tämän asian suhteen ovat muuttuneet ja laajasti kannatetaan ajatusta lopputuotepalvelujen arvonlisäverokannan alentamisesta.

Kun kuitenkin kokonaisuudessaan verotuksen alentamismahdollisuudet ovat hyvin rajalliset, on selvää, että on mietittävä vaihtoehtoisia verotuskeinojakin. Itse olisin valmis harkitsemaan yleisen arvonlisäverokannan nostamista, jotta päästäisiin muun muassa palvelujen arvonlisäverokannan alentamiseen.

Toinen tärkeä työllistämisen helpottamiskeino pienille palveluyrityksille olisi työnantajabyrokratian radikaali purkaminen. Tästä on tässä salissa puhuttu monta kertaa ja sanottu, että työryhmät työskentelevät ja selvittelevät asioita, mutta luulisi olevan helpompaa kuin nyt päästä yhden luukun ja yhden könttäsunnan periaatteeseen silloin, kun puhutaan työnantajan sivukuluista erityisesti pienten yritysten kohdalla.

Arvoisa puhemies! Muutama sana myös toisesta asiasta, nimittäin maatalouden tilanteesta. Vaikka täällä keskustelussa monet hallituspuolueitten edustajat, niin sosialidemokraattien kuin kokoomuksen kansanedustajat, ovat puhuneet lämpimiä sanoja maatalouden puolesta ja maatalouden tilanteesta ja vaikka eri yhteyksissä myös hallitustasolla on myönteisiä kannanottoja — täysi tunnustus pitää antaa muun muassa pääministerille Luxemburgin huippukokouksen osalta, jossa hän on saanut läpi kannanoton jossa todetaan, että maatalouden harjoittamisen edellytykset pitää turvata koko unionin alueella, mikä on hyvä lähtökohta Suomen maatalouden etujen puolustamiseksi — niin kaikesta tästä huolimatta yleisarvio on se, että hallituksen piirissä ei tunneta maatalouden tosiasiallisia ongelmia ja todella synkkää tilannetta, mikä tällä hetkellä vallitsee.

Kysymys on siitä, että näkymät ovat huonot. Näkymät ovat sen takia huonot, että samaan aikaan kun kaikilla muilla tulonsaajaryhmillä tulot kasvavat, maataloudessa tulot alenevat joka vuosi. Näkymät tulevaisuuteen ovat paitsi

sellaiset, että tulot alenevat, myös tämän alenevan kehityksen osalta sellaiset, että on vielä kovin paljon epävarmuutta siitä, onko ylipäättään toimintaedellytyksiä muutaman vuoden päästä. Mutta joka tapauksessa tulot ovat alenemassa, ja se on johtanut siihen, että tänä päivänä ei ole juurikaan nuoria viljelijöitä, jotka olisivat valmiita ottamaan maatilan hoitamisen ja ne vastuut kannettavakseen. Sukupolvenvaihdoksia ei tehdä kuin nimeksi. Se on todella huolestuttava tilanne. Se on huolestuttava oire siitä näköalattomuudesta ja niistä ongelmista, mitä maatalouden piirissä tällä hetkellä on.

Ennen EU-jäsenyyttä tehdyt arviot ovat pahasti pettäneet. Suomalaiset viljelijät eivät ole saaneet sitä hintatasoa markkinoilta, mitä odotettiin ja edellytettiin. Kustannukset eivät ole alentuneet sillä tavalla kuin odotettiin ja oli laskettu. Lisäksi hallitus on leikannut oleellisen osan tukipaketista pois. Onkin niin, kuten keskustan vastalauseessa todetaan, että valtion osuus tukipaketin leikkauksesta olisi palautettava. Keskustahan ehdottaa, että tukipakettiin lisättäisiin se 300 miljoonaa, jonka hallitus esittää leikattavaksi pois.

Tämä olisi välttämätön signaali myös siihen suuntaan, että viljelijät voisivat luottaa siihen, että hallituksella on muutenkin kuin juhlapuheitten tasolla tarkoitus ylläpitää tasavertaista tulokehitystä maataloudessa verrattuna muihin väestöpiireihin ja tarkoituksena vakavasti pitää huolta siitä, että maatalouden harjoittamisen edellytykset Suomessa säilyvät. Ei riitä, että annetaan lupauksia, jos ei myös konkreettisiin toimenpiteisiin määrärahojen myöntämisen yhteydessä olla valmiita.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kiinnittäisin huomiota ed. Korkeaojan alussa esiin ottamaan asiaan, joka liittyy talouskasvuun ja sen työllistämismahdollisuuksiin. Aika vähän me täällä analysoimme sitä, minkälaista Suomen talouskasvu on viime vuosina ollut. Sehän on ollut todella voimakasta tämän vuoden aikana ja ilmeisesti jatkuu lähes samanlaisena myös ensi vuonna. Mutta kannattaa muistaa, ed. Korkeaoja, se, että se on edelleen vientivetoista. Meidän vientimme on tällä hetkellä 30 prosenttia korkeammalla tasolla kuin se oli vuonna 1990. Mutta kuten täällä aikaisemmin totesin, kotimainen kulutus on edelleen 10 prosenttia alhaisemmalla tasolla kuin vuonna 1990. On aivan selvää, että tällaisella talouskasvulla ei kotimaan palvelusektorilla synny uusia työpaikkoja.

Yleisesti ottaen lähdetään siitä, että 3 prosentin talouskasvu on välttämätöntä työllisyyden parantumiseksi. Kannattaa muistaa se, että presidentti Ahtisaaren asettama Pekkasen työryhmä esitti 5 prosentin talouskasvun vaatimusta, jotta työttömyys voitaisiin puolittaa 1990-luvun loppuun mennessä.

Toinen mahdollisuus meillä tietysti on talouskasvun lisäämiseksi työn jakaminen, jossa työajan lyhentämisellä on keskeinen osuus. Suomesa suhtaudutaan vähän vieroksuen koko ajatuksen työajan lyhentämisestä esimerkiksi viikotasolla, kuten nyt Ranskassa, missä annetaan lakiesitys siitä, ja Italiassa. Mutta joka tapauksessa työn jakaminen on eräs keino. Erityisesti siinä kiinnittäisin huomiota vuorotteluvapaaseen, josta me olemme hyväksyneet täällä lakiesityksen. Toisaalta myöskään eläkeikää ei pitäisi tässä tilanteessa nostaa, koska se estää nuorten pääsyä työmarkkinoille ja täten työllistymisen parantumista.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Korkea-osa toi hyvin esille maatalouden ongelmia. Minua on hämmästyttänytkin se, että meillä yhteisvastaustilanteesta puhutaan kyllä kaikkien muiden väestöryhmien puolesta, mutta kaupunkilaisena alan olla todella huolissani siitä, onko meillä toimintaedellytyksiä maaseudulla tuottaa kotimaiseen kulutukseen puhtaita ja turvallisia elintarvikkeita, joihin me suomalaiset olemme tottuneet.

Olen suorastaan hämmästynyt siitä, kun kaikille tulonsaajille ollaan jakamassa uutta lisää, niin meillä ollaan vähentämässä edelleen maatalouden toimintaedellytyksiä. Toivon todella, että ajatukset, joita ed. Korkea-osa toi esille, kantaisivat pitemmälle.

Toisaalta oli esillä palvelualojen arvonlisäveroon liittyvä kysymys. Muistan hyvin, kun kävimme kamppailua viime kaudella, että saisimme palvelualoille edullisemman arvonlisäveroprosentin, jota emme saaneet läpi. Ruonan osalta saimme, mutta nythän tämä hallitus ei hyväksynyt sitäkään, että se olisi muuttunut ensi vuoden alusta 12 prosenttiin.

Ed. R e h u l a : Arvoisa rouva puhemies! Ongelien tunnistaminen ja niiden tunnistaminen antavat perustan korjata epäkohtia. Vielä nyt käsittelyssä olevan ensi vuoden talousarvion lähetekeskusteluvaiheessa kuntatalouden ongelmat likipitään kokonaan kiistettiin. Eipä ole vielä pitkä aika siitäkään, kun kuntia verrattiin pank-

keihin, joilla on rahaa enemmän kuin omiksi tarpeiksi.

Nyt on tilanne toisin. Tässäkin salissa on toistasataa kuntapäätäjää, jotka ovat kuluneen syksyn aikana olleet totuuden edessä. Eipä ole juuri kuntaa, jonka budjetin tasapainottaminen kuluvana syksynä olisi ollut ongelmatonta. Vaikeudet ja niiden tunnistaminen ovat näkyneet jo eduskunnankin keskustelussa, kuntien ja kunnallistalouden onneksi.

Ei kai meidän kenenkään tahtona voi olla se, että pankkikriisin jälkeen meillä on sylissämme kuntatalouden kriisi. Oireet ovat olemassa. Pelkän sairauden hoidon sijaan on saatava toimia, joilla sairauden leviäminen saadaan katkaistua ja samalla päästään pikaiseen toipumiseen.

Uusia, kuntia rasittavia velvoitteita ei saa tehdä ennen kuin valtio — kunta-suhte on uudelleen arvioitu. Odotukset ministeri Backmanin asettamaa, kuntien velvoitteiden ja voimavarojen yhteensovittamista selvittävää työryhmää kohtaan ovat kovat. Ensimmäiset viestit tosin tämänkään työryhmän toiminnasta eivät ole kovinkaan lupaavia.

Kuntien peruspalveluita pohtiva työryhmä on isojen asioiden äärellä. Valmistelupöydällähän ovat toisaalta kunnallinen itsehallinto ja sen sisältö ja toisaalta hyvinvointivaltion palvelutuotanto. Nopeat uudistukset olisivat välttämättömiä. Tarvitaan pitkäjänteisiä ratkaisuja, jotka mahdollistavat tulevaisuuden ennakkoinnin niin hyvin kuin se näissä olosuhteissa on mahdollista.

Yhteiset pelisäännöt valtion ja kuntien välillä ovat välttämättömiä. Asioista on pystyttävä sopimaan. Valtiovallan antamat lupaukset on pystyttävä myös pitämään. Viimeksi mainitusta on kuluvaltakin vuodelta etupäässä pelkästään huonoja ja kielteisiä esimerkkejä.

Rakenteellisia uudistuksia tehtäessä on huomio kiinnitettävä myös rahoitukseen ja sen pohjan kestävyys. Summittaiset ja likipitään osoitteettomat valtionosuuksien leikkaukset eivät saa olla se tie, jolla jatketaan. Luulisi olemassa olevien jälkien kertovan tästäkin omaa karua kieltään. Pahinta tässä tilanteessa on se, että olemassa olevista vaikeuksista syytetään kuntia ja kunnallisia päättäjiä. Pohjimmiltaan syyllisten osoite on kuitenkin jossain muualla. Käytettävissä olevat markat eivät syytelystä lisäännä, mutta se, miten olemassa olevaa jaetaan ja on jaettu, kertoo omaa kieltään siitä asenteesta, joka todellisilla valtaapitävillä tässä asiassa on.

Kuntatalouden ongelmien mittaluokka on niin suuri, että pelkällä asioiden viilauksella ei

kestävää pohjaa ole löydettävissä. 90-luvulla on kunnilta löytynyt tahtoa hoitaa asiansa kuntoon. Käytettävissä olevat välineet vain alkavat olla lopussa. Kosmeettisella kikkailulla ei asioita ratkaista.

Eri kuntien väliset erot ovat kasvaneet. Syitä tähän on lukuisia. Kuntien toimia arvioitaessa on pystyttävä katsomaan käytettävissä olevien tilastojen lukujen sisään. Tällöin löytyy onneksemme myös niitä kuntia, jotka vaikeuksistaan huolimatta ovat hoitaneet asiansa edes tyydyttävällä tavalla. Rakenteellisia uudistuksia tehtäessä on muistettava, että minkäänlaisiin rankaisu-toimiin ei näitäkään kuntia kohtaan kuitenkaan saa jatkossa ryhtyä. Periaate, että se maksaa, jolla on, mistä on ottaa, ei tässä yhteydessä toimi. Valitettavasti vain näyttää siltä, että uudistuksia tehtäessä vauhti, mikä sinänsä on hyväksyttävää ja tässä tapauksessa jopa toivottavaa, on sitä luokkaa, että on myös niitä, jotka tällöin jäävät jalkoihin.

Tästä meillä on hyvänä esimerkkinä paljon mainostettu Heikki Kosken tekemä pohjatyö ja sen jälkeen tehdyt päätökset vaikeaselkoisen valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi. Ajaututtiin ojasta allikkoon. Siinä, missä piti tulla läpinäkyvää, on ajautettu tilanteeseen, missä vain harvat ennakkoon tietävät, mitä käytännössä todellisuudessa tapahtuu. Kunnat kantavat vastuunsa, kunhan niille annetaan siihen todelliset mahdollisuudet.

Valtiovarainvaliokunnan mietintöön on kirjattu toteamus siitä, että valiokunta kiirehtii toimia, joilla tasapaino kuntien velvoitteiden ja voimavarojen välillä saavutetaan. Hyvä näin, sillä kärsivänä osapuolenahan kaikissa säästöissä ja asioitten uudelleenjärjestelyissä ei ole valtio tai kunnat organisaatioina, vaan esimerkiksi opetusta tarvitsevat lapset tai kodinhoitajaa vaativa vanhus.

Arvoisa rouva puhemies! Muutama kommentti koko maatamme koskettavasta ja perusteita nakertavasta ongelmasta. Työttömyys koskettaa meitä kaikkia tavalla tai toisella niin päätöksentekijöinä kuin henkilökohtaisessa elämässämme. Erilaisista toimenpiteistä huolimatta edelleenkin vaikuttaa siltä, että ainakin osa työllisyydestä vastuussa olevista tyytyy liian helppoihin ratkaisuihin, jotka kääntyvät toteuttamisvaiheessaan itseään vastaan. Esimerkkejä tästä kylä löytyy.

Tasavallan presidentti Martti Ahtisaari otti viime viikolla osaltaan kantaa ja osoitti huolestuneisuutensa työllisyyden kehittymisestä.

Muutamia lainauksia tasavallan presidentin pitämästä puheesta: Työllistymisen esteitä on poistettava. Verotuksen ja sosiaaliturvan rakennetta on muutettava. Passivoivan hyvinvointivaltion aika on ohi. Yhteiskunnan menestys rakentuu kansalaisten oma-aloitteisuuden varaan. Tuloksiin pääsemiseksi on uskallettava puuttua vanhentuneisiin rakenteisiin. Jäykät toimintamallit eivät vastaa ajan vaatimuksia. Muutos on haaste nykyiselle työmarkkinajärjestelmälle jne. jne. Kyse ei siis tällä kertaa ole keskustan työreformiasiakirjan teeseistä, vaan tasavallan presidentin linjauksista työllistymisen esteiden vähentämiseksi.

Juhlapuheissahan me likipitään kaikki olemme näistä asioista samaa mieltä. Pelkkä olemassa olevan fiksaaminen ei siis kuitenkaan nykyolosuhteissa riitä. Pienilläkin askeleilla toki voidaan edetä, kun vain riittävä yhteinen tahto löytyy. Tällöinkin pitää suunnan ja tavoitteen olla selvillä. Kokeilujen kautta voidaan edetä, kunhan aloitusvaiheessa on jo selkeästi havaittavissa, mihin ja millaiseen päämäärään pyritään. Valitettavasti vain nyt käsittelyssä olevan budjetin uudistukset ovat sielunhoitoon verrattavia muutoksia, eivät työttömyyden todellisiin ongelmiin käytännössä pureutuvia uudistuksia ja muutoksia. Toimenpiteiden, joita tehdään ja toteutetaan, tulee kaikissa tapauksissa ja olosuhteissa olla kannustavia. Valitettavasti vain nytkin jo hyväksyttyjen työllisyyttä edistävien budjettilien sisältä sanan kannustavuus voidaan usein todeta sisältävän porkkanan sijasta raippaa ja säästölakeja.

Tilastokikkailu ei vähennä tai poista työttömyyden arkipäivän elämän ongelmia. Lähes kosmeettiset muutokset ja katteettomat lupaukset päinvastoin lisäävät ahdistusta ja vievät pohjaa meille kaikille niin välttämättömältä tulevaisuudenuskolta.

Ed. K a n k a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Täällä on todettu, että budjetti on tänäkin vuonna varsin yleispiirteinen eikä sieltä ole helppo löytää niitä yksityiskohtia, joihin haluaisi ehkä puuttua ja joilla eduskunta voisi tavallaan ohjata valtakunnan varojen käyttöä. Tällaiseen menettelyyn on viime vuosina, oikeastaan tällä vuosikymmenellä, siirrytty. Budjetti sisältää paljon könttäsummia, ja niiden summien sisältämät rahat jaetaan eri tasoilla joko ministeriöissä, keskusvirastoissa tai alueitasolla virkamiesten toimesta ilman kovinkaan vahvaa poliittista ohjausta ja harkintaa. Joillakin lausumilla yritetään

ohjata määrärahojen jakamista, mutta lähes sataprosenttisesti valta on muualla kuin eduskunnassa.

Kun hieman muistelen viime vaalikauden budjettien laatimista hallituksessa ja erityisesti niin sanotussa budjettikoplassa, näyttää siltä, että tänäkin päivänä sama menettely jatkuu, mikä silloin oli voimassa. Silloinhan elettiin laman syvin aikaa ja jouduttiin leikkauksia tekemään voimakkaasti. Siinä on suuri ero tähän päivään, kun nyt talous kasvaa ja leikkauksia voitaisiin harkita paljon perusteellisemmin. Viime kesänä sama tyyli oli käytössä, eli käytännössä valtiovarainministeriö ja valtiovarainministeri käyttävät valtaa kaikkien ministeriöiden osalta hyvin voimakkaasti.

Tuntui todella vaikealta usein, että vaikka puhuttiin kehysbudjetoinnista, kuitenkin kun piti supistaa jonkin pääluokan menoja, asianomaisen ministeriön kanta jäi valtiovarainministeriön ministerin ja virkamiesten jyräämäksi varsin usein, ja niin näyttää käyvän tänäkin päivänä Lipposen hallituksenkin aikana.

Muistan hyvin elävästi, että kun halusin itse puoltaa jonkin sosiaalisen etuuden koskematta jättämistä ja tällä tavalla jarruttaa leikkausta, valtiovarainministeriön taholta tuli heti kommentti: Otetaan sitten sinun ministeriösi määrärahoista vastaava leikkaus. Jos tällaista menettelyä noudatetaan, jokainen ministeri hiljenee, koska ei halua omista rahoistaan otettavaksi lisä säästöjä. Tällöin valta liukuu hallituksen sisällä ja budjettikoplassa valtiovarainministerille varsin totaalisesti.

Usein esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osalta kävi niin, että tosiasiaassa leikkaukset tehtiin sen mukaan, minkä valtiovarainministeriön virkamiehet laskukoneillaan saivat parhaimmalta näyttämään. Se asiantuntemus, mikä esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriössä oli oman hallinnonalansa asioihin, tuli näin ylikävellyksi.

On ikävä todeta, että näin on käynyt tänäkin syksynä. Siitä on ehkä ikävin esimerkki toimeentulotuen uudistus, joka viime viikon lopulla täällä yötä myöten hyväksyttiin suurella enemmistöllä. Meitä vastaanpanijoita oli vain hyvin harva. Asiantuntijat kentällä, asiantuntijat myös täällä, viittaen esimerkiksi ed. Marjaana Koskiseen, jota pidän tällaisessa asiassa hyvinkin hyvänä asiantuntijana, olivat täysin toista mieltä, mutta tämä malli meni läpi ilman suurempia puristuksia kuitenkin, vaikka se oli järjetön ratkaisu ja olisi pitänyt toisella tavalla tehdä tämäkin

muutos eli sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Epäilen vakavasti, että valtiovarainministeriö oli tässäkin päällepäsmärinä.

Meillä pitäisi saada sellainen muutos aikaan, että palaisimme todella kehysbudjetointiin ja kukin ministeri olisi täällä todella vastuussa oman sektorinsa määrärahoista ja painopisteistä ja kehittämisestä eikä niin, että valtiovarainministeriö on joka kohtaan sanomassa, että velkaantumisen on saatava kuriin ja menoja täytyy leikata näin ja näin paljon, ajattelematta juuri lainkaan, miten nämä toimenpiteet toteutetaan, kehen ne kohdistuvat, mikä on edes niiden kokonaistaloudellinen vaikutus.

Usein nimittäin on niin, että vaikkapa toimeentulotuen, kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten etuuksien, edelleenleikkaaminen aiheuttaa vain menetyksiä, näille ihmisille luonnollisesti, mutta myös kunnille ja koko julkiselle taloudelle. Nämä ihmiset ajautuvat entistä ahtaammalle, ja siinä tulevat kaikki epäsosiaalisen elämän muodot vastaan, jotka aiheuttavat vähitellen hyvin suuria laskuja koko yhteiskunnalle. Tällainen vallankumous tarvittaisiin: Asiantuntijoille painoarvoa lisää ja valtiovarainministeriölle vastuuta vain suurista linjoista. Siihen päästäisiin, jos palattaisiin tosiasiaassa kehysbudjetointiin, josta paljon on puhuttu.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, joka on tietysti valtiovarainministeriön asia, on nimenomaan verotus. Meillä on tänä päivänä ja ensi vuonna tuloverotuksen eli palkoista ja eläkkeistä perittävän verotuksen ja pääomaverotuksen välillä ammottava kuilu, tasoero. Sen tasaaminen on ymmärrettävästi hyvin vaikeata näissä avoimen talouden ja EU:n olosuhteissa, mutta jotakin hallituksen pitää tehdä sen kuilun umpeen kuromiseksi tai ainakin sen pienentämiseksi. Onko pääomaverotusta kiristettävä ja tuloverotusta alennettava vai mitä tehdään? Ymmärrän sen, että pääomaverotuksen kiristäminen on vaikeaa, koska pääomat silloin helposti karkaavat, mutta pitkään näin ei voi jatkua.

Energiaverotuksen osalta hallituksen linja on ollut varsin huono. Hallitus ei suosi kotimaisia energialähteitä, ei työllistäviä energiamuotoja eikä energiaveropolitiikallaan osoita ympäristövastuullisuutta. Tässä tarvitaan muutos. Arvonlisäverojärjestelmä on jäykkä. Siinä pitäisi työllisyyden parantamisen nimissä päästä liikkeelle, niin että se edistäisi työllisyyttä eikä, niin kuin tänä päivänä, rankaisisi siitä. Tähän pitää jatkossa paneutua hyvin voimakkaasti. Valitettavasti EU:n säädökset tältä osin sitovat aika paljon,

mutta siitä huolimatta kaikki se liikkumavara, mikä meillä on, pitää tässä käyttää.

Tosiasiia on, että kuntien valtionosuuksien rajut leikkaukset johtavat siihen, että kuntien talous kiristyy, ja monet kunnat ovat päätyneet tuloveroprosenttinsa korottamiseen, joka taas on hyvin epäsosiaalista veropolitiikkaa. Tässä suhteessa tarvittaisiin myös muutosta, niin että katsottaisiin kuntien ja valtion välistä tulonjakoa ja veromallia uusiksi. On muistettava, että nyt eletään ensimmäistä niin sanottua Kosken uudistuksen vuotta. Ensi vuosi on toinen, ja sen jälkeenkin tulee jo vuosi sitten tehtyjen päätösten mukaan kuntien valtionosuuksiin voimakkaita leikkauksia. Tässä ajaututaan todella suuriin vaikeuksiin, jos tällä tiellä jatketaan. Yhdyn niihin moniin, jotka täällä ovat vaatineet kunnallistalouden nostamista voimakkaasti esille. Kunnat tarjoavat sellaisia peruspalveluita, jotka ovat elintärkeitä kaikkein vähävaraisimmalle väestöosalle kaikissa kunnissa. Niistä on sivistysvaltiossa pidettävä huolta. Tähän on syytä vielä palata voimakkaasti ensi vuonna. Nythän tämä menee, niin kuin hallitus on suunnitellut, ja aika epäoikeudenmukaisella tavalla.

Aikaisemmin jo mainitsin sosiaalisen näkökulman, kun valtiovarainministeriön valtaa moitin. Budjetin osalta on todettava, että sosiaaliturvan leikkaukset jatkuvat hallitusohjelman mukaisesti ja vähän ehkä sen ylikin siitä huolimatta, että talous voimakkaasti kasvaa. Nyt kun talous kasvaa, talouden kasvun hedelmät pitäisi jakaa oikeudenmukaisesti. Työmarkkinaratkaisuihin johti siihen, että hyväosaiset jakoivat keskenään etuuksia ja täällä päätettiin leikata kaikkein heiko-osaisimpien asemasta eli tuloista. Se on väärää politiikkaa, joka ei johda tätä kansaa kokoaan tilanteeseen, vaan repii ja hajottaa kansaa kahteen osaan, ehkä useampaankin, epäoikeudenmukaisella tavalla. Kärsijöinä ovat osin eläkeläiset, ennen kaikkea sosiaaliturvan perusturvan varassa elävät, monelta osin lapsiperheet, ja oma lukunsa on maatalousväestö, joka ajautuu yhä hankalampaan tilanteeseen, varsinkin nuoret velkaantuneet viljelijät.

Aluepolitiikassa on tosiasia se, että siinä tapahtuu alasajoja kansallisten määrärahojen tasolla, ja se tyhjentää maaseutua, ruuhkauttaa suuria keskuksia, ja molemmissa päissä, autoituvalla maaseudulla ja ruuhkautuvissa keskukissa ihmiset kärsivät. Tehokas aluepolitiikka on kaikkien, koko kansan, edun mukaista. Tämän hallitus on valitettavasti unohtanut.

Oman maakunnan eli Keski-Suomen osalta

totean, että budjetti ei lupaa Keski-Suomelle yhtään mitään. Siellä ei ole uusia hankkeita alkamassa lainkaan. Vanhoja viedään loppuun ja useimmat päätyvät ensi vuonna. Työllisyys on huono. Työttömyys esimerkiksi Jyväskylässä on hirvittävän korkea eikä selviä merkkejä sen alenemisesta näy.

Liikenneministeriön pääluokassa on maininta Keski-Suomesta viime aikoina jonkin verran esillä olleen moottoritiehankkeen aloittamisesta Valtatie 4:llä Jyväskylä — Kirri-välillä. Huomasin murheekseni, että vain Porin Ulvilan Kakostie on ponnien muodossa ja Jyväskylä — Kirri-väli on vain mainittu tekstissä. Eli nekin toiveet, joita tältä osin on herätetty, ovat erittäin hataralla pohjalla. Tämän mukaan liikenneministeriö ei valitettavasti lähde liikkeelle niin kuin pitäisi. Tuo tiehanke, niin kuin tiehankkeet muutoinkin maakunnissa, tarvitsisi lisäpanostusta. Siihen voitaisiin saada korjaus äänestysissä, kun sitä esitämme, mutta saa nähdä, miten käy.

Yhdyn myös huoleen kansalaisten turvallisuudesta. Poliisin määrärahoja on nyt hieman lisätty, mutta se ei vielä ongelmia poista. Ne hieman helpottavat sitä onnetonta tilannetta, johon on ajaututtu. Näiltä osin, arvoisa puhemies, viittaan niihin muutosesityksiin, joita teemme. Toivon, että niillä saataisiin parannuksia tähän budjettiin.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kankaanniemi ei tietysti voinut odottaakaan, että hän hallitusta hirveän paljon kehuisi. Mutta ilmeisesti ed. Kankaanniemi ei ole lukenut tarkkaan energiatalous-kohtaa ja sitä, mitä budjetti pitää sisällään, koska on tarkoitus käydä kotimaisia polttoaineita enemmän käyttämään. Budjetissa on varoja eri momenteilla ajatuksena, että metsästä voitaisiin saada ohutta harvennuspuuta, jättepuuta ja teollisuudesta mahdollisesti jätettä energiaksi. Siinä mielestä ed. Kankaanniemen väite, jotta hallitus ole mitään tehnyt eikä ole tekemässä, on väärä.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en puheenvuorossani käsitellyt energiapolitiikkaa vaan energiaverotusta. Energiaverotuksen osalta tehtiin vuosi sitten se onneton hiilenmusta päätös siitä huolimatta, että vihreät ovat olleet mukana, ovat vieläkin hallituksessa mukana. Kuitenkin hallituksen energiaverolinja on hiilenmusta. Se suosii hiilen polttamista ja rankaisee muun muassa ko-

timaisen puun polttamista aivan tarpeettomasti. Meillä pitäisi olla sen verran rohkeutta ja itsekyyttä, että me suosisimme myös verotuksen kautta kotimaista. On hyvä, että budjettiesityksessä on jotakin kotimaiseen ja nimenomaan puun polttoon, energiapuun käyttöön, liittyvää, mutta jos kaikki se hyöty, mitä sitä kautta tulisi, vedetään verotuksen järjestämyydeksi pois, ei siinä ole mitään johdonmukaisuutta eikä järkevää linjaa. Nimenomaan tätä veropuolta minä tarkastelin puheenvuorossani.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Nyt käsitellään hallituksen ensi vuoden budjettia. Budjetin antaa hyväntulolisille ja erityisesti niille, jotka voivat käyttää hyväkseen verolainsäädännön heikkouksia ottamalla palkkatulonsa pääomatuloina. Juuri näille ihmisryhmille budjetti on varsin hyvä. Valtiovarainvaliokunnan mietintö ei tietenkään muuta tätä hyvin menestyviä ihmisiä suosivaa linjaa. Sen sijaan budjettilaeissa oli monia sellaisia lakiesityksiä, joilla heikennettiin työttömien tai muuten pienituloisten ihmisten asemaa.

Julkisten menojen muutos eri aloilla vuonna 1990—96 reaalisesti osoittaa sen suunnan, johon Suomessa näkyy kuljettavan. Jos vielä olisi pystytty laskemaan myös vuosi 1998, muutos vielä jyrkkenisi. Tuolla välillä esimerkiksi elinkeinotuet ovat kasvaneet 24,6 prosenttia ja maanpuolustus 17,1 prosenttia. Sen sijaan sosiaaliturva ja sosiaalipalvelut ovat supistuneet 7,6 prosenttia ja terveydenhoito 8,3 prosenttia, eli niillä alueilla, jotka koskettavat tavallista kansalaista on tapahtunut supistumista. On suuntauduttu, erityisesti tässä tapauksessa haluan korostaa, armeijan menojen kasvattamiseen.

Viime viikolla perjantain ja lauantain välisenä yönä päätettiin toimeentulotuen leikkauksesta, josta ed. Kankaanniemi jo puhui. Toimeentulotukeen joutuvat turvautumaan pääasiassa sellaiset henkilöt, jotka ovat joutuneet työttömiksi. Noin 60 prosenttia toimeentulotuen saajista on työttömiä. Erityisesti ne työttömät, jotka ovat olleet yli 500 päivää työttömänä eli ovat pudonneet ansiosidonnaiselta työttömyysturvalta, turvautuvat toimeentulotukeen. Peruspäivärahalla tai työmarkkinatuella olevia ihmisiä on Suomessa yli 200 000. Näillä henkilöillä on niin pienet tulot eli ensisijainen perusturva niin alhainen, että he eivät tule toimeen sillä perusturvalla. Sen vuoksi he joutuvat turvautumaan toimeentulotukeen tullakseen toimeen. Nyt sitten leikattiin tätä viimesijaista toimeentuloturva.

Koska kansanedustajilla näyttää olevan mielestäni hyvinkin virheellisiä käsityksiä siitä, mikä on todellinen toimeentuloturvan taso, haluan ottaa esille muutamia esimerkkejä, lukuja. Niin sanottu laaja perustoimeentuloturva, laaja osa, joka käsittää niin sanotun leipärahan ym. välttämättömät jokapäiväiset menot, lasketaan päivää kohti. Se on ennen tätä leikkausta kaiken kaikkiaan noin 67 markkaa päivää kohti, kun markkamäärä jaetaan 30 päivällä. Kun asumiskustannusten omavastuusuuden 7 prosentin leikkaus tehtiin, päivää kohti jää noin 63 markkaa käytettäväksi. Jokainen kansanedustaja voi ruveta miettimään, millaista olisi, jos joutuisi tulemaan toimeen kuukaudesta toiseen tällä 63 markan rahalla, ostamaan kaikki hyödykkeensä, maksamaan pääsääntöisesti myös kaikki laskunsa, suorittamaan myös lääkemenonsa, jos ne eivät ole poikkeuksellisen suuria, hoitamaan terveydenhoitomenot jne., puhtauden ja kaikki. Voi hyvin kuvitella, miten tällä rahalla tämän päivän Suomessa tällä hintatasolla tulee toimeen. Tästä huolimatta eduskunnan suuri enemmistö näki, että 67 markkaa päivää kohti oli liikaa ja sitä piti leikata.

Tämän lisäksi lakiin sisältyy myös tuen lapsikorotusten leikkaus, erityisesti alle kymmenvuotiaiden lasten, ja mitä useampi lapsi on, sitä suurempi leikkaus on. Aikaisemmin jo kerroin, että nämä toimeentulotuen saajat ovat pääsääntöisesti työttömiä, työmarkkinatuella olevia. Kun työmarkkinatuella olevien lapsikorotuksia leikkasi tämä eduskunta jo aikaisemmin 60 prosenttia, niin tässä pannaan kyllä kohtuuton kuorma juuri heikompiosaiten ihmisten kannettavaksi.

Ed. Kokkonen valitteli, että työnteke on heikosti kannattavaa. Mielestäni työnteke kyllä kannattaa, mutta työnsaanti on heikkoa. Siinä on se suuri ero, joka meidän ja oikeiston välillä on. Kun työttömiä on tämän vuoden lokakuun työvoimaministeriön tilaston mukaan 378 000 ja heistä 200 000 on peruspäivärahalla tai työmarkkinatuella, niin tässä on se ongelma. Työpaikkoja ei ole riittävästi. Näin ollen jos halutaan, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten toimeentuloa turvataan, pitää ensisijaisesti järjestää työpaikkoja, työtä ihmisille ja toissijaisesti olla leikkaamatta toimeentuloturva, sillä tuen taso on kestävämmän alhainen. Näin ollen ei voi kuin ihmetellä, että niin sanottu omatunto puuttuu kansanedustajilta tai sitten he eivät ole itselleen selvittäneet näitä asioita, mistä on kysymys.

Toinen merkittävä asia, arvoisa puhemies, työllisyydessä on, että valtio supistaa asuntotuotannon lainanantovaltuuksia. Kun vuonna 1996 aravalla rakennutettiin valtion tukemia asuntoja 4 715 ja tänä vuonna on arvioitu niitä valmistuvan 4 725, niin ensi vuonna on arvioitu niitä valmistuvan enää 4 000. Samoin korkotuettuja asuntoja vuonna 1996 valmistui 3 170, tänä vuonna huomattavasti enemmän eli 4 875, mutta ensi vuonna enää 3 500 asuntoa. Eli ensi vuonna noin 7 500 asuntoa verrattuna tämän vuoden 9 600 asuntoon. Pelkästään valtion lainoittamassa ja tukemassa asuntotuotannossa on runsaan parintuhannen asunnon pudotus.

Asuminen on yksi perusoikeuksista, mutta asumisen hinta on tässä maassa noussut kohtuuttoman korkeaksi, ja mitä vähemmän vuokrasuntoja on saatavilla, sen korkeammaksi myös vuokra-asuntojen vuokrat nousevat. Myöskään tältä osin hallituksen politiikkaa ei voi pitää oikean suuntaisena ja vielä, kun nähdään, että se samalla vaikuttaa työttömyyteen. Siinä menetetään vähintäänkin 3 000 työpaikkaa, samalla kun supistetaan valtion tukemaa asuntotuotantoa.

Vielä lopuksi, arvoisa puhemies, valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on kohta, jossa puututaan Engel-yhtymän yksityistämiseen ja osakkeiden myyntiin. Engel-yhtymän työntekijäthän ovat kaltoin kohdeltuja jo aikaisemman eduskunnan päätöksillä, ja nyt edelleenkin on uhka olemassa, että tämä tilanne saattaa jatkua ja heikentyäkin monen kohdalla. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä valiokunta edellyttää, että "mahdolliset omistusjärjestelyt valmistellaan henkilöstön asema turvaten". Edelleen valiokunta edellyttää, että "nykytilanteessa valtion omistisuus säilyy vähintään 30 prosenttina".

Uskallan epäillä, että 30 prosentin omistisuus ei ole riittävä turvaamaan näiden henkilöiden työsuhdeturvaa ja etuja. Aivan lyhyesti haluan todeta, että kun Valmet yksityistettiin ja valtiolla oli noin 20 prosentin omistisuus, siitä huolimatta että valtio oli suurin yksityinen omistaja, valtio ei puuttunut siihen, että Tampereelta lopetetaan kartonkikonetehdas, mikä merkitsee noin 500 työpaikan menetystä, siitä huolimatta, että valtio on suurin yksityinen omistaja. Ilmoitettiin kylmästi, että emme me voi siihen puuttua, koska on muita omistajia: suuria ulkomaisia omistajia.

Tulen esittämään valtiovarainministeriön pääluokassa pontta, että tämä Engel-yhtymän yksityistäminen estetään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toimeentulotuki ei varmaankaan ole tarkoitettu koko toimeentulon takaamiseksi. Tämä minun mielestäni on huomattava, eikä voida sillä tavalla vaatia, niin kuin tässä vaadittiin, että sillä pitäisi tulla kokonaan toimeen. Toisaalta totean, että jos se on pieni, niin ilmeisesti se on kyllä omiaan vahvasti ajamaan harmaaseen talouteen. Ei se pelkästään ole yksiselitteinen asia.

Kovin ihmeellinen on ed. Kuopan käsitys siitä, että tyhjästä voidaan nyhjäistä työpaikkoja ja työpaikat syntyvät noin vain ja voidaan vaatia, että pitää järjestää työpaikkoja. Eihän sellainen mekanismi toimi millään tavalla.

Työnsaanti on heikkoa, koska työssä oleville ammattiyhdistysliike on ajanut liian korkeat palkat ja myös työnantajille liian kovat työnantajamaksut. Työt sen takia karkaavat. Työn hinta on noussut niin korkeaksi, että työt karkaavat Suomesta. Maailmassa syntyy satoja miljoonia uusia työpaikkoja, mutta jostain syystä ne eivät tartu tänne Suomeen. Jotain on vialla.

Ed. Kuoppa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Bremerille haluan huomauttaa, että toimeentulotuki viimesijaisena toimeentuloturvana on tarkoitettu lukuisissa tilanteissa sel-laiseksi, että pelkästään sillä ihmiset joutuvat tulemaan toimeen; siis ei ole mitään muuta enää jäljellä. Se on viimesijainen toimeentuloturva, ja tätä viimesijaista toimeentuloturvaa sai Suomessa viime vuonna yli 600 000 ihmistä, eli se koskee valtavan suurta määrää.

Toiseksi haluan huomauttaa ed. Bremerille, että toimeentulotukiluukulla on sellaisia ihmisiä, jotka ovat työssä, mutta heidän palkkansa on niin pieni, että se ei täytä minimitoimeentuloturva, ja he joutuvat jo palkan pienuuden tähden toimeentulotukiluukulle. Ed. Bremer vaatii vielä pienempiä palkkoja. Eihän se ole tervettä talouspolitiikkaa, että ihminen käy työssä ja joutuu vielä sen lisäksi hakemaan leipärahansa sosiaali-luukulta.

Ed. Partanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Bremerille halusin sanoa muutaman sanan edellisestä puheenvuorosta.

Ainakin täällä kuultujen valistuspuheenvuorojen perusteella voidaan sanoa, että meillä on yksi maailman korkeimmista koulutustasoista.

Tämän mukaanhan meidän pitäisi olla kaikessa viisaampia ja fiksumpia kuin muut. Sen lisäksi meillä pitäisi tällä perusteella olla tällä hetkellä maailman paras ammattitaso, ala kuin ala. (Ed. Bremer: Eihän se töitä takaa, jos palkka on liian kova!) — No, hetkinen! — Tämän lisäksi meillä on yksi Euroopan pienimpiä palkkatasoja tässä maassa. Ostovoimaltaan se on ihan häntäpäässä, se on 13:s. (Ed. Bremer: Työnantajamaksut liian korkeat sitten!) — Työnantajamaksut ovat eurooppalaisella keskitasolla ja alapuolella eurooppalaisen keskitason. Näin vain on. (Ed. Bremer: Joku vain karkaa täältä!) — Mikä täältä karkaa? (Ed. Bremer: Työpaikat!) Meillä on joh-to karannut kynsistä, jos karkaamisesta puhutaan.

On se kumma, että muilla alueilla ja muissa maissa paljon pienemmälläkin osaamisella kyettään asiat hoitamaan ja hintataso on aivan sama. Ei siitä ole kysymys. Se osaaminen ei ole kuitenkaan sitä luokkaa, kuin täällä on haluttu kertoa meille.

Valitettavasti on näin. Siinä vaiheessa kun osataan, osataan myös riistää, ja se riistäminen vie lopunkin yrittämisen halun. Pitäisi saada kolmessa päivässä kahdella työmiehellä huvijahti alle; se yhtälö ei voi onnistua.

Ed. P r u s t i : Arvoisa puhemies! Yritän suosituksen mukaisen aikarajan puitteissa kiinnittää huomiota kahteen seikkaan. Ensinnäkin puhuis työttömyydestä ja toiseksi lapsista.

Suurytöttömyys on ongelma syrjäseuduilla mutta myös täällä Uudellamaalla. Täsmällisesti ottaen Uudellamaalla on työttömiä lähes 98 000. Alueen erityisongelma on pitkäaikaistyöttömyys. Kaikista maamme pitkäaikaistyöttömistä on täällä lähes neljännes. Myös naisten työttömyys on Uudellamaalla korkea.

Uusimaa sai vuonna 96 palkkaperusteisia työttömyysmäärärahoja työtöntä kohti noin 5 800 markkaa, kun koko maan keskimääräinen luku oli noin 8 300 markkaa. Yli vuoden työttömänä olleiden kohdalla Uusimaa sai noin 16 800 markkaa, kun koko maan keskiarvo oli 27 100 markkaa.

Erityisesti työllisyysperusteisiin investointeihin suunnattavat määrärahat ovat Uudellemaalle lähes mahdollisuuksien ulkopuolella käyttökohde. Uusimaa saa työllisyysperusteisiin investointeihin 97 markkaa työtöntä kohti, kun vastaava luku koko maassa on noin 570 markkaa. Tästä syystä nimissäni kulkeva Uudenmaan kansanedustajien talousarvioaloite esittikin työllis-

syysmäärärahojen jakoon sitä, että ne suoritetaisiin työttömien määrän muutoksen sekä työttömyyden keston ja rakenteen mukaan. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä huomautetaankin vaarasta liittyen määrärahojen alueelliseen jakoon. Jako tapahtuu valtioneuvoston yleisistunnossa, ja nähtäväksi jää, miten alueellinen näkökulma tullaan ottamaan huomioon.

Yhteiskunnan monenlaiset ongelmat heijastuvat myös kouluihin. Kouluissa ongelmat näkyvät yhä selvemmin oppilaiden psykososiaalisten ja oppimiseen liittyvien ongelmien lisääntymisenä. Muun muassa lastensuojelulain mukaan kuntien tehtävä on järjestää koululaitoksen piirissä oleville oppilaille riittävä tuki ja ohjaus sekä muut tarpeelliset toimet koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien vaikeuksien poistamiseksi. Myös koulun ja kodin yhteistyötä on kehitettävä.

Tätä tehtävää hoitavat kunnissa koulupsykologit sekä koulukuraattorit. Valtionosuusjärjestelmän muututtua eivät laeissa asetetut palveluiden järjestämisvelvoitteet ole muuttuneet. Psykologeja ja kuraattoreja ei koulumaailmassa tällä hetkellä ole ollenkaan riittävästi, vaikka heidän tekemänsä työ on täysin välttämätöntä onnistuneen koulunkäynnin kannalta, ja tällähän turvattaisiin myös monien syrjäytymisvaarassa olevien lasten tulevaisuus. Ed. Rehn puuttui myös tukiopetukseen, joka on erittäin suuri ongelma tällä hetkellä.

Tästä syystä minä olen tehnyt aloitteen oppilashuoltopalvelujen turvaamiseksi, niin että saataisiin 20 miljoonan markan lisämääräraha. Tähän ongelmaan oikeastaan puututtiin myös viime viikolla täällä, kun pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajat olivat tapaamassa sekä Helsingin että Uudenmaan kansanedustajia ja esittivät huolestuneisuutensa siitä, että näkyy jo selvästi erittäin suuria ongelmia siinä, että lasten pahoinvointi, koululaisten pahoinvointi, tulee johtamaan yhä pahenevaan ongelmaan täällä pääkaupunkiseudulla.

Mutta, arvoisa puhemies, lapsen oikeuksista vielä. Suomalaisen lapsen asema on suhteellisen hyvä, joten puhe lapsen oikeuksien heikosta tasosta voi ensi kuulemalta kuulostaa ihan yliam-puvalta. Lapsen oikeuksista puhuttaessa ei kuitenkaan ole kyse vain sosiaalipoliittisista tulonsiirroista tai palveluista vaan lapsen yksilöllisistä ihmisoikeuksista. Lapsen oikeusturva on heikko, mikä tulee esiin etenkin sellaisissa tapauksissa, joissa lapsen oikeudet ovat vastakkain aikuisten pyrkimysten ja näkemysten kanssa. Lapsilla on

oikeus tulla kuulluksi heitä koskeissa asioissa, kuten tapaamisoikeuteen liittyvissä kysymyksissä. Oikeudenkäynneissä lapsen aseman heikkous korostuu etenkin silloin, kun lapsen ja hänen huoltajansa välillä on intressiristiriita.

Aikuisen oikeusturva on lapsen turvaa parempi myös hyväksikäyttötapauksissa. Lapsella on oikeus saada suojaa väkivaltaa ja hyväksikäyttöä vastaan. Asenteet hyväksikäyttöön ovat valitettavasti edelleen peitteleviä. Hyväksikäyttötapaukset ovat hyvin arkaluontoisia, joten myös lasta puoltavan työntekijän oikeusturva on usein heikko. Viranomaiset tarvitsevatkin yksityiskohtaista koulutusta lapsen yksilöllisiä ihmisoikeuksia koskevista kysymyksistä. Lapsi on heikko ja monessa suhteessa aikuisten armoilla. Lapselle ei voikaan sälyttää vastuuta samassa suhteessa kuin aikuiselle. Siksi lapsen oikeuksien puolustaminen on aikuisten tehtävä, ja tähän tehtävään on suhtauduttava vakavasti.

Lapsen aseman vahvistamiseksi ja lapsen oikeuksien turvaamiseksi on pitkään vaadittu erillistä lapsiasiamiestä riippumattomaksi lapsen oikeuksien valvojaksi. Lapsiasiamies-hanke ei ole edennyt, vaikka tointa on toistuvasti vaadittu perustettavaksi.

Oikeusasiamiesinstituution kehittämisen yhteydessä perustuslakivaliokunta otti vastikään kantaa lapsen oikeuksien valvontaan. Oikeusasiamiehen kansliassa lapsen oikeuksia koskevat asiat uutena asiaryhmänä on ollut tarkoitus siirtää jommallekummalle apulaisoikeusasiamiehelle. Tämä on hyvä ratkaisu siinä vaiheessa, kun toinen apulaisoikeusasiamies saadaan, mutta tällä muutoksella ei ratkaista lasten oikeuksia valvovan lapsiasiamiehen tarvetta. Apulaisoikeusasiamies voi ottaa hoitaakseen vain lähinnä hänen eteensä tulevia kanteita eikä aktiivisesti puuttua yhteiskunnassa vallitseviin epäkohtiin, kuten lapsiasiamies voi tehdä. Tämä uusi järjestelmä ei siis poista tarvetta lapsiasiamiehen viran perustamiseksi.

Jotta lapsi todella saadaan näkyväksi lainsäädännössä ja hallinnossa, on eduskuntaan hiljattain perustettu Lasten puolesta -ryhmä. Tässä ryhmässä teemme työtä, jotta sekä kansanedustajat lakia säätäessään että virkamiehet valmistelutyössään huomioisivat lapsen.

Lopuksi haluan vielä todeta Keran naisryrittäjälainoista sen, että on kerta kaikkiaan upeaa, kuinka naiset ovat oivaltaneet käyttää tätä mahdollisuutta oman yrityksen perustamiseen. Kannatankin lämpimästi naisryrittäjälainaan satsaamista. Ed. Aulan lisäksi antaisin suurta kiitosta

tässä kysymyksessä myös sosialidemokraattisille naisille sekä Eduskunnan naisverkostolle, jotka myös ovat omilla tahoillaan toimineet aktiivisesti naisryrittäjälainojen määrärahan lisäämisen puolesta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Aloitan ikään kuin vastauspuheenvuoroilla pariin aiemmin käytettyyn puheenvuoroon.

Ensinnäkin kun täällä on useiden edustajien toimesta kannettu huolta Engelin tapauksesta, niin palautan mieliin vastuukysymyksistä sen, että jos jokin instituutio niin eduskunta kantoi tästä asiasta aivan erikoisesti huolta, edellinen eduskuntakin. Yhden illan suurin piirtein se käytti keskusteluun tästä asiasta ja viitoitti tien, miten pitäisi menetellä, ja varoitti niistä vaaroista, mitä asian taitamattomaan hoitoon saattaa sisältyä. Kaikki nämä synkät ennusteet ovat valitettavasti toteutuneet. Eikä tässä voi mitään muuta sanoa kuin, että vastuu on yksinomaan, ainoastaan ja vain valtiovarainministeriön tietyillä virkamiehillä ja sillä siisti. Toivottavasti nyt uudet ponnet ja muut ohjaavat tätä asiaa oikeammille ja oikeudenmukaisemmille teille.

Arvoisa puhemies! Toinen vastauspuheenvuoro koskee kuntien taloustilannetta, kun sen tiimoilta on kannettu huolta koululaitoksen toimivuudesta jne. Minusta tuntuu, että ed. Kankaanniemi ja monet muut, jotka ovat aivan äskettäin tästä asiasta puhuneet, ovat unohtaneet kokonaan sen, että kunnilla on tietävästi edelleen verotusoikeus tässä tasavallassa. Järjestys on vielä se, että ensiksi päätetään veroprosentin suuruudesta kunnissa ja sen jälkeen päätetään kertyvien varojen käytöstä, eli marssijärjestyskin on harvinaisen selvä. Ei kaikki voi olla valtion piikissä näissä asioissa.

Arvoisa puhemies! Kolmas asia on se varsinainen asia; olen toisin sanoen vähän lyhentänyt puheenvuorojen määrää, kun keräsin vastauspuheenvuorot äsken esitettyyn. Asiani koskee valtiovarainvaliokunnan mietinnön sivulla 26 olevaa pontta, joka kuuluu näin: "Valtiovarainvaliokunta edellyttää, että hallitus esittää määrärahat petovahinkojen ennaltaehkäisyyn poronhoitoalueella viimeistään vuoden 1999 talousarviossa ja ottaa tässä yhteydessä huomioon erityisesti lisääntyneet kotkatuhot."

Tämähän tarkoittaa käytännössä sitä, että siirrytään ankarasti rauhoitettujen kotkien osalta, sekä maakotkan että ilmeisesti, kun tässä puhutaan vain kotkista yleensä, myös merikotkan osalta tapporahajärjestelmään, koska eihän en-

nalta ehkäisevästi voi estää sitä, jos alueella on a) poroja ja b) kotkia, etteivät ne kotkat, jos sikseen tulee ja onnistuu, pistä poroa poskeensa. Tämä on harvinaisen yksinkertainen asia.

Muiden petojen osalta voidaan toki tehdä sillä tavalla ennalta ehkäisevästi, että otetaan ne pedot kiinni ja kiikutetaan ne toiseen paikkaan, vaikka Etelä-Suomeen, niin kuin ahmoja on siirretty Enontekiön käsivarresta tänne viime vuosien aikana kai toistakymmentä kappaletta. Näin voidaan tehdä kaikkien suurpetojen kohdallakin, mutta ei kotkien osalta, koska kotkilla on se epämiellyttävä piirre tässä suhteessa, että niillä on siivet. Ne vain humppaisevat ilmaan ja palaavat takaisin, ja kun vuorokausi on mennyt, ne ovat täsmälleen samassa paikassa pistämässä poroa poskeensa. Toisin sanoen ennalta ehkäisevänä toimenpiteenä ei ole olemassa mitään muuta kuin — nirri pois.

Arvoisa puhemies! Tämä ehdotus sattuu aika mielenkiintoiseen saumaan sen takia, että budjetissa ehdotetaan, että kotkien aiheuttamien vahinkojen korvausjärjestelmä siirtyy ympäristöministeriön hallinnonalalle, mitä valtiovarainvaliokunta ei ole mietinnössään kumonnut. Toisin sanoen vihreä ympäristöministeri ryhtyy tappamaan tapporahalla kotkia. Kiitoksia, valtiovarainvaliokunta, sydämellisesti kiitoksia, kun olette vihreitten polun tällä tavalla miinoittaneet! Keljuilla voi hyvin monella eri tavalla, mutta tämä nyt on ehkä kaikkein roisinta keljuilua, mitä olla voi.

Jos vielä ajatellaan, mitä tätä tapahtumaa on edeltänyt, minä luettelen aivan lyhyesti: Tämän vuoden aikana oli ensiksi petovahinkotyöryhmä, joka sai aikaiseksi yksimielisen ehdotuksen. Oli suurpetotyöryhmä, oli erittäin laaja-alainen työryhmä, oli Paliskuntain Yhdistys mukana ja kaikki mahdolliset tahot. Se sai aikaiseksi yksimielisen mietinnön, joka hyväksyi petovahinkotyöryhmän ehdotukset. Mitään tällaista ei niissä ehdotuksissa ole olemassa, mitä valtiovarainvaliokunta nyt ehdottaa. Nämä asiakirjat saatettiin valtioneuvoston käsittelyyn, joka oli päätöksessään yksimielinen. Edelleen eduskunta näiltä pohjilta viime lauantaista vasten yöllä hyväksyi asiasta ponnet yksimielisesti, miten tässä pitää menetellä. Nyt valtiovarainvaliokunta esittää tällaista, mikä on sataprosenttisesti ristiriidassa niin budjettiesityksen, hallituksen yksimielisen kannan kuin eduskunnan yksimielisten ponsien kanssa lauantaiaamuyöllä.

Arvoisa puhemies! Jos tämän taustalla on taas ed. Rajamäki — en tiedä, onko näin asianlaista —

mutta jos on ed. Rajamäki, niin ed. Rajamäki vetää Susi-Pulliaista kolin alta päivittäin, en voi muuta sanoa. Mutta jos hän on huoneessaan kuuntelemassa ja tuntee, että ei ole syyllinen eli nämä seikat ovat itsestään tulleet maatalousjaoston mietintöön, tämä haukkuminen oli täysin aiheeton ja pyydän sitä jo etukäteen anteeksi.

Mutta joka tapauksessa eihän tälle nyt kai enää mitään voi. Eduskunta on täysin ristiriitaisesti päättämässä muutaman vuorokauden sisällä asioista, jos se hyväksyy tämän. Sitä ei kai voi teknisesti täältä edes poistaa, koska poistoehdotusta ei kai voi enää jättää. Mutta totean vain, että eduskuntatyössä voi vinoilla monella tavalla ja saada aikaan mitä ihmeellisimpiä aikaansaannoksia.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! On miellyttävää, että joskus saa sanoa "herra puhemies", ettei aina "arvoisa".

Meillä on huono ja kaikin puolin kelvoton hallitus, joka tekee kaikkensa ja kaikille ainoastaan jotakin pahaa, milloin kunnille, milloin yksityisille ihmisille säätyyn tai sukupuoleen katso matta. Tämän lauseen panisin sitaatteihin, vaikka olen sen itse muotoillut, mutta siihen on koottu kaikkien oppositiopuhujien sanomat kiteytetysti, ja erityisesti tämä sopii Suomen keskustaan. Nähtävästi keskustan hyökkäykset ovat tulleet kiivaammiksi sen vuoksi, että siellä on riemastuttu erään huitaisten tehdyn gallupin tuloksista.

Mainitsin äsken kunta-sanana ja sen, että kuntia on myös riistetty ja aiheutettu hankaluuksia talouspuolella. Hallitusmuotomme sanoo 50 §:n 1 momentissa aivan tarkkaan näin: "Yleistä hallintoa varten on Suomi edelleen oleva jaettuna lääneihin, kihlakuntiin ja kuntiin." Siinähan on koko sarja: valtion yleisen hallinnon alueella eduskunta ja valtioneuvosto korkeimpina, jotka hallinnoivat koko maata, läänit hallinnoivat lääninsä aluetta, kihlakunnat piiriään ja kunnat aluettaan.

Jos olisi ed. Kuosmanen paikalla, voisi hänelle todeta, että hänenkin yrityksessään on ja on ollut toimitusjohtaja, työpäällikkö, työnjohtaja ja työntekijöitä varmasti lukuisasti. Jos yksityinen yritys lähenee konkurssia, menee niin heikosti, silloin kärsivät kaikki äsken luetellut. Kaikki myös keskittyvät olotilan parantamiseen, ettei konkurssia tulisi, uhrautuvat ja antavat myöten asioissa, joissa eivät tavallisesti taivu.

Aivan sama tilanne on valtion osalta. Me elämme tällä hetkellä todella "taloudellista talvi-

sotaa". Teemme parhaamme, hallitus sekä eduskunnan hallituspuolueiden ryhmät, valtiontalouden kuntoon panemisessa. Talvisodassa oli tietty vihollinen, "taloudellisessa talvisodassa" on vihollisena muutaman vuoden takainen kansainvälinen lama — huom! en sanonut Ahon hallitus. Mutta Ahon hallitukselle voi moitteeksi sanoa sen, että se ei tehnyt, mitä olisi pitänyt tehdä, jotta laman vaikutusten hillitseminen olisi alkanut jo viime kaudella. (Ed. Rinne: Se vauhditti lamaa!) — Näinkin sopii sanoa! Ahon hallituksen vauhdittama lama syveni, eli saimme hoitoamme vielä surkeammassa taloustilassa olevan maan.

Edelleen, jos jatketaan, valtio antaa erityislaeilla toki kunnille tehtäviä. Silloin on väistämätöntä, että kun valtio eli isäntä, toimitusjohtaja, on tiukoilla, hän joutuu hipaisemaan myös kuntien niin kuin kihlakuntienkin etuja. Minä aikoinani, kun oli helppo oppositiossa olevan osa, kutsuin usein Ahon hallitusta riisto- ja raippahallitukseksi. Vierustoverini ed. Rinne tätä käytti myös hyvin usein. Sateenkaarihallitukseksi on puolestaan sanottu Lipposen hallitusta, mutta minusta paremminkin sopisi nimi "pakkopullahallitus". Ei ole mitään herkullista hallituspuolueen edustajan painella täällä vihreitä nappeja hallituksen puolesta. Myöskään kun minä olen noin 20 vuotta ollut kunnan johtava viranhaltija ja puolisoistakymmentä vuotta kahden kuntainliiton luottamushenkilönä, jäsenenä, ei ole minulle ollut helppoa käsitellä nimenomaan niitä lakeja, joissa kuntia kuritetaan, ja vihreää nappia peukalollani peittää ja painaa. (Ed. Elo: Mutta nappi on toiminut!) — Nappi on toiminut. Valoa todella on näköpiirissä. Ed. Elo osui aivan naulan kantaan. — Vienti vetää rajusti. Yritystoiminta ilmiselvästi elpyy. Valtion velan määrä saataneen aika lailla pian siedettävälle tasolle. Sitä se ei toki vielä ole, mutta suunta on selkeä.

Jotakin positiivista budjetti kuitenkin sisältää kunnillekin. Mainitsisin kiinteistöverotuksen uudistamisen sillä tavalla, että se antaa lisättyjä mahdollisuuksia kunnille harkita laajemmin kiinteistöverotusta. Edelleen on köyhille, varattomille kunnille lisätty harkinnanvaraista valtionapua. Se on erittäin tärkeä summa rahaa, joka tulee jaettavaksi. Muun muassa entisessä kotilääniössäni, nykyisin Kymen vaalipiirin alueella, Virolahti, joka on pieni kunta ja joutui kamppailemaan vaikeuksissa muutenkin, joutui yhtäkkiä muutamassa vuodessa erityisrasituksen kohteeksi Vaalimaan rajanylityspaikan infrastruktuurin rakentamisessa. Vielä erinomaisen

tärkeää kunnallishelmien mielestä pitäisi olla sen, että on yksityisteiden valtionapua lisätty. Se taisi tulla jo viime vuonna mukaan uudelleen kuvaan, ja nyt sitä on entisestään lisätty.

Sitten menisin helikopteriasiaan, koska se tuntuu olevan täällä melkein jokaisen suussa. Alkuun kun lueskelin budjettikirjaa siltä osin, tuli mieleen, että kun viime aikoina on Vietnamin sotaelokuvia esitetty tuolloin tällöin, olisiko niin, että meidän kenraalimme riippumatta leijonien luvusta olisivat niihin tykästyneet ja siihen, kuinka ne nopeasti tulevat aina sille paikalle, missä tarvitaan, ja tekevät rumaa jälkeä. En kuitenkaan usko, että se on ainoa perustelu. Asia on tutkittava, ja minusta on hyvä, että lopullinen ratkaisu — huono sanapari "lopullinen ratkaisu" — tulee sitten, kun on perusselvitykset suoritettu.

Yksi perustelu minulla itselläni on, joka tuntuu monista esitetyistä perusteluista painavimmalta. Se on se, että helikopterit korvaavat maamiinat, jotka alkavat kohta olla meillä muun maailman silmätikkuina. (Ed. Kemppainen: Eivät taida korvata!) — Näin on väitetty, että korvaavat.

Helikopterista on hyvä siirtyä Heli-rataan.

Olen 11 vuoden aikana tässä talossa jokaisena vuotena tehnyt talousarvioesityksen tai kysymyksiä eteläisen Heli-radan rakentamiseksi Helsingistä Vaalimaalle, mutta en ole saanut vastausta, en ministeri Vennamolalta, en Vistbackalta, en Norrbackilta, en Linnainmaalta, entisiltä liikenneministereiltä. Minä uskon ja panen luotamukseni vielä toistaiseksi ministeri Auraan, jolla on visioita verrattuna näihin aikaisempiin liikenneministereihin. Hän saattaa nähdä siihen kaukaiseen tulevaisuuteen, jolloin Venäjänkauppa on todella suurimittaista. Tähän asti se on ollut vapaan Venäjän alettua melko lailla harjoittelua ja siellä ei ole ollut vielä ostovoimaa, mutta rata olisi varautumista nimenomaan siihen aikaan, jolloin kaikki kulkuväylät tarvitaan ja nimenomaan rautatie pelkän maantiestön lisäksi. Minusta on erittäin ilahduttavaa, että olen ed. Tiusasesta saanut aktiivisen myötätaistelijan eteläisen Helin rakentamisessa, mutta silti uskon, että tuskinpa äänestyksessä suunnittelurahalle tulee kannatusta muilta kuin Kymen vaalipiirin kansanedustajilta. (Ed. Elo: Ed. Tiusanen on muutenkin aktiivinen!) — On erittäin aktiivinen. Siitä noston hattua, vaikka en ole vielä hattua tänä talvena käyttänyt.

Toki budjetissa on hyvinkin paljon moittimista, tai en sanoisi moittimista, vaan pahoittelua, mutta niihin asioihin en kajoa. Ne on tarpeeksi

selkeästi täällä lanseerattu lähinnä keskustan ja muiden oppositioryhmién taholta.

Minun mielestäni on erinomaisen hyvä ras-kaan urakan läpiviemiseksi, että meillä on historiallisesti harvinainen hallitus, jossa on kaikki puolueet kokoomuksesta vasemmistoliittoon ja johdossa sosialidemokraatit. Oppositiossa ovat ainoastaan pikimusta nuorsuomalaisen kolmikko ja kommunistit, nimenomaan kommunistit. Vasemmistoliittohan ei käsittääkseni ole kommunistinen puolue. Ai niin, taisin unohtaa: myös on keskusta, mutta sillä on muita syitä olla pois hallituksesta; ehkä ei heidän oma tahtonsa ole päällimmäisenä.

Lopuksi: vaikka olen moittinut nimenmaan keskustan ryhmää, olen moittinut lähinnä sen vuoksi, että se käyttää raakaa populistista propagandaa nähtävästi juuri tuon gallup tuloksen perusteella. Minä nimittäin uskon, että keskustalla voisi olla lähitulevaisuuden hallituksissa paikkansa ilman tällaista vyörytystäkin, koska sieltä kuitenkin ainakin silloin, kun on sopiva kumppani, löytyy yllättävän paljon sosiaalista mieltä.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ryhdy laajemmalti kommentoidaan ed. Vähänäkin puhetta, mutta haluaisin kyllä vastauksen, ed. Vähänäkki, teiltä äsken esittämäänne ajatukseen siitä, että keskusta on käyttänyt täällä raakaa populismia. Jos näin on, toivon mukaan te, ed. Vähänäkki, tässä ja nyt konkretisoitte, mitä tällä tarkoitatte.

Toinen huomio teidän loppupuolen puheestanne on se, että totesitte keskustan jääneen hallituksen ulkopuolelle jostain syystä, jota ette maininnut, vaan esititte aika vihjailevan kommentin. Sekin, ed. Vähänäkki, tarvitsisi konkreettisen tarkennuksen, jotta aikanaan voitaisiin ymmärtää teidän äsken käyttämäänne puhetta.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Rivikansanedustajalla ei ole minkäänlaisia velvollisuuksia vastailla kenenkään kysymyksiin. Hän esittää omia näkemyksiään puhujakorokkeelta tai paikaltaan ja sillä siisti. Minun käsityksiäni olivat kaikki nuo.

Mutta ehkä sen verran ovat viisaammat sanooneet, että yksi syy siihen, että keskustaa ei haluttu hallitukseen siinä tilanteessa, kun piti maan asiat panna kuntoon, oli se, että oli kokemuksia siitä, mikä on keskustan tyyli asiain kuntoonpanossa.

Rivikansanedustajasta voin todeta sellaisen seikan, että yhtenä päivänä tuolla takarivissä

kaksi rivikansanedustajaa sanoi, että täällä ei pysty rivikansanedustaja mitään päättämään. Eräs ministeri heidän takanaan sanoi, että tässä talossa ei ole yhtään rivikansanedustajaa, jolloin ryhmätoverini ed. Matti Saarinen, joka kuuli keskustelun, sanoi, että noin juuri sanotaan kaikille rivikansanedustajille.

Ed. Hysälä: Arvoisa puhemies! ”Yhtiöt sulautuvat muodostaakseen jättiläisyhtiöitä, joilla on entistäkin laajempi vaikutusvalta. Työntekijät pidentävät työpäiväänsä tullakseen toimeen. Perheet tuntevat itsensä ahdistetuiksi. Ero maan rikkaimpien kansalaisten ja tavallisten työntekijöiden välillä kasvaa päivittäin. Hallitus verottaa raskaasti kansalaisia ja heidän perheitään, mitä kevyimmin maan rikkaimpia kansalaisia.” Näin alkaa professori Jorma Sipilän kirjoitus ”Valtion vallasta markkinoiden valtaan” uusimmassa Sosiaaliturva-lehdessä. Kirjoitus on kuvaus 1890-luvun Amerikasta, ajasta ennen edistyksen aikakautta, jolloin valtio alkoi ottaa vastuuta moninaisista yhteiskunnallisista ongelmista. Kuvaus sopii valitettavan osuvasti myös Lipposen hallituksen Suomeen.

Perheet tuntevat itsensä ahdistetuiksi. Valitettavasti myös ensi vuoden budjetti heikentää lapsiperheiden asemaa. Toimeentulotukilaissa, joka hallituspuolueiden enemmistön voimin hyväksyttiin — tosin hallituspuolueet osittain siellä repesivät — monilapsisten perheiden menetykset ovat huomattavia, yli 250 markkaa kuukaudessa per lapsi. Nämä eivät suinkaan ole ensimmäiset leikkaukset näille perheille. Lapsilisiä alennettiin, muistamme hyvin, 750 miljoonaa markkaa vuositasolla, ja sekin kohdistui suurimpana juuri monilapsisiin perheisiin. Kotihoidon tukea leikattiin 700 miljoonalla markalla, sairausvakuutuksen päivärahoja 300:lla, joista 220 miljoonan markan arvioitiin kohdistuvan juuri vanhempainrahoihin, eli äitiys-, isyys- ja vanhempainpäiväraha laski; se on 60 markkaa päivässä.

Sosiaaliturvan osalta olen aikaisemminkin käyttänyt puheenvuoroja, joissa olen verrannut Ahon ja Lipposen hallituksia. Keskusta on puolustanut perusturvaa ja kaikkien kansalaisten oikeutta ihmisarvoiseen elämään. Kaikkein pienimpien vähimmäisturvaetuuksien puolustaminen on keskustalle tärkeä asia. Lipposen hallituksessa arvot ovat toisessa järjestyksessä. Sairaiden ja eläkeläisten kohtelu on tästä esimerkki. Huono-osaisten ihmisten kukkarolla on käyty surutta. Näin kävi myös silloin, kun työmarkkinatuen lapsikorotuksia leikattiin 60 prosenttia,

jolloin yhdestä lapsesta jäi 9,60 markkaa per päivä. Muun työttömyysturvan lapsikorotukset leikkautti nekin, jäi 24—25 markkaa. Tässä minä kysyn: Missä oli silloin hallituspuolueiden kansanedustajien omatunto?

Kaikkein pienimpiä etuuksia, heikoimmassa asemassa olevien lapsiperheiden etuuksia, leikataan. Valiokunnassa oli Turun yliopiston sosiaalipolitiikan laitokselta professori kertomassa juuri siitä, että nämä ihmiset ovat uusimpien tutkimusten mukaan yhteiskuntamme kaikkein heikko-osaisinta väkeä. Näinhän he joutuivat sitten toimeentulotukiluukulle, tuhansia uusia perheitä, yli 600 000 ihmistä tällä hetkellä, näiden leikkausten ansiosta. Nyt näiltä samoilta perheilä edelleen viedään toimeentulotuen lapsikorotuksia, nimenomaan monilapsisten perheiden kohdalla. Voi kysyä: Mahtuuko hallituksen ideologiaan muu kuin yksiläpiset perheet? Miksi monilapsiset ovat aina tulilinjalla?

Meidän yhteiskunnassamme on selkeitä merkkejä lasten ja lapsiperheiden hädästä. Lasten huostaanottojen määrä on lisääntynyt. Lasten ja nuorten päihteiden käyttö on yleistynyt yhä nuorempien lasten kohdalla. Olen tehnyt aloitteen ensi vuoden budjettiin lapsiasiainvaltuutetun viran perustamisesta. Muistamme hyvin, että kun lapsiperheiden selonteko oli tässä salissa, siitä vallitsi meillä laaja yksimielisyys. Toivon, että kun nyt asiasta äänestetään tässä salissa, sama yksimielisyys edelleen löytyisi. Asia ei ole siis tällä välillä edennyt mihinkään. Mielestäni lapsiperheiden ongelmiin pitäisi puuttua ennalta, ei jälkikäteen. Olen kuitenkin sitä mieltä, että yksi virkamies ei poista yhteiskunnasta lasten tylä kohtelua. Lapsiasiainvaltuutettu olisi kuitenkin signaali, viesti, lapsiperheille ja niille tahoille, jotka kantavat huolta lasten asemasta yhteiskunnassa.

Ensi vuoden budjetista on vaikea löytää lapsimyönteisiä ratkaisuja. Tässäkään yhteydessä hallitus ei antanut eduskunnalle uutta esitystä päivähoitomaksuista. Elokuussa voimaan tullut päivähoitomaksu-uudistus on osoittautunut epäonnistuneeksi, kuten keskustan ryhmä arvioi jo vuosi sitten, kun sitä rustattiin. Pieni- ja keskituloisten perheiden päivähoitomaksut ovat hyvin monessa tapauksessa nousseet ja, kuten tiedämme, suurituloisten laskeneet yli 400 markalla. Kannustinloukkua ei purettu. Sitä vain siirrettiin ja samalla siirrettiin perheitä edelleen toimeentulotukiluukulle.

Sosiaali- ja terveysvaliokuntaan tuotiin tänä syksynä kuten viime syksynäkin isoja lakipaket-

teja hyvin myöhäisessä vaiheessa. Kansalaisten hyvinvoinnin kannalta keskeisiä lakeja ei pitäisi käsitellä äärettömässä kiireessä ja paniikkitunnelmassa. Tämähän nähtiin päivähoitomaksun uudistamisen osalta. Pahoin pelkään, että olemme vuoden kuluttua nähneet ne huonot vaikutukset, joita asumismenojen omavastuun tuomisella toimeentulotukeen ja monilapsisten perheiden toimeentulotuen leikkaamisella on ollut. Uskon, että asunnottomien ja syrjäytyneiden ihmisten määrä yhteiskunnassamme lisääntyy.

Uusia esityksiä on varmasti edessä ensi vuonakin. Eiköhän selvitysmies Arajärven sorvista valmistu seuraavaan budjettiriiheen mennessä uusia esityksiä. Vanha koira ei opi uusia temppuja, mutta toivottavasti Lipposen hallitus poistuisi valitsemaltaan viime hetken esitysten tieltä ja toisi jatkossa aikaisemmin eduskunnan käsittelyyn isoja lakipaketteja.

Esitysten sisällöstä voisi tietysti toivoa, että hallitus alkaisi vihdoinkin purkaa pieni- ja keskituloisten ihmisten verotuksen ja sosiaaliturvan loukkuja ja lopettaisi kaikkein köyhimpien ihmisten ja perheiden kurjistamisen. Tuskin sillä olisi suurta vaikutusta siihen lopputulokseen, että hallituspuolueiden kansanedustajat lopulta paimennetaan hallituksen riveihin, mutta toiminta näyttäisi hieman siistimmältä, jos esitykset tulisivat valiokuntaan ajoissa.

Ed. Kokkonen kiinnitti täällä aikaisemmin huomiota vanhusten tuloloukkuihin. Tähän ja eläkeläisten asioihin ylipäänsä olisi saatava pikainen korjaus. Kannustinloukkutyöryhmän aikaansaannokset jäivät tältä osin olemattomiksi. Loukuista on puhuttu paljon, mutta konkreettiset esitykset, joilla sosiaaliturvajärjestelmäämme uudistettaisiin kannustavammaksi ja oikeudenmukaisemmaksi, ovat olleet vähissä.

Kannustinloukkukeskustelua olisi syytä lämmittää uudelleen, ja loukkujen purkamisen voisi aivan hyvin aloittaa vanhuksista. Yhteiskunnan olisi tärkeää turvata esimerkiksi vanhustenhuollossa tosiasiallinen valinnanmahdollisuus avohoidon ja laitoshoidon välillä. Vanhusten tuloloukut ovat todellinen ongelma esimerkiksi palvelutalossa asuvalle vanhukselle, joka tarvitsee tuekseen monipuolisen palvelupaketin. Sen hinta voi nousta niin korkeaksi, ettei hänelle jää rahaa tavallisiin elinkustannuksiin. Avohoitoa kannattavampi vaihtoehto voi silloin olla pitkäaikainen laitoshoido, koska silloin asiakkaalle jää käteen kuitenkin 20 prosenttia nettotuloista.

Viime vuosina vanhusten laitoshoidoa on pyrittä vähentämään ja tukemaan vanhusten selviy-

tymistä kotona. Valitettavasti monissa kunnissa on jouduttu vähentämään sekä laitospaikkojen määrää että säästämään kotipalveluissa. Tämän päivän Helsingin Sanomien yleisönosastohan kertoo karua kieltä siitä, onko vanhuksia suoraan jätetty heitteille, olivatpa he sitten kotona tai laitoksissa.

Meillä on kuntatalouden kiristys varmasti aiheuttanut nimenomaan vanhusten kotipalvelujen heikentämistä ja samoin myöskin henkilökunnan vähentämistä vanhusten osastolla. Itse olen tästä hyvin selviä merkkejä havainnut, kun olin omaa isääni katsomassa kroonikkojen osastolla, kuten hyvin monet ikäpolveni kansanedustajat ja muut ihmiset, joilla omat vanhukset ovat juuri siinä iässä, että tarvitsevat hyvin paljon erilaisia palveluja ja hoitoa tullakseen toimeen. Väestön ikärakenteen takiahan tulevina vuosina yhteiskunnalle aiheutuu varmasti vielä suurempia laskuja, jos nyt ei kyetä näitä asioita hoitamaan kiinnittämällä huomiota avopalvelurakenteeseen ja palveluihin.

Arvoisa puhemies! Yksi tämän budjettiesityksen lyhytnäköinen ratkaisu on leikkaaminen arva- ja korkotukilainoista. Asuntotuotannossa se merkitsee hälyttävää kehitystä. Asuntojonot pitenevät, ja paljon kipeästi kaivattua työtä jää syntymättä.

Lopuksi haluan todeta, että samalla kun vähennetään muuta valtionosuusperusteista rakentamista kuntakentässä, jää myös monta koulua, monta terveydenhuoltoon ja sekä sosiaalisetoriin liittyvää rakennusta rakentamatta tai peruskorjaamatta. Meillä on kunnissa lukemattomia homekouluja odottamassa korjauksia, ja mielestäni hallituksen ensi vuoden budjetti ei näiltäkään osin tue tervettä kehitystä kunnissa.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Hyssälä sanoi, että perheet tuntevat itsensä ahdistetuksi, toean, että olen tästä asiasta toista mieltä ja vertaan tilannetta Ahon hallituksen aikaan.

Vuonna 1992 Suomea uhkasi vaikea rahoituskriisi. Tämä oli selvinnyt ulkomaisille sijoittajille. Suomessa suunniteltiin tällöin säännöstelytoimia. Kriisilakien nojalla olisi muun muassa säännöstelty palkkoja, rajoitettu talletustilien nosto-oikeutta ja kulutustavaroiden tuonti maahan olisi tyrehtynyt. Ahon hallitus varautui tähän kriisiin vuoden 93 alusta tuomalla maahan valuuttaa 40 miljardin markan arvosta. Kuinka lähellä romahdusta Suomi oli tällöin? Kuinka kaukana tästä tilasta Suomi on nyt? Minä toi-

von, että yksikään suomalainen ei unohtaisi tätä tosiasiaa.

Ed. Lahtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Muutama huomio ed. Hyssälän puheenvuoroon, kun hän hyvin voimakkaasti sanakääntein hyökkäsi jälleen kerran Lipposen hallitusta vastaan eikä nähnyt hallituksen tehneen mitään hyvää; sen verran kriittinen hänen puheenvuoronsa oli.

Täytyy muistuttaa ed. Hyssälää siitä, että Ahon hallitus toteutti valtion menotalouden leikkaukset, jotka olivat 33 miljardia markkaa. Pelkästään esimerkiksi vuonna 94 kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia leikattiin 3,8 miljardilla markalla, joka merkitsi sitä, että se aiheutti 1,5 penniä korotuspainetta kunnallisverotukseen. Lipposen hallitus on toteuttanut noin 23 miljardin markan valtiontalouden menoleikkaukset.

Toivon sitä ja uskon siihen, että leikkaukset jäävät tähän, mutta silloinen keskustan hallitus, jossa ed. Hyssälä ei ollut ministerinä eikä silloin kansanedustajanakaan eduskunnassa, toteutti erittäin epäsosiaalista politiikkaa. Silloin tuli ylimääräinen kelamaksu eläkeläisille, ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, indeksit jäädettiin, joka indeksivaikutus tarkoitti sitä, että sillä leikattiin 2,1 miljardia markkaa muun muassa eläkeläisiltä pois. Nämä tosiasiat tulisi aina huomioida.

Ylihan lopuksi: Viime vaalikaudella kolme Ahon hallituksen budjettia käsiteltiin täällä eduskunnassa tammikuun puolella. Se siitä kiireestä.

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Hyssälä puuttui ihan oikeaan asiaan sinällään, kun puhui lasten asemasta, oikeuksista ja siitä, miten tänä päivänä tuskaa koetaan kodeissa ja perheissä. Lapsia ja nuoria otetaan huostaan. Ed. Hyssälä, minä en sitä laskisi hallitusten syyksi. En laskisi tämän hallituksen enkä edellisenkään hallituksen syyksi, ei se aiheudu näistä.

On tapahtunut valtava muutos sillä tavalla, että ei enää välitetä lapsista, jotenkin semmoinen kovettuminen, koska välttämättä niissä perheissä, mistä huostaanottoja tapahtuu, ei ole edes taloudellista hätää. Tunnen ihan omalta paikallani kaksikin perhettä, joista lapset on jouduttu ottamaan huostaan ja hoitoon joko huumausaineiden tai lääkkeiden käytön tai jonkun muun tällöisen syyn takia. Molemmissa

perheissä on taloudellinen tilanne ihan hyvä, jolloin huostaanotto ei ainakaan johdu välttämättä siitä, että köyhyys aina kulkisi käsi kädessä sen kanssa, miten lapset voivat kotona, vaan se on henkistä laatua oleva asia.

Kun ed. Hyssälä syyttää, että Lipposen hallitus on vielä senkin tehnyt, vielä nämäkin kauheet, että kaikki lapset otetaan huostaan tällä tavalla hallituksen takia, sen minä kyllä kumoaisin jyrkästi. Siinä on iso tehtävä, millä tavalla asennetta muutetaan siten, että perheissä koetaan vastuuta eikä hurahdeta eikä mennä vastuuttomalle linjalle.

Ed. Hyssälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vastaan edustajien M. Pohjola ja Laitinen puheenvuoroihin, ja varsinkin ed. Laitisen puheenvuoro oli todella uskomaton.

Haluan korostaa, että Ahon hallitus toimi lama-aikana, mikä on varmasti liki kolmen vuoden aikana, kun olen täällä ollut, toistettu noin 50 kertaa päivässä, mutta toistan vielä, kun ei ole mennyt perille: Silloin oli lama-aika, ja nyt on kysymyksessä noususuhdanne aika eli elämme neljättä noususuhdannevuotta. Kysymyksessä on aivan eri suhdannetilanteet.

Mitä tulee siihen, kun ed. Laitinen sanoi, että leikkaukset jäävät tähän, tarkoittaen kuntien valtionosuuden leikkauksia — veropaineet ovat kovat — pääministeri Lipponenhan sanoi toukuussa Kuntapäivillä Turussa, että leikkaukset jäävät tähän. Koska sen jälkeen on tullut vielä miljardien leikkaukset, tuskin tähän on uskominen, elikkä sanaankaan ei voi luottaa.

Mitä tulee indeksien jäädytyksiin, ed. Laitinen, oletteko seurannut, mitä tässä on tapahtunut? Miksi ette ole korjanneet indeksien jäädytyksiä? Miksi ette korjaa? Miksi ette vähimmäisetuuksiin tee indeksitarkistuksia, mutta sen sijaan teette yläpäähän? Miksi 60 markan sairausvakuutuksen päiväraha ei nouse, mutta 200 markan nousee? Tämähän siis kerta kaikkiaan osoittaa, että ette ole seurannut sosiaalivaliokunnan tekemiä päätöksiä. Peruslinjahan on ollut, että vähimmäisetuuksia ei koroteta, ei indeksia tarkisteta, jolloin ihmiset joutuvat toimeentulotukiluukulle, mutta suurituloiset, suuria etuuksia saavat ovat saaneet kaikki heille kuuluvat korotukset. Se on tämän hallituksen linja.

Ed. Alala-Niisilä: Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti tarkastella sitä taloudellista tilannetta, missä talousarvio tehdään ja tulopoliitti-

nen ratkaisu syntyy. Kuten täällä äsken ed. Hyssälä totesi, me elämme neljättä talouskasvun vuotta ja edessä on viides talouskasvun vuosi, vaikka ehkä ensimmäiset merkit siitä on nähtävissä, että suhdannekuva on taittumassa. Tässä tilanteessa Lipposen hallituksen talousarvion linja on varsin kaavamainen leikkauslinja. Ei se eikä myöskään tulopoliittinen ratkaisu sisällä mitään erityisiä uudistuksia, joilla voisimme työllisyyttä nyt talouden nousun etsikkoaikana selkeästi parantaa. Totta kai työllisyys on parantunut talouden kasvun myötä. Se on hyvä asia, mutta rakenteellinen työttömyys on ja pysyy. Näin ollen tällä työttömyyden tasolla emme pysty järkevästi talousarviota tasapainottamaan, vaan velkaantuminen näyttää edelleen jatkuvan, vaikka verokertymä onkin hyvä.

Erityinen huolenaihe on se, että jos ja kun talouden suhdannekuva heikkenee, Suomen tilanne tulee taas huonommaksi. Kun rakenteet ovat meillä ja Euroopassa laajemminkin yllä, emme pysty työllisyyttä parantamaan, vaan päinvastoin voi aiheutua työllisyyden heikkeminen ja valtion talousarvioon lisääntyvät vaikeudet.

On hyvä, että Suomeen on syntynyt tulopoliittinen ratkaisu. Se osaltaan vakauttaa tilannetta. Taloutemme on vakautunut. Mutta on mielestäni liikaa sanoa, että kyseessä olisi työllisyystupo. Näin ei ole, vaikka totta kai tulopoliittinen ratkaisu tietyllä tavalla helpottaa työllisyyden hoitamista. Suhteutettuna Suomen työttömyysongelman suuruuteen työllisyystupo-nimitys on kyllä yliampuva. Meillähan Tilastokeskuksen mukaan työttömiä on 328 000 eli 13,2 prosenttia työvoimasta ja todellinen työttömien määrä yli puoli miljoonaa.

Itse työttömyysprosenttia huolestuttavampaa on se, että työllisten määrä on viimeksi kuluneen vuoden aikana kasvanut vain runsaalla 30 000:lla ja työllisyyden lisäys keskimäärin vuonna 97 jäänee sekin noin 40 000:een huolimatta kokonaistuotannon erittäin nopeasta, lähes 5 prosentin, kasvusta. Työttömyysasteen lasku onkin osaksi aiheutunut aiemmin työttömiksi luettujen siirtymisestä tilastoinnissa työvoiman ulkopuolelle.

Kyllä kokemukset sekä Suomesta että muista maista osoittavat varsin selvästi, että työvoiman kysyntä riippuu käänteisesti työvoimakustannuksista. Eräiden laskelmien mukaan palkkataso 1 prosentin korotus merkitsee työvoiman kysynnän vähentymistä muutaman vuoden sisällä 0,7—0,8 prosenttia. Näin voisi laskea, että

sovitut 4,2 prosentin palkankorotukset merkitsevät 60 000—70 000 työpaikan menetystä siihen nähden, mitä ilman yleiskorotuksia olisi saatu muutaman vuoden sisällä aikaiseksi. No, en minä sano, etteikö palkkoja olisi pitänyt korottaa, mutta tämä olisi voitu tehdä kyllä matalapalkka-aloja enemmän suosivalla tavalla.

Tupoon ei sisälly myöskään uusia avauksia palkanmuodostuksen puolella tai yleensä työehtojen joustavoittamiseksi. Tarve nimellispalkkajouston lisäämiseen on kuitenkin selvä. Emuloissahan reaaliset työvoimakustannukset eivät voi joustaa valuuttakurssimuutosten kautta, kuten tapahtuu omaa rahaa käytettäessä. Jos suomalaisiin tuotteisiin kohdistuva kysyntä rajusti heikentyy, edellyttää tuotannon tason ja työllisyyden ylläpito nimellisten kustannusten joustoa.

Palkkaratkaisujen ohella tässä sovittiin puskurirahastojen perustamisesta. Näiden tarkoitus on mahdollistaa työvoimakustannusten tilapäisen alentaminen ilman, että palkat laskevat. Tässä mielessä on hyvä asia, että näin on tehty, mutta on selvää, että puskurirahastot ovat tässä suhteessa täysin riittämättömät.

Kun tupoa on arvioitu työllisyysnäkökulmasta, sitä on kritisoitu varsin voimakkaastikin. Esimerkiksi Suomen Yrittäjät ei löydä tulosopimuksesta yhtään yrittäjyyttä huomioon ottavaa tekijää. Järjestön mielestä ratkaisu nostaa palkkoja työllisyyden kustannuksella ja heikentää entistään pienyritysten mahdollisuuksia työllistää. TT:n johtaja Jukka Härmälä toteaa, että työllisyys unohtui tupossa. Härmälä sanoi sopimuksen merkitsevän toteutuessaan kohtuullista mutta ei kuitenkaan maltillista työvoimakustannusten nousua. Härmälän mukaan työvoimavaltaisilla aloilla kustannukset nousevat neljänneksen keskimääräistä enemmän.

Vihreät ovat moittineet veroratkaisua. He ovat pettyneitä siitä, että pieni- ja keskituloisten verotusta ei kevennetä. Ensi vuonnahan ei tuloverotus lainkaan käytännössä palkansaajilla kevene. Samoin Veronmaksajain Keskusliiton toimitusjohtaja Teemu Lehtinen toteaa, että vaatimaton veropaketti lykkää verotuksen rakenneuudistuksen ensi vuosituhaulalle. Myös puheenjohtaja Remahl Liikealan ammattiliitosta on kritisoinut palvelualojen työehtojen osalta tilannetta.

Talousarvioesityksen yhteydessä ei ole työllisyyttä parantavia uudistuksia. Keskusta on esittänyt verotuksen osalta, että voisimme ulottaa kotityön verovähennysoikeuden koko maahan,

että voisimme työmatkojen verovähennysoikeutta parantaa, että voisimme kohdistaa kannustinvähennyksellä verokevennyksiä matalapalkka-aloille pieni- ja keskituloisille. Näin ei ensi vuoden osalta lainkaan tehty. Myöskään ei ole mitään erityisiä yrittäjyyttä edistäviä elementtejä olemassa.

Arvoisa puhemies! Tilanne onkin huono. Lipposen hallitus nyt surfaa suhdanteilla, ei saa aikaan työllisyyttä parantavia uudistuksia, tyytyy kaavamaisiin leikkauksiin, ja talouden tärkeä etikkokoika ollaan nyt hukkaamassa työllisyyden näkökulmasta. Kun suhdannekuva huononee, me olemme uudestaan vaikeuksissa työllisyyden kanssa. Nyt olisi välttämättä valittava uudistusten tie, ei kaavamaisen leikkausten ja rakenteiden lukittamisen tie. Tämä on suuri kysymys tämän talousarvion äärellä, ja tästä aivan liian vähän, arvoisa puhemies, on puhuttu, ja sen takia itsekin käytn tämän puheenvuoron.

Ed. M. Pohjo la : Arvoisa puhemies! Vastataan ensin ed. Ala-Nissilälle. Kyllähän tilanne on juuri päinvastainen. Nythän on saatu aikaan eurooppalaisittainkin hyvin merkittävä tulopoliittinen sopimus, joka takaa tässä maassa varman tulotason ja kotitalouksien ostovoiman 2000-luvun alkuun saakka. Niin ikään viimeaikaiset talousennusteet osoittavat, että Suomen talouskasvu tulee parin vuoden ajan jatkumaan yhtenä Euroopan nopeimmista. Tämä jos mikä luo kansalaisille turvan ja uskon tulevaisuuteen ja on myös ainoa tapa luoda raamit työttömyyden vähentämiselle. Työttömyyttä ei vippaskonsteilla saada vähennetyksi.

Arvoisa puhemies! Olen otsikoinut puheeni ”Turvallisuus luo tasa-arvoa” ja puhun pelkästään yhdestä asiasta: poliisitoimesta. Siinä mielessä tämä olisi voitu ottaa hyvin sisäministeriön pääluokan yhteydessä, mutta kun katson, että asialla on laajempaa kantavuutta sekä hallitusohjelman että kansalaisten turvallisuuden ja pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunta-ajattelun kannalta, esitän sen tässä yleiskeskustelussa.

Pääministeri Paavo Lipposen hallitus on ohjelmassaan sitoutunut hyvinvointiyhteiskunnan uudistamiseen sen omien voimavarojen mukaisesti niin, että kansalaiset voivat hyväksyä sen oikeudenmukaisena, tehokkaana ja reiluna. Hallitus on erityisesti luvannut tehostaa talousrikollisuuden torjumista ja rikoshyödyn takaisinsaantia tiivistämällä muun muassa poliisin, verohallinnon ja muiden viranomaisten keskinäistä sekä kansainvälistä yhteistyötä. Kuluvana syksynä

hallitus on antanut erityisen talousrikollisuuden torjuntaohjelman.

Poliisitoimi, kuten kaikki muutkin hallinnon alat, on joutunut valtiontalouden säästämistöimenpiteiden kohteeksi. Säästöpäätösten sopimisen ajasta 13.4.1995, jolloin hallitusohjelma annettiin, olosuhteet ovat kuitenkin poliisitoimen osalta oleellisesti muuttuneet.

1) Viime keskiviikkona sisäministeriön ja oikeusministeriön hallitukselle luovuttaman maan sisäisen turvallisuuden tilaa koskevan selvityksen mukaan vaarallisten rikosten määrä ja suhteellinen osuus on huomattavasti kasvanut. Erityisesti huumausaine- ja talousrikokset sekä pahoinpitelyt ovat lisääntyneet voimakkaasti, viimeksi mainittu 76 prosenttia vuodesta 1980. Niin ikään kansainvälinen rikollisuus on lisääntynyt nopeasti. Erityisesti Venäjän ja Viron rajojen yli tulevien huumeiden määrä on kasvanut.

2) Hallitus on tarmokkaasti toteuttanut toimenpiteitä talousrikollisuuden korjaamiseksi erityisesti lainsäädännön osalta. Tähän mennessä on annettu kymmenkunta lakia, joilla kaikilla pyritään muodossa tai toisessa torjumaan talousrikollisuutta. Lähes kaikissa niissä edellytetään poliisilta lisätoimenpiteitä.

3) Poliisin kansainvälinen yhteistyö talousrikollisuuden ja muun törkeämmän rikollisuuden torjumiseksi on parin vuoden aikana lisääntynyt huomattavasti. Baltian alueen rikollisuuden torjumiseksi 11 maata ovat liittyneet yhteen, mikä sitoo poliisin voimavaroja. Niin ikään Suomi tulee Euroopan unionin Tacis- ja Phare-ohjelmien perusteella tekemään koulutus- ja rikosentorjuntayhteistyötä Eestin, Latvian, Liettuan ja Puolan kanssa sekä erikseen Venäjän kanssa. Tämän lisäksi tulee muu kasvava yhteistyö Euroopan unionin ulkopuolisten maiden kanssa.

4) Erityisen hälyttävä on huumetilanne pääkaupungissa, missä liikkuu huumeita enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Poliisin mielestä Helsingin keskustan huumekauppa rehottaa hälyttävän avoimena. Huumerikossyklikön mukaan huumerikosten määrä kielii nopeasta, vuoden sisällä tapahtuneesta, muutoksesta. Helsingissä on nyt liikkeellä aineita enemmän kuin kertaakaan 90-luvulla. Huumerikossyklikön johtajan mukaan vaikuttaa siltä, että huumeita tuodaan suoraan tuottajamaista. Poliisin takavarikoon on jäänyt hasista, heroiinia sekä amfetamiinia ja sen johdannaisia ekstaasia.

Poliisin arvion mukaan niiden käyttäjiä on pääkaupungissa tuhansia eikä kyse ole suinkaan rappionarkomaaneista. Huumeista riippuvaiset

rikolliset aiheuttavat yhteiskunnalle suuria kustannuksia, ensin toistuvien varallisuusrikosten kautta ja sitten vankiloiden ja laitoshoidon kautta.

Arvoisa puhemies! Kansalaisyhteiskunta on turvallinen ja tasa-arvoinen. Suomalaiset eivät halua poliisivaltiota, muttaylläkin turvallisen ja oikeudenmukaisen valtion. Suomessa on poliiseja vähemmän asukaslukuun suhteutettuna kuin missään muussa Euroopan unionin maassa. Kuitenkin poliisiviroista on tällä hetkellä täyttämättä noin 500, joista hieman yli 300 pysyvästi. Ensi vuonna poliisin henkilöpoistuma on suurempi kuin valmistuvien poliisien määrä. Koulutusmäärää ei osaksi kapasiteettiongelmista johtuen voida lähivuosiinakaan merkittävästi lisätä. Niin ikään olemassa olevalla henkilöstöllä ei voida määrärahojen puutteista johtuen teettää niin paljon lisätöitä kuin olisi tarpeen. Kun poliisi nykyisillä määrärahoilla joutuu budjettivuonna lomautuksiin eivätkä panostukset tekniikkaan ja kalustoon riitä, ollaan jo aikamoisessa oravanpyörässä. On täysin selvää, ettei vakavan rikollisuuden torjuntaan voida paneutua asianmukaisella tavalla.

Jos hallituksen säätämiä lakeja ei voida asianmukaisesti panna toimeen, on lailla vain teoreettinen ja akateeminen merkitys. Kansalaiset jäävät silloin niiden tarkoittamaa oikeusturvaa paitsi. Mielestäni hallituksen tulisiikin muuttuneiden olosuhteiden pohjalta ottaa poliisitoimi hallitusohjelman toteuttamisen pullonkaulana ripeitten toimenpiteitten kohteeksi ja varmistaa hallitusohjelman tavoitteiden toteutuminen esimerkiksi lisäbudjetilla myös tältä osin. Tämä olisi myös valtiontaloudellisesti kannatettavaa. Talousrikollisuuden ja törkeän rikollisuuden torjuntaan uhratut rahat tulevat hyvin nopeasti moninkertaisina takaisin.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. M. Pohjola otti kantaa huumerikollisuuteen ja huumetilanteeseen varsin huolestuttavaan sävyyn, ja varmasti näin onkin. Minusta kuitenkin nimenomaan huumekeskustelussa yleiskeskustelussa ja tiedotusvälineissä on se puute, että me emme oikein pääse mittaamaan, mikä on todellinen huumetilanne. Kun esimerkiksi kysymme tietyiltä hoito-organisaatioilta, mikä on huumehoitotilanne, ei ole asiakkaita. Tai kun kysymme tietyn tapaiselta huumehoito-organisaatiolta, heillä taas on puutteita. Minusta yleistä huumekeskustelua leimaa yhteismitallisuuden puute. Pitäisi olla jonkinlainen

huumebarometri, joka osoittaisi, mihin suuntaan tämä milloinkin on menossa, että eivät enempää ylilyönnit kuin alilyönnitkään hallitsisi yleistä keskustelua, vaan julkisella hallinnolla olisi suurin piirtein tieto liioittelematta ja vähättelemättä, mikä on ongelman laajuus, ja olisi hallinnonalat ylittävää yhteistyötä. Tällä kertaa tilanne ei ole paras mahdollinen. Asiaa käsiteltiin valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaostossa, mutta mielestäni siinä ei vielä päästy tarpeeksi pitkälle, vaikka tätä on kyllä käsitelty mietinnössä.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ennen kuin asiat ehtivät tilastoon, siinä saattaa mennä useampi vuosikin, ainakin pari vuotta. Paras tuntuma on kenttätöitä tekevällä erikoisyksiköllä, ja heidän kertomansa on todella hälyttävää.

Ed. Laitinen: Arvoisa herra puhemies!
Ed. Hyssälän kanssa olisin mielelläni jatkanut keskustelua siitä, mihin väestöryhmiin leikkaukset kohdistuvat ja miten niitä on toteutettu, mutta se siitä.

Hallituksen talousarvioesitys ja siihen liittyvä valtiovarainvaliokunnan mietintö noudattelevat hyvin pitkälle hallitusohjelman mukaista talous- ja työllisyyspoliittista linjaa, kuten Lipposen hallituksen aikaisemmatkin talousarviot ja talousarvioehdotukset.

Talous on kasvanut suotuisasti, kasvaa Euroopan maista voimakkaimmin. Inflaatio on ollut hyvin alhaisella tasolla. Jotkut ovat jopa hiukan kritisoineet, että se on liian alhaisella tasolla. Korot ovat siedettävällä tasolla, eikä näköpiirissä ole, että ne olisivat nousemassa. Valtion velan kasvu on saatu rajoitettua, ja näyttää siltä, että valtion velan kasvu pysähtyy vuosituhaten vaihteessa, hyvä niin.

Työttömyys on myös alentunut. Tällä hetkellä näyttää siltä, että jos työttömyys olisi koko tämän vaalikauden aikana tätä vauhtia laskenut, selvästi hallituksen asettamaan puolittamista-voitteeseen olisi päästy.

Uskon vastoin kuin ed. Ala-Nissilä, että nyt solmittu tulopoliittinen kokonaisratkaisu omalta osaltaan antaa mahdollisuuden toteuttaa edelleen järkevää talouspolitiikkaa, joka johtaa yhdessä maltillisten palkankorotusten ja muiden toimenpiteitten kanssa siihen, että työttömyys myös alenee. Kyllä voimme sanoa hyvin perustellusti, kun puhutaan tuposta, että se on työllisyystupo.

Veroratkaisujen osalta olisin nähnyt niin, että veroja olisi voitu sekä palkansaajien että eläkkeensaajien osalta alentaa voimakkaammin. Eläkkeensaajien osalta olisi tullut päästä tilanteeseen, että vähintään 1 prosentilla ylimääräistä sairausvakuutusmaksua olisi ensi vuoden aikana voitu alentaa ja mahdollisesti 99 jatkaa samalla linjalla.

Pääomaverotuksen osalta, joka on noussut esille, kuuntelin työhuoneessani muun muassa ed. Kankaanniemen puhetta, jossa hän verotuksesta puhuessaan totesi muun muassa, että pääomaverotustakin ehkä voisi nostaa, vaikka saat- taisi olla, että siihen pääomat reagoivat. Häneltä jäi kertomatta se, että hän oli muuten sen hallituksen ministeri, joka esitti pääomaverotaso- a niin alhaiseksi, kuin se silloin tuli, eli 25 prosent- tiin, ja nyt hallitusohjelman mukaisesti pääoma- verotustahan nostettiin 28 prosenttiin. Varmasti on niin, että olisi vielä mahdollisuus sitä nostaa jopa 30 prosenttiin ilman, että pääomat siihen millään erityisellä tavalla reagoisivat.

Olisin nähnyt perustelluksi, kun puhuttiin arvonlisäverotuksesta, että ruoan arvonlisäverosta olisi alennettu. On tosin todettava, että alennuksen olisi pitänyt olla reipas. 1—2 prosenttia ei olisi tietenkään riittänyt, koska siinä on pelkona, että alennus hukkuu väliportaiseen.

Tässä suhteessa on, kun puhutaan talouden kasvusta ja työllisyyden paranemisesta, budjetissa eväitä asian hoitamiseen parempaan tilaan kuin tällä hetkellä. On muistettava, että kun edellisen vaalikauden ja eduskunnan aikaan pidettiin budjettipuheita, niin olimme tilanteessa, jossa maassa oli jopa 530 000 työtöntä. Tällä hetkellä kuitenkin on, ei hyvä tilanne, mutta enää on 370 000 työtöntä, ja toivon mukaan määrä laskee tuosta reippaammin kuin tähän mennessä.

Yksittäisiin asioihin muutama huomio.

Olen erittäin tyytyväinen siitä, että valmiusyh-
tymien perustamiseen liittyvien tilausvaltuuksien
osalta päädyttiin vaikeitten ja pitkien neuvotte-
lujen jälkeen aivan siihen ratkaisuun, jota esitin
jo asian ensi käsittelyssä valtiovarainvaliokun-
nan turvallisuus- ja puolustusjaostossa. Kysy-
myksiä, jotka vielä eduskuntaa puhututtavat, on
selvitettävä, jottei käy samalla tavalla kuin kävi
Hornet-hankintojen yhteydessä, että lasku, joka
veronmaksajille lankesi, oli huomattavasti kor-
keampi, kuin mihin oli varauduttu. Hallitushan
on ilmoittanut, että se tuo asian eduskunnan
käsittelyyn, kun muun muassa ne kysymykset,
jotka valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitty-
vät, on selvitetty ja kaikki asiat ovat pöydällä.

Näen myös järkeväksi perustaa tämän kysymyksen osalta työryhmän, ja se sisältyy valtiovarainvaliokunnan mietintöön.

Minä tiedän hyvin, että tilausvaltuuksiin liittyviin hankintoihin sisältyy hyvin paljon sellaista materiaalia, joka hankitaan kotimaasta. Tietyllä tapaa, se on rehellisesti myönnettävä, tilausvaltuudet muilta osin paitsi helikoptereitten osalta turvaavat hyvin pitkälle kotimaisen puolustusvälineteollisuuden tulevaisuuden. Jos tilausvaltuudet jossakin vaiheessa myönnetään ja niin kuljetushelikopterit kuin saattohelikopteritkin hankitaan, on aivan selvää, kun hankinta kohdistuu ulkomaille, että ostoihin tulee kytkeä 100-prosenttinen vastaostovelvollisuus. Erityisesti haluan painottaa sitä, että näistä vastaostoista on ohjattava merkittävä osuus kotimaiselle puolustusvälineteollisuudelle. Hornetien osaltahan näin ei käynyt. Pk-sektori ja puolustusvälineteollisuus eivät juurikaan vastaostotilauksia saa.

Iloinen olen siitä, että me pystyimme valtiovarainvaliokunnassa ja sen turvallisuus- ja puolustusjaostossa hoitamaan rynnäkkökivääräkysymyksen. Jos ei meneteltäisi niin kuin valiokunta esittää, pelkona olisi tai ei pelkona vaan selvää, että rynnäkkökiväärien valmistus olisi ajettu vuodenvaihteen jälkeen alas, mikä taas olisi merkinnyt sitä, että tämä korkea tietotaito ja osaaminen olisi tästä maasta hävinnyt. Se olisi merkinnyt myös sitä, että meillä ei olisi tietenkään mahdollisuutta suuntautua myöskään näitten tuotteitten vientiin. Edelleen se olisi merkinnyt tietenkin sitä, että siltä tuotannonalalta olisi jäänyt lähes sata ihmistä työttömäksi.

Siihen, että asia on muotoiltu tällä tavalla valtiovarainvaliokunnan mietintöön, on tietyt perustelut, mutta käytännössä se tarkoittaa, että valtiovarainvaliokunta edellyttää, että Puolustusvoimat toteuttaa tilaukset, joista on puhuttu, vuoden 98 aikana, tilaukset jotka ovat arvoltaan noin 15 miljoonaa markkaa.

Poliisien määrärahan osalta meillä oli jossain määrin halukkuutta valtiovarainvaliokunnassa korottaa määrärahaa enemmän kuin 30 miljoonaa markkaa, mutta tähän summaan päädyttiin hallituspuolueiden neuvotteluissa, ja toivon mukaan tämä kysymys hoitautuu niin, että lisätalousarvion kautta tähän ei tarvitse palata. Jos tarvitsee, siihenkin pitää jo valmius olla.

Valtiovarainministeriön pääluokan perusteissa oli Engel mukana. Siellä esitettiin valtuuksia Engelin osittaiseen tai sataprosenttiseen yksityistämiseen. Tätä esitystä en ollut missään vaiheessa tukemassa, niin kuin ei sosialidemokraat-

tinen valtiovarainvaliokunnan ryhmä kokonaisuudessaankaan. Me saimme neuvotteluissa aikaan ratkaisun, joka merkitsee sitä, että valtiolla täytyy olla vähintään 30 prosenttia Engelissä omistusosuutta. Mutta haluan todeta, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä teki selkeän yksimielisen päätöksen siitä, että sosialidemokraattisten ministereitten ja Lipposen hallituksen tulee toimia siten, että valtiolle jää Engeliin enemmistöosuus, joka merkitsee vähintään 50,1 prosentin osuutta. Se on meidän ryhmämme tahto ja ohjeena ministeriryhmälle, kun Engelin asioita käsitellään.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, siitä huolimatta, että kello kulkee, muutama asia tienpidosta. Perustiepidon määrärahat ovat aivan liian rajusti leikkautuneet. Se on merkinnyt sitä, että ainakin Keski-Suomessa ja uskoakseni vähän muuallakin nykyisen liian alhaisen tienpidon rahoitustason vuoksi tienpitäjä joutuu tekemään liikenneturvallisuustasoon ja liikenteen sujuvuuden tasoon nähden ratkaisuja, jotka eivät ole turvallisuuden kannalta perusteltuja. Tästä johtuen täytyy kyllä toimia jatkossa niin, että perustienpidon määrärahat tulisivat nousemaan.

Edelleen viittaaan ed. Kankaanniemen puheenvuoroon, jota työhuoneessani kuuntelin. Hän vähätteli sanoen, että Keski-Suomi ei saa budjetin kautta mitään, vaikka hän samalla totesi, että budjetin rakenne on muuttunut niin, että yksittäisiä kohteita ja hankkeita ei enää luetella. Rakenne on muuttunut näin. Se pitää paikkansa. Mutta se ei tarkoita, ed. Kankaanniemi, sitä, etteikö Keski-Suomi tästä hyödy. Esimerkiksi yliopistoon tulevat panostukset ovat niin mittavia, että meidän pitää, ed. Kankaanniemen ja kaikkien muittenkin keskisuomalaisen kansanedustajien, olla tyytyväisiä, että näin on käynyt.

Edelleen te vähättelitte liikenneministeriön pääluokassa kohtaa, jossa puhutaan Nelostiestä. Voin todeta, että hyvin pitkälle liikennejaosto ja liikennejaostossa toimivat ihmiset ansaitsevat kiitoksen siitä, että maininta Jyväskylä — Kirrietieli-hankkeen aloituksesta on budjettiin otettu, vaikkei se ole pontena. Me keskisuomalaiset kansanedustajat olemme tehneet tämän puolesta kovasti töitä. Uskallanpa tässä ennustaa, ed. Kankaanniemi, että tämä johtaa vielä siihen, että hanke käynnistyy. Toivon, että se käynnistyy jo ensi vuonna, mutta uskonpa niin, että viimeistään 99.

Ed. Viitamies merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen-
vuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin, mitä tule-
lee, ed. Laitinen, rynnäkkökiväärien tuotantoky-
symykseen, siitäkin näyttää olevan mietinnössä
maininta, että määrärahaa voi käyttää rynnäk-
kökiväärihankintoihin kotimaiselta teollisuudel-
ta. Sekin on uuden taistelun kohteena, käyte-
täänkö myös ja tuleeko näin työtä ja työpaikko-
jen säilymistä Jyväskylään, niin kuin toivoisim-
me. Se on avoimesti kirjoitettu.

Mitä tulee viimeksi mainittuun tiehankkee-
seen Jyväskylä — Kirri, Valtatie 4, se on Keski-
Suomessa maakunnan ja Keski-Suomen liiton
ykköshanke ollut kaikissa ajolistoissa, ja olemme
sen puolesta toimineet. Nyt se on mainittu täällä
tekstissä sillä tavalla, että se ei valitettavasti sido
liikenneministeriötä millään tavalla. On hyvä,
että se on mainittu, mutta vain Pori — Ulvila-tie
on otettu ponteen. On mielestäni pettymys, että
maakunnan puolesta ei ole saatu näitä kysymyk-
siä hoidettua tämän pitemmälle eli ne jäävät tä-
män hallituksen ajalta ilmaan.

Mitä tulee Jyväskylän yliopistoon, on todetta-
va, että koulutuksen ja tutkimuksen kehittämis-
ohjelma, joka viime vaalikaudella laadittiin, itse
olin sitä laatimassa, sisälsi Jyväskylän yliopiston
hyvän kehittämisen. Saimme sinne taisteltua pal-
jon kohteita ja kehittämisprojekteja, ja ne ovat
saamassa rahoitusta. Se on hyvä, mutta kun val-
tionyhtiöiden myyntituloja käytetään nyt tutki-
mukseen ja koulutukseen, niistä ei valitettavasti
saada edes kunnolla sitä laskennallista osuutta,
joka kuuluisi Keski-Suomeen ja Jyväskylän yli-
opistolle. Se, että saadaan hyvin, on iloinen asia,
myönteinen asia, kun Jyväskylän yliopistoa näin
kehitetään, mutta emme voi olla täysin tyytyväi-
siä tähän kokonaisvaltakunnalliseen jakoon.

Ed. P a r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Ed. Laitinen käytti erittäin hy-
vän puheenvuoron myös Keski-Suomen osalta
tukien sitä kokonaisnäkemystä, joka keskisuo-
malaisilla on. Siltä osin, mikä ei ole toteutunut tai
jää toteutumatta tässä budjetissa, eihän tämä
ensimmäinen kerta ole, kun jokin asia ei toteudu.
Kaikki me uskomme, että tiet tulevat aikanaan ja
myös kehitysrahat, jotka tulevat valtionyhtiöi-
den myynnistä, tulevat meille aikanaan.

Sitten helikopterihankintaan. Minua henkilö-
kohtaisesti ärsyttää, että mitä enemmän tästä
puhutaan, sitä enemmän tulee vastaan tilanne,

jossa perustellaan aluksi 8 miljardin ja loppuun
vietyä 15 miljardin panostusta veromarkoin tai
velkamarkoin armeijan hankintoihin sillä, että
muutaman sadan miljoonan edestä syntyy työtä
Suomeen. Se ei ole edes moraalisesti tällä tavalla
oikein. Jos tammöiseen tämä yhteiskunta päätyy
ja eduskunta typeryydessään tekee päätöksen,
että ne hankitaan, pitää tehdä kaikki kotimaassa,
kopteritkin, jos sitä mieltä ollaan. Mutta ei niitä
kuitenkaan täällä tehdä.

Tänään päivällä keskustelin itseäni viisaam-
man virkamiehen ja hallituksen jäsenen kanssa,
nimeä en sano tässä yhteydessä, koska sanon
seuraavaksi asian, joka saattaa lämmittää täällä:
Jos armeijan työllisyys tässä maassa halutaan
hoitaa, siihen ei ole kuin yksi tie, ja se tie on, että
liitytään Natoon. Sen kautta ainoastaan paranee
armeijan työllisyys. Sen jälkeen on yhteensovitet-
tavia kalosseja, kuppeja, tussareita, ajoneuvoja
ja menekki on varma.

Ed. L e h t o s a a r i (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Ed. Laitinen totesi puheenvuo-
rossaan kotimaisen aseeteollisuuden mahdolli-
suuksista. Totesitte samalla, että puolustus- ja
turvallisuusjaostossa, jossa valmisteltiin valtio-
varainvaliokunnalle mietintö, oli aivan oikein ja
hyvin otettu esille kotimaisen teollisuuden huo-
let. Sitä kautta mietintöön tuli selvä viesti, että
valtiovallan ja armeijan tulee hankkia kotimaas-
ta ensi vuonna tietyllä summalla tarvikkeita.
Tämä oli erittäin hyvä asia, ja tiedän, että teitte
hartiavoimin töitä, että se toteutui. Toivottavasti
tämä tahto tulee myös toteutumaan ensi vuoden
aikana.

Sen sijaan parista muusta asiasta olin vahvasti
eri mieltä. Te epäilitte, että poliisien määräraha,
johon on nyt lisätty 30 miljoonaa, olisi ehkä
riittävä. Meillä keskustassa on aivan varma nä-
kemys siitä, että poliisi ei tule pärjäämään tällä
määrärahalla, vaan sinne tarvitaan lisämäärä-
raha, mikäli ylipäätään halutaan ja uskotaan, että
poliisi selviytyy jatkuvasti kasvavista uusista teh-
tävistä. Siellä on 500 vakanssia täyttämättä, ja
poliisien työt lisääntyvät koko ajan joka sektoril-
la. Keskusta tulee esittämään tähän 70:tä mil-
joonaa lisäystä, joka on todennäköisesti sellai-
nen raha, että sen turvin poliisi tulee pärjäämään.

Tienpidon osalta totesitte, että perustienpi-
toon rahat ovat riittämättömät. Se pitää aivan
varmasti paikkansa. Olisin toivonut, että olisitte
tuenut esitystäni valtiovarainvaliokunnassa,
jossa esitin 150 miljoonan markan lisäystä perus-
tienpitoon, mutta siihen teillä ja kaikilla toisilla-

kin, jotka olette huolissanne perustienpidon tasta, on vielä mahdollisuus loppuviikon aikana.

Ed. O l i n (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Oli miellyttävää kuulla ed. Laitisen toteamus muun muassa kotimaisen aseollisuustuotannon edistämistä, että valiokunnassa ja sen jaostossa "me" hoidimme. Luin lehteä muutama päivä sitten ja havaitsin, että siellä tätä pistettä kalasteli vain yksi tai kaksi edustajaa, mitä en pidä kovin korrektina.

Toinen asia: Kuulinko oikein: "jos" hankitaan helikopterit vai "kun"? Vaikka me keskisuomalaiset monessa olemme samaa mieltä, itse en ole kovin vahvasti militarististen hankkeiden kannattaja. Siksi varmasti tarkoitettiin jos-hankintaa ja näitä kytkentöjä. Olen sitä mieltä, että Hornet-kauppa, tilaus, oli varoittava esimerkki hintapolitiikaltaan. Se tulee Suomelle kalliimmaksi kuin oli tarkoitettu.

Sitä vastoin tämä Engel-hanke, jota ed. Laitinen tarkasteli, pitää paikkansa, joskaan en siinä kyllä omisi pisteitä. Kyllä se oli aika vahva poliittinen tahto, joka viestitettiin, ja nimenomaan sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän, kuten ed. Laitinen totesi. Siinä on se viesti sisällä, että kaikkea valtionenemmistöistä liiketoimintaa ei suinkaan pidä yksityistää tässä maassa ja tämän markkinahumun keskellä.

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rynnäkökiväärin osalta on todettava, että niin ministeri Taina kuin myös kansliapäällikkö Nykänen aivan selkeästi tämän ehdotuksen jälkeen, mikä valtiovarainvaliokunnassa tehtiin, ilmoittivat minulle henkilökohtaisesti, että he tulevat toimimaan niin kuin valiokunta on esittänyt ja itse asiassa vaatii. Minä uskon, että tämä toteutuu. Tietenkin pahoittelen sitä, että kaikkien sormenjälki ei välttämättä valmistelussa ja asioiden hoidossa näy, mutta näin tämä eduskuntatyöskentely on, että asiat valmistellaan jaostoissa ja valiokunnassa ja ne etenevät sitä kautta.

Tiehankkeen osalta Etu-Palokka — Kirri minä kutsun ed. Kankaanniemen edelleen voimakkaasti kamppailemaan tämän hankkeen puolesta. Se on meidän ykköstarvoitteemme, niin kuin te totesittekin. Uskon, että kun se on nyt mietintöön kirjattu siinä muodossa kuin on, voimme viedä asiaa eteenpäin hyvässä yhteismäärityksessä liikenneministeriön, Tielaitoksen ja tietysti valtiovarainvaliokunnan liikennejaoston kanssa, joka aika paljon muuten vetää täällä

liikennepoliittista linjaa, jos ei joku satu vielä tietämään.

Hienoa on se, että yliopiston osalta jo viime vaalikaudella ja ylipäätään meidän yliopistojemme kohdalla näitä suuntia otettiin ja linjanvetoja tehtiin. Nyt on vain niin, että tämän hallituksen aikana tutkimukseen, koulutukseen ja tuotekehitykseen panostukset ovat ennätysluokkaa.

Helikoptereiden osalta, niin kuin totesin puheenvuorossani, olen tyytyväinen, että tilausvaltuutta ei myönnetty, vaan asia siirtyi. Katsotaan sitten, kun hallitus on asiat selvitelty ja tuo asian uudestaan eduskuntaan, mitä sitten tehdään. Tosiasia on kuitenkin, herra puhemies, se, että kotimainen puolustusvälineellisyys saa siitä huomattavan osuuden. Joka toista väittää, ei tunne asiaa.

Ed. M. P i e t i k ä i n e n : Herr talman! Behandlingen av budgetförslaget har framskridit under relativt stor enighet i statsutskottets delegationer. De egentliga ändringarna när det gäller anslag är inte många, men viktiga prioriteringsförskjutningar och ställningstaganden som har betydelse för senare budgetberedningar finns med.

Ett speciellt glädjeämne är att ett anslag på 5 miljoner har anslagits för Hangö — Skogbyvägen för nästa år. Anslaget infördes under utskottsbehandlingen. Det betyder att arbetena på att förbättra denna smala, trafikfarliga väg äntligen kan inledas. Det enhälliga beslutet i statsutskottet är en seger för Västnyland och för det mångåriga politiska arbete, som har gjorts i riksdagen i form av budgetmotioner, frågor och initiativ.

Ett annat glädjeämne med västnyländska förtecken är att utskottet i sitt betänkande förutsätter att VR:s persontrafik skall fortsätta i nuvarande utsträckning. Det betyder i klartext bl.a. att persontrafiken mellan Hangö och Karis är tryggad.

Puhemies! Mitä tulee opetusalan talousarvioehdotukseen, on sekä ilonaiheita, huolenaiheita että suoranaisia ongelmia. Ilonaiheisiin lukeutuu panostus tutkimustyöhön ja korkeakouluihin, muun muassa määräraha uuden tietoyhteiskunnan kehittämiseen. Opetusministeriön tavoite, että jokaisella koululla on Internet-yhteys vuonna 2000, on tärkeä. Painopisteen on jatkossa oltava opettajankoulutuksessa ja uuden opusteknologian käyttämisessä. Suomi on kärjessä Internet-liittymien määrässä kotitalouksia kohti.

Meillä on siis, ainakin pitäisi olla, uskomattoman hyvä lähtökohta jatkokehitykselle. On kehitettävä erilaisia interaktiivisia ohjelmia ja lopultakin annettava etäopetukselle se keskeinen sija koulutuksessa, jonka se ansaitsee ja joka sopii hyvin Suomen kaltaiseen harvaanasuttuun maahan.

Valtiovarainvaliokunta ottaa mietinnössään myönteisen kannan viittomakielisen koulun perustamiseen. Koulua voisivat käydä niin ne lapset, joiden kotikieli on suomi, kuin myös lapset, joiden kotikieli on ruotsi. Viittomakielisessä koulussa viittomakieli on oppilaiden äidinkieli ja sitä käytetään opetuskielenä. Puhuttu kotikieli on oppilaiden toinen kieli. Tavoitteena on, että kuuroista oppilaista tulee kaksikielisiä eli he saavat niin hyvät tiedot suomen tai ruotsin kielessä riippuen siitä, tulevatko suomen- vai ruotsinkielisestä kodista, että he osaavat lukea ja kirjoittaa vaikeuksista.

Kysymys viittomakielisen koulun perustamisesta on pitkään ollut ajankohtainen maassamme. Itse olen aikaisemmin ajanut asiaa muun muassa talousarvioaloitteissa.

Vissa kommuner i vårt land sparar uttryckligen på basundervisningens bekostnad. Klasstorleken ökar och skolhälsovården hålls på parlåga.

Enligt den riksomfattande planen för anordnandet av social- och hälsovården har risken under de senaste åren ökat för att barn och unga skall slås ut. Ungefär vart tionde barn lever i en familj med mentala problem, rusmedelsproblem och familjevåld. Vart tionde barn har en sjukdom eller ett handikapp som innebär men för det dagliga livet. Det finns över 65 000 barn med allvariga tal-, läs- och skrivsvårigheter. Olika psykiska och psykosociala störningar och psykosomatiska problem är vanliga.

Det är skäl att fästa allvarlig uppmärksamhet på bristen på skolkuratorer, skolpsykologer och övrig stödpersonal, bl.a. skolgångsbiträden, i våra skolor. Permittering av lärare är en helt oacceptabel sparåtgärd och fördöms enhälligt av utskottet.

Statsutskottet fäster också speciell uppmärksamhet på skolor och andra byggnader, som har drabbats av mögelskador. Olika kartläggningar har gjorts och informationen om problemet har intensifierats. Man räknar ändå med att minst 200 000 personer fortsättningsvis arbetar i byggnader, som är angripna av fukt och mögel. Speciellt skrämmande är situationen i mögeldrabbade

skolor där barn i ett känsligt utvecklingsskede måste vistas i en omgivning som kan göra dem till handikappade för resten av livet. Saneringar av skolbyggnader måste ges högsta prioritet.

Kansanopistoilla on tärkeä rooli. Ne voivat joustavasti ilman raskasta byrokratiaa antaa koulutusta, jota yhteiskunnassamme tarvitaan. Siksi on lyhytnäköistä ja väärin estää opistoja ottamasta vastaan enempää opiskelijoita rajoittamalla opetustuntien määrää. Valiokunta toteaa myös, että tilannetta on seurattava ja toimenpiteisiin on ryhdyttävä tarvittaessa.

Jag skall också kort kommentera skattepolitiken. Så till vida att precis som rdm. Laitinen här i föregående anförande konstaterade, så var det en besvikelse att man i överenskommelsen inte kunde komma till en större sänkning av pensionärernas extra sjukförsäkringsavgift. Min åsikt är den att 1 penni borde hade varit minimum när det gäller sänkningen för nästa år.

Sosiaali- ja terveydenhuollon alueella palaisin vielä moniongelmaisiin perheisiin. Lastensuojelutoimenpiteiden tarve vain kasvaa. Viidessä vuodessa on turvaa tarvitsevien lasten määrä noussut 20 000 lapsesta 30 000 lapseen. Tässä yhteydessä haluan voimakkaasti korostaa, että kaikilla lapsilla on oikeus lastensuojeluun riippumatta siitä, missä he asuvat. Siksi tarvitaan tassaurohasto, joka voi jakaa kustannukset siten, että yksikään lapsi ei jää ilman apua ja hoitoa sen tähden, että hän sattuu asumaan niin sanotussa väärässä kunnassa. Olen hyvin tyytyväinen, että valiokunta mietinnössään on hyväksynyt ponnen, joka kuuluu: ”Valtiovarainvaliokunta edellyttää, että ratkaisu saadaan aikaan lastensuojelun suurista kustannuksista.”

Kysymys lapsiasiainvaltuutetusta on yhä ratkaisematta. Valiokunta painottaa sen sijaan mietinnössään yhteistyön merkitystä eri hallintoelien välillä, jotta lasten ehdot ja tilanne otetaan huomioon kaikissa yhteyksissä. Valtionhallintoon tarvitaan oma lastensuojeluyksikkö. Myös lasten oikeusturva vaatii erityistä huomiota.

Lopuksi haluan todeta omalta osaltani, että seuraavan hallituksen muodostamisen yhteydessä on syytä nimittää ministeri, jonka erityisalueena ovat lasten ja perheiden kysymykset.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Ensin ed. Partasen Nato-komentista. Hän totesi, että sitten vasta työllisyys paranee, kun liitytään

Natoon ja suomalaiset sotilaat pääsevät sotiin. Saattaisi olla, että se on liian raaka tapa vähentää työttömyyttä tai aiheuttaa semmoisia menoja, jotka sitten työllisyyttä korjaisivat. Ehkä hän ei suoraan tarkoittanut sitä, että lähtisimme Naton joukkoihin sotiin, mutta varmaan se sitten, jos olemme jäseniä, sitäkin tarkoittaisi.

Herra puhemies! Kun on kuunnellut aika paljon näitä budjettipuheenvuoroja, on jollakin tavalla pettynyt, että niin vähän on syntynyt aitoa dialogia hallituksen ja opposition välillä. On suorastaan naurettavan yksinkertaisesti täällä keuhuttu hallituksen politiikkaa, kuinka hyvää kaikilta osin se on ja kuinka on käänne parempaan tapahtunut eikä mitään ongelmia ole. Erityisesti ed. Luhtasen puheenvuoro on ollut sellainen, ja kylläpä ed. Vähänäkinkin puheenvuorossa oli tällaisia piirteitä.

Varsinkin se jotenkin masentaa, eikö politiikasta ja aikaisemmasta ole opittu ja kuinka erityisesti vasemmistopuolueissa, jotka nyt kannatte hallitusvastuuta, te arvioitte sitä työtä, jota edellinen hallitus teki verrattomasti pahemmissa, raskaammissa olosuhteissa; sillä oli verrattomasti vastuuttomampi oppositio kuin tällä hetkellä ja sillä oli myös yhteistyökumppaninaan verrattomasti yhteistyöhaluttomampi ay-liike. Saattaa olla, että syitä oli sysissä ja sepissä, mutta edes sen verran pitäisi antaa tunnustusta, että silloin syösykierre katkaistiin, luotiin pohja nousulle, ja sen jälkeen, kun se pohja oli löytynyt, koko ajan talous lähti kasvuun ja toi uusia työpaikkoja. Esimerkiksi viimeisenä hallituksessaolovuotenaan keskustan johtama hallitus pystyi tekemään 40 000 uutta työpaikkaa.

Itse asiassa toinen aihe arvosteluun on se, että työttömyysprosentteja ja työttömien määrää alkaa olla nyt ilmeisesti vaikeata verrata mihinkään aikaisempaan, sen verran jo manipuloidaan, sen verran työttömät ovat jo erilaisessa tilanteessa. Se vaikuttaa molempiin suuntiin: sekä työllisyyden hoitoa vaikeuttavasti että niin, että työttömyyskortistoissa olevia ihmisiä on poistunut sellaisiin tilastoihin, joissa he kuitenkin ovat yhteiskunnan kustannettavina ja kuitenkin eivät työttömyystilastoissa näy.

Kyllä kai olisi parempi puhua työssäkäyvien määrästä, ja se osoittaisi enemmän sitä, minkä verran hallitukset ovat pystyneet luomaan uusia työpaikkoja. Tietysti pitäisi katsoa, että on uusia tuottavia työpaikkoja, jotka luovat lisäarvoa. Mutta kun viime työttömyystilastojen yhteydessä tämä luku tiedotettiin, ei se kovin hääppöinen

ollut hallituksen kannalta, koska työssä käyviä olisi ollut, jos nyt oikein muistan, vain 30 000 enemmän kuin hallituksen aloittaessa, eli eivät sen työllisyysvaikutukset niin kovin hyvät ole. Täytyy todeta, että keinotekoisesti työllisyyttä olisi sittenkin hoidettu.

No, tämä oli vähän sivupolku tähän huonoon dialogiin hallituksen ja opposition välillä. Tietysti voidaan sanoa, että oppositiostakin ammutaan yli. Jos itse arvioin keskustan ryhmäpuheenvuoroa, ehkä ei nyt ihan oikeudenmukaista ollut arvostella niin kovasti esimerkiksi sairauskulujen ja tällaisen lisääntymistä. Oikeastaan sen olen nähnyt yhdeksi niistä harvoista huonoista asioista, joita Ahon hallitus teki ja jolle emme kertaikkaisesti muuta silloin voineet. Kyllähän silloin sairastavien omavastuudet nousivat ja sairastamisen kulut kasvoivat eikä niille saatu sillä tavalla kattoa. Mutta yksinkertaisesti silloin ei raameissa muuta löytynyt ja piti nostaa kädet ylös ja todeta, että näissä annettiin periksi. (Ed. Elo: Kerrankin ed. Kempainen myöntää vääryyden!) — Tämän olen myöntänyt lähes joka kerta, kun olen puhujakorokkeelle noussut, mutta eihän opposition tehtävä suoranaisesti olekaan kehua hallitusta. Ei meidän pitäisi niin paljon niitä hyviä asioita sanoa, koska meillä on tietty puhumisaika ja näkyy jo puolet olevan siitä käytetty ja siitäkin meni kovin paljon hallituksen kehumiseen.

Ehkä sitten — vähän syrjähellen puhun — voi sanoa, että varmasti tämän hallituksen saavutus tupossa työrauhan kannalta on ollut ihan hyvä. Ei sitä voi kiistää, ettei sillä myönteisiä vaikutuksia ole. Sitten pitäisi vain kysyä, millä hinnalla ja minkä avulla sopu saatiin. Kyllä vain taas kävi niin, että menttiin kuntien kukkarolle eli sellaiselle kukkarolle, josta ei itse vastata, menttiin pienyritysten työllistämismahdollisuuksien heikentämiseen jne. Tämän sovun hinta on taas kuitenkin kohtalaisen kallis eikä varmaan työllisyyden hoidon kannalta paras mahdollinen. Esimerkiksi jos ajatellaan, mitä mahdollisuuksia nykyisellä talouden liikkumavaralla olisi ollut ohjata esimerkiksi veronalennusmahdollisuudet työllisyyden tai tulonjaon kannalta oikein, mielestäni verrattuna edelliseen kauteen meillä on täysi syy ja oikeus arvostella.

Jos vielä pikkuisen käytän aikaa hallituksen kehumiseen, minusta osa-aikaeläkkeen toteuttaminen, vaikkakin nyt kokeiluna, on kertakaikkisesti hyvä asia. Toivon, että se ei johda yleiseen eläkeiän alenemiseen, vaan päinvastoin sen on pakko johtaa keskimääräisen eläkkeellesiirtymi-

siän kasvamiseen, koska muuten meillä eivät yhteiskunnassa riitä varat tämän tasoisten eläkkeiden maksamiseen kuin on luvattu. Sekin tosiasia pitäisi tunnustaa. Valitettavasti vasemmistohallituspuolueissa yleensä esiinnyttäin sillä tavalla kuin meillä olisi eläkeiän alentamismahdollisuuksia.

Mutta osa-aikaeläkeiän alentaminen on ennen kaikkea periaatteeltaan oikea muutos. Se tekee ensimmäiseksi silloin, kun itse kokee työkykynsä laskeneeksi, mahdolliseksi omalla työntekijän toimenpiteellä siirtyä eläkkeelle, eikä tarvitse heti juosta lääkärille ja arvuuttaa, löytyisikö sellaisia vikoja ja diagnooseja, jotka kenties helpittäisivät eläkeyhtiöt myöntämään sairaseläkkeen, ja koko tämä rumba on sitten olemassa. Itse asiassa meillä taitaa olla melko suuri ammatikunta, joka näitä hakemuksia ja valituksia käsittelee. Se on mielestäni turha järjestelmä sillä tavalla, että se ei täytä eläkkeelle hakeutuvienkaan tarpeita, saati terveydenhoitojärjestelmän.

Herra puhemies! Kaikkein pahin asia mielestäni talousarviossa tai siinä, mikä annettiin budjettiriihestä ja on käsiteltyssä, on se, miten tämä kohtelee kuntia, ja vielä se, millä tavalla hallitus esiintyy silloin, kun se tällaisen toimenpiteen tekee. Hallitus on monella suulla julistanut, että se ei leikkaa tavallisilta ihmisiltä.

Nyt budjettikäsittely sattuu harvinaisen samaan aikaan kuin kunnissa tehdään talousarvioita. Siellä ollaan tekemässä erittäin kipeitä ratkaisuja, sulkemassa kyläkouluja, huonontamassa sosiaalipalveluja ja muita peruspalveluja. Veroprosentteja on tosin jo korotettu, mutta nyt ne näissä talousarvioissa realisoituvat. Siellä käydään tällaista kunnallispoliittista kisailua, syytelyä, suorastaan tappelua. On täysin epäoikeudenmukaista, että oikea syyllinen ei tule tässä esiin, kun kyllähän näiden toimien synnynä 90-prosenttisesti on se, että Lipposen sateenkaarihallitus on tekemässä liian isot kuntatalouden säästöt.

Siihen tietysti sanotaan, että Ahon hallitus teki myös. No, niin teki, mutta ne oli mittasuhteiltaan yritetty sopeuttaa niin, että kunnat niistä selvisivät ja olisivat pystyneet työllistämään porukkansa ja kuntalaisille annettiin peruspalvelut ja suhteellisen tasa-arvoisesti sillä tavalla, että niin suuria veroprosentin korotuspaineita ei olisi kuin on ollut. Tämä linjaero on tässä sen verran selvä, että siitä ei debatoinnissa pitäisi olla erimielisyyttä, kun vain tosiasioissa pysytään, mutta se tietenkin on politiikassa vaikeaa. Mutta toivoisin, että sen verran rehellisyyttä täällä on.

Tietysti paitsi täällä myös kunnanvaltuustoissa esiinnyttäin sillä tavalla, että ei myönnetä, kuka se perussyllinen on, eikä varsinkaan tiedotusvälineistäkään käy ilmi, mistä nämä seikat johtuvat. Vastuutonta käyttäytymistä on myös kuntien valtuustoissa, koska siellä sateenkaarihallitusta edustavat valtuutetut saattavat olla esittämässä lisämenoja ja vielä estämässä sellaisia säästöjä, joita siellä ollaan pakosta tekemässä. Tällainen politiikan monen kierteen voltti on tavallisella oikeudentunnolla vaikea hyväksyä, esimerkiksi se, että tässäkin tilanteessa, kun monet keskustaenemmistöiset kunnat ovat tekemässä erittäin likaista työtä Lipposen hallituksen lukuun, ovat tekemässä näitä vaikeita päätöksiä, niistä sitten vastuuta ei oikein jaeta.

Ed. Olin : Arvoisa puhemies! Aluksi muutama kommentti käytyyn keskusteluun.

Muun muassa ed. Tiisanen korosti liikennekysymysten osalta suorien ratayhteyksien merkitystä rannikolta Kaakkois-Suomen rajalle, ja jos kokonaisuutena katsotaan, tuo kommentti tai painotus on varmaan paikallaan. Samoin hän varoitti asearsenaalien kasvattamisesta ja viittasi helikopterihankintoihin. Tämäkin asia on varmasti oikean suuntainen.

Ed. M. Pohjola tarkasteli hyvin seikkaperäisesti poliisivoimien voimavaratilannetta, enkä halua todeta muuta, kuin että painotukset vastaavat myös omiani.

Ed. Kempainen käytti myös varsin laajan puheenvuoron ja vertasi verrattomasti vaikeampiin oloihin, joita keskustapuolueen johtama hallitus silloin pyrki hallitsemaan. Hän totesi, että hallitus pystyi tekemään 40 000 uutta työpaikkaa. Ehkä hän ei tarkoittanut juuri tätä, koska eiväthän hallitukset näitä tee, niin kuin ed. Kempainen ja me muut tiedämme. Hallitukset luovat edellytyksiä, ja sitten työpaikkoja perustetaan tai ei.

Olen ed. Kempaisen kanssa samaa mieltä osa-aikaeläkeratkaisun merkityksestä. Se on tervetullut monelle ikärajan täyttävälle. Toisaalta en kuitenkaan itse rohkenisi sen kaltaiseen perusteluun lähteä kuin ed. Kempainen, kun hän kuntatason ongelmia kuvatessaan totesi, että 90-prosenttisesti syyllinen on Lipposen sateenkaarihallitus kuntataloutta koskevine päätöksineen. En tuohon 90:tä prosenttia rohkenisi laittaa.

Sen sijaan, arvoisa puhemies, toteaisin, että budjetti noin yleisosaltaan ja tarkoitukseltaan on Euroopan unioni -Suomen budjetti. Näin ol-

len sen tehtävä on valtiontalouden osalta vahvistaa sitä, että demokratia maassa toimii, että ihmisoikeudet toteutuvat, että maassa hallinto on toiminnoiltaan ennustettavissa, ja varmistaa, että tämä maa toimii vapaassa markkinataloudessa.

Viimeisen tekijän osalta haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että vapaiden markkinoiden menossa pitäisi myös muistaa varoituslamput. Meillä Suomessa myös valtion budjettikirjaa toteuttavien ministeriöiden toimialoilla on ikään kuin ryöpsähdetty markkinoiden menoon korostamalla markkinoita uusina voimavaroina. Jos jotakin ihmiskunta vuosituhansien aikana on oppinut, se on se, että uusien muodikkaiden toimintamallien markkinamiehet eivät välttämättä kauppaa hyvää ja pysyvää jokaiselle ihmiselle ja ihmisryhmälle.

Kaksi viime vuosikymmentä tunnetaan Euroopassa erityisen voimakkaan uusliberalistisen aatesuunnan esiinmarssin voittokautena. Uusien vapaiden markkinoiden nimissä korostetaan kilpailun ja rahan voimaa. Uusliberalististen talousasiantuntijoiden mukaan kyseisellä menolla voidaan rakentaa järjestelmä, jossa ihmisten tuotanto- ja kulutuspäätökset sovitetaan yhteen leittämällä tietoa siitä, mitä tuottajat voivat tuottaa ja mitä kuluttajat haluavat ostaa, kuten meidän monien varmasti muistamassa arkkipiispa Vikströmin merkittävässä esitelmässä todettiin kuluvana syksynä.

Vikströmin puheenvuoro on suoraan siirrettävissä talouspolitiikkaan, ja se edustaa maassamme oman arvioni mukaan varsin merkittävää puheenvuoroa. Hän totesi kansallisella tasolla toistuvasti viitattavan siihen, miten uusliberalistinen markkinatalous ja yhteiskuntapolitiikka jakavat kansalaiset voittajiin ja häviäjiin. Sama toimii kansojen ja valtioiden välillä: Rikkaat rikastuvat ja köyhät köyhtyvät. Hän jatkoi, että uusliberalismissa luvataan, että vapaus sulkee sisäänsä myös tasa-arvon, että rikkaiden menestys hyödyttää myös köyhiä, että hävitys raivaa tietä uuden luomiselle, että tie onneen kulkee kärsimysten kautta. Hän ilmiselvästi varoittaa suomalaisia uusliberalismin vaaroista. Ja hän jatkoi tuossa puheenvuorossaan vertauksiaan. "Kun materialistinen historiakäsitys kaatui Berliinin muurin myötä, seiso siis maanosamme areenalla voittajana toinen yhtä materialistinen ja ihmisen roolia aliarvioiva historian tulkki." Tällä tarkoitan, arvoisa puhemies, että tätä budjettikirjaa pitäisi ehkä meidänkin lukea vieläkin tarkemmin nimenomaan laajakulmaperspektiiv-

villä: katsoa kriittisessä mielessä myös, mihin meitä viedään hyvässä, katsoa mihin meitä viedään.

Yhteiskunnalliseen kehityssuuntaan ja sen muuttamiseen vaikuttaminen on pitkäjänteistä toimintaa. Lipposen johdolla, sateenkaaren avulla, maassa on löydetty kehitysuria, jolla toivottavasti nyt pysytään. Kun oppositio täällä toistuvasti kiistää savutukset, on todettava, että asetetun tavoitteen saavuttamiseen käytettävissä olevasta ajasta hallitus on käyttänyt vajaat kolme neljäsosaa. Se on siis täysmatkasta juossut vajaat kolme neljäsosaa, ja loppukiri ratkaisee lopputuloksen.

Jokainen suomalainen tietää, että vaikein ratkaistava asia on työttömyyden poistaminen. Pääkysymys on, miten työttömät pääsevät uudestaan mukaan työelämään. Yksi ratkaisu voisi olla, että ellei täyspäiväistä palkkatyötä kerta kaikkiaan löydy, henkilölle taataan perustulo, joka antaa perusturvan, ja sen jälkeen olisi mahdollista saavuttaa riittävä toimeentulo muilla ansioilla. Näin vähäisenkin työn tekeminen tehtäisiin mahdolliseksi ja järkeväksi. Järjestelmä ei myöskään sysäisi ihmisiä toimeentuloon eikä jakaisi kansalaisia eri ryhmiin.

Varsin myönteinen tieto on, että tuotanto maassamme on elpynyt monilla aloilla 90-luvun jälkipuoliskolla. Kuluvan vuoden loppuun mennessä kokonaistuotannon ennakoidaan olevan 18 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 1993. Kehitys näkyy myös työpaikkojen lisääntymisenä. Neljä vuotta sitten, syyskuussa 93, työpaikkoja oli 2 020 000. Tänä syksynä työpaikkojen määrä on kasvanut lukuun 2 160 000 miljoonaa. Talouskasvu ja yhteiskunnan sekä elinkeinoelämän toimenpiteet ovat siten neljässä vuodessa tuottaneet 140 000 uutta työpaikkaa ja työllisyyden kasvu on ollut 7 prosenttia.

Kansantaloustieteilijöiden ja barometritulkitsijoiden äänenpainot myös ovat muuttuneet optimistisemmiksi. Tällä kehitysuralla, jos se jatkuu, kuten on toivottavaa, työttömyys puolittuu vuoden 1999 loppuun mennessä. Tämä ei kuitenkaan ilahduta suurestikaan niitä, jotka senkin jälkeen kuuluvat siihen toiseen puolikkaaseen eli jäljelle jääneiden työttömien joukkoon, ja tarkoitan, arvoisa puhemies, että tällä budjettikirjalla, myös muilla tulevilla budjettikirjoilla, on ponnisteltava työttömyyden poistamiseksi tästä maasta. Ponnistelut siis eivät ole loppumassa, vaan pikemminkin toimenpiteitä on terästettävä ja täsmäsuunnattava.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Itse linjauksia kokonaisuutena jos katsoo, ollaan menossa myönteisempään suuntaan. Se on todettu jo monesti aikaisemmin. Eli valtiontalous ollaan jollakin tavalla saamassa hallintaan, mutta missään tapauksessa ei voi sanoa, että olisi pröystäilyn aika. Niin pitkään kuin meillä velka kasvaa, niin pitkään ollaan vaikeassa tilanteessa. Ja siihen ajatteluun, mitä ed. Aittoniemi eilen sanoi, että koskaan ei tarvitse maksaa velkoja pois, ei pidä tuudittautua. Se olisi vähän kuin Neuvostoliiton ja nykyisen Venäjän jutut. Siellähän tuudittaudutaan varmaan semmoiseen ajatteluun. Ei ole mitään tulostavastuuta, ei siitäkään, miten paljon otetaankin velkaa. Tänä päivänä Suomi lienee sieltäkin päin saamassa. Mutta semmoinen suomalainen lähtöajattelu, että pidetään asioista huolta, pitääkin olla. Se tekee uskottavuutta joka suuntaan. Meiltä menisi kiinni äkkiä rahahanat, jos valtiovarainministeri Niinistö ilmoittaisi, että saatte pyyhkiä kätenne lepään, ette koskaan saa meiltä mitään. Sen jälkeen kyllä korot pomppaisivat kovasti. Mutta se siitä.

Tähän pakettiinhan sisältyy hyvin paljon kuitenkin semmoisia olisivatko jouluvaloja tai valopilkkuja kuitenkin, semmoista myönteistä asiaa. — Kun ollaan täällä joulun alla, tulee mieleen kynttilät.

On veteraanipaketti; minusta on hyvä, että tässä vaiheessa edes jotain tulee. Rahaa tulee kuntoutukseen, hammashoitoon ja asuntojen korjaukseen, ja minusta se on semmoinen kunniavelka näille veteraaneille. On hyvä, että tämä hallitus nyt tähän panostaa. Tosin raadollinen seikka pitää todeta, että joka vuosi sotaveteraaneja poistuu iso määrä eli jos hirveästi sitä rahaa ei pudoteta, siitä riittääkin enemmän jaettavaa jäljelle jääneille.

Monet asiat, joista tässä on viime viikolla jo puhuttu, yhdistelmätuot, monet työelämän jutut, mitkä tulevat olemaan työllistämiskeinoja, työajan jakamista. Ne ovat hyviä asioita, ja ei voi sanoa, että kaikki on synkkää, mustaa, vaan kyllä täällä semmoisia valoja on syttynyt ja uskoa siihen, jotta me tulemme selviytymään tästä.

Joitakin ihan hajahuomioita käytettyihin puheenvuoroihin. Täällä on todettu kaiken näköisistä asioista.

On yllättävää, mitä ed. Ryhänen totesi ihan hyvästi. En minä tiennytkään, että myös opposi-

tio on niin vahvasti helikopteripuolue. Hän totesi, että opposition edustajat, keskustan edustajat, ovat sitä mieltä, että nämä helikopterit ovat tarpeellisia ja hyviä ja niiden hankkimista pitää lähteä heti tukemaan ilmeisesti ilman selvittelyäkin, koska hän sanoi, että hallitus hoipertelee eikä tuo esitystä suoraan, vaan käy vielä tutkimaan.

Minusta tässä pitäisi hoiperrella enemmän, mitä nyt hoiperrellään. Nythän nimittäin sanotaan, että pannaan 18 miljoonaan tällaiseen tutkimukseen, esiselvittelyyn. Sehän kuitenkin tar koittaa sitä, että isketään rahnaa kiinni ja tehdään päätös ensi vuoden puolella ja sillä sipuli. Siinä mielessä tämä johtaa vääjäämättä siihen tilanteeseen, että me tulemme ne kopterit hankkimaan. Se on turhan puhumista täällä, kun jotkut sanovat, että tässä jotain vaihtoehtoja olisi. Näin ovat käsittäneet kaikki, jopa oppositio on sitä mieltä. Itse en näkisi näitä niin tarpeellisina. Meidän pitäisi vielä miettiä, onko nyt sopiva aika ja tarvitaanko niitä yleensä vai jätettäisiinkö hankinta siihen vaiheeseen, kun meillä valtiontalous on tasapainossa ja voidaan jo vähän lähteä velkojakin maksamaan. Sitten käytäisiin katsomaan, voidaanko hankkia koptereita, pannaanko rahaa siihen vai onko joku muu arvo, joka olisi tärkeämpi kuin asehankinnat.

Tässä on sitten yksityiskohta. Luin mietintöä rajaseudun ihmisenä, ja pohjoisessa on saman tyyppinen ongelma: petoeläimet. Jossakin kohdassa mietintöä todetaan, että porovahingot esimerkiksi Lapissa ovat kymmenkertaistuneet. Meillä tietysti Itä-Suomessa on sudet ja karhut. Jollakin tavalla tuntuu asenne olevan sellainen, että ensin niitä petoja pitää hirveästi suojella ja sitten veromarkoista korvataan vahinkoja. Minusta se tuntuu ihan pökiöhommalta. Lapissa käytetään varmaan semmoista sanaa kuin pökiö, siis pöljä homma. Annetaan petojen tuhota poroja tai kotieläimiä, tehdä vahinkoa; me voimme niitä vähentää. (Ed. Elo: Ed. Lehtosaari metsästää!) — Ed. Lehtosaari kannattaa, jotta susia vähän vähennetään. — Mutta tuntuu tämä aika ihmeelliseltä kokonaan. Tämä on yksi semmoinen arvokeskustelun paikka myös, ollaanko me niiden pienten eläinten vai petojen puolella. Tämä olisi minun linjaukseni tähän petokeskusteluun.

Tiedän, että ed. Pulliaista, jos kuuntelee huoneessaan, tämä ottaa kyllä kovasti pattiin, koska hän on vetänyt määrättyä linjaa, ja arvostan hänen kantojaan sinällään. Hän on Susi-nimen saanut lisäksi, koska hän on ollut susien puolella ja tehnyt tutkimustyötä susien osalta.

Engel-yhtymä-lausuma minua tyydyttää — tein itse siitä myös talousarvioaloitteen — koska nyt lähtökohtaisesti pyritään enemmistö Engelistä kuitenkin säilyttämään valtion omistuksessa, ja se minulle riittää. Se pitää vain ministereiden kanssa muistaa päätöksiä tehdessään, ettei tapahdu lipsahdusta. Tämän hallituksen aikana ainakin uskon, että se pitää. Tulevaisuutta ei kukaan tiedä, mitkä hallitukset ovat kohta tulevien vaalien jälkeen hoitamassa asioita.

Sitten on sellainen isompi kysymys, josta ed. Bremer puhui jossakin vaiheessa vastauspuheen-vuorossaan, eli työn hinta. Monet muutkin ovat puhuneet työn hinnasta ja yleensä tuotteiden hinnoista. Kaikkein suurin juttuhan koko tässä hommelissa on hinta ja sen muodostuminen, jos katsoo lopputuotetta. Joskus aikaisemmin varmaan olen kertonut juttua Abloy-lukosta. Kävin tutustumassa Abloy-lukon tekoon ja sen hinnanmuodostukseen. Se kuvaa sitä, mikä oikeastaan työn hinta Abloy-lukossa onkaan ja mikä se ongelma on. Se pätee moneen muuhun tuotteeseen. Eli jos Abloy-lukko maksaa tehtaalta lähtiessään 60 markkaa, se maksaa tukkukaupasta vähittäiskauppaan lähtiessään 120 markkaa, ja kun se vähittäiskaupassa myydään ulos, se maksaa asiakkaalle 240 markkaa, jopa vähän yli.

Siinä voi kysyä työn hintaa. Lukon teosta, siitä 60 markasta, on työpalkkoja kuulemma alle kaksikymppiä kaikkine sosiaalikuluneen. Voi kysyä, mitä tapahtuu tukkuportaassa. Kun tavara menee laskujen kautta, siellä ei tapahdu oikeastaan mitään, lukko menee sieltä suoraan vähittäiskauppaan. Se ei välttämättä käy edes missään varastossa. Joku konttori-ihminen tekee laskut tietokoneella nopeasti, ja hinta tuplaantuu heti. Sen jälkeen kun se menee vähittäiskauppaan, siellä hintaan tulee kustannuksia kuten vuokra tai lämmitys, jos on oma kiinteistö, tulee henkilökuluja. Jotkut ovat oppineet vetämään välistä hirveän paljon, ja se on ihan laillista kaiken lisäksi. Eli tehdään helpolla rahaa. Todellisuudessa työn hinta koko siinä potissa on hyvin pieni, ja tämän ed. Bremer voi tarkistaa Abloy-lukon tekijöiltä, koska tehtaan johtaja itse kertoi näin. Nämä välikädet ovat pahin ongelma.

Samaten on monella muulla alalla. Kun maataloustuotteista puhutaan, elintarvikkeista, siellä itse tuottajahinta on aika pieni, mutta välikädet vetävät monessa kohdassa lisää hintaa, jolloin itse asiassa tuottajahinta on pieni osa tuotteen hinnasta. Kun palkatkin pannaan nippuun, välttämättä nekiään eivät ole hirveän isoja, vaan on monia välikäsiä, jotka ottavat tosi helpolla teke-

mättä oikeastaan mitään. (Ed. Aittoniemi: Mikä on välikäsi?) — Se on juuri semmoinen, mikä ryöstää välistä tekemättä oikeastaan mitään. (Ed. Bremer: Ei sellaisia ole olemassa!) — Ei varmaan! Mitä mahtaa Abloy-lukossa olla? Ei se ainakaan hikeä ole, mitä tukkuporras ottaa. — Tämä kun saadaan purettua, voidaan puhua oikeista arvoista eli siitä, mikä tässä oikein on ongelma. Ei työn hinta olekaan enää kallis.

Ed. Bremer: Arvoisa rouva puhemies! Vainoin pääsin tänne puhujakorokkeelle. Minua niin pyörryttää ed. Lahtelan käsitys kilpailutilanteesta ja yleensä kilpailutekijöistä, jotka vaikuttavat hinnanmuodostukseen. Tällaisellakin tiedolla valitaan kansanedustajaksi. Aion itse puhua globalisoitumisesta, kirkon roolista ja avuttomista kansanedustajista.

Arvoisa rouva puhemies! Suurtyöttömyys on yhä maamme suurin ongelma, vaikka hallitus erilaisin konstein toisin uskotteleekin. Puolittaminenkaan ei ole näköpiirissä. Syy on kristallinkirkas: Järkyttävän nopea globalisoituminen kaataa tullimuurit ja valtakunnanrajat kaikkialla maapallollamme. Sen seurauksena työt ja työpaikat siirtyvät sinne, mistä käsin on edullisinta kilpailla kansainvälisillä markkinoilla.

Maailmassa syntyy joka vuosi satoja miljoonia uusia työpaikkoja. Miksi siis maailman sadat miljoonat uudet työpaikat kiertävät Suomea? Miksi niitä ei tule Suomeen? Siksi että Suomessa työ maksaa liikaa. Se ei ole kilpailukykyinen globalisoituvassa maailmassa, koska meillä korporaatiot sopivat keskenään työn hinnasta, koska ne kilpailevat keskenään liian korkeilla työn hinnoilla, koska korporaatiot eivät hyväksy, että yritys eli työpaikkojen haltija sopii suoraan työntekijän kanssa yrityksen henkiinjäämisen ja kilpailukykyyn edellyttämästä työn hinnasta. Korporaatiot määräävät mieluummin yrityksen kuolemaan tai muuttamaan maasta pois.

Tätä kuolemantanssia Suomen kansanedustajat katsovat ymmärtämättä, mitä raju globalisoituminen edellyttää Suomen kilpailukykyyn varmistamiseksi. Toistuu se, mikä on nähty läpi historian. Kaupan ehtojen muuttuessa yhteiskunnat ja niiden päättäjät ovat aina olleet jälkijunasia, ovat tälläkin hetkellä, myöskin Suomessa.

Puhemies! Kansantalouden etevimmät asiantuntijat väittävät yksituumaisesti, että ehkä jo kymmenen vuoden sisällä suurin osa työvoimasta tulee olemaan itse itsensä työllistäjiä. Ei tarvitse olla kansantaloustieteilijäkään nähdäkseen, että kehitys maailmantaloudessa ja suuryrityk-

sissä on johtamassa yhä laajempaan ja pienimuotoisempaan alihankintatoimintaan. Ollaan tosiaan maailman laajuisesti menossa kovaa vauhtia kohti rajusti lisääntyvää itse itsensä työllistämistä.

Miten Suomi ja tämä eduskunta kohtaavat tämän kehityksen? Tietämättömyydenä! Ymmärtämättömyytenä! Itse itsensä työllistäminen edellyttää erityisen pieniyhtiömuodon kehittämistä. Sen sijaan hallitus on tuoreeltaan vaatinut kansanedustajia hyväksymään uuden kirjanpitolain, vanhan mallisille suuryhtiöille rääteltyä kirjanpitolain, jonka tappavaan byrokraatiaan ajetaan maamme pienimmät yritykset. Ihmekö sitten, että Suomessa enintään kymmenen työntekijän mikroyritykset kattavat ainoastaan 16 prosenttia maamme kaikista työpaikoista, kun ne EU-maissa kattavat keskimäärin yli 31 prosenttia kaikista työpaikoista?

Virkamiehet, jotka pitävät hallussaan todellista määräysvaltaa Suomessa, ja tämä eduskunta, joka ajattelemattomasti luopuu sille kuuluvasta ylimmästä päättäväisyydestä, ovat kaikkein pahiten jälkijunassa globalisoitumiskehityksestä. Se avaa vain lohduttomia näkymiä suurtyöttömyytemme torjumisen ja hyvinvointimme säilymisen tulevaisuudesta. Jolleivät kansanedustajat opi näkemään ja ymmärtämään, mitä maailmassa tapahtuu, Suomella ei ole toivoa paremmasta.

Arvoisa puhemies! Ruotsissa lama iski kuten meillä ihan pankkikriisiä myöten. Tänään Ruotsi tarjoaa mielenkiintoisen vertailupohjan Suomelle pankkikriisin hoitoa myöten. Ruotsi on työttömyyden osalta jakautunut kahtia. Tukholmasta pohjoiseen, missä korporaatiot ja ay-liike ovat voimissaan, Ruotsi kärsii suurtyöttömyydestä. Tukholmasta etelään, missä kirkko on yhteiskunnassa hallitseva tekijä, työttömyyttä on Suomeen verrattuna tuskin lainkaan.

Meillä Suomessa arkkikiipsa moitti elinkeinokilpailua siitä, että se suhtautuu välinpitämättömästi työttömyyden aiheuttamaan syrjäytymiseen ja perheyhteisöjen rikkoutumiseen. Suomessa kirkko on yhteiskunnan mahtitekijöitä kuten Ruotsissakin. Kukaan tuskin tietää, kuinka rikas se todellisuudessa on lakisääteisine kirkollisverotuloineen, perintötuloineen ym. Ei se ainakaan ole joutunut läpikäymään samanlaista saneerausmyllytystä kuin maamme elinkeinoelämä, mutta Suomen kirkko ei tee, mitä Ruotsin kirkko tekee, työttömyyden vähentämiseksi, syrjäytymisen estämiseksi, perheyhteisöjen rikkoutumisen estämiseksi.

Ruotsissa kirkko kantaa suurimman ansion

siitä, että työttömyys Tukholmasta etelään on äärimmäisen pientä verrattuna Pohjois-Ruotsin ja Suomen tilanteeseen. Ruotsissa kirkko rohkaisee ja tukee perheitä aktiivisesti perustamaan omaa yritystoimintaa työttömyyden torjumiseksi. Siellä kirkko tarjoaa yrityssuunnittelua, yritysneuvontaa, rahoitusuunnittelua ja rahoitusneuvontaa, tiettävästi jopa lainatakuita, jotta työttömyyden uhkaamat perheet pääsevät omalla yrityksellä itse itsensä työllistäjiksi.

Mitä Suomen valtionkirkko on tehnyt vastaväen? Minusta on korkea aika, että valtionkirkkomme osallistuu oikein ruukit kädessä työttömyytemme torjuntaan, kuten se tekee Ruotsissa. Torjuisihan se samalla parhaiten omien kirkollisverotulojensa virran ehtymisen.

Arvoisa puhemies! Tässä budjettikeskustelussa on moneen otteeseen valiteltu virkamiesvaltaa, johon kansanedustajien oma lepsuus on syytä. Ed. Saarinen totesi jopa, että kansanedustajat makaavat rähmällään virkamiesvallan edessä. Hän toivoi, että kansanedustajat edes nousisivat polvilleen alennustilastaan. Toivottavasti sama asenne leviäisi demariyhmässä ja tarttuisi myös toisen päähallituspuolueen, kokoomuksen, rivikansanedustajiin.

Liikenneverotuksemme korotukset tarjoavat oikein hyvän esimerkin sekä kansanedustajien lepsuudesta että verotuksemme kelvottomuudesta. Vuosi sitten tämä eduskunta hyväksyi suurella äänenenemmistöllä valtiovarainvaliokunnan pöytäkirjan, jolla edellytettiin hallituksen selvittävän liikenneverotuksen kerrannaisvaikutukset. Onhan kansan keskuudessa nähty, että liikenneverotusta ei pääse pakoon. Säästäminen perheessä on siksi kohdistettava kulutustavaroihin. Perheeltä jää liikenneverotuksen takia paitakierros tai kenkäkierros tai huoneistoremontti toteuttamatta. Seurauksena ehkä Viialassa kaatuu paitatehdas, Kankaanpäässä kaatuu ehkä kenkätehdas, huoneistorempafirmoja kaatuu. Kaiken kaikkiaan kulutusketjun loppupäässä syntyy siten konkurssseja ja työttömyyttä liikenneverotuksen takia.

Tämän syksyn budjettiriihessä kuitenkin selvisi, ettei mitään eduskunnan velvoittamaa selvitystä liikenneverotuksen seurauksivaikutuksista ollut. Liikenneverotusta vain ehdotettiin jälleen kerran korotettavaksi tuntuvasti kuin pimeästä ilman tietoaakaan seurauksista kulutusketjun loppupäässä. Tällaista se on, kun valtiovarainministeriön virkamiehet toteuttavat valtion tulojen lisäystä ilman todellista tuntumaa virkahuoneen ikkunan ulkopuolella elävän suomalaisen yhteis-

kunnan toimeentuloehdoista, ilman tietoa verotuksensa seurannaisvaikutuksista.

Turhaa on odottaa, että valtiovarainministerimme, vaikka onkin iso mies, housut ja kaikki, hallitsisi senkään vertaa rootelinsa asioita. Eihän hänellä ole taloudellista peruskoulutustakaan, saati kansantaloudellista koulutusta, eikä kansanedustajienkaan osaamisessa ole edes sen vertaa johtamistaitoa, että osaisivat toteuttaa jokaisen johtajan tärkeimmän tehtävän käskynjaon jälkeen, nimittäin tarkistaa, että annettu määräys myös toteutetaan.

Arvoisa puhemies! Heinjokelainen sananlasku sanoo sattuvasti: "Aatelles ei mää aika hukkaa!" Rohkenen toivoa, että useampikin kansanedustajakollega edes ajattelisi, missä maailma makaa ja mitä olisi jo korkea aika tehdä eikä vain puhua.

Ed. E l o : Puhemies! Ed. Bremer otti mielenkiintoisia näkökulmia joihinkin kysymyksiin.

Mitä Ruotsiin tulee, otan toisen näkökulman tässä aluksi ja totean, että toisin kuin Suomi kolme neljä vuotta sitten Ruotsi alusta alkaen noudatti jonkin verran löyempää talous- ja rahapolitiikkaa, ja suomalaiset olivat sitä mieltä, että Ruotsi menee vielä perikatoon. Kun katsotaan nyt sitten, kolmen neljän vuoden kuluttua, Ruotsi saa nopeammin valtionvelkansa kuriin. Jo tämän vuoden budjetti tulee olemaan ylijäämäinen Ruotsissa. Työttömyyttä ei ole päästetty missään vaiheessa yli 8 prosenttiin, ja totta kai me suomalaiset sitten sanomme, että jaa, se Ruotsi on paljon rikkaampi maa ja kyllä pystyy hoitamaan asiansa. Joka tapauksessa ruotsalaiset poliitikot ovat hyvin taitavasti hoitaneet asioitaan, ja ainakin itse annan sille hyvin suuren arvon.

Puhemies! Myös täällä Suomessa menee päällisin puolin varsin hyvin. Täällä on moneen kertaan todettu, että taloutemme kasvaa aivan huipuvauhtia, valtion velan kasvu on loppumassa meillä Suomessakin, inflaatio on hallinnassa, korot ovat alhaiset ja työllisyyskin on alkanut parantua varsin merkittävästi.

Mikä on mitalin toinen puoli? Se on se, että suomalainen yhteiskunta on myös alkanut jakautua entistä pahemmin, niin kuin on todettu, menestyjiin ja häviäjiin. Voimme sanoa, että markkinatalouden kovenemisen myötä itsekkyys suomalaisessa yhteiskunnassa on lisääntynyt, ja kun esimerkiksi kokoomus, meidän toinen päähallituspuolueemme, vielä joitakin vuosia sitten puhui vakavasti sosiaalisesta markkinataloudesta, tänä päivänä kukaan kokoomuslainen ei

enää käytä sosiaalinen-sanaa, vaan puhuu pelkästään markkinataloudesta. Omasta puolestani toivon, että sosialidemokraattinen puolue, joka on sosiaalinen puolue, ei koskaan luovu sanasta sosiaalinen, vaan tulee aina pitämään siitä kiinni.

Kun tämän päivän Helsingin Sanomista voimme lukea, että kaiken tämän kasvun ja hyvinvoinnin keskellä Pelastusarmeijan leipäjonot ovat edelleen kasvaneet, tuntuu varsin merkittävä seltä se, ettei suomalainen yhteiskunta herää. Vielä kerran väitän, että suomalaisen yhteiskunnan ilmapiiri on koventunut, koventunut aivan käsittämättömällä tavalla 1990-luvulla.

Ed. Olin puhui uusliberalistisista talousopeista, ja tuntuu siltä, että meillä Suomessa erityisesti valtiovarainministeriön kautta nämä uusliberalistiset talousopit heijastuvat myös eduskunnalle annettaviin lakiesityksiin. Otan esille vain joitakin uusliberalistisia oppeja, joilla perustellaan hallituksenkin antamia lakiesityksiä.

Ensimmäinen oppi on kannustaminen ja aktivoiminen. Nämä käsitteet tulevat talouksiin Oecd:n kautta, jonka jäsen Suomikin on. Oecd on siis lähinnä läntisten vauraiden maiden yhteenliittymä, joka antaa oppeja valtiovarainministeriöille. Sen kautta ne leviävät sitten erilaisina lakiesityksinä jne.

Mitä tulee kannustamiseen, niin todellisuudessa minun käsitykseni mukaan kannustamisen oppi on kuitenkin sitä, että ne ihmiset, jotka ovat työttömiä, on pantava todella ahtaalle. Ajatus on se, että he löytävät työn, kun ovat todella ahtaalla. He hakevat vaikka mistä työtä, mutta tämä vain ei valitettavasti toteudu. Minä en usko tähän oppiin.

Ilokseni olen havainnut, että viime viikkojen aikana aivan selvästi, kun eurooppalaista lehdistöä seuraa, uusliberalistiset opit ovat menettämässä otettaan koko Euroopassa. Kukaan ei enää usko niihin, ehkä Oecd:n jotkut virkamiehet vielä ja meillä valtiovarainministeriön jotkut virkamiehet.

Sama koskee aktivointia. Esimerkiksi yhdistelmätuki tuli hallituksen esityksenä ilman oikeutta ansiosidonnaisen päivärahan karttumiseen, ja tätä perusteltiin niin, että sillä aktivoidaan ihmisiä hakemaan työtä ja menemään työhön. Peruseriaatehan on aivan hyvä, mutta samanaikaisesti luotiin tämän Oecd:n opin kautta aivan uusi järjestelmä eli työsuhte, joka ei enää olekaan normaali työsuhte ja joka ei enää kerrytä oikeutta ansiosidonnaiseen päivärahaan samalla tavalla kuin muut työsuhteet.

Puhemies! Kolmantena Oecd-oppina, uuslibe-

ralistisena oppina, on tuloerojen kasvattaminen. Oecd lähtee siitä, että kun tuloeroja kasvatetaan, se lisää talouselämän tehokkuutta ja dynamiikkaa ja siten myös työllisyys paranee. Usein Oecd käyttää esimerkkeinä Yhdysvaltoja ja Englantia, jotka ovat molemmat tietysti myös Oecd:n jäseniä. Kyllä me kaikki tiedämme ne opit, jotka leviävät, ja me tiedämme myös ne ongelmat, jotka ovat syntyneet näihin maihin, erityisesti Yhdysvaltoihin ja Englantiin, jotka ovat käyttäneet Oecd:n uusliberalistisia oppeja.

Neljäs käsite on joustot kontra työelämän jäykkyydet. Olen Euroopan neuvoston talouskomitean jäsen, ja kun olemme Oecd:n parlamentaarinen elin, käymme kerran vuodessa aina päivän vierailulla Oecd:n päämajassa. Olen pari kertaa kysynyt, mitä he tarkoittavat näillä työelämän jäykkyyksillä. Aivan samaten olen tehnyt keskustan edustajille kysymyksen, mitä joustoja vielä halutaan lisää, mitä jäykkyyksiä vielä halutaan pois työelämästä. Yhtään konkreettista vastausta en ole saanut.

Kaikki puhuvat siitä, että joustoja pitää saada, ja tulen tässä puheenjohtaja Ahon haastatelluun Hufvudstadsbladetissa viime sunnuntaina. Hän puhui aivan samoista asioista. Otan sen tässä lopuksi esille. Minun mielestäni ja olen sen ennenkin sanonut — täällä esimerkiksi istuu entinen kulttuuriministeri ed. Tytti Isohookana-Asunmaa — paljon tärkeämpää esimerkiksi keskustan olisi puhua syvällisesti koulutuksen merkityksestä, osaamisen merkityksestä työllisyydelle. Nyt esimerkiksi Saksassa ja Ranskassa on erittäin vilkas keskustelu käynnissä siitä, mitä todella koulutus merkitsee työllisyydelle. Esimerkiksi Saksassa käydään laatuks keskustelua, minkälaista koulutusta annetaan. Itse olen ihailut aina saksalaista ammatillista koulujärjestelmää, joka on hyvin tehokas, antaa todella valmiudet työelämään, mutta Saksassa edes se ei tyydytä. Kukaan Suomen eduskunnassa ei oikein taida käydä keskustelua koulutuspolitiikan tärkeydestä esimerkiksi työllisyyden kannalta.

Puhemies! Täällä on myös paljon puhuttu valtiovarainministeriön virkamiesten vallasta, ja se varmasti pitää paikkansa. Runsas vuosi sitten julkaisi Jyrki Reunanen, joka väitteli tohtoriksi tältä alalta, mielenkiintoisen tutkielman asian tuntijavallasta. Siinä hän totesi, että ministerit nyt ovat Suomessa tulossa siihen vaiheeseen, jossa kuninkaat olivat 300 vuotta sitten, eli silloin kuninkailla oli vielä valtaa. Ministereillä on tällä hetkellä vielä jonkin verran, mutta pikkuhiljaa ministerit ovat pelkästään nimenkirjoittajia ja

hallinnon edustajia, jotka tuovat esityksiä eduskuntaan ja lyövät nyrkkiä pöytään, jos eivät esitykset mene läpi, esitykset, jotka virkamiehet ovat suunnitelleet ja joista taloudelliset ohjeet on annettu valtiovarainministeriöstä.

Puhemies! Muistan hyvin puolueiden roolin silloin, kun oli jaettavaa. Kun oli esimerkiksi 80-luvun budjetteja, pystyttiin jakamaan uutta. Puolueet kilpailivat oikeastaan siitä, kuka keksii parhaita ehdotuksia jakamiseen. Mutta sen sijaan tässä tilanteessa, kun me tarvitsisimme myös ehdotuksia siitä, mitä leikkauksia tehdään ja kuka on leikkausten maksumies, niin eivät-pä puolueet tee niitä. Kaikki ehdotukset tulevat valtiovarainministeriöstä, ja leikkaukset tehdään sitten valtiovarainministeriön virkamiesten ehdotusten mukaisesti. Niin ne tehtiin, ed. Isohookana-Asunmaa, keskusajohtoisen hallituksen aikana samalla tavalla ja ne tehdään nykyisen hallituksen aikana. Osaaminen näyttää puuttuvan oikeastaan meiltä poliitikoilta kaikilta.

Tulenkin siihen, että osaaminen on aivan ratkaisevaa, myös asiasisältöjen osaaminen. Oteetaan ministerin rooli esimerkiksi. Jos ministeri menee ministeriöön, jossa jokainen ylitarkastaja osaa paljon enemmän sitä asiaa kuin hän, mikä on ministerin rooli? Ei pelkästään se auta, että ministeri lyö nyrkkiä pöytään, että näin ja näin tehdään, jos ei hän ymmärrä sisällöstä yhtään mitään. Minusta tämä on vakava kysymys esimerkiksi poliitikkojen koko vallan kannalta. Ed. Bremer puuttui tähän asiaan omalla tavallaan, vähän eri näkökulmasta, mutta minun mielestäni tämä on näkökulma, joka pitää nostaa esille. En nyt mene syvemmälle esimerkiksi nykyisen hallituksen ministereihin ja heidän osaamisalueisiinsa. Mutta minusta tämä on erittäin vakava kysymys meidän kansanedustajien kannalta, koska me olemme viemässä läpi niitä lakiesityksiä, jotka virkamiesten esittelystä tulevat.

Mitä tulee valtiontalouden saneeraamiseen, olen monta kertaa eduskunnan puhujankorokkeelta sanonut, että se on välttämätöntä. Meidän on ollut pakko saneerata valtiontalous. Mutta sen vielä sanon, että poliitikkojen osaaminen siltä osin on täysin puuttunut. Virkamiesten esitykset viedään täällä läpi, ja siinä voisin sanoa, että kun eroja on, olen esimerkiksi yrittänyt seurata eurooppalaista keskustelua. Otetaan nyt vaikka sellaiset maat kuin Ranska ja Ruotsi, niin Ranskan sosialistit tulivat valtaan omalla vaaliohjelmallaan ja toteuttavat sitä. Siellä on joitakin kohtia, joissa myös pannaan suuryritykset ja suurituloiset ihmiset vastuuseen silloin, kun leikkauksia

tehdään ja Emuun valmistaudutaan. Samoin Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus on minusta hyvin taitavasti tasapainoillut markkinoiden ja leikkausten välillä.

Nimittäin on selvää, että politiikkaa ei saa pois politiikasta. Meidän poliitikkojen on tehtävä myös ratkaisuja, jotka ovat epämieluisia markkinoille. Mutta jos me pelkästään katsomme, mitä markkinat sanovat, miten korot reagoivat, kyllä meille suomalaisille poliitikoille käy varsin huonosti. Me emme voi toimia pelkästään markkinoiden ehdoilla, ja sen takia minä olen sitä mieltä, että meidän pitää keksiä liitto markkinoiden ja valtion välillä niin, että myös poliitikot pystyvät sanomaan jotakin.

Mitä tulee opposition osaamiseen, äsken viittasin keskustan puheenjohtajan ed. Esko Ahon laajaan haastatteluun Hufvudstadsbladetissa viime sunnuntaina. Minä luin sen huolella ja huomasiin kyllä, että ei ed. Esko Ahokaan valitettavasti yhtään uutta asiaa ollut tähän haastatteluun saanut.

Arvoisa puhemies! Minä ajan voittamiseksi lainaan vain yhtä kohtaa, käännän suomeksi sen. Haastattelija kysyy, missä konkreettisesti kysymyksessä keskusta toimisi toisin: "Kolmessa keskeisessä kohdassa meillä on toinen linja: työttömyys, verot ja valtion velka. Myös me olemme sitä mieltä, että talouskasvu on talouden pohja, mutta tarvitaan myös rakenteellisia muutoksia" — viittasin äsken Oecd:hen — "luomaan uusia työpaikkoja." Tämä on siis keskustan työreformi. Yhtään konkreettista asiaa ei siihen sisälly.

Edelleen Aho toteaa: "Näistä kysymyksistä on keskusteltu koko Euroopassa, mutta meillä ei tapahdu mitään. Tehokkain metodi saada tuloksia on veropolitiikalla, koska eduskunta voi suverenisti päättää veroista." Mutta mitä uutta tässä on? Eduskunta saattoi Ahon aikana päättää aivan suverenisti veroista ja päättää myös tänä päivänä. Minkä takia Ahon hallituksen aikana verot nousivat aivan huippuun? Koskaan Suomessa tuloverotus ei ole ollut niin korkealla kuin se oli Ahon hallituksen aikana.

Sitten hän sanoo vielä: "Me emme pääse näihin ongelmiin käsiksi yhdellä ainoalla toimenpiteellä, vaan tarvitaan joukkoittain pieniä reformeja, jotka yhdessä laskevat työnantajan kustannuksia." Ei tässäkään ole yhtään mitään uutta.

Siis Ahon haastattelu ei sisällä yhtään konkreettista ehdotusta, mitä hän ja hänen johtamansa hallitus tekisi, jos he valtaan pääsisivät. Suositelen tätä kansanedustajien luettavaksi. Sen saisi

varmaan ehkä käännöksenäkin, jos ei ruotsia riittävästi osaa.

Puhemies! Mitä tulee vielä hallitusyhteistyöhön, niin ehkä tästä kannattaa sanoa muutama sana. Minun mielestäni hallitusyhteistyö on sujunut kohtuullisesti. Millään puolueella ei ole ollut kovin korkeata profiilia, ja ideologiset erot sen takia myös ovat jääneet vähän hämäräksi. Silloin kyllä tulee mieleen se ajatus, että ehkä tulevaisuudessa pitäisi välttää näin laajapohjaisia hallituksia, jos me aiomme säilyttää kansan uskon siihen, että poliittisilla puolueilla on joitakin eroja vielä.

Nimittäin esimerkiksi kun Euroopassa keskustele, niin kyllä aina semmoinen hymy tulee ihmisille, kun kertoo, että meillä vihreät, vasemmistoliitto, sosialidemokraatit ja konservatiivit ovat samassa hallituksessa. Eivät he tahdo uskoa millään, että se on mahdollista. Se on vain mahdollista, ja kyllä minun analyysini on tästä se, että tämä on kohtalokasta ihmisten kiinnostukselle politiikkaan, koska he ovat sitä mieltä, että eivät he pysty näkemään eroja puolueiden kannanotoissa. Kyllä profiilia tarvitaan politiikassa, tarvitaan myös aatteellisia näkemyksiä, ja niitä pitää myös hallituspuolueiden pystyä sanomaan. Muuten me olemme kyllä hukassa tältä osin.

Kyllä minä olisin sitä mieltä, että kun meillä Suomessa on ilmeisen vaikea päästä sellaiseen asetelmaan kuin esimerkiksi Ruotsissa, että on vasemmiston hallitus tai oikeiston hallitus, meidän pitäisi pyrkiä vasemmiston ja keskustan hallitukseen tai sitten meillä on toinen mahdollisuus: oikeiston hallitus. Mutta näin laaja koalitio — ymmärrän, että tietynlaisessa hätätilanteessa näin tapahtui — on erittäin hankala koko poliittisen elämän kannalta. Voisi myös väittää, ja minun väittämäni onkin, että kokoomus on oikeistolaistunut jatkuvasti 90-luvulla, ja se tekee oman hankaluutensa tähän. Kyllä sosialidemokraattisilla äänestäjillä on selviä vaikeuksia pysyä tässä mukana, ja minusta on meille poliitikoille kuitenkin erittäin tärkeätä, että äänestäjät pysyvät mukana siinä uudistuspolitiikassa, mitä me teemme.

Kyllä helposti on käymässä sillä tavalla, että amerikkalainen yhteiskunta tunkee tänne meille ja tapahtuu syrjäytymistä ja poliittista passivoitumista, joka johtaa alhaisiin äänestysprosentteihin. Minusta mielestäni se on vahinko. Minun mielestäni demokratioiden pitäisi kilpailla siitä, kuinka monta prosenttia ihmisistä käy äänestämässä. Me olemme kyllä nyt häviämässä tämän kamppailun esimerkiksi läntiselle naapurimaalle Ruotsille, jossa kautta aikojen äänestysprosentti

on ollut 85—90. Ruotsissakin se varmasti alenee jokin verran ainakin niiden tietojen mukaan, mitä minulla on. Puhemies! Minä toivon, että me suomalaiset poliitikot voisimme välttää sellaisen yhteiskunnallisen kehityksen, joka johtaa amerikkalaiseen 50 prosentin yhteiskuntaan, jossa 50 prosenttia osallistuu vaaleihin, osallistuu aktiivisesti yhteiskunnan asioihin ja toinen puoli on syrjäytynyt ja katselee vierestä, kun maan johtoa valitaan.

Puhemies! Lopuksi sanon, että minun mielestäni me suomalaiset tarvitsemme lisää solidaarisuutta, lisää huolenpitoa yhteiskunnan vähäosaisista. Toivon, että sitä halua olisi kaikilla poliittisilla ryhmillä.

Ed. V. Koski: Arvoisa rouva puhemies! Tämänkin budjettikeskustelun aikana on puhuttu paljon, mutta harvoissa puheenvuoroissa on keskitytty keskeisten kysymysten pohdintaan. Minkälainen merkitys talousarviolla on maamme kehitykselle ja miten se nivoutuu hallituksen harjoittamaan politiikkaan? Mielenkiintoista on myös tarkastella päätöksentekoa kansanedustajan vaikutusmahdollisuuksien näkökulmasta. Näyttää siltä, että se toteutuu parhaiten valiokuntatyön kautta, joka tosin on kovin kapea alue. Onneksi myös tämän talousarvion käsittely valiokunnissa on siltä osin vahvistanut käsitystäni, että kuitenkin kansanedustajan mahdollisuudet ovat melkoiset, kun osaa niitä valiokuntatyön kautta käyttää.

On kai kiistatta selvää, että maamme talous oli retuperällä edellisen hallituksen jäljiltä. Talouden kasvu tapahtui pelkästään armottomien devalvoitien vauhdittamana. Siitä oli tietoinen ja tavoitteellinen sekä oikeudenmukainen talouspolitiikka kaukana. Kaiken takana olivat armottomat markkinavoimat, joiden riepotelavana kepujohtoinen hallitus oli koko vaalikauden ajan. Lipposen hallitusta keskusta nimitti leikkaajahallitukseksi. Ahon hallitusta voidaan puolestaan sanoa tuuliajon hallitukseksi vailla minäkäänlaista päämäärää. Käyttövoimansa se sai markkinavoimilta, ja suunta määräytyi toinen toistaan seuraavista kriiseistä.

Kun viime aikoina on lukenut lehtiä tai katsonut tv-uutisia, on olo joskus tuntunut oudon tululta. 1990-luvun lama pankkikriiseineen on palautettu hyvin mieliin. Kaakkois-Aasian talouskriisi ja tapahtumat Etelä-Koreassa olivat totta myös Suomessa Ahon hallituksen aikana. Turhaan opposition edustajat yrittävät kaunistella edellisen, kyvyttömäksi näissä asioissa

osoittautuneen hallituksen politiikkaa, koska vastaavaa voi hyvin totuudenmukaisesti nyt seurata, kaikeksi onneksi sivustakatsojana. Etelä-Korean pelastajaksi on tullut Kansainvälinen valuuttarahasto, ja myös meillä se oli edellisen hallituksen aikana lähellä.

Ahon hallituksen jäljiltä Lipposen hallitus ei siis perinyt mitenkään tavoitteellisen talouspolitiikan seurauksena synnytettyä kasvua. Se oli saatu aikaan ainoastaan markkinavoimien runteleman ja heikentyneen markan ansiosta. Silloisella hallituksella ei sen kanssa ollut paljonkaan tekemistä. Lamahallituksen jäljiltä maan talous oli täysin seisovassa tilassa. (Ed. Aittoniemi: Kuinka niin, 7 prosentin tuotannon kasvu!) — Työttömiä oli puoli miljoonaa ja velka kasvoi noin 60 miljardia markkaa vuodessa. Tässä vastaus, ed. Aittoniemi. — Tuossa vaiheessa ei ollut tietoaakaan työttömyyden laskun kannalta elintärkeiden kotimarkkinoiden eli palvelualojen ja rakentamisen elvyttämisestä. Tälle Ahon mainitsemalle ”vahvalle pohjalle” Lipposen monipuoluehallituksen tuli rakentaa maan talouden kuntoonsaattaminen ja kansalaisten luottamuksen palauttaminen. (Ed. Aittoniemi: Mitään ei ole tapahtunut!)

Jo hallitusvaiheen alusta ja ensimmäisestä budjetista alkaen näytti siltä, että maa oli saanut uuden kurssin, oli uudenlaisen yhteiskuntapolitiikan aika. Politiikan lähtökohtana oli korkotason merkittävä ja pysyvä alentaminen aiempien vuosien huippulukemista. (Ed. Aittoniemi: Se oli alhaalla jo Ahon jälkeen!) — Tästä voidaan kiistellä. Tosiasiat kuitenkin osoittavat, että kertomani on totta. — Tässä on onnistuttu erinomaisesti. Tuntuu, että alentunut korkotaso ja epävarmuuden poistuminen käynnisti vihdoin kotimarkkinat, ja niiden imussa myös työttömyys kääntyi hyvään laskuun. Oleellisena osana tulopolitiikkaan kuului mahdollisimman pitkä ja maltillinen, kattava tulopoliittinen sopimus. Kaikki meni siis alusta alkaen aivan päinvastaiseen suuntaan kuin Ahon hallituksen aikana.

Käsittelyssä oleva budjetti on hallituksen kolmas talousarvio, joka jatkaa tinkimätöntä, taloutta elvyttävää ja tuloksia tuottavaa linjaa. Nytkin talouspolitiikan kokonaisuutta täydentää runsaan kahden vuoden kattava ja maltilliseksi kutsuttu tulopoliittinen sopimus. Näillä pyritään nopeuttamaan työttömyyden laskua ja hidastamaan edelleen valtion velkaantumista.

Lähes alusta alkaen nykyinen hallitus on voinut mitoittaa toimet vain ja ainoastaan ongelmien, työttömyyden ja velan, ratkaisemiseksi. Tyyli

muuttui täysin Ahon hallituksen taktiikasta, jonka aika meni täysin markkinavoimien lepyttämiseen. Varsinaisten asioiden hoitoon ei päästy koskaan käsiksi, ja se näkyi tuloksissa.

Ennen ensi vuoden budjetin antamista näkymät olivat jo suotuisat. Budjetilla ja palkkaratkaisulla niitä on vielä entisestään vahvistettu. Kokonaistuotannon kasvu tulee olemaan ensi vuonna tämän vuoden tasolla, ja työttömyyden lasku kiihtyy. Toivoa sopii, että ensi vuoden budjetti olisi viimeinen selvästi alijäämäinen tulo- ja menoarvio. Sitä voitaisiin pitää jo erinomaisena saavutuksena ottaen huomioon, miten vaikeasta lähtökohdasta nykyinen hallitus joutui lähtemään liikkeelle.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti Lipposen hallituksen viimeinen, vuoden 1999, budjetti noudattaa aikaisempien vuosien budjettien linjaa. Mikäli näin käy, lisääntyy todennäköisyys myös siihen, että hallitus voi olla pitkälti tyytyväinen tuolloin saavutettuun työttömyyden laskuun. Työttömyyden puolittamisesta ei jäätäne kauas.

Nykyisen hallituksen saavutukset herättävät varmasti keskustassa kateutta, joka on aistittavissa käytetyissä puheenvuoroissa. Sille onkin jäänyt vain sivustakatsojan rooli, ja tämä on näkynyt selvästi myös puolueen kommentteista. Kaikkein huvittavimmat kannat koskevat keskustan epäilyjä virallisten työllisyyslukujen oikeellisuudesta. Niiden ei uskota kuvastavan todellista työttömyystilannetta. Puolue uskoo tietävänsä tilanteen paremmin kuin maan virallinen Tilastokeskus. Tämä kuvaa mielestäni hyvin oppositiopuolueen neuvottomuutta.

Mitä budjetin yksityiskohtiin tulee, olen ilokseni havainnut, että maassamme sisävesiliikenneverkon merkitykseen ja tarpeellisuuteen on valiokunnissa kiinnitetty lisääntyvää huomiota. Tätä pidän hyvänä linjauksena. Onhan muun muassa EU:n piirissä annettu ymmärtää, että vesiliikenteellä tulee olemaan keskeinen merkitys sen liikennepoliitikassa.

Tyytyväisyyteni voin ilmaista myös siitä, että kotimaisten aluetukien rahoitukseen on valio- kunnassa osoitettu tarvittavat määrärahat.

Ed. Peltomäki: Arvoisa rouva puhemies! Muutamia kommentteja ja huomioita työllisyydestä ja sanonnasta ”maatamme ollaan jakamassa kahtia” sekä lopuksi yksi tärkeä alueellinen hanke.

Lipposen hallituksen politiikka on ollut va- kaspolitiikkaa, kasvun edellytysten rakenta-

mista. Tulopoliitiikka on ollut tämän rakennel- man kulmakiviä. Edellinen hallitus kävi ideolo- gista kamppailua ay-liikettä vastaan ja jätti pe- rinnöksi kahtia jakautuvat työmarkkinat, no- peasti kasvavat palkkakulut ja inflaatiopaineet.

Rouva puhemies! Kansalaisten kannalta on- gelmallisoin jako Suomessa tehtiin vuosina 1991—1994. Tuolloin Suomen kansantaloudesta hävisi 12 prosenttia ja 445 000 työpaikkaa. Näin dramaattista kansantaloudellista muutosta ei ole tapahtunut Suomessa eikä koko läntisessä Eu- roopassa toisen maailmansodan jälkeen.

Lipposen hallitus on ottanut tehtäväkseen rai- vata tietä kansalaisten työllistymiseksi. Tarvit- semme nyt kaksinkertaisen ajan menetettyjen työpaikkojen luomiseen verrattuna niiden huk- kaamiseen käytettyyn aikaan. Tämä työ edellyt- tää poliittista vakautta, ja juuri sitä on sosialide- mokraattien toimesta kaikin tavoin edistetty ku- luvalla hallituskaudella, ja tämä linjaus jatkuu myös ensi vuoden budjetin sisällä.

Tuloksena poliittisesta ja taloudellisesta va- kaudesta on työttömyys alkanut laskea lähes puolittumisuravauhtia: 60 000 uutta työpaikkaa viimeisen vuoden aikana. Alkanutta suotuisaa kehitystä tukee poliittisista ja taloudellisista pai- neista huolimatta aikaansaatu sopimus Emu- puskureista. Tulopoliittinen sopimus ja Suomen jäsenyys Euroopan talous- ja rahaliitossa tulevat osaltaan vahvistamaan suotuisaa taloudellista kehitystä.

Rouva puhemies! Työntekijöille ensimmäinen tupokausi toi hyvän reaaliansiokehityksen ja työnantajille maltillisen kustannuskehityksen. Vaihtoehtona olisi ollut inflaation ja korkojen nousukierre, huonompi ostovoima ja enemmän työttömiä. Viime viikolla solmittu uusi tulopo- liittinen ratkaisu jättää tulevalle hallitukselle hy- vän perinnön. On tehty politiikkaa, jossa kaikki osapuolet ovat voittaneet. On tehty politiikkaa, johon porvarilliset puolueet suhtautuvat joko väheksyvästi ja välinpitämättömästi tai suoras- taan vihamielisesti.

Työelämän kehittämisessä hallitus on luotta- nut kolmikanteraperiaatteeseen. Valtio on kuullut työnantajia ja työntekijöitä, neuvotellut ja rat- kaissut asiat vasta konsensuksen saavuttamisen jälkeen. Vaikka yhteisymmärryksen hakemiseen on uhrattu aikaa, on työelämän uudistuksessa tehty tuloksellista työtä.

Niin kutsuttua pätkätyötä tekevien työ- ja so- siaaliset oikeudet on saatu lähemmäksi vakinais- sessa työsuhteessa olevien tasoa. Tilastojen mu- kaan työmarkkinoiden jakautuminen on saatu

useilla aloilla hallintaan. Vakinaisten työsuhteiden osuus uusista työsuhteista on kasvussa ja pätkätyö menettämässä houkutustaan.

Kolmikanapolitiikkaa ei sosialidemokraattien tarvitse itselleen omia. Se annetaan meille suosiolla. Porvarioppositiolle se on kirjaimellisesti punainen vaate, joka työreformilla revitään heti valtaan päästyä. SDP:n yhteistyöpolitiikan tilalle halutaan riitojen repimä työmarkkinakenttä ja työelämän isäntävalta. Tämä lisää vain työntekijöiden turvattomuutta.

Myös työvoimapolitiikka on ollut porvareiden hyljeksimää. On puhuttu tekotyöllistämistä ja työllisyyslukujen kosmeettisesta korjailusta. Työministeri Jaakonsaarta on suorastaan haukuttu siitä, että hän on temppuillut keskimäärin 125 000—130 000 työntekijää pois kortistosta. Vuorotteluvapaata, osa-aikaeläkettä ja työaikakokeiluja on moitittu joutavanpäiväisiksi.

Parin viime vuoden aikana harjoitettua, määrään perustuvaa työvoimapolitiikkaa ei tarvitse häpeillä. On totta, että työllistäminen ja kouluttaminen olivat avainasemassa, kun Suomi vuosina 1995—1996 oli niiden harvojen Euroopan maiden joukossa, joissa työttömyys oli jatkuvasti laskusuunnassa. On kummallista vaatia meiltä katumusharjoituksia tällaisen tavoitteen saavuttamisesta.

Vaalikauden loppupuolella työvoimapolitiikan rooli on kuitenkin muuttumassa. Työpaikkojen lisäyksessä ei tukityöllä tai koulutuksella ole enää pitkään aikaan ollut merkittävää osaa. Tämän päivän ja tulevaisuuden työvoimapolitiikka panostaakin enemmän laatuun. Pitkäikaistyöttömät haetaan takaisin työmarkkinoille, työmarkkinoiden joustavuutta lisätään työntekijäin ja työttömien ehdoilla.

Seuraavallakin vaalikaudella meillä on oltava hallitus ja eduskunta, jotka pitävät työttömyyden hoitamista poliittisesti ykkösasiana. Sillä hallituksella on oltava yhteistyökykyä eri kansalaisjärjestöjen suuntaan. Nyt alkanutta Suomen talouden hyvää kehitystä ei saa vaarantaa. Muutoin olemme jälleen synkkenevien työllisyyslukujen edessä.

Rouva puhemies! Otan yhden alueellisen asian ja tulen tekemään tästä yksityiskohtaisessa käsittelyssä esityksen. Se on oma talousarvioaloitteeni. Korkeakoulutasoisen opetuksen vahvistaminen on meille satakuntalaisille avainkysymys. Järkevin, taloudellisin ja selväpiirteisin ratkaisu on vahvistaa arvostetun Porin korkeakouluyksikön asemaa niin, että se otetaan mukaan valtion talousarvioon omana momenttinaan. Aikatau-

lun tulee olla sellainen, että siirtyminen valtion rahoituksen piiriin aloitettaisiin jo vuonna 1998 ja kokonaisuudessaan toiminta olisi valtion rahoittamaa meneillään olevan EU-kauden jälkeen eli vuonna 2000. Tähän saakka Porin kaupunki on rahoittanut vuosittain noin 5,7 miljoonalla markalla korkeakoulutoimintaa, mutta toiminta käy liian raskaaksi kaupungin yksin rahoitettavana, joten tästä asiasta me satakuntalaiset kansanedustajat olemme yhtä mieltä. Palaan tähän yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa rouva puhemies! Maamme talous on koko tämän vaalikauden ollut reippaassa kasvussa. Ahon hallitus sai poikki vuosikymmenen alun kansantalouden ja myös valtiontalouden syöksykierteen ja rakensi vankan kivijalan uudelle nousulle. Ed. Valto Koski totesi, että Ahon hallitusta voi kutsua tuulijohdalliseksi, mutta mielestäni pelastajahallitus olisi oikeampi nimi. Sen verran vaikeana aikana Ahon hallitus joutui tätä valtiontaloutta ja kansantaloutta panemaan kuntoon.

Vaikka kansantalouden kehitys on antanut hyvän pohjan tällä vaalikaudella, ei hallitus ole onnistunut yhteiskuntamme riittävän tasapainoisessa kehittämisessä. Budjettipolitiikan ja leikkausten vaikutukset ovat kiistatta olleet sosiaalisesti ja alueellisesti epäoikeudenmukaisia, kansaa kahtia jakavia, kuten muun muassa monissa keskustan puheenvuoroissa on todettu. Olen aivan varma, että tutkimustulokset aikaan tulevat tämän kehityssuunnan osoittamaan. Tästä aluetalousvaikutuksesta on jo alustavia tutkimuksia ollut nähtävissä, ja kiistatta ne näyttävät, että kehitys on menossa huonoon suuntaan.

Erityisesti kuntatalouden kiristäminen tulee vielä pitkään saattamaan kansalaiset eriarvoiseen asemaan. Oman maakuntani kunnista yllättävän monet ovat joutuneet ensi vuodeksi nostamaan veroprosentin 19:ään. Syynä on se, että säästövara on jo käyttötaloudessa käytetty loppuun, ja ellei veroja nosteta, joudutaan kunnan toimintoja lopettamaan. Arvokeskustelut ovat tänä syksynä todellisuutta hyvin monelle valtuutetulle. Perussyynä kuntatalouden äkilliseen heikentymiseen ovat liian nopeat valtiontalouden leikkaukset. On selvää, että kuntataloudestakin on pitänyt leikata, mutta se olisi voinut tapahtua maltillisemmin, kuten keskustan vaihtoehtobudjeteissa on jo aiempinakin syksyinä esitetty.

Hyvänä esimerkkinä voin todeta omasta kunnastani, että vuodesta 94 runsaan 70 miljoonan

valtionosuudet ovat pudonneet ensi vuoden 45 miljoonaan markkaan, ja kun verotulot eivät samanaikaisesti nouse, tämä todella saattaa kuntatalouden lujille. Naapurikunta Jurva, jossa on hyvin vankka talous, oli vuonna 96 tilinpäätöksen mukaan 79. sijalla kärkipäästä talouslukujen perusteella. Hekin ovat ensi vuodeksi joutuneet tekemään negatiivisen talousarvion. Muutos on varsin äkillinen.

Arvoisa puhemies! Haluan puuttua muutamaa tässä keskustelussa esiin nousseeseen asiaan.

Ensin tupo ja verotus. Mielestäni työllisyyden kannalta paras ratkaisu olisi ollut nollalinja tupossa ja ruoan arvonlisäprosentin laskeminen sen linjauksen mukaisesti, mikä täällä eduskunnassa on aiemmin päätetty. Ruoan halpenemisen myötä jokainen suomalainen, myös eläkeläinen, olisi saanut merkittävimmän tulonlisäyksen. Nyt tehty tupo nostaa työvoimakuluja, vaikka sitä onkin markkinoitu maltillisena. Palkankorotusmäärät ovat muutamia satasia kuukaudessa. Ne näyttävät varsin maltillisilta, mutta välillisten työvoimakulujen suuri osuus aiheuttaa sen, että työn teettäminen tulee entistä kalliimmaksi ja siten työllistämistä estäväksi. Erityisesti sellaisen työn, jota ei voida laskuttaa esimerkiksi suoraan hyvin markkinoille menevien tuotteiden muodossa, teettämisen kynnys on liian korkea.

Ymmärrän kyllä, että käytännössä nollalinja ei olisi mahdollinen. Työmarkkinajärjestöt eivät siihen suostuisi, mutta se olisi järkevin. Ruoan arvonlisäverotuksen alentamisella olisi saatu tavallaan suurempi tulonlisä jokaiselle, koska jokainen käyttää elintarvikkeita. Se olisi kohdistunut jokaiseen kansalaiseen ja erityisesti vähätuloisiin ja eläkeläisiin.

Palvelualojen arvonlisäveron alentaminen olisi työllisyyteen heti vaikuttavaa. Viittaan vain keskustan työreformin esityksiin ja keskustan eduskunnassa tekemiin, asiaa koskeviin esityksiin.

Hallitus ansaitsee kyllä tunnustuksen siitä, että tutkimusvaroja talousarvioesityksessä entisestään lisätään. Aluepoliittisesti on vain väärin se linja, että perinteiset aluepolitiikan rahat lähes kokonaan on vedetty pois ja korvattu kasvavilla tuotekehitykseen lähinnä Tekesin kautta ohjautuvilla varoilla. Kun niillä ei ole minkäänlaista aluepoliittista osoitetta, ne ohjautuvat pääasiassa yliopistopaikkakunnille, noin 70-, jopa 80-prosenttisesti Helsinki — Tampere — Turku-kolmioon. Esimerkiksi vanhan Vaasan läänin osuus viime vuonna Tekesin varoista oli vain

noin 4 prosenttia. Siellä on kuitenkin merkittävä osa maamme pienyrityksistä ja yleensäkin yritystoiminnasta.

Esimerkkinä omalla seutukunnallani huonekaluteollisuus, joka on perinteisesti merkittävä teollisuudenala. Sitä ei katsota sen sortin teollisuudeksi, että se voisi Tekesin varoja saada, vaikka nyt kovin ponnisteluja käydään huonekalujen viennin merkittävän lisäämisen eteen, lähinnä Saksan markkinoille. Se koetaan Tekesin piirissä jotenkin vanhanaikaiseksi ja teknologialtaan sen tasoiseksi tuotannoksi, että näitä uuden tekniikan varoja ei siihen voi ohjata. Toisaalta kun perinteiset yritysten investointituet ja sentapaiset rahat on lähes kokonaan budjetista poistettu, nämä yritykset lepäävät pelkästään pankkirahoituksen ja omaraahoituksen varassa.

Oman maakunnan kannalta toteaisin muuttaman sanan, koska päivän mittaan, kun on puheenvuoroja kuunnellut, täällä on maakunnallisiakin kannanottoja kuultu. Ei taida salissa nyt olla Keski-Suomen edustajia, mutta monessa puheenvuorossa on todettu, että heidän kannaltaan tämä budjetti on varsin tyyli. Sanoisin, että Etelä-Pohjanmaan kannalta se sitä on. Varsin vähän meille mitään valtion investointeja on tulossa. Tälle vuodelle muistaakseni koko vanha Vaasan lääni oli saamassa valtion investointeja noin 140 miljoonaa markkaa, ja siitä on selvästi vähemmän ensi vuoden budjetissa. Pohjanmaalla toki ei valtion tuen varassa ole totuttu kyllä toimimaankaan. Siellä yritystoiminta jossakin määrin pelaa, mutta pelisääntöjen ja edellytysten pitäisi kuitenkin olla samanlaiset eri puolilla maata, ettei käy niin, että toiset joutuvat hiihtämään umpihangessa, kun toiset menevät valmista latua. EU-rakennerahastouudistus ennakoi tämän kovan linjan jatkuvan meidän kannaltamme.

Täällä on paljon puhuttu poliisin toiminta-edellytysten turvaamisesta. Tiedossa on, että yli 500 poliisivakanssia on täyttämättä. Valtiovainvaliokunta — tämä on hyvä asia — esittää 30 miljoonan markan lisäystä. Tosiasia on vain se, että tämä ei riitä kehittämään poliisin toimintaa. Kun se on nyt joutunut resurssipuutteiden takia aika heikkoihin kantimiin, tilannetta ei voida korjata. Määräraharahatarve olisi suurempi. Palaan tähän aiheeseen vielä sisäministeriön pääluokan kohdalla erikseen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi tapani mukaisesti muutama sana maa- ja metsätaloudesta. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokka on enää 6,6 prosenttia budjetista. Siitä ei entiseen malliin

enää synny eduskunnassakaan kunnan keskustelua. Mielestäni pitäisi syntyä, koska meidän pitäisi elintarviketuotannon tulevaisuuden näköaloista vakavasti keskustella.

Maatalouden ongelma EU-jäsenyyden jälkeen on ollut näköalattomuus. Nopea EU-sopeutus oli liian kova sokki Suomen maataloudelle. Liikevaihdosta on nyt merkittävä osa EU:n maatalouspolitiikan mukaisia tukia. Voisi sanoa, että käytännössä yrittäjälle palkaksi jäävä osa on täysin tätä tukiosuutta. Kun hallitus toteutti heti toimintakautensa alussa 750 miljoonan markan leikkauksen jo sovittuihin EU-tukiin, tämä oli aika kova isku paitsi taloudellisesti erityisesti henkisesti maatalousyrittäjille. He tulivat siihen uskoon, että maan hallitukseen ei voi näissä asioissa luottaa ja tulevaisuus pitkällä tähtäimellä on hyvin epävarmoissa käsissä, kun se on Brysselissä asti ja kotimaasta ei saa tukea näihin asioihin.

Maatalouden kustannukset ovat nousseet myös EU-kaudella odotettua enemmän. Nyt on yli miljardi markkaa korkeammalla kustannustaso, mitä niissä laskelmissa, joita viljelijöille esiteltiin ennen EU-jäsenyyttä, uskoteltiin. Kun tämä, sanoisiko, maatalouden tupoerä eli maataloustulo on suuruusluokkaa 7 miljardia markkaa vuodessa, koko maatalouden palkkasumma yhteensä, josta Lipposen hallitus leikkasi tämän 750 miljoonaa, kustannusten nousu on vienyt nyt yli miljardi markkaa odotettua enemmän. Lisäksi ensi vuoden budjetissa on edelleen näitä siirtymäkauden tukien lisäleikkauksia. On arvioitukin, että maatalouden harjoittajat lienee ainut väestöryhmä yhteiskunnassa, jolle tupo on selvästi miinusmerkkinen vähintään, 5 prosenttia. Nämä seikat aiheuttavat juuri tämän näköalattomuuden.

Nuori väki ei näistä syistä ole tästä ammatista enää kovin kiinnostunut, ja se näkyy siinä, että maatalojen sukupolvenvaihdosten määrä on pudonnut kymmenesosaan entisestä. Joku voi todeta, että se on vain hyvä. Se rationalisoituu ja meillä on sitten riittävän tehokkaat yksiköt jäljellä. Mutta asia ei ole aivan näin yksinkertainen. Tässä hukataan hyvää yrittäjäpotentiaalia, ja pelkään, että meillä tullaan vielä vuosien perästä katumaan tätä kehitystä, koska nykyinen maatalous turvaa kuitenkin sekä kasvi- että kotieläintuotteissa tautivapaat, puhtaat tuotteet. Ne korvautuvat vähitellen tuontielintarvikkeilla, ja saamme näitä tauteja, joista julkisuudessa on ollut puhetta, tämän maan elintarvikkeisiin, koska muualla ei ole näin tarkkaa hygieniatasoa kuin

yleensä täällä Pohjoismaissa, Suomessa ja Ruotsissa.

Hallituksen olisi pitänyt antaa maataloudellekin tulevaisuudenuskoa vahvistava signaali. Näistä lisäleikkauksista, 300 miljoonasta markasta, olisi tässä tilanteessa ollut luovuttava, koska muillekin väestöpiireille tuli palkankorotusta tupossa.

Pääministerin puheenvuoro EU:ssa maatalouden säilyttämisestä myös EU:n reuna-alueilla oli hyvä asia. Se oli myönteinen signaali, mutta pelkään, että se ei vain riitä maaseudun nuorisolle, kun he joka päivä näkevät tämän elinkeinon arkitodellisuuden.

Ed. R a s k : Arvoisa rouva puhemies! Talousarviokeskustelu on se hetki vuodesta, jolloin kansanedustajat voivat puhua melkein mistä asiasta tahansa, koska lähes kaikki asiat sisältyvät budjettiin. Minun puheessani on kaksi asiaa. Siinä on kiitososa hallituksen talouspolitiikalle ja sen lisäksi yksi näkökulma kysymykseen, kylmeneekö maaseutu vai ei.

Jokaisesta säästöpäätöksestä ja leikkauksesta on erikseen hallitusta ja eduskuntaa moitittu, oikeutetustikin. Hallituksen työllisyydenhoitoa tai talouspolitiikkaa ei ainakaan kansan suussa ole juuri kehuttu. Siksi ajattelin yhden esimerkin valossa kertoa kiitokset hallituksen harjoittamasta talouspolitiikasta.

Jos ihmisellä tai perheellä on velkaa 500 000 markkaa, harjoitetun talouspolitiikan ansiosta korot ovat huomattavasti laskeneet. Vuodesta 92, jolloin korot olivat korkeimmillaan, korot ovat laskeneet tähän syksyyn tuosta 500 000 markan lainasta noin 63 000 markkaa vuodessa eli 5 300 markkaa kuukaudessa. 200 000 markan lainasta korot ovat noista huippukoroista laskeneet kuukaudessa noin 1 800 markkaa.

Eduskunnassa budjetin käsittelyssä on useissa puheenvuoroissa arvosteltu hallituksen ja eduskunnan harjoittamaa valtionosuuksien leikkauspolitiikkaa, mutta kyllä korkojen lasku on vaikuttanut myös kuntien talouteen merkittävällä tavalla.

Sitten toiseen kysymykseen, rouva puhemies! ”Haja-asutusseudut autioituvat”, toistellaan maakuntien lehdissä. Vanha sanonta pitäneen tässäkin asiassa paikkansa. Kun väitettä toistetaan tarpeeksi usein, se muuttuu todeksi. Ensin sanomaan alkaa uskoa väittäjä itse, sitten muut, ja valitettavasti ennuste alkaa viimein toteuttaa itseään. Kun maaseudun nuoret aikansa kuuntelevat tässä tapauksessa opposition sanomaa, alkaa

kotiseudulle jääminen vaikuttaa yhä kehnommalta vaihtoehdolta. Kun toistellaan, että maalta lähtee sen elinvoimaisin väestönosa, ei monella riitä itsetuntoa tunnustautua muka huonosaatoiseksi ja jäädä seudulle. Haja-asutusseutujen autioituminen on kova hinta siitä, että voidaan jälkeensä todeta: Mitäs me sanoimme!

Autioituuko maaseutu? Maaltamuuttoa on, mutta olemme yhä kaukana 60-luvun tapahtumista. Maalaisliiton ja Kekkosen johtamasta Suomesta muutti vuosina 1960—64 noin 85 000 ihmistä ja vuosina 1965—69 yli 140 000 ihmistä ulkomaille. Kokonaiset kylät lakkasivat olemasta, pellot paketoitiin, ja maaseudun väki pakeni Ruotsiin. Monet eivät koskaan palanneet. Nykytilanteessa muutto tapahtuu aika usein kuntien ja läänien sisällä. Taajaamat kehittyvät, ja haja-asutusseutujen asukkaat muuttavat kotikonnuillaan lähemmäksi palveluita ja työpaikkoja.

Joensuun yliopiston professori Perttu Vartiainen toteaa Maaseudun Tulevaisuus -lehden haastattelussa syyskuun lopussa seuraavaa: "Väki vähenee kyllä hiljalleen, mutta mistään katastrofaalisesta autioitumisesta ei ole kyse." Lehti jatkaa: "Suurin muutos tapahtuu ihmisten mielisä. Masennus valtaa alaa, kun luetaan jatkuvasti uutisia elinvoiman näivettymisestä. Muuttoliikkeen kasvu on eräs nousukauden merkeistä, mutta niin sitä ei maakuntien lehdistä jostakin syystä uutisoida. Talouskasvu kohdistuu ensimmäiseksi niin sanottuihin kasvukeskuksiin ja niihin kohdistuu muuttopainetta. Muuttoliikkeen kiihtyminen on lupaus paremmasta eikä tuomiopäivän airut."

Professori Perttu Vartiainen mukaan — tämäkin Maaseudun Tulevaisuus -lehden haastattelusta: "Kyläkoulu ja kyläkauppa eivät enää ole kylän kannalta niin kriittisiä varsinkaan, jos kylältä on hyvät yhteydet taajamaan. Palvelut sekä työ- ja koulutuspaikat saadaan parhaiten pidetyksi seudulla tukemalla alueen kasvukeskuksia."

Vuosien 1975—90 aikana muuttoliike oli maassamme vakaa. Asuinpaikkakuntaa vaihtoi noin 70 000 henkeä. Vuosina 1991—92 muuttoliike kutistui alle 60 000 ihmiseen vuodessa. Vuonna 1993 muuttoliike alkoi kasvaa, ja viime vuonna asuinpaikkakuntaa vaihtoi noin 90 000 ihmistä. Ensi vuonna muuttopatoutuman purkautumista palattaneen jo normaalille tasolle eli noin 70 000 ihmiseen vuodessa. Nykyiset korkeat muuttoluvut johtuvat osin laman aikaisen muuttoliikkeen patoutumisen purkautumisesta.

Rouva puhemies! Haja-asutusseutujen tule-

vaisuus on pitkälle nuorten käsissä. He muodostavat maaseudun elinvoimaisen väestönosan. Työministeriön julkaiseman kohtalaisen tuoreen työllisyyskatsauksen mukaan alle 25-vuotiaiden työttömyys on laskenut vuodessa noin 20 prosenttia. Koko maassa kokonaistyöttömyys on laskenut viime vuoden vastaavasta ajankohdasta kymmenisen prosenttia, ja myös omalla alueellani Lapissa työttömyys on laskenut jopa maan keskiarvoa nopeammin. Jos nykytilanteessa haluaa nähdä jotakin myönteistä, sen ei luulisi olevan kovin ylivoimaista.

En tällä puheellani halua väittää, ettei muuttoliikkeestä ole myös ongelmia. Se on ihan selvä, että sinne, mistä muutetaan, jää ongelmia ja siellä, minne muutetaan, on ongelmia. Toteankin lopuksi, että maaltamuuton ongelman silloin, kun se on ikävimmillään, voi kiteyttää siihen tragediaan, kun kiteellinen kirvesmies muuttaa omistamastaan omakotitalosta Vantaalle töihin rakentamaan itselleen kerrostaloasuntoa.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Saarisen eilisen niin erinomaisen puheenvuoron johdosta, jossa hän pohdiskeli hallituksen ja eduskunnan suhteita lähinnä siinä suhteessa, miten hallituksen tulisi ottaa huomioon eduskunnan edellyttämät asiat. Puheenvuoro oli niin erinomainen, että se kannattaisi vaikka jokaisen printata työhuoneen seinälle aina muistutukseksi.

Hallituksen kertomus on vähän jälkijättöinen meidän edellyttämämme asioiden seurantaan. Yksi mahdollisuus olisi A4-kokoisilla arkeilla ranskalaisin viivoin selvittää — ja parilla arkilla se tulisi selvitettyä — miten asiat ovat edenneet, esimerkiksi huhti — toukokuussa ja syyskuussa, jolloin kansanedustajat voisivat ottaa vähän kantaa.

Esimerkkinä huonosta hallituksen toiminnasta verrattuna siihen, mitä me olemme edellyttäneet, on eläkeläisten ylimääräinen savamaksu. Vuosi sittenhän me hyvässä hengessä päätimme, että vuonna 98 se laskee pennillä. Nyt ei näin käynytäkään, ja 120 edustajaa äänesti nyt sitten tänä vuonna niin, että se ei vuonna 99:ään laske, vaikka se on peräti vaalivuosi. Todellakin toivoisin, että tähän kiinnitettäisiin enemmän huomiota, miten hallitus noudattaa meidän edellyttämämme asioita.

Ed. Aittomies: Rouva puhemies! Ed. Valto Koski totesi, että Suomen talous lähti Lipposen hallituksen astuttua valtaan kokonaan toi-

seen suuntaan. Hän oli siinä aika tavalla oikeassa.

Ahon hallituksen loppuaikoina kokonaistuotannon kasvu seikkaili meillä 5—7 prosentin välillä, ja kun mentiin vajaa vuosi eteenpäin, se oli laskenut 2—2,5 prosenttiin. Työttömyys oli voimakkaassa laskussa Ahon hallituksen loppuaikoina. Sen jälkeen työttömyyden väheneminen jäädytettiin, tietyllä tavalla jäädyttyi ja jopa useina kuukausina työttömyys nousi. Kahteen vuoteen ei tapahtunut keskimääräisesti yhtään mitään. Nyt on tapahtunut jonkin verran kurssitus-systeemien vuoksi.

Ed. Valto Koski oli aivan oikeassa. Se kääntyi todella aivan eri suuntaan eli huonompaan suuntaan, ja sen näkee luvuista. Kuka hyvänsä huomaa, kun ottaa paperit esille ja alkaa katsella niitä. Nämä luvut ovat juuri tällaisia.

Sitten, rouva puhemies, utopistinen väitteeni — on katsottu, että se on sekopäisen ajatusta — minä olen väittänyt, että emme me velkoja koskaan maksa, 400—440:tä miljardia markkaa. Maailmassa on johtavia talousmaita, jotka ovat korviaan myöten velkaantuneita ja velkaantuvat yhä edelleen. Velattomia maita on vähän, Ceausescun Romania ja Norja esimerkiksi kylläkin, mutta eivät nekään suuret valtiot, joilla on valtavat velkamäärät, pysty koskaan niitä maksamaan sen paremmin kuin mekään.

Minä uskon, että kun katsoo pöytäkirjoja 30 vuoden perästä, huomaa, että olen ollut oikeassa. Euroopan unioni -tyyppinen kehitys, jossa maailman valtiot yhdistyvät eräänä päivänä tietynlaiseksi liittovaltioksi kokonaisuudessaan, on eräs ratkaisu tähän hommaan, eli ollaan velkaa itselle eikä koskaan makseta. Me emme koskaan maksa 440:tä miljardia markkaa.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Olen kuullut ja kuunnellut, totta maar, monta eri asioista käytyä keskustelua keinoista ja tavoista, joilla hallitus on hoitanut maan asioita, jotka se mielestäni on hoitanut varsin hyvin. Hallituskoalitio on saanut tunnustusta myös vastuuta kantavilta ja asiantuntevilta opposition edustajilta. Periaatteessa ja käytännössä opposition tehtävä on arvostella ja kritisoida hallituksen esityksiä ja aikaansaannoksia.

Yksi asia on minulle ensimmäisen kauden edustajalle jos ei nyt aivan valtava niin ainakin jonkinlainen mysteerio, nimittäin ed. Elon esiintyminen toista johtavaa hallituspuoluetta kohtaan. Hän on nähnyt ja näkee punaista taikka ilmeisesti sinistä kokoomuksen vastuuta kanta-

van politiikan takia. Hänen mielestään kokoomuksen toiminta ei ole ollut missään mielessä positiivista eikä johtanut positiivisiin tuloksiin. Jos kaikki sosialidemokraatit toimisivat ja puhuisivat kuten ed. Elo, näkisin, että hallituksen elontaival olisi ollut varsin lyhyt.

Itse talousarviossa ilmoitan olevani varsin tyytyväinen poliisitoimelle osoitettavasta 30 miljoonan markan lisämäärärahasta. Se toteuttaa Suomen kansan hartaimpia toiveita. Me suomalaiset haluamme elää turvallisessa ja turvatussa isänmaassa.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Valtion talousarvioletuksen päätavoitteet-han ovat velkaantumisen kääntäminen laskuun, työllisyystilanteen parantaminen ja talouden yleisen vakauden ylläpito. Suhdanekatsauksen mukaan luottamus talousnäkyymiin on tällä hetkellä hyvä, korot sekä inflaatio ovat pysyneet hyvin alhaisina. Kokonaistuotannon kasvun odotetaan kuitenkin vuonna 1998 jäävän jonkin verran tämänvuotista pienemmäksi.

Talousnäkymät ovat myös kansainvälisesti hyvät. Vienti on edelleen kasvussa. Kotimainen kysyntä lisää tuontia. Ulkomaankaupassa on edelleen ylijäämää, ja yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu erittäin hyvänä. Vaikka työpaikkojen määrä on talouskasvun myötä lisääntynyt, ei työttömyysaste ole vielä huomattavasti laskenut. Varsinkin nuorisotyöttömyyden kohdalla tilanne on jonkin verran parantunut. Suomen työttömyys- ja talousongelmia ei voida ratkaista ilman palvelusektorin nopeaa ja voimakasta kehittämistä.

Yhtenä keskeisenä toimenpiteenä on pidetty arvonlisäverotuksen alentamista työvaltaisilta aloilta. Palvelujen kehittäminen kuitenkin unohdettiin verotuksesta päätettäessä, sillä budjettiesitys ei sisällä veroratkaisuja, vaan työmarkkinajärjestöjen tulopoliittisella kokonaisratkaisulla lyötiin lukkoon ensi vuoden verot. Työn verotuksen keventäminen on tärkeä osa työttömyyden alentamista.

Työllistävänä vaikutuksena yrittäjyys on koettu erittäin tärkeäksi kaikilla yhteiskunnan aloilla. Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on hyvin keskeinen merkitys Suomen kansantaloudelle. Pk-yritykset perustavat toimintansa pääasiassa paikallisiin tai alueellisiin markkinoihin, min-kä johdosta pienyritykset ovat tärkeitä työllistäjiä omilla alueillaan. Pk-yritysten kehittämispoliitiikalla on mielestäni pyrittävä alueiden elinkeinorakenteen monipuolistamiseen ja elinkeino-

olojen, erityisesti tuotannon, keskittämiseen sekä pk-yritysten yleisten toimintapuitteiden parantamiseen.

Pk-yritysten liiketoimintaan liittyy tällä hetkellä erittäin paljon ratkaisemattomia ongelmia. Riskienhallinnassa on paljon kehittämisen varaa, ja monien pienten yritysten riskinottokyky on tällä hetkellä erittäin huono. Lisäksi pienten yritysten näkökulmasta toimintaympäristö on usein turhan monimutkainen ja edellyttää erittäin korkeaa erityisasiantuntemusta.

Yhteiskunnan tärkeä tehtävä onkin ohjata ja neuvoa yrityksiä niiden aloitus-, kasvu- ja toimintasektoreilla kilpailuedellytyksiä unohtamatta. Tämä edellyttää byrokratian nopeaa keventämistä, verotuksen ja sivukulujen tarkistamista, epäterveen kilpailutilanteen purkamista ja rahoitusmarkkinoiden vahvistamista. Rahoitusta tulisi edelleenkin pyrkiä suuntaamaan erityisesti työllistäviin, koulutuksen tasoa nostaviin hankkeisiin.

Rakenteelliset muutokset maailmanmarkkinoilla nostavat erityisesti pk-yritysten kehittämisessä entistä tärkeämmäksi kansainvälisten rahoituslaitosten ja EU:n rahoituksen hyödyntämisen. Innovaatioiden kehittämistä tulee edistää, jotta parannetaan niiden tuotannollista ja kaupallista hyödynnettävyyttä. Uuden teknologian ja tiedon levittämiseen sekä käyttö- ja kehittämismahdollisuuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota nimenomaan pk-yrityksissä.

Myös työvoiman koulutus on tärkeää yrittämisen kehittämisen painopistealueena. Lisäksi markkinoinnin sekä toiminnan rationalisoinnin ja nykyisen tekniikan ja tietoverkoston tehokkaampi hyödyntäminen sekä vakavaraisuuden parantaminen ovat erittäin tärkeitä tuloksen saavuttamisen kannalta.

Koulutuksen on vastattava yhä paremmin työelämän tarpeita ja nopeita muutoksia. Työtömmille järjestettävällä koulutuksella tulee olla päämääränä työnsaanti eikä pelkästään ajankulu tai mielialan ylläpito. Tämä asettaa haasteen koulutuksen järjestäjille. Koulutuksella täytyy olla valmiudet seurata kehitystä, ja sen on kyettävä nopeammin vastaamaan työelämän tarpeisiin ja muutoksiin.

Panostus tutkimukseen, kehitykseen ja koulutukseen auttaa huomattavasti elinkeinorakenteen monipuolistumista ja kansainvälisiin haasteisiin vastaamista. Uudet työpaikat ovat syntyneet yhä useammin tiedon tuottamiseen, muokkaamiseen, siirtämiseen ja hyödyntämiseen liittyvissä tehtävissä. Koulutuksen tulisi luoda parem-

mat edellytykset kansainvälisempään koulutukseen myös maamme rajojen ulkopuolella ja kielitaidon vankempaan kehittämiseen.

Arvoisa puhemies! Energiapolitiikan painopisteenä on tukea talouspoliittisia tavoitteita, joita ovat muun muassa työllisyyden lisääminen, energian käytön ympäristöhaittojen vähentäminen, kotimaisen ja kansainvälisen kilpailukyvyyn lisääminen. Jos eduskunta haluaa työllisyyttä lisäävän teollisuuden uusien investointien avulla, tulee sen hyväksyä kotimaista energiatuotantoa tehostava energiapaketti, joka sisältää myös ydinvoiman lisärakentamisen. Sen jälkeen on Suomen teollisuus lähes samalla tasolla kuin kilpailevissa teollisuusmaissa. Oma energiastrategia on osoitus myös maamme itsestä talouspolitiikasta, joka pystyy tekemään kaikkensa maamme talouden, teollisuuden ja siten myös työllisyyden kasvun takaamiseksi. Hankkeitten käynnistämistä auttavat taloudelliset perusteet, sillä ydin- ja vesivoimatuotanto ovat liiketaloudellisesti erittäin kannattavia hankkeita.

Arvoisa rouva puhemies! Nykyisen helikopterikaluston korvaaminen uudella 2000-luvulla edellyttää budjetin mukaan eduskunnan antamaa tilausvahvistusta. Minä olen valmis hyväksymään koptereiden hankintaan ja tarpeellisuuteen liittyvän 18 miljoonan markan määrärahan. Päätös helikoptereiden mahdollisesta hankkimisesta tulee eduskunnan tehdä ensi keväänä sen jälkeen, kun kaikki asiaan liittyvät tarpeelliset selvitykset on tehty.

Valtion talousarvioesityksessä esitetyt päätavoitteet, valtion velkaantumisen kääntäminen laskuun, työllisyystilanteen parantaminen ja talouden yleisen vakauden ylläpito, on jo kuluneena vuonna aika hyvin saavutettu. Tällä uralla ja tiellä meidän on hyvä jatkaa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tämän iltapäivän keskustelut ovat antaneet aihetta palata puhujakorokkeelle kahden eri asian tiimoilta. Toinen on operaatio ”kotkat pois hengiltä”, josta jo kertaalleen kävin puhumassa. Toinen on valtakunnan sisäinen muuttoliike.

Nyt ensiksi mainitusta asiasta. Kun käytn puheenvuoroni iltapäivän tuntien aikana, se aiheutti hyvin voimakkaan reaktion eräiltä tahoilta ja runsaammanpuoleisen selittelyn, mitä on tapahtunut ja mitä ei ole tapahtunut. Ensinnäkin on käynyt hyvin selväksi se, että ponsilausuma, joka käytännössä merkitsisi toteutettuna sitä, että tapporahoja ryhdyttäisiin maksamaan kot-

kista, on peräisin maatalousjaostosta. On käynyt ilmi, että ensinnäkään se ei ole ed. Rajamäen idea, eli kun jo etukäteen pyysin anteeksi, että jos se ei ole, niin pyydän sitä jo anteeksi, niin nyt vahvistan anteeksipyyntöni, kun olen tullut hyvin vakuuttuneeksi, että ed. Rajamäki ei tällä kertaa ollut tämän ajatuksen esittäjä eikä myöskään edesauttaja.

Keskusteluissa on myös käynyt ilmi, että itse asiassa on ilmeisesti niin, että maatalousjaosto ei ole oikein tiennyt, mitä se on kirjoittanut ylös. Asiantuntijakuuleminen on jäänyt hieman kesken ja lievä huolimattomuus on yllättänyt. Tämän runoilijan, lyriikkaa harrastavan henkilön, hengentuotteen sisällön muotoutumisessa on ollut siis jossain määrin horjuvuutta, ja näin ei ole oikein tajuttu, mitä on paperille pantu.

Ed. Vihriälä havaintoni mukaan on maatalousjaoston jäsenenä pyytänyt seuraavan puheenvuoron, ja hän selventäne, miten tämän asian laita oikein on. Joka tapauksessa eduskunnan pöytäkirjaan tuo nyt sitten päätöksenä tullaan kirjaamaan, koska teknisiä edellytyksiä pöytäkirjan poistamiseen ei näytä olevan.

Arvoisa puhemies! Tästä toisesta asiasta. Eräät sosialidemokraattiset kansanedustajat ovat ryhtyneet ottamaan negatiiviseen piikkiinsä asiaa, jota minun mielestäni ei kenenkään pidä ottaa piikkiinsä. Me olemme tässä tasavallassa olleet hallitusmuotoa säädettäessä yksimielisiä kai aikoinaankin jo siitä, että kansalaiset saavat vapaasti valita asuinpaikkansa. Jos kaikki ihmiset tekevät niin tyhmän päätöksen, että lähtevät joko Ouluun tai Helsinkiin kimpusut ja kampsut mukanaan, niin se on hallitusmuodon mukaan täysin mahdollista, äärimmäisen typerää, mutta täysin mahdollista.

Toisin sanoen kenenkään ei mielestäni pitäisi ottaa piikkiin sitä, että muuttoliikettä valtakunnan sisäisesti tai valtakunnasta pois päin tai takaisin valtakuntaan tapahtuu. Minun mielestäni kysymys on vain siitä, että ajassa liikkuu ilmiöitä ja yksi sellainen ilmiö ilmiöiden joukossa on muuttoliike. Siitä ilmiöstä vain pitää kulloinkin tehdä asiaan kuuluvat johtopäätökset, joiden pitää olla minun mielestäni niin objektiivisia kuin mahdollista ilman mitään kiihkoa, ilman mitään poliittista intohimoa, puhtaasti vain ajatus siitä, onko tämä kehitystrendi, joka on havaittavissa, sellainen, että sille pitäisi tehdä jotakin vai eikö pitäisi tehdä mitään.

Tällä hetkellä tilanne on sellainen, että esimerkiksi Oulun kaupungin väkiluku kasvaa vuodessa yhtä paljon kun viimeisen tilaston mukaan

Suomesta muuttaa vuodessa Ruotsiin ihmisiä. Tämähän on tosiasia. Niin kuin täällä eräässä vastauspuheenvuorossa totesin, Oulun kaupunki ei näytä oikein valtuustonsa kautta kestävän tätä sisäänmuuttoliikettä ja väkiluvun kasvua, puhumattakaan siitä, että se herättäisi ilon intohimoa siitä, että hienoa, kun muutatte Ouluun ja Oulun kaupunkina väkiluvultaan kasvaa.

Meillä tarvittaisiinkin aivan toisenlaista analyttistä suhtautumista, kuin on ollut tämä paljon siteeratun professori Perttu Vartiainen analysointi tässä asiassa, koska tuosta lausumasta näytti valiokuntakäsittelyn aikaanakin tulleen suoranaisesti este järkevälle asian käsittelylle, käsittelylle ilmiönä, jota voitaisiin poliittisena analyttisesti pohdiskella, onko siinä jotakin sellaista, pitäisi todella reagoida.

Arvoisa puhemies! On tietysti hyvä puolustaa hallitusta ja olla profiilin kohottaja ja tunnelman kohottaja, itsetunnon kohottaja, mutta ei väärillä asioilla pidä niitä temppuja tehdä.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! On syytä todella palata petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiskysymykseen, jonka ed. Pulliainen on ottanut täällä iltapäivän kuluessa vahvasti esille, ja todeta vielä se, mitä valtiovarainvaliokunnan mietintöön maatalousjaostossa on yksimielisesti kirjoitettu. Valiokunta toteaa: "Saadun selvityksen mukaan petotuhot ovat lisääntyneet poronhoitoalueella viime vuosina huomattavasti. Erityisesti ovat lisääntyneet kotkatuhot, joiden määrä on yli kymmenkertastunut viimeisten kuuden vuoden aikana. Petokantojen säilyttäminen nykyisellään merkitsee, että petotuhot saattavat tulevaisuudessa lisääntyä vielä nykyisestäänkin. Ellei varoja petovahinkojen ennaltaehkäisyyn saada ajoissa, myös petovahinkokorvausten määrä nousee merkittävästi."

Sitten on tämä ponsi, jonka mukaan valiokunta "edellyttää, että hallitus esittää määrärahat petovahinkojen ennaltaehkäisyyn poronhoitoalueella viimeistään vuoden 1999 talousarviossa ja ottaa tässä yhteydessä huomioon erityisesti lisääntyneet kotkatuhot".

On varmasti tietyllä tavalla totta, mitä ed. Pulliainen on tuonut esiin, että tätä voi tulkita siltäkin tavalla, että kotkat pois hengiltä, mutta sen voin vakuuttaa, että jaostossa asiantuntijakuulemisen yhteydessä ja kenenkään edustajan toimesta asiaan ei tällä tavalla puututtu, vaan nimenomaan tuli esiin se, että poronhoitoalueella tapahtuu vasaerien menetyksiä, ja tätä haluttiin

selvittää. Saattaa olla, että tässä on lausuttu niin, että tämä voidaan käsittää myös toisella tavalla, jonka ed. Pulliainen on esiin tuonut. Mutta korostan sitä, että tässä suhteessa jaostossa ei kyllä ollut minkään näköistä erimielisyyttä — täällä on myös muita jaoston jäseniä paikalla — ja meillä oli aivan selkeä kanta tässä.

Nimenomaan on totta porotaloudenkin näkökulma ja se, mitä petovahingot porotaloudelle aiheuttavat. Siinä tuli yhtenä esimerkkinä kotkakysymys. Minusta tämä on selkeästi tässä todettava, ja meillä ei ollut pienintäkään, miten sanoisin, sellaista henkeä jaostossa, että nyt ollaan kotkia jahtaamassa, enempää maa- kuin merikotkiakaan, vaan haluttiin asian selvittelyä. Saattaa olla, että ed. Pulliainen, joka on alan asiantuntija, voi lukea sen toisella tavalla, mutta tätä tahtoa ei kyllä jaostolla ollut, vaan se, että asia selvitetään. Minusta asiat täytyy kyllä voida selvittää ja ajatella myös porotaloutta, joka on tärkeä elinkeino nimenomaan Lapille ja myös koko maallemme. Tässä mielessä ponsi on tänne kirjattu.

Ed. Isohookana - Asunmaa: Puhemies! Aivan lyhyesti. Täällä kuullut, erityisesti sosialidemokraattisten kansanedustajien viimeisimmät puheenvuorot kaipaavat joitakin kommentteja.

Ensiksikin, valtakeskustelu on varmasti hyvin aiheellista, mutta ensisijainen ongelma, ed. Elo, ei varmaankaan ole se, että ministerit ovat joutuneet antamaan valtaa valtiovarainministerille, vaan minusta tärkeämpää olisi pohtia sitä, miten eduskunta on vapaaehtoisesti luovuttanut erityisesti budjettivaltaa ministeriöille ja myös tuponeuvottelijoille. Sen lisäksi valtaa eduskunnasta on myös vapaaehtoisesti luovutettu Brysseliin ja nyt, kun näyttää siltä, että väen väkisin meidät viedään Emuun, myös tulevalle Euroopan keskuspankille.

En suostu myöskään mitenkään hyväksymään sitä, etteikö keskustalla olisi ensi vuoden budjettiin konkreettisia esityksiä. Niitä on runsaasti, jos luette keskustan vastalauseet, toisin kuin ed. Elo äsken totesi. Vanhoja esitykset ovat sen takia juuri, että niitä ei ole saatu läpi. Pitää vanhat esitykset saada läpi, ennen kuin uusia asioita nostetaan. Esimerkiksi keskustan vastalauseessa on runsaasti konkreettisia esityksiä työllisyyspolitiikan parantamiseen. Viittaapa-han vain pk-yritysten työvoimakustannusten ja palveluyritysten arvonlisäverojärjestelmän alen-tamiseen jne.

Sosialidemokraattien viimeisissä puheenvuoroissa ei sen sijaan työllisyyspolitiikkaan puututtu. Ed. Peltomo muun muassa näyttää haluavan, että se sysätään jo tulevalle hallitukselle.

Mitä tulee muuttoliikkeeseen, niin ed. Raskille haluaisin vain lyhyesti kommentoida, että voihan niitä muuttolukuja noinkin tarkastella kuin hän tarkasteli, mutta kannattaa muistaa 60-luvun lopun raju muutos, joka johtui juuri Paasion ja Koiviston pääministerikauden ohjelmasta. Se saatiin pysäytettyä 70-luvun alussa vain siten, että luotiin tehokas aluepolitiikka. Tätä tehokasta uudenmuotoista aluepolitiikkaa Suomi tarvitsi nyt hyvin kipeästi, mutta Lipposen hallitus ei ole kyennyt tuomaan näitä esityksiä muun muassa koskien Itä-Suomea ja Pohjois-Suomea, missä juuri muuttoliike on erittäin rajua.

Ed. Elo: Puhemies! Tarkoitukseni on ensin näkin vastata ed. Heikki Koskiselle, joka käytti varsin erikoisen ja henkilöön menevän puheenvuoron. Minä olen puhunut siitä, että meidän rakas hallituskumppanimme kokoomus ei ole enää se sama kokoomus kuin se oli viisi kuusi vuotta sitten, jolloin se vielä puhui sosiaalisesta markkinataloudesta. Jos nyt, kokoomuslaiset kansanedustajat, haluatte sanoa päinvastoin kuin minä väitän, että teillä on sosiaalinen markkinatalous olemassa, niin korjatkaa minua. Minä en enää moneen vuoteen ole kuullut teidän puhuvan sosiaalisuudesta yhtään mitään.

Kyllä minä olen nähnyt, ed. Koskinen, sillä tavalla, että sosialidemokraattisena kansanedustajana, joksi minut on valittu Satakunnan vaali-piiristä, aion tulevaisuudeksikin pitää kyllä kiinni siitä, että edustan täällä omia äänestäjiäni enkä ed. Heikki Koskisen äänestäjiä. En ole suurituloisten asialla, ed. Heikki Koskinen, ja voin kyllä myöntää sen, että kokoomus on hyvin taitavasti ajanut hallituksessa asioitaan ainakin päätellen siitä, että kokoomuksen kannatus on säilynyt varsin hyvänä.

Voidaan kysyä tietysti, missä muualla maailmassa, ed. Koskinen, sosialidemokraatit ja konservatiivinen puolue ovat hallitusvastuussa. On yksi maa, ja se on Itävalta, siellä on pitkäaikainen yhteistyö, mutta se on pikkuisen erilainen kuin tämä. Pidän hyvin erikoisena sitä, että sosialidemokraatit ja kokoomus pysyvästi olisivat esimerkiksi hallitusyhteistyössä. Minusta se on niin kuin tuli ja vesi ja se ei sovi yhteen. Meillä on erilaiset näkemykset.

Mitä, puhemies, vielä tulee ed. Isohookana-Asunmaan puheenvuoroon, toteaisin kyllä, että

kun ed. Isohookana-Asunmaa oli ministerinä, hän yritti käyttää sitä valtaa, joka ministerillä on. (Ed. Isohookana-Asunmaa: Käytti!) — Hän käytti sitä valtaa. — Hän joutui julkisuudessa pikkuisen erikoiseen valoon. Sanottiin, että hän on nyt tällainen oululainen vähän vieroksuttava ihminen, joka puuttuu helsinkiläisten virkamiesten asioihin. Tällainen kuva annettiin ed. Isohookana-Asunmaasta. Minusta ed. Isohookana-Asunmaa teki ihan hyvää työtä. Hän puuttui ministerinä, niin kuin pitikin puuttua, asioihin. Mutta valitettavasti kaikilla ei sitä samaa kykyä ja taitoa ole, ja, ed. Isohookana-Asunmaa, uskon, että tulevaisuudessa asiantuntijavalta kontra ministerien valta ja sitä kautta eduskunnan valta tulee vielä ajankohtaiseksi ja keskusteluun.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa mainitsi, kuinka Suomi on menetellyt aluekehityspolitiikassa 70—80-luvulla. (Ed. Isohookana-Asunmaa: En puhunut 80-luvusta mitään!) — No, 70-luvusta ainakin. — Olisin sitä mieltä, että Suomi on kasvanut menneisyydessä investointivetoisesti. Se on merkinnyt erittäin korkeaa investointiastetta ja rakentamisen tahtia. Suomessa työllisyyden nettokasvu vuosina 70—90 oli kokonaan julkisen sektorin varassa.

Nyt haasteena on yksityisen sektorin ja erityisesti palvelusektorin kasvu. Tuottajapalvelusten kehitys on ollut avainasemassa talouden dynamiikan takia. Olemme nyt siirtymässä innovaatiovetoiseen kehitystyylisiin, jossa myös kansainvälistyminen on todella nopeaa. Samalla joustavan tietoteollisuuden tuotannon kehitys on tukenut pienten yksiköiden roolin voimistumista siitä huolimatta, että omistuksellinen keskittyminen kaikissa olosuhteissa on ollut viime aikoina erittäin voimakasta. Otan esille esimerkiksi Meritan ja Nordbankenin keskittymisen ja tänään IVOn ja Nesteen yhteisen yhtiön perustamisen.

Mutta kaikkein tärkeintä on kuitenkin, että yksityinen sektori siirtää pääpainopisteen palvelu- ja tuotantosektorille entistä enemmän. Eli tämän päivän tärkein sanoma on se, että palveluja meidän pitää jatkossa kehittää entistä voimakkaammin. Se on sektori, joka kaikkein nopeimmin työllistää.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Se koiria älähtää, johon kalikka kalahtaa. Olen erittäin tyytyväinen, että ed. Elo ei edusta samoja arvoja, mitä minä pohjalaisena edustan.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Ainakin tässä puheenvuorossa, jonka kuulin, ed. Elon arviot kokoomuksesta kyllä pitävät paikkansa. Ei kokoomus ole kyllä enää puhunut perustulojärjestelmästä, jota käsiteltiin vielä, kun kansanedustaja Pesola oli heidän sosiaalipoliittisen työryhmänsä puheenjohtaja ja siellä tehtiin ratkaisuja. (Ed. Ihmäki: Puhukaa, mitä keskustaan on mennyt tekemään. Älkää meistä puhuko!) — Tämän arvion teen.

Mutta se minusta on väärin, että, ed. Elo, te pesette kasvojanne arvostelemalla kokoomusta, koska yhdessään te olette tehneet näitä ratkaisuja ja vielä sellaisia ratkaisuja, jotka ovat pohjoismaisen hyvinvointijärjestelmän vastaisia: sairausvakuutuksen ja äitiyspäivärahan minimipäivärahan, kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus ja taitetut indeksit ym. ja opintotuen leikkaus. Nämä ovat juuri sellaisia asioita, joita, kun olimme kokoomus ja keskusta yhdessä, me emme antaneet kokoomuksen tehdä. Mutta kun te ja kokoomus olette yhdessä, nämä menevät läpi. Silloin on täysin väärin, että peilaamalla demarien linjaa kokoomusta vasten te yritätte pestä kasvojanne näiltä ratkaisuilta. (Ed. Ala-Harja: Mikä oli keskustan linja?) — Keskustan linja oli, ed. Ala-Harja, juuri se, jota edellisellä hallituskaudella teidän kanssanne noudatettiin. Vaikka teidän taholtanne yritettiin viedä näitä asioita läpi, pystyttiin estämään. Mutta heti, kun te pääsitte tekemään yhteistyötä meidän ylitsemme, pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan peruspilareihin kajotaan, muun muassa Kansaneläkelaitokseen, jota tänään on juhlittu. Se pannaan sivuun. Se ei olekaan enää kansanvakuutuslaitos eikä sosiaaliturvan koordinoija, vaan nyt se hajautuu ja tulee eri linja.

Ihmiset pannaan eri kastiin, ihmisiä jaetaan kahteen ryhmään, kohdellaan eri tavalla. Tämä on se linja kaiken kaikkiaan. Väärin teette, kun yritätte pestä kasvojanne vertaamalla itseänne kokoomukseen.

Ed. Hysä: Arvoisa rouva puhemies! Tartuin ed. Elon lauseeseen. Ed. Elo totesi, että ”en ole täällä suurituloisten asialla”. Kirjoitin sen ylös juuri niin kuin sanoitte. Ed. Elo, teillä on kuitenkin puheet ja teot aivan eri puusta.

Mikäli oikein muistelen, olette kannattanut suurituloisten verohelpotuksia, olette kannattanut päivähoitomaksuissa suurituloisille alennusta, pieni- ja keskituloisten monilapsisten perheiden maksujen runsasta korotusta, suurituloisille yli 400 markkaa alennusta. Työmarkkinatuen

lapsikorotuksissa kannatitte sitä — mikäli oikein muistan, äänestitte vihreää — että 60 prosenttia leikattiin kaikkein pienituloisimpien, yhteiskunnan kaikkein heikko-osaisimpien lapsikorotuksista, jolloinka esimerkiksi työmarkkinatuen lapsikorotukseen jäi 9,60 markkaa sen jälkeen, kun 60 prosenttia oli leikattu. Eivät varmasti nämä lapsiperheet juhli. Nyt olitte kannattamassa toimeentulotuen heikennyksiä, asumisesta 7 prosenttia. Asiantuntijoiden mukaan — valiokunnassa kuulumme — hädät lisääntyvät, asunnotomuus lisääntyy. Sen lisäksi olitte kannattamassa toimeentulotukiasiakkaina olevien lapsiperheiden leikkauksia: 250 markkaa per lapsi per kuukausi. Miten voitte sanoa, että ette ole täällä suurituloisten asialla?

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Tällä ovat sekä edustajat Elo että Kemppainen ja nyt viimeksi Hyssälä luetelleet näitä leikkauksia. Nehän ovat tosiasioita. Kaikki ovat osallistuneet näihin säästöihin, mutta kuitenkin on voitu pitää yllä palvelujärjestelmä ja turvaverkko.

Kokoomus on edelleen markkinataloutta kannattava puolue. Tarvitaan kuitenkin joku, joka tuottaa niitä rahoja ja niitä tuloja, joilla voidaan palvelut, edut ja sosiaaliturva myös rahoittaa, eikä vain niin kuin keskusta ajaa, että otetaan lisää velkaa, niin kuin otettiin: 60 miljardia vuodessa. Muistetaan hyvin. Otettiin, kyllä. Mutta silloin oli pakko, ja silloin te olisitte vielä enemmän halunneet velkaa, koska ette halunneet, että kaikki säästävät.

Joka tapauksessa me olemme nyt saaneet näitä säästöjä aikaan sekä Ahon että Lipposen hallituksen aikana, ja se on ihan hyvä. Kuitenkin meillä on edelleen hyvä sosiaaliturva. Se, mitä on otettu esimerkiksi opintotukileikkauksina, on 35 markkaa kuukaudessa. Kuitenkin opiskelijat ovat kohtalaisen tyytyväisiä siihen, että heillä on turvattu tuki, ja on jopa laajennettu nyt opintotukioikeutta.

Tarvitaan markkinataloutta, joka tuottaa meille tuloa, ettemme jatkuvasti näitä etuuksia ylläpidä tulevien polvien ja lastemme maksettavilla lainoilla.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! On meillä todella pitkän ajan suunnittelua! Parhailaan käsittelemme muun muassa sitä, tulisiko antaa valtuuksia helikoptereitten hankkimiseen, kun tänään kuulumme uutisista, että Suomi luopuukin maamiinoista, joitten korvaaminen maksaa saman verran kuin tulevat helikopterit. Kuin-

ka Puolustusvoimien suunnittelu voi olla näin poukkoilevaa? Missään oloissa me emme saa luopua maamiinoista. Kriisiaikana eivät päde mitkään sopimukset. Sota-aikana kaikki muut kaivavat maamiinansa varastoista, mutta vain me olemme noudattaneet sopimuksia. Kenen käsissä on meidän puolustuksestamme päättäminen? Olen kunnioittanut ulkoministeri Halosen kantoja tähän saakka, mutta nyt pitänee muuttaa mieltä.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Ed. Ala-Harja antaa kyllä täysin väärän käsityksen siitä, etteikö keskusta säästäisi ja olisi säästännyt ja on edelleen säästölinjalla. Mutta on se kumma, että te ette näe eroa puhtaisiin ideologisiin leikkauksiin, joita teiltä päin on oltu ajamassa; totesin leikkaukset minimipäivärahaan ja kansaneläkkeen pohjaosaan. Ne eivät edes tuo sitä odotettua säästöä, mutta te vaatimalla vaaditte leikkausta, olitte tekemässä tällaisia leikkauksia pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan pilareista. Se on väärin. Niin kuin totesin, ne eivät edes tuo oletetussa mittakaavassa säästöjä.

Otettakoon tähän vielä esimerkiksi kotihoidon tuen järjenvastainen leikkaus, samalla kun annettiin subjektiivinen oikeus hoitopaikkaan. Eihän tämä ollut edes säästö, vaan toi 2—3 miljardin lisämenot kunnille päivähoidon järjestämiseksi, ja kuitenkin päivähoidon taso ja laatu huononevat. Tämöistä on teidän säästämisenne, kun te ideologisesti olette tekevinänne säästöjä.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Tähän äskeiseen puheenvuoroon haluan vain todeta, ettei kukaan tee mielellään mitään leikkauksia, mutta meillä on ollut se käsitys, että tässä taloudellisessa tilanteessa olemme olleet pakotettuja tekemään näitä leikkauksia. (Ed. Kemppainen: Ei sellaisia, kuin tehtiin!)

Mitä tulee ed. Hyssälän vuodatukseseen ja syntilistaan, täytyy tyytyväisenä todeta, että ed. Elolla oli vielä suurempi syntilista kuin konsanaan kokoomuksella.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron ed. Ala-Harjan puheenvuoron johdosta. Hän sanatarkasti totesi näin: "Kaikki ovat osallistuneet säästöihin." Ymmärsin ed. Ala-Harja tarkoittaneen, että Lipposen hallituksen aikana. Millä tavalla kansanedustajana ed. Ala-Harja on osallistunut näihin säästöihin? Miten kansanedustajan tulotasolla

on näihin osallistuttu? Päinvastoin, sanoisin että olemme saaneet verohelpotuksia. Ne, joilla ei ole pieniä lapsia, eivät ole osallistuneet oikeastaan millään lailla, vaan nimenomaan tähän ovat osallistuneet työttömät ja lapsiperheet, eläkeläiset, mutta eivät varmasti esimerkiksi juuri kansanedustajan tulotasolla olevat sanotaan neljissä — viisissäkymmenissä olevat keski-ikäiset ihmiset.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Keskustelu säästöistä pitää suhteuttaa siihen aikaan, jolloin niitä tehtiin. Edellisen, Ahon hallituksen, aikana kansantalouden kokonaisuus romahti. Kaikki te muistatte, miten bruttokansantuote muutamassa vuodessa putosi kuudenneksella. Silloin jouduttiin välttämättä tilanteeseen, että oli sopeutettava budjettimenot mahdollisimman pitkälle valitsevaan tilanteeseen. Sen ohella tarvittiin välttämättä lisää velkaa, että ylipäättänsä olisi selvitty.

Nyt kuitenkin tilanne on toinen. Me elämme vahvaa kasvun kautta, ja kun Lipposen hallitus aloitti, talouden pohja oli vahva. Silloin hallitus alkoi toteuttaa säästölistaa, joka ei ollut oikeudenmukainen, niin kuin edellisen hallituksen aikana toteutetut säästöt olivat. Nyt eivät ole hyvä tuloiset joutuneet osallistumaan tämän hallituksen säästölistan mukaisiin säästöihin. Eniten säästöistä joutui maksamaan — siitä oli aikanaan laskelmiakin, esimerkiksi Ilomantsissa, kunnassa, jossa veroäyrin hintaa on jouduttu korottamaan — pitkän yksityistien varrella asuva monilapsinen viljelijäperhe. Sellainen on todella osallistunut tämän hallituksen säästöihin rankasti.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Silloin kun Ahon hallitus aloitti, ilmeisesti ei ollut velkaa 60:tä miljardia. Nyt me maksamme korkoja kahdessa vuodessa sen 60 miljardia. Kyllä tulevaisuutta ajatellen joudumme, ketkä täällä ovatkin sitten, tulevat kansanedustajat, vielä samaa keskustelua käymään aina joulun alla ja budjettien yhteydessä ja muistelevaan menneitä siinä, kukahan tämän kaiken teki, ja joudutaan säästämään kovasti. Nimittäin 30 miljardin rahoituskulut korkoineen päivineen ovat niin iso summa, että vielä lapsemmekin maksavat näitä juttuja; emme pääse mihinkään siitä totuudesta.

Joku sanoo, että nyt on hirveän hyvä aika. Nyt eletään korkeasuhdannetta. Mutta tulee lasku-kausikin. Ei markkinatalous ole mihinkään muuttunut. Aina tulee jonkin ajan päästä lasku-kaus. Ja tällaisenä aikana me otamme velkaa

lisää. Kyllä tässä jotenkin tuntuu hassulta tämä ajattelu.

En tiedä, sillä tavallako te jokainen hoidatte omaa talouttanne, jotta ei kun vain lisää ulkopuolelta rahoitusta. Minä ainakin olen miettinyt sillä tavalla ja hoitanut, että olen pyrkinyt pääsemään veloistani irti siten, ettei ainakaan söisi enemmän kuin tienaisi hyvin pitkään. Joskus on joutunut vähän velkaakin ottamaan.

Siinä mielessä monet säästöt ovat perusteltuja. Joissakin on mennyt varmasti sillä tavalla, etteivät ole täysin oikeudenmukaisia. Siksi on joutunut painamaan jopa punaista nappiakin täällä, koska ei ole hyväksynyt.

Ed. Alajarja: Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälälle oikaisisin, että sanoin, että kokoomus ajaa oikeudenmukaisia säästöjä niin, että kaikki osallistuvat. Tämä on tapahtunut sekä Ahon että Lipposen hallituksen aikana. Tätä periaatetta on pyritty noudattamaan. Todella nämä säästöt ovat ikäviä, koska etuuksia on otettu pois niiltä, jotka niitä tarvitsevat. Me kaikki olemme joutuneet täällä tekemään vaikeita ratkaisuja. Ahon hallituksen aikana säästettiin 30 miljardia, Lipposen hallituksen aikana 20 miljardia. Me olemme kaikki näihin osallistuneet ja olemme kantaneet siitä vastuamme, joten älkäämme nyt toisiamme syytelkö. Hyvä, että olemme saaneet pidettyä tämän valtiontalouden jonkinlaisessa kunnossa.

Kun nyt on vahva nousukausi, niin kuin sanoi ed. Väistö, silti tänäkin vuonna joudumme lähes 20 miljardia lisää lainaa ottamaan ja vielä ensi vuonnakin 15 miljardia. Sitten vasta ehkä olemme siinä vaiheessa, että ei tarvitse ottaa lisävelkaa, että voidaan korot maksaa, joten minusta tämä on aivan turhaa puhetta. Otetaan ja kannetaan kaikki reilusti vastuu siitä, että olemme saaneet pidettyä kuitenkin valtiontalouden jollakin tavalla kunnossa, palvelujärjestelmän kunnossa. Kuitenkin meillä on perusturva. Se on hyvä tunnistaa. Leikkauksia on tehty. Se ryhmä ihmisiä, joka on eniten kärsinyt, on aivan niin kuin ed. Väistö sanoi, viljelijät. Heidän tulevaisuutensa on kaikkein epävarmin.

Ed. Tiusanen: Rouva puhemies! On selvää, että valtiontalous on saatava kuntoon. Kysymys on siitä, millä tavalla se tapahtuu. Tämänkertainen budjettiesitys ei tee sitä oikeudenmukaisella tavalla, kun tarkastelemme asiaa todella sosiaalisesti ja ihmisten tilanteista lähtien. Budjetti liian paljon haluaa tasapainottaa taloutta

nimenomaan kaikkein heikko-osaisimpien ihmisten kustannuksella. Tämä on valitettava tosiasia.

Myös ed. Elo piti erittäin hyviä puheenvuoroja tänään. Niitä sopii aina kuunnella tarkkaan. Siinä mielessä olen ed. Elon kanssa eri mieltä, että kaikki puolueet eivät ole matalalla profiililla olleet liikkeellä eivätkä ihan samalla tavalla. Kyllä tämä hiukan enemmän kokoomuslainen profiili on, mikä on tullut näkyviin tässä talousarvioesityksessä.

Niin kuin tuli todettua, talous olisi saatava kuntoon ja velkaantumisesta päästävä. Suomeen talous ja lippulaivat, Nokia jne., eivät aina yhtä hienosti hulmuta lippujaan. Muun muassa Japanissa kuulumme, että Nokian vienti sinne on romahtanut tänä vuonna johtuen siitä, että tekniikka ei ole japanilaisen tekniikan kanssa enää pystynyt kilpailemaan.

Mitä maamiinoiniin tulee ja ed. Myllyniemen toteamukseen, kyllä ministeri Halosen päätökset ja kannanotot tässä suhteessa ovat todella kunnioitettavia. Kun heti jostakin nousee kenraali toteamaan, että se maksaa 5 miljardia, siinä on bluffia mukana.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. E l o : Puhemies! Huomasin ed. Hyssälän puheenvuorosta, että hän ei ole turhan päiten tohtoriopintoja suorittanut. Kyllä hän oli tarkkaan tutkinut kaikki veriset synnit, jotka sosialidemokraatit ja mahdollisesti kokoomuskin ovat olleet tekemässä. Sen verran voin tässä kuitenkin sanoa, että jos ed. Hyssälä olisi seurannut minun puheenvuorojani täällä, ja toivottavasti hän olisi, hän olisi muistanut esimerkiksi viime vuodelta, että kun tämän vuoden verotaulukot hyväksyttiin, käytin puheenvuoron, jossa totesin, että nämä eivät ole oikeudenmukaisia. Ne suosivat suurituloisia, mutta ne olivat, sanotaan nyt, enemmän kokoomuksen linjan mukaisia varmasti. Nyt verolinja, ed. Hyssälä, vuodelle 1998–99 on selvästi solidaarisempi. Kyllä näillä kansanedustajien puheilla muuten on oma merkityksensä. Olen täysin vakuuttunut siitä.

Kun puhuttiin kannustinloukuista, jotka koskivat silloin lasten päivähoitomaksuja, totesin, että siitä saattaa tulla sosialidemokraateille myös ääniloukku. Olen vakuuttunut, että näin on

myös käynyt, kun me katselemme meidän puolueemme kannatuslukuja.

Sanoisin tähän asiaan sen, että minä olen mielestäni tehnyt sen, mitä yksi kansanedustaja voi hallituspuolueessa tehdä linjan arvostelemisessa, varmasti pääministeri Lipposen mielestä vähän liikaakin.

Mitä tulee ed. Väistön näkemyksiin, kyllä, ed. Väistö, te olette rehti mies, olen oppinut tuntemaan teidät rehtinä miehenä, mutta kun te sanotte, että talouden pohja oli vahva 1995, niin kun maassa oli 500 000 työtöntä ja kun 50 miljardia otettiin vielä velkaa silloin, ei hyvällä omallatunolla kukaan voi niin sanoa. Kyllä tämä oli, ed. Väistö, politiikkaa, jota me toivottavasti kaikki vältämme.

Ed. Ala-Harja, olemme kaikki osallistuneet, te sanotte. Kyllä kai tässä on kuitenkin ihan rehellisesti sanottava: Pieni- ja keskituloiset ovat eniten joustaneet tässä maassa. Heiltä on eniten otettu. Suurituloiset ovat saaneet suurimmat verohelpotukset. Heiltä ei sosiaalietuja voitu leikata, koska heillä ei ole sosiaalisia etuuksia. Kyllä tässä suhteessa äskeisessä puheenvuorossa puhujakorkealla totesin, että Ranskassa esimerkiksi sosialistihallitus on ottanut suuryrityksiltä lisää veroja, Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus on pitänyt suurituloisilla erityisen solidaarisuusveron. Kyllä tässä on esimerkkejä meillekin.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Pitää kyllä paikkansa, että ed. Elo on uskaltanut olla omassa ryhmässään kriittinen. Siitä ei päästä mihinkään. Mutta on myös yhtä selkeä tosiasia, että Lipposen hallitus sai vahvassa kasvussa olevan talouden ryhtyessään hallitsemaan tätä maata. Toisin sanoen maan talouden peruskivet oli muurattu uudelleen.

Mutta kun katsotaan nyt tätä vaikka erilaisilla tuotantoluvuilla ja kehitysluvuilla, maan talous notkahti hyvin voimakkaasti ja hyvin syvälle sen jälkeen. Yleensä ollaan sitä mieltä, että se johtui siitä, että Lipposen hallitus teki vääriä leikkauksia, väärin kohdistettuja leikkauksia, jotka halvaannuttivat suomalaisen talouden. Väitän tänä päivänä: Jos sitä virhettä Lipposen hallitus ei Ahon hallituksen jäljiltä olisi tehnyt, tänä päivänä me olisimme huikeasti paremmissa tilanteissa, koska se notkahdus oli hyvin tuhoisa, joka edellä mainituista syistä tapahtui Lipposen hallituksen alkuaikoina. Tuotanto aleni. Kaikki tunnusluvut heikkenivät. Ne ovat päässeet nyt jälleen nousemaan, mutta me olisimme huomattavasti paremmissa tilanteissa, tuskin meillä olisi

budjetin alijäämää enää lainkaan, jos Lipposen hallituksessa ei olisi tehty niitä virheitä, jotka tämän taloudellisen notkahduksen aiheuttavat. Näin asia kyllä on, ja tämä pitää varmasti paikkansa.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Keskusteluun vielä haluaisin sen sanoa, että kaikki me tiedämme, että hyvinvointivaltio voi kestävästi perustua vain terveelle valtiontaloudelle. Ei voida hyvinvointivaltiota pitää yllä ja rakentaa pelkän velanoton varaan eikä sen mukaan järjestää valtion menoja. Jatkuvasti ei voi syödä enempää kuin tienataan.

Edelleen väitän, että suomalaisten hyvinvoinnin perusta on edelleen kunnossa, vaikka vielä velkaa otetaan. Tosiasia on, että tästä syntyneestä tilanteesta ei päästä ulos ilman, että kaikki suomalaiset joutuvat tinkimään. Sen takia niillä, jotka ovat olleet työssä, on äärettömän korkea verotus, ja sen takia niillä, jotka ovat saaneet tulonsiirtoja, on markkamäärät näissä vähän pudonneet.

Haluan vielä todeta, että hyvätuloisista puhuminen niin kovan palkkaverotuksen maassa kuin Suomi on hieman harhaanjohtavaa. Esimerkiksi akavalaisten keskiansiot veroilla puhdistettuina eivät juuri SAK:laisten nettotuloista eroa.

Yli yhden kerran: aikamoinen porukka on tämä kokoomus, 39 kansanedustajaa ja johtaa koko orkesteria. Pikkuisen teidän pitää miettiä, mitä te populismissanne täällä kiehutatte.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Kyllä on melkoinen johtaja tämä kokoomus, kun se johtaa demareita, mutta, demarit, ihmetyttää, miten te lähдете mukaan. Vasemmistoliiton ja vihreiden on erittäin vaikeata lähteä mukaan, mutta kyllähän tämä on demareiden tahto, että kokoomus saa tämän tehdä, eli kyllä te olette myötävaikuttamassa.

Mitä ed. Ihmälän puheen alkuosaan tuli, niin allekirjoitan kaiken, mitä ed. Ihmäki ilmaisi siihen asti, kunnes sanoitte, että kaikki suomalaiset joutuvat osallistumaan säästötalkoihin. Nythän ei nimenomaan niin käy, niin kuin ed. Hyssälä täällä yritti vahvasti sanoa. Eihän keski-ikäinen, lapseton, asuntovelkansa maksanut ihminen, jolta on enemmistö, ole edes joutunut osallistumaan näihin lamatalkoihin juuri nimeksikään, edellisen hallituksenkin aikana ainoastaan sillä tavalla, että tulivat raippa- ja lainaverot. (Ed. Ihmäki: Maailman korkein verotus!)

Nyt kun kokoomus on perustelemassa näitä

säästöjä, niin kyllä te olette pitämässä vain hyväosaisten puolia. Se, että ... (Ed. Ihmäki: Ed. Kemppaisenkin puolia!) — No, meidänkin, totta kai. Minä olen hyvässä asemassa. — Mutta me yritämme pitää koko kansaa yhtenäisenä ja huolta myös niistä, jotka ovat eniten joutuneet näissä säästöissä kärsimään.

Mutta ennen kaikkea — ed. Ihmäki, teidän puheenvuoronne alkuosa on täysin totta — verotusta ei voida laskea muuten kuin työllisyyttä parantamalla, ja siinä minä arvostelen teitä, että te päästätte vasemmisto-osan hallituksesta niin vähällä siinä, että tekisimme rakenteellisia muutoksia työllistämismahdollisuuksien parantamiseksi. Siellä ovat ainoat mahdollisuudet, joilla työttömyyttä voitaisiin laskea ja verotusta kokonaisuudessaan alentaa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Minäkin kiinnitän huomiota siihen, mitä ed. Ihmäki sanoi, kun hän sanoi, että kaikki tinkivät. Ei tänä päivänä voi kyllä sanoa, että kaikki tinkivät. Kyllä paperiteollisuus ja moni muu ala ja myös tässä salissa olevat, suurin osa, olemme siinä tilanteessa, että emme tingi yhtään mistään, vaan katsomme, miten palkanauhan luvut kasvavat, edut lisääntyvät. Mutta kaikkein heikkosaisimmat kyllä tinkivät jokapäiväisestä ruuastaan ja leivästään. Ruokajonot vain kasvavat uutisten mukaan tänäkin päivänä.

Edellinen hallitus pani raippaveron ja korotti hyvätuloisten verotusta, koska valtiontalous oli katastrofitilanteessa Holkerin hallituksen jäljiltä. Kun leikattiin menoja, lisättiin myös hyväosaisten verotusta, jotta tuloerot eivät räjähtäisi. Nyt pelkään pahoin, että tämän vuoden ja varsinkin ensi vuoden osalta, kun aikanaan tilastot tulevat valmiiksi, nähdään, miten murheellisen tuloerojen kasvun saa aikaan Lipposen hallitus.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy talousarvioehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Esitellään menot.

P ä ä l u o k k a 21

Yleiskeskustelu:

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaosto tarkasteli presidentin pääluokkaa, ja se on

tavanomainen, paitsi että siellä tehdään peruskorjaus Mariankadulla. Itse asiassahan lisätalousarviossahan sinne tuli lisämenoja, kun siellä tehtiin arkeologisia löytöjä ja sitä jouduttiin rahoittamaan lisää, eli tämä on ennallaan.

Ainut, mikä täällä on aikaisemmasta poikkeavaa, on eläkkeellä olevan presidentin sihteeri hänen muistelmiensa kirjoittaminen. Tämä käytäntö jatkuu, eikä siihen jaostolla ole ollut huomauttamista huolimatta siitä, että siitä jonkin verran julkisuudessa on keskusteltu.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Päätökset:

Luku 01 Tasavallan Presidentti ja luku 02 Tasavallan Presidentin kanslia hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 22

Yleiskeskustelu:

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Tämän pääluokan osalla jaostossa ja sitten valtiovarainvaliokunnassa keskityttiin kolmeen asiaan. Näistä yksi on suurempi asia eli tämän talon lisätilarave, ja siihen perehdyttiin käsitteäkseni aika perusteellisesti. Todettiin ja voimme jokainen itse kukin täällä todeta, että lisätilatarvetta on jo erityisesti vaikkapa avustajapäätöksen takia, mutta muutenkin, eli täältä tähän on jo karkotettu tiettyjä eduskunnan toimintoja muualle ja on otettu lisärakentamisella käyttöön ullakkotiloja ja komeroita jne. Tästä lisärakentamistarpeesta me emme pääse pois.

Vielä täytyy todeta, että kun tämä prosessi pannaan liikkeelle, se on varsin hidas ja myönteisimmässäkin tapauksessa kestää viisi kuusi vuotta. Sen takia nähdään, että prosessi saa jatkua ja ensimmäinen tarve on kaavaillun tontin hankkiminen tähän tarkoitukseen. Myös se tuli kohtalaisen selväksi, että muut vaihtoehdot tämän laajennuksen toteuttamiseksi ovat epätarkoituksenmukaisia ja lähes kaikki vaihtoehdot kalliimpia. Tavallaan näytetään vihreätä valoa sille työlle, joka oli jo kansliatoimikunnan toimesta tehty.

Sitten pari pienempää asiaa.

Valtiovarainvaliokuntahan toteaa, että edustajien kulukorvausasia on vähän jäljessä ja tietoliikennekulut ovat sellainen asia, joka on tullut uutena ja jatkuvasti lisääntyvänä. Valiokunta toteaa, että tämä pitäisi ottaa huomioon, mutta valiokunta ei kuitenkaan pystynyt käsittelemään

jo varsin valmiiksi tehtyä lakiesitystä tästä, vaan se jäi nyt odottamaan poliittista tahtoa erityisesti tietyiltä tahoilta, jotka eivät sitä tässä yhteydessä vielä halunneet viedä eteenpäin.

Samoin ihan pienenä, mutta oikeudenmukaisuusasiana on varmasti varapuhemiesten kulukorvaus, jossa meillä oli täysi valmius. Sekin nyt toivottavasti saa lopullisen päätöksensä ensi vuoden alkupuolella.

Ed. E l o : Puhemies! Tarkoitukseni ei ole pidentää tätä keskustelua eduskunnan pääluokasta kovinkaan pitkään, mutta kun saattaa mennä yli kaksi minuuttia, tulin tänne korokkeelle.

Mitä tulee eduskunnan kokoon, siitähän on viime aikoina käytetty puheenvuoroja, onko Suomen eduskunta 200-jäsenisenä oikean kokoinen vai onko se peräti liian suuri. Se liittyy minun mielestäni kysymykseen myös tilakeskustelusta.

Niin kuin me tiedämme, koko itsenäisyyssajan ja pitempikin perinne on 200 kansanedustajalla, ja itse asiassa, jos lähdetään katsomaan, minkälainen kansanedustuslaitos Euroopassa on, niin meidän olemme, Suomi ja muut Pohjoismaat, oikeastaan poikkeus eurooppalaiseen malliin. Muissa maissahan on jonkinlainen toinen kamari, joka on Englannissa ylähuoneen nimellä. Joissakin maissa se on senaatti. Englannissa ylähuoneen jäsenet nimitetään. Muualla senaattiin valitaan henkilöitä ja he edustavat myös alueitaan.

Siinä mielessä, vaikka ei ole tämän eduskunnan asia varmasti sitä käsitellä eikä se tullut esille perustuslaki 2000 -komiteassa, minun mielestäni se on asia, joka joskus Suomessa kyllä pitää käsitellä, mikä on eduskunnan koko. Puhemies! Tilanne on tietysti se ja siitä pitää lähteä, että jos jokin eduskunta joskus tekee päätöksen siitä, että sitä pienennetään, siinä pitää olla riittävän suuri siirtymäkausi, etteivät edustajat kuvittele, että se koskee heitä itseään.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, johon oikeastaan ed. Kemppainen äsken viittasi, on eduskunnan tapa päättää omista palkkioistaan. Aivan sattumalta, kun olen Euroopan neuvoston toiminnassa mukana, keskustelin ruotsalaisten kanssa tästä asiasta. Ruotsissa on otettu vuonna 93 käyttöön palkkiolautakunta, arvodesnämnd. Siihen asti myös Ruotsin eduskunta päätti omista palkkioistaan ja etuisuuksistaan, ja 93 on säädetty uusi laki, jonka mukaan kolmijäseninen lautakunta, siis nämä, päättää kansanedustajien palkkioista.

Kun tätä suomalaistakin keskustelua julkisuudessa on seurannut — olen ollut pitkään mu-

kana, niin kuin monet muutkin meistä — niin näyttää siltä, että eduskunta ei koskaan omaa palkkausjärjestelmäänsä sen jälkeen, kun se on kertaalleen joksikin muotoutunut, pysty käsittelemään. Meillä oli 80-luvun loppupuolella jossaikin vaiheessa aika hyvässä mallissa eduskunnan palkkauksen uudistaminen, mutta sitten se poliittisista syistä raukesi. Sen takia, puhemies, nostin tämän myös esille, että saattaisi Suomessa olla tilaa sen harkitsemiseen, mikä on Ruotsinkin laissa, jolloin siis eduskunta valitsee kolme lautakunnan jäsentä ja ne päättävät edustajien palkkauksesta. Saattaisi olla aika lähteä keskustelemaan tämän laatuudesta järjestelystä, ehkä ei näillä valtiopäivillä mutta varmasti lähiaikoina.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Olen tehnyt tähän pääluokkaan esityksen lapsiasiainvaltuutetun viran perustamisesta ja nimenomaan sen takia, että uskon tässä salissa olevan laajaa kannatusta sille, että tämä virka on hyvin tärkeä ottaen huomioon sen keskustelun, jonka kuulimme lapsipoliittisen selonteon yhteydessä. Mielestäni lapsiperheiden ongelmiin pitäisi puuttua ennalta, ei jälkikäteen. Yksi virkamies ei tietysti poista koko ongelmaa, mutta se olisi myönteinen signaali lapsiperheille ja poistaisi sitä toisaalta tylyäkin kohtelua, jota lapsiperheet ovat joutuneet näiden leikkausten puristuksessa kokemaan.

Myöskään ensi vuoden budjetissa ei mielestäni löydy lapsiperheille myönteisiä ratkaisuja. Esimerkiksi juuri elokuussa voimaan astunut päivähoitomaksulaki on hyvin kielteinen asia, ja siitäkään uutta esitystä ei toiveista huolimatta ole saatu.

Kannustinloukkua, johon monet lapsiperheet ovat joutuneet, ei ole purettu, vaan sitä on siirretty pieni- ja keskituloisten suuntaan. Näin ollen tulen myöhemmin esittämään asianomaiselle momentille lisäyksenä tämän viran perustamiseen tarvittavat rahat.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elo puuttui eduskunnan kokoon. Yksi vaihtoehto olisi ollut, kun avustajia palkattiin, että eduskuntaa olisi puolella pienennetty. Silloinhan tähän taloon olisi oikein hyvin sopinut ihmisiä. Olisikohan siitä oikeastaan demokratia kovin paljon kärsinytkään, koska kuitenkin jokaisesta vaalipiiristä tulisi valituksi edustajia? Voisi olla, että joku ihan pieni ryhmä voisi kärsiä enemmän, mutta on ihan pohdittava asia, voiko tämän hoitaa muullakin tavalla kuin niin, että pitää olla

200 kansanedustajaa, onko se kiveen hakattu vai ei.

Mutta toinen kysymys on tämä tilakysymys, jossa tarve tulee myös siitä, että meillä on mahdollisuus palkata avustajia. Mikä tässä avustajakysymyksessä kokonaisuudessaan on oikeudenmukaista?

Onko avustaja maakunnassa vai täällä Helsingissä? Nykyisen tietotekniikan aikana minusta avustajien pitäisi olla maakunnissa siinä ympäristössä, jossa äänestäjät ovat. Tietoliikenne pystytään hoitamaan aivan samalla tavalla. Nyt tehdään erillinen sivurakennus, josta todennäköisesti puhelimella soitetaan, telefakseja lähetellään, ja postipojat tai -tytöt ja putkipostit kulkevat edestakaisin. Avustaja voisi aivan yhtä hyvin olla vaikka Joensuussa, Mikkeliä tai Tampereella. Miten toteutuu tasapuolisuus myös siinä, jos jollakin on avustaja maakunnassa ja jollakin täällä Helsingissä. Sehän maksaa täällä huomattavasti enemmän. Tehdään lisärakennus. Sitten eivät enää kopiokoneessa paperit riitä. On kaikkea tämmöistä ongelmaa. Mutta se, jolla on maakunnassa avustaja, maksaa kaikki paperit, vuokrat ja muut. Palkkiosäännöissä pitäisi tehdä myös erilaiset ohjeistukset, että järjestely olisi tasapuolinen. Kuitenkin eriarvoisuutta joka tapauksessa tulee, se ei liity tähän käsittelyyn, mutta jatkossa joudutaan pohtimaan monia kysymyksiä.

Ed. T i u s a n e n : Rouva puhemies! Tämä on aika tragikoominen tilanne. Puhutaan avustajista ja ahtaudesta, ja se, mikä tulee mieleen, on, että kansanedustajien määrää pitäisi vähentää, jotta avustajat mahtuvat taloon. Hiukan tulee sairaalolainen tilanne mieleen, että kudos tuhoaa ikään kuin itse itseään. Jos yhdellä kansanedustajalla olisi kaksi avustajaa, niin sitten pitäisi vielä vähentää tätä joukkoa pienemmäksi! Kyllä kai se vanha demokraattinen ajattelu lähti kuitenkin siitä, että edustetaan kansaa mahdollisimman laajasti ja alueita mahdollisimman tehokkaasti, erilaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä, sosiaali-ryhmiä jne. Se edustajien määrästä.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana edustajien palkkaukseen, palkkiojärjestelmään. Haluaisin tuoda esiin mielipiteenäni, että edustajien palkkion suuruus ei ole suoraan verrannollinen siihen arvovaltaan tai työn tärkeyteen, jota teemme. Sillä tavalla tätä asiaa ei pidä käsitellä.

Sitten ongelma, joka liittyy kulukorvaukseen. Jos se olisi verollista tuloa, myös ensimmäisen kauden kansanedustajan tulot olisivat kuitenkin

huomattavasti yli 30 000 markkaa kuukaudessa. Sekin näkökulma on hyvä huomata. Mutta kaiken kaikkiaan asia on laajemman keskustelun värti.

Ed. Aittoniemi: Puhemies! Eduskunta tarvitsee aivan ilmiselvästi lisää tiloja jo ihan siitä syystä, josta täällä on puhuttu. Tänne on tullut lähes kaikille avustajat, jotka tarvitsevat omat työhuoneensa. Kaiken lisäksi, kun taloon tulee lisää väkeä, eräissä vaiheissa käy ruokalakin meille pieneksi ja monet muutkin tilat, näin arvelen.

Nytkin monta kertaa joulun aikaan, kun haluaa saada tapaamista varten kabinetin, jossa voisi jonkin lähetystön ottaa vastaan ja muuta, ei sellaisia ole enää saatavissa. Tilanpuutetta on kerta kaikkiaan kaikkialla ihan toiminnallisesti. Niin kuin sanottu, totta kai, avustajien pitää saada työtilaa ja talon muutenkin olla vähän väljempi.

Pidän aika huonona sitä, että jos eduskunta tarvitsee tilaa ja joku ulkopuolelta vähän rähähtää, kun täällä suunnitellaan jotakin, niin täällä vedetään heti huppu päähän ja sen jälkeen ryhdytään aristelemaan. Kyllä kai eduskunta nyt itse tietää, paljonko se tiloja tarvitsee, mihin se rakentaa, mistä se tontin hankkii, ja sillä siisti. Ei siinä sen kummempaa ole.

Kyllä Marskin patsastakin sääliteltiin, kun se joutui niin huonoon paikkaan, mutta nyt huomataan, että se on ihan hyvällä paikalla. Vaikka ei se asia nyt tähän liity, mutta ei niistä yleisön reaktioista parane sillä tavalla ajatella, vaan itse päätetään, mitä tarvitaan.

Mitä tulee palkkoihin, ed. Elon näkemys oli aivan hyvä. On uskomatonta, että me täällä itse palkoista päättämme ja rähisemme niistä, eikä toisaalta uskalleta koskaan puhua mitään palkoista. Jos ulkopuolinen elin ratkaisee sen, se on silloin heidän vastuullaan. Kyllä tässäkin pitäisi päästä minun mielestäni eteenpäin.

Ed. Ihamäki: Arvoisa puhemies! Ei tarvitse olla kaksinen valtion palveluksessa oleva virkamies, niin valtio kustantaa hänelle työhuoneen, jossa hän tekee työtään ja hoitaa mahdollisesti virkaansa. Se on minun mielestäni aivan oikein. Eikä tarvitse olla kaksinen valtion virkamies, että hänellä on avustajia virastossaan. Minusta tämäkin on täysin oikein. En pidä sitä ollenkaan kohtuullisena, että kansanedustajalla ja hänen avustajallaan on yhteensä 9 neliömetrin huone. Kaiken maailman määräykset, muun

muassa työsuojelumääräykset, sotivat jo tätä asiaa vastaan, joten lisätileä on aivan välttämätön.

Ed. Saarinen: Arvoisa rouva puhemies! Minäkin todistelen edelleen jatkaen ed. Ihamäen puheenvuorosta. Jos tämä 9 neliömetriä suhteutetaan kansanedustajan ja hänen avustajansa painokiloa kohden, niin häkkikanoilla on ilmeisesti enemmän jaloittelutilaa kuin edustajalla, nettopinta-alaa, kun otetaan kalusteet huomioon. Siellä huoneessa on vähemmän kuin 9 neliötä tilaa. Lisärakennus tarvitaan siis nopeasti.

Olemme myös tulleet hallinto- ja tarkastusjaostossa täysin vakuuttuneiksi siitä, että edullisin ja taloudellisin ratkaisu on erillinen lisärakennus. Hallinto- ja tarkastusjaosto ilmeisesti tekee eduskunnan historian halvimman valiokuntamatkan kiertäessään keväällä tontin eduskuntatalon viereen ja tutustuessaan olosuhteisiin.

Toiseksi, edustajapalkkiolain muutos on ehdottoman välttämätön. Se on jäänyt ajastaan jälkeen kahdessa merkittävässä kohdassa. Toinen koskee varapuhemiesten kulukorvauksia ja toinen tietoliikennekustannuksia, joista ei siihen aikaan, kun lakia on viimeksi rukattu, ole ollut käsitystä. Esimerkiksi kännykkää ei ollut keksittyneenäkään kai siihen aikaan.

Näistä asioista vallitsee täysin yksimielinen käsitys hallinto- ja tarkastusjaostossa ja myös valtiovarainvaliokunnassa, joka on iso valiokunta. Se on täysin yksimielinen siitä, että nämä asiat pitää hoitaa nopeasti. Koetetaan hoitaa ne heti keväällä, kun aurinko nousee taas näkyviimme. Toivomme, että sekin ryhmä, joka vielä tässä fundeeraa, voisi tulla tähän hyvään asiaan mukaan, koska asialle olisi eduksi yksimielisyys.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Olemme aika yksimielisiä eduskunnan lisärakentamisen tarpeesta, mutta haluaisin vielä muuttaman näkökohdan tuoda esille nimenomaan tuon tontin käytöstä. Sehän on rakentamiseen tarkoitettu tontti, ja valtiolla on siihen rakentamisetuoikeus, vaikka tontti on kaupungin käytössä. Haluaisin korostaa, kun julkisuudessa nyt on ollut esillä idea jonkin liikkeen rakentamisesta siihen, että ei se kyllä millään muotoa oikein sovi tuon paikan henkeen. Kyllähän se on ilman muuta julkisen rakentamisen paikka, sellaisen rakennuksen, joka ilmentää mahdollisimman arvokkaalla tavalla suomalaista hallintoa, ja ei var-

maan arvokkaampaa rakennusta kuin eduskunta siihen ole.

Toteaisin vielä, että se vie kyllä hyvällä tavalla eteenpäin Töölönlahden suunnittelua, josta se on osa. Usein Helsingin ulkopuolisena ihmisenä olen ihmetellyt sitä saamattomuutta, jolla Töölönlahden toteuttamista on viety eteenpäin. Nyt mielestäni erittäin onnistuneella tavalla on Nyykytaiteen museo paikkansa saanut. Sille vastapuoli yhtä hyvin onnistuvana toivottavasti kadun toisella puolen on Eduskunta paikallaan, ja se kyllä Helsingin keskustan ilmettä on omiaan parantamaan.

Sitten jokunen sana kansanedustajien määrästä. Äkipäätä ajatellen kansanedustajien määrän puolittaminen on ihan ymmärrettävä asia varsinkin silloin, kun on liitytty Euroopan unioniin ja on julkisesti sanottu, että suuri osa päätösvallasta siirtyy sinne. Mutta kyllä meillä käytännön työkokemukset osoittavat, että kyllä täällä on entistä enemmän ollut asioita käsiteltävänä ja entistä kiireellisempinä, eikä ollenkaan sillä perusteella voi sanoa, että asiat ovat loppuneet ja sen takia vähemmän työtä olisi. Kyllä tämä pitää tietysti katsoa demokratian toteutumisen kannalta. Jos kansanedustajien määrä vähenee, se vähentää edustuksellisuutta.

Kun tämän keskustelun aloitti ed. Lahtela, se tarkoittaisi ilmeisesti sitä, ettei Pohjois-Karjalan vaalipiiriä enää olisi, koska ei voi olla kolmen kansanedustajan vaalipiiriä, ja sieltäkin edustuksellisuus olisi vähempi ja eri kansalaismielipiteet tulisivat entistä huonommin esille. Ei ehkä niin monta puheenvuoroa oltaisi käyttämässä. En tiedä, onko puheenvuorojen pituus tai määrä mitta, mutta joka tapauksessa joillekin se ehkä on mitta ja sitä mitataankin, mutta kansanedustajien vähentäminen vähentää edustuksellisuutta ja demokratiaa. Siltä kannalta tämä on asia, joka on erittäin periaatteellinen.

Ei meiltä niin paljon valtaa ole viety eikä niin paljon vaikutusmahdollisuuksia, etteikö tänne saisi tulla 200:aa edustajaa kansaa edustamaan. Tämä oli aika hyvin perusteltu. Muistan jossakin lehden yleisönosastossa nähneeni varsin hyvin tämän esitettyä. Siellä oli oikein matemaattinen malli, jossa Ruotsin, Suomen ja muutamien saman kokoisten maiden edustus oli saatu lasketua. Siinä oli hieno logiikka, en vain muista minäkäläinen. (Naurua) En pannut sitä talteen, mutta minusta siinä oli varsin kultainen jako, se oli hyvin perusteltu ja siinä mielessä hyvä.

Rouva puhemies! Vielä eduskunnan kansainvälisestä toiminnasta. Nythän eduskunnan kan-

sainvälisiä tehtäviä ja yhteyksiä on koordinoitu ja ne on saatu varsin linjakkain. Edustaminen on lisääntynyt, ja varmasti tämä on ollut erittäin onnistunutta, että Pohjoismaiden neuvoston sihteeristö ja EN ja muu kansainvälinen toiminta on yhdessä hoidettu. Sillä tavalla voidaan tehtäviä koordinoita paremmin.

Tässä budjetissahan on yksi rakenteellinen muutos, se, että Parlamenttinvälisen liiton määräraha siirretään eduskunnan määrärahaksi. Kun olen Suomen ryhmän puheenjohtaja, niin olen kyllä nähnyt tämän hieman ongelmallisena. Toivottavasti se ei aiheuta enempää ongelmia. Parlamenttinvälinen liitto on yksityinen yhdistys, joka on täysin erillinen ja siinä mielessä vähän huonosti tähän järjestelmään sovitettavissa. Tilithän voidaan tietysti pitää missä tahansa. Siinä ei ole ongelmia. Mutta siltä kannalta, miten se tulosvastuullisesti ja tuloshakuisesti omaa toimintaansa puhtaasti eduskunnan momentin alaisuudessa toteuttaa, näen, että se oli varsin huono ratkaisu. Tässä on yhdellä lauseella todettu, että toivottavasti tehtävien hoitaminen ei vaikeudu.

Aika monta pientä periaatetta pitäisi muuttaa, ja aika paljon asioiden hoitamisen luonne muuttuu virkamiesmäisemmäksi eikä yhteishenkiseksi toiminnaksi. Ison johtokunnan puitteissa, että hakisimme joitakin tavoitteita, otettaisiin joskus isompia tehtäviä, joskus pienempiä ja säästäisimme pahan päivän varalle. (Ed. Elo: Mielenkiintoisia matkoja kuitenkin!) — Matkustaminen on aina arvostelun aihe, mutta kun niissä kokouksissa joka tapauksessa matkustetaan, jos motiivi matkustamisen yhteydessä työn tekemiseen vähenee, se on ehkä huonompi asia. Silloin, kun se oli omassa kontrollissa, oli aina yhdessä mahdollisuus asettaa tavoitteita eri tavalla. — Kyllä ratkaisu kieltämättä kansanedustajavetoisuutta kansainvälisen toiminnan toteuttamisessa vähentää. Eli tämä on nyt eduskunnan kanslian määrärahan myöntämisen varassa, ja siinä tietyt hankaluudet on. Toivottavasti ne eivät ole sellaisia, että toiminnan luonne muuttuu.

Ed. Lehtosaari: Rouva puhemies! Minusta on aika yllättävää se, että hallituspuolueitten ja vielä hyvin merkittävän hallituspuolueen edustajien taholta laitetaan eduskunnan lisärakennus kyseenalaiseksi. Jokainen, joka on tässä talossa työskennellyt, on viime aikoina todennut sen, että eihän tätä taloa ole rakennettu tällaiselle määrälle. Avustajien tulo toi viimeistään sen tilanteen, että tarvitaan lisätiloja, ja sen takia valmistelut ja myös päätökset ovat aivan oikeita.

Ykkösjaoon puheenjohtaja ed. Kemppainen totesi jo erittäin hyvin sen, että lisärakennushanke oli erittäin hyvin valmisteltu. Se tuotiin hyvin valmiina vaihtoehtona ykkösjaoon, ja sitä kautta valtiovarainvaliokunnan oli erittäin helppo ottaa kanta hankkeen puolesta. Itse asiassa tämä olisi pitänyt panna jo aikaisemmin liikkeelle, mutta nyt ei kuin vauhtia vain rakennushankkeeseen.

Ed. Saarinen totesi omassa puheenvuorossaan pari asiaa, jotka liittyvät käsiteltävänä olevaan pääluokkaan. Ne olivat varapuhemiesten edustuskorvaus ja edustajien tietoliikennekorvaus. Aivan samalla tavalla ihmettelen suuresti sitä, miten valtiovarainvaliokunnan yksimielinen näkemys loppujen lopuksi kaatui. Minusta olisi hyvä, jos joku kertoisi ääneen, mihin se kaatui ja minkä takia se ei edennyt, niin kuin valtiovarainvaliokunta yksimielisesti päätti.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! En aio ottaa äänikynnyksiin enkä lukumääriin kantaa, ainoastaan lisärakennushankkeeseen. Sen yhteydessä haluaisin jättää sellaisen evästyksen, että kun puhutaan, että saadaa edustajille omat työhuoneet ja avustajille omat työhuoneet, ihan hyvä, mutta toivoisin suunnitteluprosessissa joustavuutta. Eli kun meitä on erilaisia työskentelytapoihin tottuneita ihmisiä, jollekin riittää, että on kahden hengen tila yhteistä tilaa tai sitten tiloilla on välitön, joustava yhteys. Nykyisissä työtiloissa on 70-luvun suunnittelun henki. Ne ovat äärettömän jäykkiä, kalustaminen jäykkää. Pitäisi olla mahdollista edustajien vaikuttaa tai ainakin kartoitettaisiin erilaiset näkemykset työtilojen käyttötapoista, koska sitä kautta voitaisiin saada hankkeen etenemiseen lisäarvoa eikä tehtäisi tiloja, jotka jatkuvasti kaipaavat muuttamista tai joitten käyttö aiheuttaa hankaluutta.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Kun on puhuttu edustajien määrästä ja avustajien tehtävistä, niin sanon minäkin mielipiteeni.

Suomi on laaja maa, ja puoluekartta on kovin värikäs. Minä olen sitä mieltä, että määrää ei pidä vähentää, koska silloin suuren osan maata asioita jää hoitamatta ja myös demokraattisessa mielessä käsittely kärsii.

Avustajien tehtävät ovat minun mielestäni aivan liian väljät. Meidät on valittu tänne laatimaan viiteryhmiemme toivomia lakeja, saamaan ne voimaan. Niin muodoin avustajan tehtävä olisi avustaa nimenomaan lainlaadinnassa, että saataisiin sellaisia lakeja, mitä meidän kannatta-

jamme haluavat. Edustajat ja puolueet saakoit itse hoitaa maakunta-asiat. Jos lainlaadinta käy maakunnasta käsin avustajien toimesta, mikä ettei.

Kun on tämä ajankohtainen joulukorttiasia, niin täytyy sanoa, että ei tämäkään avustajalle kuulu. Joulukortit ovat henkilökohtaisia asioita ja suhdetoimintaa sitä kohtaan, jolle kortti lähetetään. On mukavaa touhua itse lähettää omat korttinsa, ja kirjekuorien ja merkkien nuoleminenkin on hauskaa, jos tykkää liimasta.

Ed. R i n n e : Rouva puhemies! Tilat tarvitaan, mutta niitä mietiskelin, vaikka minä en ole mikään arkkitehti ja tyyliäjakin saattaa olla vähän näin ja noin. Tuli mieleen, miten se pitäisi tehdä, minne sijoittaa, että silmät voi hengittää. Miksi pitää ympäri kaikki paikat aivan täyteen? Maaseudun arkkitehti on elintasosiivillä pilattu. Koko aivan loistava maaseutu on pilattu näillä vasikoilla, kun on rakennettu sinne ja tänne. Ettei nyt tästä tehtäisi samanlaista vasikkaa, sitä minä vain toivon.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Täällä ääriväsemmistö on vaatinut sitä, että kansanedustajien määrää ei saa vähentää lainkaan. Olen sitä mieltä, että hallintoa pitää aina voida supistaa ja eduskunnan koko ei saa olla missään tapauksessa fiksattu, vaan kyllä sitäkin pitää voida vähentää. En pitäisi pahana sitä, vaikka meillä olisi tulevaisuudessa 100 tai 150 kansanedustajaa ottaen huomioon myös se, että kansanedustajat saavat avustajat itselleen. (Ed. Järvelä: Silloin päästäisiin Sasistakin eroon!) — Toivottavasti, kyllä.

Mitä tulee eduskunnan toiminnan kehittämiseen, tältä osin täytyy todeta, että avustajajärjestelmä on tarkoituksenmukainen, mutta täytyy sanoa, että järjestelmää pitäisi systemaattisesti pyrkiä kehittämään ja siten, että järjestelmä olisi riittävän tehokas. Nykyisellä tuella se ei ole välttämättä riittävän tehokas.

Mitä tulee uudisrakennukseen, tältä osin on hyvä todeta se, että tilojen puutetta on, mutta kynnys uuden rakennuksen rakentamiseen on varsin korkea. Nyt asiaa on tutkittu tarkkaan, ja ilmeistä on kyllä se, että vanhojen rakennusten kunnostaminen ei ole tarkoituksenmukaista, vaan tulisi pyrkiä löytämään ratkaisu, jossa rakennettaisiin uusi rakennus. Mutta pitää katsoa, että kustannukset säilyvät tietyssä kontrollissa, että ne eivät nouse mahdottoman korkeiksi.

Mitä tulee varapuhemiesten korvaukseen,

keskusta on vaatinut, että sitä pitää olennaisesti nostaa. Ymmärrän kyllä, että on mukavaa jakaa etuuksia itselleen, mutta kyse on palkankorotuksesta yksinkertaisesti varapuhemiehille. Tältä osin halusin korostaa sitä, että aina pitää miettiä, mikä on sosiaalipoliittisesti tarkoituksenmukaista ja tärkeää. Voidaan miettiä sitä, tarvitsevatko varapuhemiehet lisää rahaa, mutta mielestäni tämä ei ole tämän eduskunnan ensimmäinen prioriteetti, vaan tärkeämpiäkin asioita on kaiken kaikkiaan olemassa.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Oikaisen tässä sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta muutamia asioita.

Me olemme sitä mieltä, että lisärakennushanke tulee toteuttaa mahdollisimman pian, ja tämä paikka on mielestämme hyvä, joka sijaitsee lähellä eduskuntaa. Näitä tiloja tarvitaan.

Mitä tulee kansanedustajien määrään, niin kansallisen lainsäädännön turvaamiseksi me tarvitsemme 200 kansanedustajaa. Siitä ei ole ryhmä toisin tähän saakka vielä päättänyt.

Kun puhutaan avustajista, totean, että me olemme tällä hetkellä sallineet yhden avustajan ja edustaja saa päättää siitä, onko avustaja eduskunnassa vai maakunnassa.

Oma mielipiteeni on se, että avustajan tulisi olla sinä aikana kuin on mahdollista täällä eduskunnassa ja ehkä lomien aikana on mahdollista suorittaa joitakin matkoja maakunnassa. Mutta varsinaiset tilat avustajille tulee tarjota eduskunnan läheisyydestä eikä mielestäni mistään maakunnasta. Minun käsitykseni mukaan tällainen oli tarkoitus, kun asiaa käsiteltiin kansliatoimikunnassa aikanaan.

Mitä tulee siihen, tekevätkö avustajat esityksiä lainsäädännöstä, olen sitä mieltä, että hallitus päättää lakiehdotuksista ja virkamiehet valmistelevat lainsäädäntöä, johon pitää kyllä saada korjauksia. Tähän tehtävään avustajia mielestäni ei tarvita.

Olen samaa mieltä ed. Elon kanssa palkkiolautakunnasta. Tätä asiaa tulisi miettiä kansliatoimikunnassa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Näistä asiakirjoista ei käy ilmi se, että varapuhemies ten kulukorvauksen järjestäminen olisi sosiaalipoliittinen kysymys. Tämä oli aivan uusi tieto, jonka ed. Sasi juuri julkitsi.

Mitä tulee avustajajärjestelmään, minusta on erittäin hyvä, että siitä on tehty joustava. Avustajat voivat olla joko täällä tai maakunnassa tar-

koituksenmukaisella tavalla. Ne meistä, jotka ovat ratkaisseet niin, että avustajat ovat siellä maakunnassa, tietysti siinä yhteydessä päätämme, että me maksamme siitä seuraavat viulut myös, ei siinä sen ihmeellisempää ole.

Mikä koskee edustajapalkkiojärjestelmää, jota täällä on myös pohdiskeltu, sehän oli niin hilkulla 80-luvun lopulla, että yhden puolueen veto tuhosi sen systeemin. Olin siinä työryhmässä, joka valmisti sen, ja se oli aivan hilkulla. Se oli niin hilkulla, että se oli millin päässä toteutua. En nyt viitsi mainita sen edustajan nimeä, joka vetollaan sen hankkeen tuhosi. Se oli suuri vahinko, että näin kävi.

Vielä yksi näkökohta edustajien määrään. Varmasti aluepoliittinen ulottuvuus oli aikoinansa perusteena, kun päätettiin siitä, että meitä on 200 täällä kulloinkin. Mutta minä luulisin, että uusi perustelu tälle koko systeemille on se, että suomalaisessa yhteiskunnassa on semmoinen totuuden etsintä parhaillaan menossa, että voi olla aivan hyvä, että on 200 etsijää, sen sijaan että olisi 100. Ja jos taso on sellainen kuin meillä ed. Sasin kanssa keskustelussa aina on, niin kauhea tulevaisuus.

Ed. Tiusanen: Rouva puhemies! Ed. Kimmo Sasin puheenvuoroon viitaten haluaisin todeta, että äärioikeisto haluaa pienentää tänään eduskuntaa. Edellisellä kerrallahan se ilmeni, siis tämä äärioikeiston halu, 1930-luvun alkupuolella, silloin tosin sillä tavalla, että valiokunnasta otettiin kiinni ja kannettiin pois eduskunnan jäseniä. Nyt toisella tavalla.

Ed. Aaltonen: Arvoisa puhemies! Silloin, kun vuosisadan alussa kansanedustajien määräksi on määrätty 200 edustaja, Suomen väkiluku on ollut lähempänä kahta miljoonaa. Eli edustajien määrä suhteellisesti ottaen on dramaattisesti laskenut. Ed. Sasin kanta eduskunnan supistamisesta on kyllä puhdasta populismia ja merkitsisi aika voimakasta parlamentarismien heikentymistä. Jos tässä talossa esitellään tällaisia toiveita, en yhtään epäile, etteikö toimeenpanovallan, virkamieskunnan, puolella innostuttaisi tästä asiasta, merkitsisihän se parlamentaarisen valvonnan heikentymistä.

Jos, ed. Sasi — tekin olette ulkoasiainvaliokunnan jäsen — ajatellaan näitä kansainvälisiä velvollisuuksia, joita eduskunnalla tänä päivänä on, hyvin usein meillä on suuria vaikeuksia löytää ihmisiä kaikkiin niihin tehtäviin, joita Suomen ulkosuhteet edellyttävät.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Olen lämpimästi samaa mieltä kuin ed. Tykkyläinen esitti näkemyksensä lisärakennusasioista sekä kansanedustajia koskevista muista asioista.

Lisäksi haluaisin tuoda julki sen, että mikäli lähdetäisiin määrää vähentämään, meidän täytyisi siirtyä niin sanottuun bysanttilaiseen edustuksellisuuteen eli sieltä, missä populaatio eli väkimäärä laita-alueilla on vähempi, täytyisi tietysti tulla suhteessa enemmän edustajia, jotta alueellinen näkemys toteutuisi.

Lisäksi haluaisin edustajien huomion kiinnittää siihen asiaan, minkähänlainen olisikaan parlamentarismin toteutuminen valiokunnassa, jonka jäsenmäärä olisi yhdeksän ja josta osa olisi poissa, eli valtakunnan tasolla päättäisi periaatteessa asioista pienempi väkimäärä kuin lautakuntatasolla maakunnassa. Kyse on kuitenkin hyvin isosta, koko valtakuntaa ja valtakunnan tulevaisuutta koskevasta lainsäädäntötyöstä. Sitä taustaa vasten tietysti voisi kuvitella, että kun väki vähenee, laatu paranee, mutta sitten täytyisi ehkä olla jonkin asteinen ammattitutkintokin ja äänikynnys, jotta voitaisiin taata porukan laatu.

Ed. Saارينen: Arvoisa rouva puhemies! Minäkin kiinnitän huomiota siihen että, hyvät kollegat, yhteiskunnassa on luottamushenkilöhallintoa ajettu ylipäänsä voimakkaasti alas esimerkiksi kunnallishallinnossa. Jos nyt vakavissaan joku puhuu siitä, että kansanedustajien määrää pitäisi lähteä laskemaan, se entisestään vahvistaisi esimerkiksi virkamiesvaltaisuutta, joka mielestäni on jo kasvanut ylimittoihinsa. Pitäisi toiseen suuntaan kehittää asioita, että valta ja vastuu olisivat samassa salissa. Meillä on, hyvät ystävät, vastuu, mutta valta on haihtunut ovista ja ikkunoista sellaisille tahoille, joille se ei kerta kaikkiaan lakien ja asetusten mukaan edes kuulu.

Vielä kiinnitän huomiota eduskunnan lisärakennustarpeeseen. Toistaiseksi kukaan ei ole puhunut aikatekijästä. Hyvät kollegat, tämä vaatii vuosia. Vaikka tänään saataisiin päätös aikaan, että rakennetaan, toimitusaikaa on pari kolme vuotta vähintään. Tässä mielessä asialla on todella kiire, että saataisiin tarvittavat päätökset aikaan, jotta joskus rakennus nähtäisiin myös valmiina. Ruuhka ja tukkoisuus, joka liittyy eduskunnan toimintaan ja johon ovat monet jo viitanneet, ja meillä on kaikilla siitä käytännön kokemuksia, valitettavasti jatkuu vielä vuosia eteenpäin.

Ed. Sasi: Rouva puhemies! Suomessa on viisi miljoonaa asukasta ja 200 kansanedustajaa. Se on poikkeuksellisen paljon. Jos me otamme Ruotsin tai Norjan tai Tanskan, Norjassa ja Tanskassa on selvästi alle 200 kansanedustajaa ja 5 miljoonaa asukasta. Tässä suhteessa voidaan hyvin vähentää meillä, ja hallintoahan pitää supistaa. (Eduskunnasta: Entä Virossa?) Byrokratiaa pitää supistaa. Siitä syystä kansanedustajien määrää pitää pyrkiä supistamaan. Nyt kun olemme saaneet vielä avustajan, kyllähän se antaa hyvän perusteen siihen, että kansanedustajien määrää pitäisi pyrkiä supistamaan. Onko 150 hyvä vai 100, on kysymys erikseen.

Ed. Aaltonen, aivan oikein, kiinnitti huomiota siihen, että kansanedustajien tehtävät ovat lisääntyneet. Totta, mutta edustajien määrä ei ratkaise sitä, kuka on hyvä tai ei ole hyvä, vaan olennaista on se, mikä on kielitaito, kansainvälinen kommunikaatiokyky, nämä ratkaisevat. Silloin pitäisi tietysti kiinnittää huomiota siihen, että kun kansanedustajia valitaan, mihin seikkoihin pitäisi kiinnittää huomiota. Kielitaito on tärkeä seikka. Näin on. Kiinnitän huomiota kielitaitoon ja koulutukseen, ja niitten perusteella pitäisi ihmisten pyrkiä valitsemaan entistä enemmän parempia kansanedustajia.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Sasin kanssa olen eri mieltä. Kansa päättää sen, keitä valitaan, onko heillä kielitaitoa vai ei, koska kansanedustajat ovat kansan edustajia ja jokainen äänestäjä päättää ihan itse, minkä näköisen ihmisen haluaa valita.

Mutta määräkeskusteluun. En itse esitä sosiaalidemokraattisen ryhmän näkemyksenä, että pitää puolittaa. Heitin vain sellaisen ajattelun, että pitää pystyä keskustelemaan monista aiheista, myös määräkysymyksestä. Mutta isompi kysymys meillä on kokonaisuutena, kun on rahasta niukkuutta, miten paljon meillä on virkamieskuntaa, miten paljon valtion palkkakulut kaiken kaikkiaan ovat. Se on jotakin 25 miljardia noinlukuina, mitä maksetaan palkkoja ja sotumenoja valtionhallinnon ihmisille, ketkä ovat valtion palkkalistoilla. Se on sellaista byrokratiaa hyvin paljon, jota pitäisi keventää. Jos valtio olisi yritystoimintaa, sitä hallinnoitaisiin huomattavasti keppoisemmalla systeemillä ihan varmasti, ja sitä tarkastelua pitäisi uskaltaa tehdä jatkossakin. Olkoon tämä 200 tällä hetkellä hyvä, mutta minusta pitää kaikesta uskaltaa keskustella ja katsoa vaihtoehtoja.

Ed. Ranta - Muotio: Arvoisa puhemies! Kansanedustajien määrästä ensinnäkin. Tämä on kutakuinkin pohjoismaista tasoa. Ruotsin kanssa ollaan ehkä aivan suhteellisesti samassa tasossa, eivätkä Norja ja Tanskakaan merkittävästi poikkeaa. Kansanedustushan ei ole suoranaista hallintoa, vaan me olemme kansan edustajia. Hallinto on eri asia.

Lisärakennusasiaan puuttuisin. Mielestäni on hyvä, että se on saatu liikkeelle. Meillä täytyy olla täällä rohkeutta tällaisiakin hankkeita hoitaa, vaikka on aivan selvää, että julkisuus on vastaan tätä. Voin kertoa esimerkkinä, että meidänkin maakunnassamme joku arvovaltainen henkilö maakuntalehdessä kirjoitti, kun ensi kerran puhuttiin näistä lisätiloista, mikseivät nykyiset kansanedustajat jaa väliseinällä huonettaan avustajan kanssa. Olen ajatellutkin hänet kutsua tänne käymään, että neuvoisi, tehdäänkö se väliseinä pitkin- vai poikkipäin.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tuntuu vähän siltä, että ed. Sasin mielestä riittäisi, kun meillä on 40 kansanedustajaa ja he ovat kaikki kokoomuslaisia, silloin homma olisi ihan hienosti, ja mieluummin kahden tutkinnon miehiä niin kuin ed. Sasi. Mutta minä olen vähän sitä mieltä, että kun kansalta taas aikanaan kysytään, kyllä se korpijullikin sieltä varmasti valitaan, ei sen tarvitse välttämättä olla lipevä kieli-ihminen. Saattaa olla, että valitaan korkeallakin äänimäärällä niitä korven ihmisiä ja tällä tavalla. (Välihuuto) — No, ei Aittoniemi mutta joitakuista muita.

Mitä tulee 200 kansanedustajaan ihan tottakin puhuen, oikeastaan ensimmäisiä kertoja myönnetään se, että Euroopan unioniin on menossa meiltä valtaa koko ajan. Se on ihan selkeästi täällä tuotu esille. Sitä varottiin sanomasta aikaisemmin, mutta näinhän se on. Kun katselee lainsäädäntöä lakivaliokunnassa ja seurailee suuren valiokunnan asioita, totta kai valta on siirtymässä tulevaan liittovaltioon. Se on selvä systeemi. Ehkä kymmenen vuoden päästä meillä ei ole mitään perusteita pitää enää tätä parlamenttia vaan silloin siirrytään uudenlaisiin järjestelmiin. Mutta mielestäni niin kauan, kuin ollaan kuitenkin vielä muodollisesti itsellinen valtio, parlamentin pitäisi olla se, mikä se on ollut tähänkin saakka. Ei ole mitään järkeä lähteä pudottamaan 200:sta 100:aan kansanedustajaan. Mutta mielenkiintoinen keskustelunaihe sellaiseen! Tämähän on oikein leppoisaa, niin kuin perhekeskustelu tästä asiasta ollut täällä.

Jos meillä pudotetaan kansanedustajien määrä 100:aan, se merkitsee koko parlamentaarisen toimintajärjestelmän uudelleenjärjestelyä pohjaan myöten. Tämä toimintajärjestelmä on tehty tälle määrälle, joka tässä talossa toimii parlamentaarisesti. Se täytyy muuttaa täydellisesti joka suhteessa, jos sitä lähdetään alentamaan. Ei ole mitään järkeä tässä. Mutta talo täytyy saada nopeasti, aivan oikein. Ei ole varaa enää odotella, koska tämä tilanne on nyt ja tässä mutta talosta ei ole tietoaakaan vielä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Ranta-Muotio ehti vastaamaan ed. Sasille, että eihän nyt mitään hallintoa parlamentti toiminnallisena instituutiona ole. Jos te olisitte tässä suhteessa oikeassa, hallinto palvelisi hallintoa jne. Ei olisi ollenkaan olemassa sitä pyhää instituutiota, kansanvallan järjestelmää, joka nyt onneksi meillä on.

Toiseksi minusta on kauhistuttava ajatus se, että tämä instituutio ei olisi Suomen kansa pie-noiskoossa. Olisi aivan kauheata, jos tämä porukka koostuisi mielipiteiltään niistä, joilla on useita akateemisia loppututkintoja, joihin kai te viittasitte äskeisessä puheenvuorossa. Teillä niitä kuulemma on.

Lisäksi, arvoisa puhemies, ed. R. Korhoselle: Meillähän on Suomen rajojen sisäpuolella järjestelmä, jossa valiokunnassa tällaisessa parlamentissa on vain muutama jäsen. Se on Ahvenanmaalla. Ahvenanmaan maakuntapäivillä on valiokunnassa vain muutama henkilö. Keskustelut ovat hyvin persoonallisia, kun on käyty läpi päätöksentekosysteemiä esimerkiksi kalastus- ja metsästysasioista, kuinka moni on ollut päättämässä, miten kalastusasiat Ahvenanmaalla järjestetään.

Ed. Alaharja: Arvoisa puhemies! Vaikka kokoomus on ajanut vuosia hallinnon purkua, kuitenkin ei kokoomuksen eduskuntaryhmä ole käsitellyt kansanedustajien määrän vähentämistä. On oikein hyvä, että asiasta keskustellaan. Olen samaa mieltä, että asiat täytyy miettiä ja kaikki olla mahdollista, mutta kokoomus on 200:n kannalla, uskon näin. Nämä keskustelut ovat olleet nyt henkilökohtaisia mielipiteitä.

Olen itse sitä mieltä, että 200 on tarpeen senkin takia, että ainakin sinä aikana, kun itse olen ollut eduskunnassa, EU-jäsenyyden myötä työt ovat lisääntyneet, kansainvälisyys on lisääntynyt, ja kyllähän jokaisella on enemmän kuin ehtii mat-

koja ja myös ulkomaisia vieraita tulossa tännepäin.

Mitä tulee lisärakentamiseen, mitä nopeammin sen parempi. Jokainen, jolla on avustaja täällä, tietää, miten ahdasta on ja paikkaa ei enää ole, missä voi työskennellä, joten jos me ajatellaan muita työntekijöitä, tarvitaan kunnolliset työtilat ja mahdollisimman nopeasti, joten kannatan.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ei ole mitään helpompaa kuin vaatia etuuksia itselleen. Tässä suhteessa mielestäni pitää muistaa myös se, että jos vaadimme etuuksia itsellemme, ne pitää suhteuttaa muiden kansalaisten etuuksiin ja myös mahdollisiin säästöihin, mitä sen johdosta pitää tehdä.

Mitä tulee kansanedustajien lukumäärään, se ei saa olla tavallaan ennalta määrätty, mutta pitää muistaa se, että Suomessa on 5 miljoonaa asukasta, meillä on 200 kansanedustajaa. Katsoimme Englantia, Ranskaa, Saksaa. Jos katsotaan asukasmäärään suhteutettuna, meillä on varsin paljon kansanedustajia. Tässä suhteessa pitää katsoa, että meillä on ehkä hieman liiankin paljon. Jos halutaan säästöjä, hallintoa voidaan supistaa. Eduskunnankin pitää katsoa peiliin ja miettiä, voitaisiinko kansanedustajien määrää supistaa. Ymmärrän sen, että kun vaalit lähestyvät, se on vaikeata, mutta pitää olla rohkeutta — meillä kaikilla vaalit ovat edessä — miettiä, olisiko sittenkin mahdollista miettiä kansanedustajien lukumäärää ja jopa supistaa sitä ja lähteä siitä, että kaikessa, myös hallinnossa ja byrokraatiassa, pitää saada säästöjä aikaan.

Ed. E l o : Puhemies! Ed. Tykkyläinen totesi sosialidemokraattisen ryhmän kannan lisärakentukseen, eikä minulla ole mitään siihen lisättävää.

Minä en ole keskustelua kansanedustajien lukumäärästä tai ylähuoneen tarpeellisuudesta käynnistänyt sen takia vaan sen takia, että katson EU:n tuomaa eurooppalaista kehitystä. Meillä täällä vannottiin muutama vuosi takaperin läänien nimiin. Läänit ovat häipymässä. Maakunnat tulevat niin kuin Euroopassa muutenkin. Samanaikaisesti väittäisin, että Pohjoismaat edelleenkin toistaiseksi ovat ainoita, missä ei ole minkään näköistä ylähuonetta tai senaattia. Minä olen ihan varma, että tämä keskustelu meille tulee.

Sitä paitsi henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että on suuri vahinko, että kokeneet poliitikot,

yhteiskuntaelämän ihmiset, häipyvät 60—65 vuoden iässä eivätkä voi käyttää neuvojaan missään näissä elimissä. Mielestäni kannattaisi Suomessa käydä tämäkin keskustelu jossakin vaiheessa.

Mitä sitten tiloihin, rouva puhemies, tulee, Englannin parlamentissa tosiaan on 650 jäsentä mutta siellä on vain 350:lle paikat. Ne 300, jotka eivät sinne mahdu, eivät ole missään vaiheessa vaatineet, että rakennettaisiin lisää tiloja. Tämäkin kaikki kannattaa ottaa huomioon pienellä varauksella. Englannin parlamentissa vain äänestyksissä yritetään saada kaikki paikalle. Sinne laahataan sitten ihan henkiihieverissäkin ihmiset äänestämään sivuhuoneeseen mutta ei saliin. Ei siellä ole mitään nappeja painettavana. Kun minä olen selostanut, että esimerkiksi meidän täytyy aina läsnäolomme ilmoittaa nappia painamalla, sitä monikin eurooppalainen ihmettelee, että onpas teillä erikoinen parlamentti. Sitä paitsi meidän tiedotusvälineemme vielä seuraavat sitä, painammeko me nappia vai emme.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Sasille toteaisin, kun hän hyväksyy lisärakentamisen ja ehdottaa, että tämän parlamentin väkimäärää vähennetään puoleen, että arkkitehdin ynnäpäällä ajatellen, mitäs järkeä on lisää rakentaa, koska ne sata huonettahan vapautuvat tästä rakennuksesta. Tämä ed. Sasille vastauksena.

Mutta sitten sellainen ihan vakava asia. Tämä hanke kuitenkin toteutuessaan vie aikaa kahdesta kolmeen vuotta, veikkaan että se kolme on lähempänä oikeaa, ja sinä aikana kuitenkin täällä työskennellään avustajien kanssa. Tässä ei nyt missään ole varattu määrärahaa, mutta voisin kuvitella, että ne, jotka vastaavat tästä rakennuttamisesta ja suunnittelun ohjauksesta, ovat mietineet sitä, että nykyiset sohvut voitaisiin korvata toisella työpöydällä ja saada pikkuisen lisää hyllyjä, jolloin se kahden hengen työskentely olisi jotensakin järkevää eikä edustaja tai avustaja, jompikumpi, saa selkävikaa kyhöttäessään sohvannurkalla. Tämä varmasti noin tilapäisesti ainakin helpottaisi työskentelyä.

Ed. J ä r v i l a h t i : Arvoisa puhemies! Hyvin mielenkiintoista on seurata keskustelua edustajien lukumäärästä ja yleensäkin valtion roolista. Kyllä se tästä keskeltä katsoen noudattaa ihan vanhoja poliittisia kuvioita.

Vasemmalla kannatetaan aina vahvaa valtiota. Tässä mielessä myös hyväksytään vahva eduskunta, 200 jäsentä.

Me tässä keskellä kannatamme myös yksilönvapautta ja yrittäjyyttä, mutta myös sen verran vahvaa valtiota, että voidaan hoitaa heikompien asiaa. Siinä mielessä mekin katsomme, että 200 edustajaa on paikallaan. Taas oikeisto on perinteisesti ollut sitä mieltä, että vahva yksilö riittää ja valtiolla ei ole niin väliä, jolloin he voivat ottaa kannan, että parlamentinkin jäsenmäärää voidaan vähentää ja sen olosuhteita muutenkin heikentää. Aivan normaali poliittinen jakauma tässä keskustelussa.

Ed. V ä h ä n ä k k i: Arvoisa puhemies! Tuolla, kun joulukortteja kirjoittelin, aikamoista pinoa, niin kuulin erään puheenvuoron varsin tarkkaan; taisi olla ed. Sasi, joka totesi, että vaaditaan kansanedustajilta tulevaisuudessa kielitaitoa ja asetetaan kenties muitakin pätevyysvaatimuksia. Kielitaidon osalta olisin sanonut varapuhemies Pesälän sanoin, kun hänelle sanottiin, että se ja se henkilö osaa viittä kuutta kieltä. Varapuhemies vastasi, että vai osaa, mahtaako olla mitään sanottavaa. Eli ei se kielitaito sinänsä pätevyyyttä lisää.

Mitä tulee muihin pätevyysvaatimuksiin, esimerkiksi kenties akateemista loppututkintoa ed. Sasi saattanee tarkoittaa, niin omalta kohdaltani voin todeta, että 35 vuotta sitten luin 28 kirjaa suurin piirtein ulkoa. Se ei ole pätevoittänyt minua tipan tippaa tähän tehtävään. Pätevöityminen on tullut sen elämäkokemuksen kautta, mitä täällä monilla, kellä ei minkäänlaista hienoa tutkintoa ole, on täysin saman verran kuin "aneemisesti" sivistyneillä.

Ed. Liikkanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. I h a m ä k i: Arvoisa puhemies! Minä totean, että tänne eduskuntaan valitaan kansanedustajat kansan äänillä eikä millään akateemisella loppututkinnoilla.

Totean, että meillä on 200 kansanedustajaa, jotta alueellinen edustavuus tulee hoidetuksi. Mielestäni kansanedustajalla on kahdenlainen tehtävä: Ensinnäkin hän on lainsäädäntötyössä oman ideologiansa edustaja, mutta toiseksi hän on myös alueensa edustaja ja ajaa alueen asioita täällä.

Ed. Sasin kanta oli ainakin minulle yllätys, enkä voi siihen yhtyä. Meillä on kuitenkin moniarvoinen puolue, joten erilaisia näkemyksiä suvaitaan.

Yhdyn pitkälti ed. Saarisen näkemykseen, että valta on liikaa valunut virkakoneistolle, joka ei ole koskaan sitä mandaattia kansalta vaaleissa saanut.

Ed. S a s i: Fru talman! Jag vill bara konstatera att om man inte i dagens värld kan språk så reder man sig inte. Man måste kunna t.ex. svenska för att klara sig i nordiska, men också i europeiska sammanhang. Vi har ett mycket bra samarbete inom EU i de gemensamma Europautskotten och det är ett faktum att vi talar engelska eller svenska i dessa sammanhang. Om man inte talar dessa språk så klarar man sig helt enkelt inte. Det borde vara en förutsättning för att bli medlem i den finska riksdagen att man behärskar både finska och svenska för att kunna yttra sig här och representera båda folken i vårt parlament.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 23

Yleiskeskustelu:

Ed. K e m p p a i n e n: Rouva puhemies! Jaosto ei nähnyt tarpeelliseksi lausua tästä asiasta mutta kuunteli asiantuntijoita aiheesta Euroopan unioniin liittyvän kansalaiskeskustelun kannustaminen. Kieltämättä siinä on yksi ongelma, josta tätä määrärahaa, joka ensi vuoden budjetissa on pieni, vain 2 miljoonaa, on ihan aiheesta kritisoitu. Tätä on jaettu vain poliittisille puolueille poliittisen mandaatin ja sen mukaan, miten hallituksessa on ollut edustettuna, eikä sitä ole jaettu kansalaisjärjestöille. Jaosto ei löytänyt sopivaa muotoilua mutta kyllä varmasti sitten, kun tätä rahaa on enemmän ja kun taas Eurooppavaalit tulevat tai Eurooppa-asioihin liittyy enemmän ajankohtaisuutta ja tarvitaan lisää määrärahaa, varmaan on aihetta lausua sillä tavalla, että se ei ole pelkästään piilopuoluetukea tai puolueille tarkoitettua tiedotusrahaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Päätökset:

Luku 01 Valtioneuvosto, luku 02 Valtioneuvoston kanslia, luku 03 Oikeuskanslerinvirasto,

luku 25 Valtioneuvoston edustus- ja virkahuoneistot, luku 27 Poliittisen toiminnan avustaminen ja luku 99 Valtioneuvoston muut menot hyväksytään.

Pääluokka 24

Yleiskeskustelu:

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Ulkoasiainministeriön pääluokan kohdalla valtiovarainvaliokunnan ykkösjaosto ja valtiovarainvaliokunta esittävät kahta pontta varsin tärkeistä asioista, jotka ovat paljon herättäneet keskustelua.

Ensimmäisenä on pakolaismenojen laskemisen kehitysyhteistyömenoihin, niin sanottu odakriteerien noudattaminen, jossa Suomi budjetoidessaan ei ole ollut rehellinen. Tämähän ei ole kovin iso asia. Se käytännössä toimii vain niin, että budjettiesitystä tehtäessä merkitään kehitysyhteistyömenoja enemmän pakolaismenoina kuin niitä itse asiassa toteutuu tai on hyväksyttävissä kotimaassa tapahtuvia menoja. Tällä on vain pikkuisen sitä prosenttilukua kansantuotteesta parannettu, jotta Suomen kehitysyhteistyö näyttäisi kauniimmalta. Tämä on ollut ainakin kahden edellisen hallituksen ja nykyisen pieni synty, ja se on ollut enemmän oikeudentuntokysymys erityisesti niille, jotka tällä alueella työskentelevät, että tämä ei ole rehellistä. Nyt täytyy todeta, että on hyvä, että tämä ponsi on mennyt läpi.

Viime vuonnahan me olimme samassa tilanteessa mutta sitten eräs hallitusryhmä ministeriä myöten pyyhkäisi tämän pois ja katsoi, että tämä ei ole aiheellinen. Toivon mukaan tämä nyt saan sen muodon, että me emme voi sanoa edes pienellä tavalla huijaavamme kehitysyhteistyömäärärahojen laskentatavassa.

Toinen kysymys on kehitysyhteistyöhön lähetetyt lähetystyöntekijät ja kansalaisjärjestöjen työntekijät, jotka putoavat Suomen asumisperusteisesta sosiaaliturvajärjestelmästä pois. Tämä on aivan ilmeinen epäkohta esimerkiksi verrattuna liike-elämään tai ulkoministeriön palveluksessa oleviin kehitysaputyöntekijöihin. Tästähan muun muassa ulkoasiainvaliokunta antoi lausunnon, joka oli tämän suuntainen, ja tässä kyllä jaosto oli jo viime vuonna aktiivinen, samoin oli aktiivinen sosiaali- ja terveysministeriö lähettämällään kirjeellä. Vähän ennen kuin me tämän lausunnon kirjoitimme, me saimme vastauksen, jossa todettiin, että epäkohta tode-

taan ja ongelma on Kelan tulkinnessa ja samassa yhteydessä on iso määrä muita tähän asiaan liittymättömiä asioitakin, joita on tarkoitus käsitellä ja korjata. Ministeri Mönkäre satoi tämän isomman remontin yhteyteen.

Toivottavasti tätä ei nyt haudata mihinkään kokonaisuudistukseen tai isompaan käsittelyyn, koska kyllä tässä eduskunnan tahto on niin selvästi sanottu, samalla kun tämä muutos on hyvin perusteltu. Kyllähän asia on niin, että ne, jotka yleensä lähtevät lähetystyöntekijöinä ja kansalaisjärjestöjen työntekijöinä, saavat huonompaa palkkaa. On täysin kohtuutonta, että heidät Suomen kansalaisina ollessaan kuitenkin Suomea ja suomalaisuutta edustamassa positiivisessa mielessä, jos ei nyt viemässä ulos niin kuitenkin Suomen näkökohtia tuomassa esille, tässä asetettaisiin näin huonoon asemaan.

Sitten, rouva puhemies, vielä ihan muutama sana tästä isosta tavoitteesta, miten ja missä aika-tilassa kehitysyhteistyön määräraha voitaisiin saada suositukseen 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta. Olen pitänyt hieman vääränä sitä kritiikkiä, joka esimerkiksi edellisellä hallituskaudella oli määrärahalaskua kohtaan. Tietysti se kritiikki oli oikea, koska asiallisestihan määräraha laski ja siinä Suomi kansainvälisessä velvoitteessaan taantui. Mutta ihan rehellisyyden nimissä täytyy todeta, että kyllä tuolta kehitysyhteistyökentältä on tullut sellaista viestiä, että kyllä tällä määrärahan laskemisella on ollut myös myönteisiä puolia eli on tässä yhteydessä tapahtunut tehokkuuden uudelleenarviointi ja tuloksellisuus on parantunut. Tämäkin hyöty tuli vähän niin kuin mutkan kautta, keittiön kautta, tähän yhteyteen.

Minun mielestäni vääriä ovat olleet ne kritiikit, että täällä jotkut puolueet olisivat olleet tämän määrärahan ja kansainvälisen tavoitteen saavuttamisessa parempia kuin toiset ainakin sillä tavalla, että muun muassa tämän hallituksen aikana absoluuttinen kehitysyhteistyömäärärahojen osuus laski ja oikeastaan vasta ensi vuosi on ensimmäinen, kun se realistisesti nousee. Eli tässä ei puhtaampia papereita kukaan saa. Toivottavasti nyt, kun tässä tätä säästövästua on kannettu ja kun kehitysyhteistyöasiaa on tällä tavalla laajemmin käsitelty, se voisi olla enemmän yhteinen asia ja myös sillä tavalla, että ehkä aikataulua nyt pystyttäisiin jopa nopeuttamaan siitä, mitä hallitus tällä erää esittää.

Ed. Elo: Puhemies! On erinomainen asia, että Eurooppa-ministeri Ole Norrback on pai-

kalla. Tarkoitukseni on nimittäin puhua kolmesta asiasta hyvin lyhyesti: Ruotsin ja Suomen välisistä suhteista EU-jäsenyyden vallitessa, Suomen suhteista Ranskaan myös EU:hun liittyen ja kolmantena Suomen ja Länsi-Euroopan unionin välisistä suhteista.

Mitä tulee Ruotsiin, niin nyt näyttää siltä, että EU-jäsenyyden myötä Suomen ja Ruotsin tiet yhä useammin eroavat toisistaan. Eikä siinä varmasti ehkä suomalaisesta näkökulmasta sinänsä ole mitään valitettavaa. Meillehän on yritetty vakuuttaa, että Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä ei ole mitään suuria ongelmia, ja esimerkiksi EU:ssa keskimäärin ottaen kuitenkin yhteistyö sujuu oikein hyvin.

Nyt, kun ajatellaan ihan tätä viimeistä prosessia, joka liittyi EU:n laajentumiseen, niin siinä kuitenkin ihan viime päivinäkin vielä, ennen kuin EU teki lopulliset ratkaisut laajenemisesta, prosessin käynnistämisestä, tuli kyllä aivan selvää rakoa Suomen ja erityisesti Ruotsin välisiin suhteisiin. Kun näin esimerkiksi Perssonin haastattelun viikonvaihteessa, niin hän sanoi, että hän on pettynyt Suomen suhtautumiseen, kun he Tanskan kanssa ajoivat sitä, että Liettua ja Latvia olisivat heti alusta alkaen olleet mukana laajentumisprosessissa. No, siinähan saatiin kompromissi aikaan, jossa ilmeisesti, voidaan sanoa, sekä Ruotsi että Tanska saivat jotakin ja kuitenkin se, mitä Suomi ajoi, eli tuki komission näke- mykselle, piti paikkansa.

Kuitenkin voidaan sanoa, että Ruotsissa on leviämässä tällainen käsitys, että Suomi on EU:n mallioppilas. Oikeastaan Suomi tekee kaiken, mitä EU:n komissio pyytää, niin kuin väitetään ruotsalaisten aika korkealla taholla sanoneen, että Suomi on niin kuin huono nainen, jolle sopii kaikki. Minusta se on aika kova vertaus, vaikkei tämä nyt ollut mitään ministeritason sanontoja.

Ehkä vielä, rouva puhemies, sanon lopuksi, että Emu tulee — tietysti Suomen eduskunnan päätöksestä riippuen — erottamaan todennäköisesti Pohjoismaiden tiet lopullisesti EU:n sisällä. Tässä nyt vain täytyy toivoa, ettei siinä synny mitään suurempia ongelmia meidän yhteistyös- sämme.

Puhemies! Ihan lyhyesti suhteesta Ranskaan. Suomessa ei tietysti ole Ranskaa osattu kovin vakavasti ottaa, ennen kuin EU-jäsenyys tuli, koska Ranska on meille kulttuurisesti ja kielellisesti suhteellisen etäinen maa, päinvastoin kuin esimerkiksi Ruotsille, jolla on pitkäaikaiset suhteet monella eri tasolla Ranskaan. Tämä heijastuu myös mielenkiintoisella tavalla kaupassa.

Minulla on erinomainen artikkeli Olli Kivisel- tä Helsingin Sanomista, missä hän 27 päivänä marraskuuta vertailee Suomen kauppaa Ranskan, Saksan ja Englannin kanssa. Hän toteaa, että Ranskan kanssa meillä on kauppaa 2,8 miljardin dollarin edestä. Siinä on mukana vienti ja tuonti. Britannian kanssa meillä on kaksinkertainen määrä kauppaa ja Saksan kanssa kolminkertainen. Kuitenkin, vaikka Saksa on parikymmentä miljoonaa isompi kuin Ranska, tuntuu oikeastaan vähän oudolta, että emme ole päässeet sen läheisempään yhteistyöhön Ranskan kanssa kaupan alalla. Kulttuurista en osaa sanoa, mutta kaupan alalla se kuitenkin pitää paikkansa. Kun nyt Ranska, niin kuin ministeri Norrback hyvin tietää, on keskeinen EU-maa, kyllä meillä suomalaisilla olisi varmasti petraamisen varaa yhteistyön ja kaupan lisäämisessä Ranskan kanssa.

Se tietysti edellyttäisi myös kielen oppimista. Ei ed. Sasi ihan väärässä ollut näissä kielipyrin- nöissään. Kyllä erityisesti ranskalaisille näyttää olevan kieli erittäin suuri kynnys yhteistoimin- taan. Jos me pyrimme ranskalaisten kanssa tekemään kauppaa ja muuta, niin ainakin jos yritämme myydä jotakin, meidän pitää ranskaa ryhtyä entistä enemmän opettelemaan.

Täytyy kyllä rehellisesti myöntää, puhemies, että minulla on erityisen suuri lukkarinrakkaus Ranskaa kohtaan. Mutta siitä huolimatta uskoisin, että asiaan voisi yrittää vakavasti suhtautua eli yritettäisiin lisätä täällä kiinnostusta Ranskan, kieleen ja kulttuuriin, ja sitä kautta lisätä myös kanssakäymistämme Ranskan kanssa. Suhteissa sinänsä, ymmärtäisin, ei ole minkäänlaisia ongelmia.

Puhemies! Viimeisenä asiana on — pidän vähän valitettavana, että ulkoministeri Halonen ei ole paikalla — kysymys Suomen ja Weu:n eli Länsi-Euroopan suhteista. Niin kuin me tiedämme, hallitus on hyvin voimakkaasti, näin olen ymmärtänyt, Emusta keskustellessaan tuonut esille turvallisuusnäkökohdan. Minun täytyy rehellisesti sanoa, että en ole oikein ymmärtänyt tätä turvallisuusnäkökohtaa. Mitä turvallisuutta Emu tuo, jota ei muilla järjestelyillä olisi saatavissa? Ymmärrän tietysti, että päästään hyvään porukkaan, siellä on muita ja ollaan hyviä kave- reita ja ollaan ytimessä jne. Mutta kyllähän tosi- asia tietysti on, ettei minkäänlaisia turvallisuus- takuita mikään Emu-maista tule antamaan eikä siihen liity muuta kuin tällainen tunne. Ehkä sitten, jos on poliittinen perustelu liittyä Emuun, niin ymmärrän sen sitä taustaa vasten.

Mutta sen sijaan, mitä tulee Länsi-Euroopan unioniin, esittäisin näkemykseni enemmän kysymyksenomaisesti ja toivoisin, että ministeri Norrback, kun hän ulkoasiainhallinnon edustaja on, voisi kertoa niistä näkemyksiä, mitä hallinnossa tällä hetkellä on. Suomi tuli tarkkailijajäseneksi Länsi-Euroopan unioniin. Meitähän on siellä Ruotsi, Itävalta, lisäksi Nato-maa Tanska ja Irlanti, joka on myös puolueeton maa. Eli nämä viisi ovat siellä tarkkailijoina.

Nyt tarkkailijoille tietysti sanotaan, että heillä on periaatteessa samat oikeudet ja velvollisuudet — ainakin sen kielenkäytön mukaan, mikä Länsi-Euroopan unionissa on — kuin varsinaisilla jäsenilläkin. Meiltä ovat kansanedustajista esimerkiksi Aaltonen ja Lamminen käyneet siellä monet kerrat. Itse olen muutaman kerran ollut Länsi-Euroopan unionin parlamentaarisen elimen kokouksissa.

Se kysymys, joka minulle on tullut entistä enemmän mieleen nyt, kun EU:n yhteistyö tiivistyy omalla tavallaan, puhumatta nyt Emusta, on se, mikä estää Suomen liittymisen Länsi-Euroopan unioniin. Nyt jätän Nato-jäsenyyden pois. — Ed. Aaltonen, odottakaa vähän, minä jatkan tätä pohdiskelua vielä. — Nimittäin kyllä minä tiedän ihan tarkalleen, että ministeri Norrback sanoo, että ulkoasiainhallinnossa on se käsitys, että pitäisi liittyä Natoon samanaikaisesti ja minäkään näköisiä turvatakuita ei anneta, jos Suomi ei liity samanaikaisesti Natoon. Mutta tämä asia ei ole kyllä ihan kiistanot.

Olen keskustellut monien ihmisten kanssa eri hallinnoissa, ja esimerkiksi Länsi-Euroopan unionin piirissä on se käsitys, että Maastrichtin sopimus suo mahdollisuuden nyt puolueettomille EU-maille liittyä Länsi-Euroopan unioniin ilman Nato-jäsenyyttä. Lainaan Maastrichtin sopimuksesta aivan lyhyen kohdan — käännän sen englanninkielisestä tekstistä suomeksi ja toivon, että se on oikein: ”Valtiot, jotka ovat Euroopan unionin jäseniä, kutsutaan liittymään Länsi-Euroopan unioniin ehdoilla, jotka sovitaan artiklan 11 mukaisesti” — muunnetun Brysselin sopimuksen — ”tai tulemaan tarkkailijoiksi, jos ne niin haluavat.” Eli Suomi on halunnut tulla tarkkailijaksi. Mutta aivan selvästi Maastrichtin sopimus sanoo, että myös voisi liittyä jäseneksi.

Kun pari kuukautta sitten täällä oli Itävallan valtiosihteeri Ulkopoliittisen instituutin vierana, esitin tämän kysymyksen, koska olin kuullut, että Itävallassa on käyty keskustelua Länsi-Euroopan unionin jäsenyydestä ilman Nato-jäsenyyttä. Valtiosihteeri sanoi, että heillä siitä on

enemminkin tullut puoluepoliittinen kysymys. Hän edusti konservatiivista puoluetta, naisvaltiosihteeri, ja hän sanoi, että heillä konservatiivisessa puolueessa on selvä kuva asiasta: Itävalta ei pyri Länsi-Euroopan unionin jäseneksi ilman Nato-jäsenyyttä, mutta hän myönsi, että on paljon poliitikkoja, jotka ovat sitä mieltä, että Itävallan pitäisi hakeutua Länsi-Euroopan unionin jäsenyyteen ilman Nato-jäsenyyttä.

Tietysti voi olla, että koko tämä pohdiskelu, puhemies, on teoreettista, jos tullaan kuitenkin siihen, että esimerkiksi Yhdysvallat tulee siihen käsitykseen, että mistään Weu:n jäsenyydestä ei voi olla kyse ilman Nato-jäsenyyttä. Tämän laatuksen lausunnon olen itse kuullut syyskuussa, kun oli Nato-maiden suurlähettiläiden kokous yhdessä Länsi-Euroopan unionin Parliamentary Assemblyn kanssa. Siellä Amerikan suurlähettiläs sanoi selvästi, että amerikkalaisten mielestä ei tule kysymykseen muu kuin yhtäaikainen jäsenyys sekä Länsi-Euroopan unionissa että Natossa.

Kuulisin mielelläni ulkoasiainhallinnon näkemyksen tällä hetkellä tähän kysymykseen ja tiedän, että asiaa siellä pohditaan.

Ministeri Norrback: Puhemies! Weu:n suhteista ei ole hallituksessa viime aikoina oikeastaan ollenkaan puhuttu. Minä voin siihen liittyviä omia näkökohtiani esittää. Minä en henkilökohtaisesti näe mitään tarvetta liittyä Weu:hun. On syytä muistaa, että Weu on oikeastaan sihteeristö ja keskustelufoorumi ilman sotilaallisia voimia. Näin ollen sotilaallista turvallisuutta on vähän vaikea saada sitä kautta. Minusta on ihan hyvä, että Suomi on siinä tarkkailijana mukana.

Euroopassa Naton merkitys tulee olemaan suuri jatkossakin. Sen asema oikeastaan vahvistuu. Suomi on kehittänyt suhteet Natoon aika nopeassa tahdissa. Muutama viikko sitten päätettiin suurlähettilään paikan täyttämisestä, ja se on toteutunut, eli Suomella on nyt oma suurlähettiläs ja suurlähetystö Naton yhteydessä, mikä on minusta hyvin mittava askel. Eli sitä yhteistyötä on tiivistetty. Me olemme nyt hyvin lähellä Natoa, mutta emme ole Naton jäsen.

Henkilökohtaisesti en näe mitään syytä tällä hetkellä päättää Natoon liittymisestä, mutta kuulun niihin, jotka uskovat siihen, että Suomi jonakin päivänä on myös Naton jäsen. Mutta se riippuu tietenkin siitä, miten Nato muuttuu ja miten turvallisuuspoliittinen tilanne Euroopassa muuttuu. Nato joutuu muuttumaan hyvin paljon

senkin johdosta, että päävihollinen eli Varsovan-liitto kuoli pois ja näin ollen Nato joutuu etsimään itselleen uusia tehtäviä. Se prosessi on meillä, vaikka etenee aika hitaasti.

Ed. Elo on aivan oikeassa siinä, että Suomen ja Ranskan välinen kauppa on kehittynyt hitaammin kuin olisi syytä odottaa. Suomen elinkeinoelämällä on paljon mahdollisuuksia pärjätä Ranskassa, mutta se pätee myös Espanjan, Portugalin ja myös Italian osalta. Me olemme keskittyneet Saksan ja Englannin markkinoihin hyvin voimakkaasti, ja näihin muihin olisi syytä vielä aktivoitua.

Haluan kuitenkin suurella ilolla todeta, että Suomen ulkomaankauppa ei varmaan oikeastaan koskaan ole ollut niin myönteinen ja niin paljon ylijäämäinen kuin tällä hetkellä. Se näkyy myös vaihtotaseessa. Tämä on tietenkin myönteinen prosessi, ja on mielenkiintoista todeta, jos nyt vähän laveammin kaupasta puhutaan, että Suomi pärjää todella hyvin Aasian markkinoilla. Suomi on esimerkiksi ainoa EU:n jäsenmaa, jolla on ylijäämäinen kauppa Kiinan kanssa, ja sekin kasvaa hyvin nopeasti. Eli Suomen ulkomaankauppa toimii hyvin, ja kun ulkomaankauppa kasvaa tätä vauhtia, se rupeaa myös näkymään työllisyystilastoissa, niin toivon.

Mitä Ruotsin-suhteisiin tulee, niin aina on niin, että kun ollaan samaa mieltä, se ei herätä mitään huomiota, mutta sitten kun ollaan jostakin syystä eri mieltä, niin silloin keskustellaan.

Ed. Elo viittasi pääministeri Perssonin haastatteluun. Haluan myös muistuttaa, että suomalaiset ministerit ovat esittäneet viime vuosina aika kriittisiä kommentteja Ruotsista. Emme saa olla liian herkkiä, kun ruotsalaiset kommentoivat meitä vähän samalla tavalla, kuin me olemme jo ehtineet samaan tapaan tehdä. Minä olen aina sanonut, kun minä olen moittinut ruotsalaisia jostakin, että hyvä naapurimaa ja hyvä naapuri yleensä voi esittää ystävällisiä ja jopa vähän myrkyllisiä kommentteja ilman, että siitä syntyy ylimitotettuja riitoja. On totta, että EU:n sisällä olemme päätyneet joissakin kysymyksissä erilaisiin ratkaisuihin.

Mitä Emuun tulee, niin olen täysin vakuuttunut siitä, että Ruotsi liittyy myöhemmin. Olen vakuuttunut siitä, että euro tulee takaoven kautta Ruotsiin. Elinkeinoelämä ja markkinavoimat ottavat Ruotsissa euron käyttöön, nyt, kun Ruotsi jää ulkopuolelle, ja markkinavoimat tekevät päätöksen poliitikkojen sijasta. Minusta on parempi, että tehdään niin kuin Suomessa, että poliitikot tekevät tämän päätöksen.

Poliittinen kulttuuri Ruotsissa on vähän toinen kuin Suomessa. (Ed. Kemppainen: Demokratia toimii!) Ruotsissa on totuttu siihen, että maailma kuulee, kun he puhuvat. Näin ei välttämättä ole Suomen osalta, vaan me olemme oppineet sen, että jos haluamme saada tahtomme lävitse, niin pitää saada muiltakin tukea, ja sen mukaan elämme. — Mitä demokratiaan tulee, kyllä Suomi on edelleen malliesimerkki monelle muulle maalle, ja pohjoismainen demokratiamalli ylipäätään on minusta hyvä. Ei siinä ole Pohjoismaiden välillä eroja.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Haluaisin kiinnittää huomiota täsmälleen samoihin asioihin, mistä ed. Kemppainen jo puhui. Eli näen pääluokassa 24 erittäin positiivisena kansalaisjärjestöjen määrärahan kehitysyhteistyöprojekteissa. Se perusteluissakin todetaan, että se tukee köyhempään väestönsaan eli naisiin, lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa työtä.

Se, mihinkä tietysti olisi syytä tulevaisuudessa kiinnittää huomiota, on panostuksen hyöty- ja laatusuhde eli sen seuranta, että avustukset menevät juuri sellaisille järjestöille, jotka hoitavat asiat hyvin. Sitä toivoisin tähän vielä, kun kyse on kansalaisjärjestöistä, että syntyisi Suomessakin tällainen läpäisyperiaate, että yhä enemmän nuoria ja koko kansaa saataisiin mukaan osallistumaan lähimmäistyöhön.

Minusta, joskin Yhdysvalloissa on paljon paheksuttavaakin, niin erityisesti järjestöjen ja kirkon yhteydessä nuoret tekevät valtavan paljon tällaista kehitystyötä. Eli ikään kuin kuuluu osana heidän kasvamiseensa se, että ollaan mukana projekteissa ja mennään sinne ruohonjuuritasolle valamaan lattiaa, siivoamaan ympäristöä, rakentamaan ja jakamaan sitä taakankantoa Etelä-Amerikan valtioihin, Meksikoon ja moeneen muuhun tämmöiseen maahan.

Sitten on tämä pakolaiskustannusten budjetointia koskeva asia, minkä ed. Kemppainenkin otti esille. On erinomaisen hyvä, että pyritään budjetti laatimaan mahdollisimman rehellisesti. Toivottavasti tulevaisuudessa tulee tapahtumaan näin.

Kolmas asia, mistä on paljon puhuttu julkisesti, on ulkomailla työskentelevien sosiaaliturva ja erityisesti kirkon lähetyshenkilöstön, olipa kyse luterilaisesta kirkosta, ortodokseista tai mistä tahansa muusta uskontokunnasta, joka toimii Suomen maaperällä, sekä myös kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyössä mukana olevien henkilöiden sosiaaliturva. On ollut täysin käsittämä-

töntä, että he ovat sen voineet menettää työskennellessään kehityshankkeissa, koska esimerkiksi kirkon piiristä kehitysyhteistyöhön lähtevät henkilöt todella paneutuvat siihen. He panostavat siihen kaikkensa, perheet ovat siellä mukana, ja työskentelyolosuhteet ovat usein äärettömän raskaita sekä henkisesti että erityisesti fyysisesti. Siitä syystä on minusta erinomaisen tärkeää, että valtiovarainvaliokunta on ottanut tähän kantaa, ja tämä asia täytyisi saada ehdottoman nopeasti ratkaistuksi.

Sitten yhteistyö Keski- ja Itä-Eurooppaan. Tacis- ja Phare-toimintapolitiikan tehostaminen on erinomaisen tärkeää erityisesti, jos tätä kautta voitaisiin viedä ympäristöhankkeita ja ympäristöasioita eteenpäin. Venäjähän sitoutui Kioton sopimukseen ja on valmis vähentämään päästöjään 5 prosenttia vuoden 90 tasosta. Tätä kautta yhteistyön tekeminen sinnepäin auttaa monta asiaa eteenpäin.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tänä iltana ed. Elo on taitavaan tapaansa aktivoinut keskustelua ensiksi parlamentin, eduskunnan, koosta, joka keskustelu huipentui ed. Sasin aktiivisuuteen, hänen ruotsinkieliseen puheenvuoroonsa, ja nyt Weu — Nato-asiasta, johon myös ministeri Norrback otti kantaa. Hänen mielestään Suomi tulee olemaan Naton jäsen.

Itse toteaisin tähän lyhyesti, että Suomelle ei ole onneksi, jos me olemme kahden sotilasliiton rajana, jälleen kerran kahden sotilaallisen voiman leikkauksipisteessä. Ei ole historiassa sellaista tilannetta, joka olisi osoittanut sen tälle maalle ja sen kansalle olevan onneksi.

Sitten kehitysapukysymykseen muutama yleinen huomio. Mielestäni kehitysapua pitäisi toteuttaa siellä, missä se on kaikkein tehokkainta, kaikkein luonnollisinta, missä siitä on suurin hyöty. Edelleenkin kehitysyhteistyössä myös meidän ministerimme ovat aivan selkeästi olleet hiukan sinnepäin kallellaan, että kehitysyhteistyötä voitaisiin käyttää tietyllä tavalla painostuksen keinona, välineenä. Niin sanotusti hyvääkin asiaa eteenpäin ajaen voitaisiin kehitysapua ikään kuin soveltaa painostuskeinona, sanoa köyhemmälle maalle, että jos te teette näin, saatte kehitysapua, taas jos ette tee, niin ette saa. Mielestäni tähän liittyy kyllä niin paljon ongelmia pitemmällä tähtäimellä, että se on varsin kyseenalainen keino, vaikka päämäärä voisi olla esimerkiksi ympäristönsuojelu, ed. R. Korhosen mainitsemat päästöt. Venäjällä on nolla prosenttia vuoden 90 tason tilanteessa, mutta se siitä.

Kolmas kohta, minkä haluaisin vielä kehitysyhteistyön kohdalla todeta, on se, että viime kesänä, kun ed. Korhosen kanssa osallistuimme esimerkiksi Ungass-kokoukseen New Yorkissa, aivan selvästi käveli teollisuusmaita vastaan se, että ne eivät ole noudattaneet eivätkä pitäneet lupauksiaan, jotka liittyvät kehitysapuun ja joita olivat antaneet Rion kokouksessa vuonna 92. Näin ollen eteenpäin pääseminen globaaleissa kysymyksissä oli hankalaa. Tämä asia tuli taas Kiotossa esille viime viikolla, aivan sama kysymys jälleen G77:n ja Kiinan ryhmittymän kanssa. Kehitysmaat, etelän maat, olivat hyvin nihkeitä tekemään sopimuksia teollisuusmaiden kanssa, koska aikaisempiakaan sopimuksia ei ollut noudatettu. Eivät nämä globaalit kysymykset enää millään tykkivene- tai lentotukialuspolitiikalla ratkea, kyllä maailman niinpäin kallellaan on huolimatta siitä, että on vain yksi supervalta taikka että pohjoinen on entistä rikkaampi, etelä entistä köyhempi. Joka tapauksessa yhteistyöllä, yhteisymmärryksellä, myös esimerkiksi hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen päästään, ei sanelupolitiikalla. Tämä on mielestäni yleinen huomio, joka myös meidän, Suomen, on hyvä pitää mielessä.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta on kansainvälisen kehitysyhteistyön osalta puuttunut pariin tärkeään asiaan ponnella. Ensimmäinen ponsi liittyy pakolaiskustannusten budjetointiin. Meillä on 80-luvun lopulta eli Holkerin hallituksen ajoilta lähtien otettu tavaksi, että budjetoidaan myös pakolaisista ensimmäisenä vuonna Suomessa aiheutuneet kulut kehitysyhteistyömäärärahoihin. Tämä on Oecd:n hyväksymä menettelytapa sinänsä. Sitä ei ole mitenkään pimeässä tehty, vaan tietoisesti ja sallitusti, mutta kieltämättä sitä on käytetty hieman yläkanttiin budjetin laatimisen yhteydessä ainakin eräinä aikoina.

Siihenkin on sikäli selitystä, että vuosina 1990 ja 1991 pakolaismenot olivat varsin korkeat, ja taisi olla vuoden 1993 alusta, kun pantiin rajat niin sanotusti kiinni eli pikakäännytys otettiin käyttöön. Sen jälkeen pakolaisten määrä on pienentynyt voimakkaasti. Turvapaikanhakijoiden määrä Suomessa on pienentynyt voimakkaasti, ja sen jälkeen nämä menot luonnollisesti myös vähenivät yhtä voimakkaasti, ja budjetit oli laadittu hieman vanhojen tietojen varassa. Ei osattu ehkä arvioida silloin, mikä on rajojen sulkeamisen vaikutus aiheutuviin kustannuksiin. Tämä jatkui pitempään ja on jatkunut edelleen

nyt Lipposen hallituksenkin aikana, vaikka tieto siitä on ehkä ollut parempi nyt kuin silloin, min-kälaiset ovat lopulta toteutuvat pakolaismenot tältä osin.

On ihan hyvää ja rehellistä, että tähän kiinnitetään huomiota myös talousarvion laadintavaiheessa. Selvähän on, että sitten kun lopulliset oda-tilitykset on tehty jälkikäteen Oecd:lle, niin oda-kelpoisiksi on otettu vain ne menot, jotka todella kuuluvat ja jotka ovat toteutuneet, eivätkä ne, mitkä on budjetoitu. Näin ollen olemme kyllä kansainvälisessä tilastoissa olleet aivan rehellisiä koko ajan. On ollut vain budjetissa ongelmia, että arviointi on ollut epätarkkaa ja ehkä jossain määrin yläkanttiin tapahtunutta.

Näitä lukujahan tulee budjettia laadittaessa eri ministeriöistä eli sosiaali- ja terveysministeriöstä, opetusministeriöstä, ehkä muutamasta muusta ministeriöstä ja ne sitten otetaan budjettiin näiden ministeriöiden arvion mukaisesti. Jos ministeriöiden arviot ovat yläkantissa, niin valitettavasti hallituksessa ainakaan silloin, kun itse olin mukana, ei niihin juurikaan voitu tai haluttu tai uskallettu puuttua, koska ne olivat asianomaisissa ministeriöissä tehdyt arviot. Ne eivät todellakaan aina toteutuneet, niin kuin olisi ehkä voitu jo etukäteenkin arvioida.

Nyt valiokunta edellyttää, että budjetointi oikaistaan niin, että jo talousarviossa otetaan tämä huomioon tarkemmin kuin tähän asti. On ihan paikallaan näin tehdä, mutta on todella myös huomattava, että mitään vilppiä sinänsä Suomi ei ole näissä tehnyt, koska lopulliset tilitykset ovat olleet aina asianmukaisia.

Toinen ponsi, jonka valiokunta on mietintöön kirjoittanut, koskee ulkomailla työskentelevien — siis lähinnä lähetystyössä ja kehitysyhteistyössä järjestöjen palveluksessa olevien — Suomen kansalaisten sosiaaliturvaa. Meillä on laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta tullut voimaan silloin, kun EU:hun liitettiin, ja sillä aivan viisaasti estettiin sosiaaliturvamme valuminen maan rajojen ulkopuolelle. Siinä yhteydessä tapahtui sellainen virhe tai väärä arvio, että myös järjestöjen palveluksessa olevat ihmiset joutuivat tuon rajan ulkopuolelle.

Tästä on tullut hyvin paljon yhteydenottoja nyt, kun ne vuodet ovat jo kuluneet, joiden aikana vielä tämä homma on onnistunut. Nyt on tullut eteen se tilanne, että Kansaneläkelaitos on todella tiputtanut Suomen kansalaisia pois Suomen sosiaaliturvan piiristä. Nämä henkilöt eivät ole minkään kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen piirissä myöskään. Sellaisia sopimuksia

ei ole, ja vaikka olisikin, kaikkein köyhimmissä kehitysmaissa ei mitään sosiaaliturvaa ole eli sopimuksella ei olisi siltä puolelta mitään katetakaan.

Tämä on vakava kysymys. Maksaisi ehkä enintään muutaman miljoonan markkaa Kansaneläkelaitokselle, jonka kokonaisbudjetti lie-nee 50—100 miljardin luokkaa, eli tässä on aivan tavattoman pienestä rahamäärästä kysymys Kansaneläkelaitoksen kannalta ja sitä kautta siis valtion puolelta, mutta saajille tämä on äärettömän tärkeä kysymys. Se on syytä korjata, ja valiokunta ansaitsee erinomaisen kiitoksen, että on tämänkin ponnen tänne kirjoittanut. Toivon todella, että tämä asia saa nyt vauhtia.

Viime keväänä tein tästä lakialoitteen, jonka allekirjoitti peräti 169 kansanedustajaa. Aloite on sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Toivon, että kun tämä ponsi nyt tulee hyväksytyksi, se vauhdittaa sitä, että joko tuo aloite hyväksytään tai sitten hallitus antaa vastaavan lakiesityksen, että asia menee eteenpäin. En oikein jaksaa iloita siitä, että sosiaali- ja terveysministeriö nyt kerää kaikkia muita mahdollisia epäkohtia, mitä maan sosiaaliturvasta löytyy, ja vaatii, että niiden korjaaminen pitää niputtaa tähän. Se ei ole kohtuullista, kun tässä putoaa kokonaan sosiaaliturvan piiristä pois ja on putoamassa Suomen kansalaisia, jotka tekevät työtä vaikeissa oloissa. Täällä on otettava asia käsittelyyn tuo valtava kansanedustajien allekirjoitusmääränkin huomioon ottaen mahdollisimman pian, heti helmikuussa kun eduskunta kokoontuu. Tätä toivon ja uskon, että tämä ponsi sitä vauhdittaa.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana kehitysyhteistyön määrästä. Viime vaalikaudella kehitysyhteistyömäärärahoja voimakkaasti supistettiin. Meillä ei ole lakia kehitysyhteistyöstä, jolloin supistaminen kävi ehkä vähän helpommin kuin kävisi lakisääteisten menojen supistaminen. Silloin korkea-arvoiselta taholta todettiin muun muassa, että valtio, joka velkaantuu voimakkaasti ulkomaille ja jonka vaihtotase on voimakkaasti alijäämäinen, ei voi antaa vastikkeetonta tukea pois maasta eli ulkomaille. Oli silloin tietysti ihan tosiasia, että velkaantuminen ulkomaille oli valtavan nopeaa ja vaihtotase oli erittäin raskaasti alijäämäinen.

Tänä päivänä kun katsotaan tilannetta, ymmärtääkseni Suomen valtio ei velkaannu penniäkään ulkomaille. Velka, joka valtiolle otetaan, otetaan kotimaasta ja jopa niin, että otetaan enemmän kotimaasta sillä tavalla, että maksetaan ulkomaisia velkoja pois, ne lyhenevät tänä

päivänä. Suomi ei velkaannu ulkomaille. Toisaalta vaihtotase on tänä päivänä erittäin vahvasti positiivinen. Kun tässä tilanteessa ollaan, katson, että suhtautuminen kehitysyhteistyömäärärahoihin on vahvasti arvokysymys tänä päivänä: Haluammeko kantaa yhteistä vastuuta kehitysmaiden ongelmista, niihin liittyvistä monista eri tekijöistä, lukutaidosta, väestönkasvusta, ympäristökysymyksistä, ihmisoikeuksista jne., jotka kaikki liittyvät tähän kysymykseen? On myös maailman laajuista rauhantyötä parhaimmillaan nostaa niiden ihmisten elintasoja, kansojen hyvinvointia, jotka ovat vaikeimmassa asemassa.

Mietinnössä valtiovarainvaliokunta toteaa hallituksen periaatepäätöksen vuodelta 96, jossa luvataan vuoteen 2000 mennessä nostaa kehitysapu 0,4 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Valiokunta kuitenkin toteaa, että nykyisellä lisäysvauhdilla ei tätä saavutettane tässä määräajassa. Nyt on ilmoitettu, että ensi vuoden määrä olisi 0,36 prosenttia bruttokansantuotteesta. Kun ilmeisesti bruttokansantuote tänä vuonna ja ensi vuonnakin kasvaa aika reippaasti, saattaa olla jopa näillä kasvuluvuilla, että joudutaan alemmalle tasolle kuin 0,36.

Niin kauan kun kristillinen liitto oli edellisessä hallituksessa, pidettiin kiinni 0,4 prosentista, mutta sen jälkeen se on laskenut alle 0,4:n jonkin verran. Kehitysapu olisi nyt syytä ensimmäisenä tavoitteena todellakin vähintään vuoteen 2000 mennessä nostaa 0,4:ään ja siitä sitten edelleen asteittain, ei yhdellä rysäyksellä vaan asteittain rauhallisesti, 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Sillä voitaisiin myös tukea esimerkiksi Kiiton ympäristökokouksen ja Rion kokouksen aikaisempia päätöksiä ja siellä annettuja lupauksia siitä, että Suomi vastaa omista ja myös kehitysyhteistyön kautta kehitysmaiden mahdollisuuksista ilmastomuutoksen ehkäisemiseen ja niistä hyvistä tavoitteista, joita tällä voidaan saavuttaa.

Ed. Jääskeläisen nimellä on jaettu muutosehdotus tähän pääluokkaan. Siinä esitetään vaatimattomasti 100:aa miljoonaa markkaa lisää kehitysyhteistyövaroihin ensi vuonna. On eduskunnalta hyvä ele oikeudenmukaisuuden suuntaan, jos tämä esitys tulee hyväksytyksi.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aikaisemmin minulle ei ainaakaan ole ollut selvää, että lähetystyön ja kansainvälisen kehitysyhteistyön työntekijöiden sosiaaliturvan puuttuminen olisi Eta-lainsäädännöstä

kiinni. Mutta jos se siitä on kiinni ja jos tehdään korjausesitys, niin kyllä minusta myös inkeriläisten paluumuuttajien peruseläketurvan parantaminen samassa yhteydessä on välttämätöntä. Niistä molemmista täällä on ponsia. Jos ed. Kananniemen tulkinta tässä pitää paikkansa, minusta ne molemmat täytyy hoitaa ja nämä asiat ainakin sitoa keskenään.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Sotilaspoliittiseen järjestöön liittymisellä täytyy tietysti aina saavuttaa merkittävä oman turvallisuuden lisäys. Kun ministeri Norrback äskeisessä puheenvuorossaan totesi, että Suomi ei pyri muuttamaan statustaan Weu:ssa, voi vain lämpimästi yhtyä tämän tavoitteen mielekkyyteen. Tuo statushan lienee tarkkailijan asema eikä, niin kuin ed. Elo sanoi, tarkkailijajäsenyys. Joka tapauksessa jos olisi niin, arvoisa puhemies, että kävisikin niin, että nyt nämä EU-jäsenvaltiot kaikki liittyisivät Weu:hun, niin minun ajatteluni mukaan se merkitsisi merkittävän jännitteen muodostumista Weu:n ja Naton kesken, koska siellä olisi laidallansa kaksi: Turkki ja Yhdysvallat. Tässä katsannossa niin kauan kuin ne EU-jäsenvaltiot, jotka nyt ovat Weu:n ulkopuolella, säilyttävät nykyisen asemansa, on se minusta turvallisuutta lisäävä pikemminkin kuin päinvastainen operaatio, ja tässä suhteessa Suomella on erittäin merkittävä rooli säilyttää asemansa täsmälleen sellaisena kuin se on, koska tavallaan Suomi estää erään jännitteen lisääntymisen Pohjois-Atlantin molemmilla puolilla, jos nyt sitä asiaa halutaan tällä tavalla kuvata.

Mikä taas koskee Natoon liittymistä, niin siinäkin täytyisi turvallisuuden merkittävästi lisääntyä Suomen kannalta, että se olisi yleensä teoreettisesti mielekästä.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Tiusasen puheenvuoron johdosta. Hän puhui kehitysavulla painostamisesta. Se aihe on ihan oikea, mutta tuo painostaminen on kyllä ehkä vähän liian vahva ja väärä termi. Ei Suomella sillä tavalla ole nyt tarkoitus vaikuttaa, mutta puhutaan nimenomaan ehdollistamisesta, ja se on kyllä hyvä.

Kehitysyhteistyöhän ymmärretään nimenomaisesti yhteistyöksi, ja näissä yhteisissä tavoitteiden asettamisissa pitää toki olla mahdollista panna ehtoja: ihmisoikeuskysymykset ja köyhyyden poistaminen. Esimerkiksi, jos voi sotilasmenojen vähentämisen ja tuloerojen kaventami-

sen panna tavoitteeksi, se on aivan oikein, mutta sinällään ei painostamisesta pidä puhua.

Ehdollistamistahan on tähän mennessä käytetty Sambian kohdalla ja osin Namibian kohdalla, Sambian kohdalla demokratiavajeen takia ja Namibian kohdalla kalliin lentokoneen hankkimisen takia. Vaikka alussa nämä vaikutukset ovat olleet hieman negatiivisia, kyllä sitten vastapuolikin on lopulta tunnustanut, että sittenkin näillä on voinut olla vaikutusta.

Nato-asiasta ihan lyhyesti. Minä en tiedä, mitä uutta tässä ollaan hakemassa ja miten Suomen nykyinen asema nähdään heikoksi. Aika samoin sanoin voisi kysyä kuin ed. Pulliainen, mitä parannusta tässä ollaan hakemassa, koska kyllähän se tiedetään, että siitä tulee kalliimpi ratkaisu ja vastakkainasettelu alueellamme vain lisääntyy.

Sitten ehkä vielä ed. Kankaanniemen puheenvuoroon bruttokansantuotteen noususta. Itse totesin, että nyt reaalisesti ensimmäisen kerran bruttokansantuote on nousemassa, mutta täytyy todeta, että taitaa bruttokansantuotteella mitatuna kehitysyhteistyöosuus laskea.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kemppainen otti edellä esille juuri sen saman asian, josta syystä minäkin pyysin puheenvuoroa, eli ed. Tiusasen käyttämän puheenvuoron. Kyllä minusta ehdollistaminen on merkittävän tärkeä asia kehitysyhteistyöhankkeissa, koska kuitenkin 90 prosenttia meidän kehitysyhteistyövaroitamme menee toisen tyyppiseen käyttöön ja vain 10 prosenttia suunnataan kansalaisjärjestöjen kautta. Kyllä silloin on syytä katsoa, minkä tyyppisiin hankkeisiin ne menevät ja kenen kanssa. Täytyy aina muistaa, että kehitysmaidenkin joukossa on hyvin monen tyyppisessä kehitysvaiheessa olevia valtioita, joissa on demokratiavajetta ja joissa on muunlaista levottomuutta ja joissa naisten tai lasten asema ei ole sen tyyppinen kuin olisi suotavaa. Siitä syystä tällainen ehdollistaminen varojen käytössä on erinomaisen tarpeen.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti todeta, kun ministeri Norrback täällä lonksutteli Naton ovea, että en näe järkevänä enkä tarpeellisena edes valmistella Suomen Nato-jäsenyyttä. Mielestäni ei ole sellaisia uhkatekijöitä Suomella olemassa, että Suomi tällaisia valmisteluja tai ovenlonksutusta tarvitsisi. Toiseksi ihmettelen myös varusteluintoa, joka tällä hetkellä Suomessa vallitsee. Mielestäni me

emme ole uhanalaisia eli silloin me emme tarvitse enempää Nato-jäsenyyttä kuin myöskään varustelua lisätä.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Tähän kehitysyhteistyön ehdollistamiseen haluan muutamana sanan todeta.

Se on vaikea kysymys, ja usein on niin, että jos joissakin isoissa projekteissa ollaan kehityksessa, niin sellaisen katkaiseminen tuottaa aika suuren vahingon. Näin ei voida kovin helposti menettellä, mutta esimerkiksi kun Keniassa tietyssä vaiheessa eräänä vuonna vuosikymmenen alkupuolella tapahtui vakavia ihmisoikeusloukkauksia, niin silloin ilmoitimme, että uusia hankkeita Keniassa ei aloiteta, ennen kuin vangitut oppositioedustajat on vapautettu. Se tehoi. Eli tällainen ilmoittaminen esimerkiksi ihmisoikeusloukkauksiin tai demokratian polkemiseen liittyen on tehokasta, koska silloin on hallitus se, joka on vastuussa siitä, mitä maassa tapahtuu. Taas josakin maaseudulla tapahtuvasta vesiprojektin lopettamisesta kärsivät lähinnä ne ihmiset, joita se koskee, ja hallitus ei siitä kärsi itse varsinaisesti millään tavalla. Siinä sitä on vaikea käyttää.

Tässä yhteydessä on syytä nostaa esille se, että yhteistyö, jota kehitysyhteistyössä tehdään Euroopan unionin puitteissa, antaa vielä paljon paremmat mahdollisuudet puuttua tällaisiin kysymyksiin. Yhden maan on aina hieman vaikeampi toimia maailmanpoliisina taikka moraalinvarti-jana, mutta jos esimerkiksi kaikki EU-maat kehitysyhteistyössään yhdessä päättävät tuomita jonkun ihmisoikeusloukkauksen tai demokratialoukkauksen, niin silloin sillä on erittäin laaja teho ja vaikutus on niin suuri, että sillä saadaan todella positiivisia tuloksia aikaan.

On kuitenkin aina näissä varottava puuttumasta maan sisäisiin poliittisiin asioihin sillä tavalla, että pyritäisiin ohjaamaan politiikkaa.

Ministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Minulla ei ole mitään lisättävää Suomen suhteesta Natoon tai Weu:hun. Sanoin, mitä mieltä olen, mutta olen erityisen iloinen siitä, että näistä asioista voidaan avoimesti puhua tänä päivänä Suomessa. Kun pari vuotta sitten sanoin, että näen Suomen Nato-jäsenyyden mahdollisena, niin se herätti voimakkaan vastareaktion, ettei ministeri näin saa puhua. Nyt puhumme turvallisuuspolitiikasta samalla tavalla ja pitääkin puhua samalla tavalla kuin puhutaan opetuksesta tai sosiaalipolitiikasta tai mistä lohkosta tahansa ja turvallisuuspolitiikasta saakin olla eri mieltä

Suomessa. Kehitys on ollut tässä mielessä minusta todella ilahduttavaa.

Täällä puhuttiin Tacis- ja Phare-ohjelmien käytöstä myös suhteessa Venäjään ja lähialueyhteistyöhön. Budjetissa on 185 miljoonaa lähialueyhteistyötä varten, ja rahat pyritään käyttämään niin, että aika pienellä suomalaisella panoksella saadaan muita kansainvälisiä rahoituslaitoksia mukaan. Tässä mielessä olemme onnistuneet mielestäni aika hyvin ja ehkäpä erityisen hyvin ympäristösektorilla mutta myös monella muulla sektorilla.

Mutta eräs ongelma mielestäni on se, että niin sanotut pehmeät sektorit saavat aika vähän rahaa johtuen siitä, ettei ole myöskään projekteja eikä anomuksia. Eli lähialueilla tarvitaan enemmän tukea sosiaalijärjestelmien ja opetusjärjestelmien kehittämiseen jne. Olisi hyvä, jos painopistettä voitaisiin siirtää näille aloille enemmän kuin tähän saakka olemme tehneet.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn ministeri Norrbackin käsitykseen siitä, että voimme keskustella turvallisuuspolitiikasta tänään avoimesti. On tavattoman tärkeää, että näin on, ja näin pitääkin olla. On myös hyvä, että ministeri Norrback kuuluu niihin ministereihin, jotka selvästi sanovat oman mielipiteensä ja käsityksensä Suomen turvallisuuspolitiikan tulevastakin kehityksestä.

Mutta kuitenkin ministeri Norrback on välttänyt pohdiskelemasta sitä, mitä merkitsee Suomen ja Naton rauhankumppanuusohjelma. Meidän aika nopeasti, siltä näyttää, tiivistämme koko ajan yhteistyötä Naton kanssa, ja välillä tuntuu, että käy jopa niin, että Nato tulee niin sanotusti keittiön ovesta sisään ja me olemmekin yhtenä päivänä sen tosiasian edessä, että meidän on pakko jäsenyyssanomus jättää. Olisikin mielenkiintoista tietää, halutaanko hallituksessa edetä juuri tällä tavalla, että ei sanota suoraan virallisesti, niin kuin ministeri Norrback tekee, että haluaa Suomen menevän Natoon, vaan mennään tällä tavalla yhteistyötä tiivistämällä vähitellen. Mikä on hallituksen linja? Ministeri Norrbackin olisi myös aika tähdellistä kertoa, mitä etuja Suomi saavuttaa mahdollisella Natojäsenyydellä, koska sen kai täytyy olla tärkein asia, jota ensin pohditaan, ennen kuin otetaan kantaa siihen, liittymmekö Natoon. Eli siitä täytyy tulla selvästi Suomelle nykytilanteeseen nähden positiivista hyötyä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Hallitus on ajanut tätä linjaa, että tiivistetään suhteita, mutta hallitus on yksimielisesti ollut sitä mieltä, että ei haeta jäsenyyttä ainakaan nyt. Mitä tulevaisuudessa tapahtuu, on toinen asia. Minä olen nähnyt jäsenyyden mahdollisena silloin, kun Naton rooli on muuttunut selkeästi enemmän ja se on yleiseurooppalainen turvallisuusjärjestö. Mutta olen samaa mieltä siitä, että jäsenyys on hyvä, jos se lisää turvallisuutta lähialueillamme.

Edelleen on ennen kaikkea Venäjällä jännitteitä suhteessa Natoon. Ne liittyvät historiaan. Jo se nimi herättää vastareaktioita Venäjällä. Tämä tietenkin on syytä muistaa, kun puhumme Suomen ja Naton välisistä suhteista. Minä vain uskon, että Nato joutuu muuttamaan rooliaan aika paljon ja aika nopeasti, koska sotilasorganisaatio ilman potentiaalisia vihollisia on aika lailla mahdottomuus. Näin ollen katson, että Naton rooli tulee olemaan toinen. Se tulee olemaan lähinnä instrumentti, jota voidaan käyttää Euroopan alueellisissa konflikteissa muun muassa. Tämä prosessi on meneillään, mutta on mielestäni myös äärettömän tärkeää, että Venäjän ja Naton suhteita voidaan tiivistää ja kehittää.

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Tarkoitukseni oli jatkaa ed. Kankaanniemen kanssa kehitysyhteistyökeskustelua. Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään kirjannut tärkeitä asioita, joita on syytä kannattaa, mutta tässä yhteydessä on tärkeää korostaa myös sitä, miten kehitysyhteistyön maakohtaisia määrärahajakautumia käsitellään. Ulkoasiainvaliokuntahan on eri yhteyksissä korostanut sen tärkeyttä, että eduskunnalle varmistetaan keskeisempi rooli kehitysyhteistyön strategian ja käytännön muotoilussa ja että kehitysyhteistyön parlamentaarista valvontaa siten vahvistetaan.

Ulkoasiainvaliokunta on kehitysyhteistyökerotomuksesta antamassaan mietinnössä todennut, että vuoden 1992 ja sitä aiempiin talousarvioihin sisältyi kehitysyhteistyömäärärahojen verrattain yksityiskohtainen käyttösuunnitelma. Myöhemmät valtion talousarviot ovat perustuneet valtionhallinnossa noudatettavaan tulosbudjetointiin ja määrärahojen käyttösuunnitelmaan ei enää ole sisällytetty yhtä yksityiskohtaista varainkäyttösuunnitelmaa kuin ennen tulosbudje-

tointiin siirtymistä. Tämä on merkinnyt sitä, että eduskunnan päättävältä kehitysyhteistyön alueella on ylimalkaistettu koskemaan vain suuria kokonaismäärärahoja. Eduskunnalla on siksi aikaisempaa vähemmän tilaisuutta riittävän ajoissa tapahtuviin kannanottoihin sekä monenvälisen että kahdenvälisen kehitysyhteistyön painopisteiden asettamisessa. Tämän takia olisi tärkeää, että mahdollistetaan kehitysyhteistyön maakohtaisten määrärahajakautumien käsittely siinä vaiheessa, kun niitä ei ole vielä lopullisesti päätetty hallituksessa tai asianomaisen maan kanssa käydyissä neuvotteluissa.

Ed. Pykäläinen: Arvoisa herra puhemies! Kannatan erittäin lämpimästi eduskunnan roolin vahvistamista maamme kehityskaupoliikassa, kuten ed. Aaltonen juuri toivoi ja esitti.

Mutta sitten toiseen asiaan, tähän ehdollistamiseen, joka on erittäin vaikea kysymys, oli sitten kyseessä naisten aseman parantaminen, demokratia, hyvä hallinto tai ihmisoikeudet. Ed. Kankaanniemi äsken otti esille Kenia-esimerkin ja oli sitä mieltä, että maaseudun vesihankkeet ovat ihan eri asia, niitä hyvin voidaan tukea. Mutta sekin on joissakin tapauksissa erittäin ongelmallista, koska tällaisissa epädemokraattisissa valtioissa hallitusten täytyisi itse hoitaa perushankkeet, infrastruktuurin rakentaminen ja terveydenhuolto, vesihuolto, koulutus. Jos me virallista apua ja joskus jopa kansalaisjärjestöapua annamme tällaisille maille ja hoidamme näitä perustehtäviä avustusrahalta, niin silloin tälle valtiolle itselleen jää entistä enemmän rahaa esimerkiksi varustelun lisäämiseen, sotatarviketeollisuuden ja sotilaallisen varustautumisen ylläpitämiseen. Ne ovat hirveän vaikeita kysymyksiä, koska kummassakin tapauksessa tavalliset ihmiset, naiset, lapset, vanhukset, kärsivät. Jos me emme avusta tai hallitus itse jättää nämä ihmiset hoitamatta, lopputulos on sama. Minusta olisi erittäin terveellistä, että entistä enemmän myös me täällä omassa parlamentissamme kävisimme tätä arvokeskustelua, kun on kyseessä kehitysyhteistyö.

Ed. Korkeoja: Arvoisa puhemies! Ministeri Norrbackin avaamaan keskusteluun mahdollisesta Nato-jäsenyydestä haluaisin todeta, että epäilemättä lähtökohta on silloin yhteinen, kun toteamme, että asiaa pitää arvioida Suomen turvallisuuden näkökulmasta ja johtopäätökset tehdä tämän arvion pohjalta.

Kuitenkin, kun ajatellaan viimeaikaisia ta-

pahtumia sanotaan muutaman vuoden aikajännteellä taaksepäin, voidaan todeta, että Suomi on liittoutumattomalla asemallaan voinut ehkä hyvinkin ratkaisevasti vaikuttaa pohjoisen Euroopan turvallisuuden kehittymiseen ja Euroopan turvallisuuskehitykseen yleisemminkin. On käynyt ilmi, että esimerkiksi Euroatlanttisen yhteistyöneuvoston piirissä käytävässä keskustelussa Venäjän on ollut helpompi osallistua yhteistyöhön, johon osallistuu myös niitä maita, jotka eivät edes suunnittele Nato-jäsenyyden hakeamista. Tällä tavalla tämä kysymys, joka on koko turvallisuuskehityksen kannalta kaikkein ratkaisevin, eli se, millä tavalla Venäjä saadaan mukaan eurooppalaisiin yhteistyökuvioidiin, on saanut myönteisen vaikutuksen siitä, että on olemassa liittoutumattomia, sitoutumattomia maita.

Tämänhetkisen arvion mukaan on mielestäni aivan selvää, että Suomi voi omaa ja alueensa turvallisuutta parhaiten edesauttaa pysyttelemällä näiden liittoutumien ulkopuolella.

Ed. Rauramo: Herra puhemies! Myös muutama sana Nato-keskustelusta. On erinomaista, että eduskunnassa käydään tätä keskustelua. Keskusteluahan käydään eduskunnan sisällä pitkin vuotta monessakin eri paikassa: ed. Aaltosen johtamassa ulkoasiainvaliokunnassa, puolustusvaliokunnassa, turvallisuus- ja puolustusjaostossa valtiovarainvaliokunnassa.

Mitä Natoon tulee, ei ole varmasti mikään suuri uutinen, että allekirjoittanut ei näe Natoa minään kauhean pahana asiana. Mutta hämmästyttää se, että Nato tulisi Suomeen sisälle keittiön ovesta. Kyllä minä luulen, että se on pikemminkin päinvastoin, että Suomi joskus kolkuttelee sitä keittiön ovea tai pääovea Natossa.

Se, että tiivistetään suhteita Naton suuntaan, on luonnollinen tie tässä tilanteessa, minkä Suomi on valinnut. Länsi-Euroopan unionista Weu:sta ei tule todennäköisesti minkään näköistä sotilaallista voimatekijää, joten ainoaksi tekijäksi jää siinä tapauksessa Nato. Näenkin, että Naton suuntaan kehitys vie aika lailla vääjäämättömästi. Tämänhetkisessä tilanteessa on ehkä syytä jonkin verran vielä jarrutella, mutta näen kyllä tulevaisuuden sen suuntaisena, että Nato siellä välkkyi.

Toisaalta on hyvä myös muistaa se, että varmasti unohdetaan keskustelussa liian usein se, mitä Venäjä ajattelee tällä hetkellä Suomen asemasta. Voi olla hyvin mahdollista, että Venäjä näkee Suomen jo nyt tavallaan henkisesti sitou-

tuneena Natoon. Jos Venäjältä kysytään, haluaako se Suomen hakevan Nato-jäsenyyttä, aika luonnollinen vastaus on "ei". Mutta sitä pohdintaa kannattaa jatkaa, millä tavalla Venäjä tällä hetkellä suhtautuu Suomen sotilaspoliittiseen tilanteeseen.

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! On väärä lähtökohta mennä kysymään sitä. Suomen pitää tehdä itse johtopäätökset ja itse arvioida. (Ed. Rauramo: Kysytäänhän Ruotsiltakin, menemmekö me EU:hun ja muualle!) — Ei kysytä, mutta me arvioimme itse, onko meille hyödyllistä mennä yhtä aikaa.

Minusta on väärin ilmaista sillä tavalla, että kehitys vie Naton suuntaan. Ed. Rauramokin totesi, että jos sinne pyritään, pitää kolkutella. Minusta ei ole mitään tarvetta kolkutella, enkä näe siinä mielessä kehityksen suuntaa. Minusta pitäisi tehdä päätelmiä ihan omista lähtökohdista ja nykyisestä tilanteesta ja miksei taaksepäin historiasta. Venäjän suunta on varmasti tärkeä siinä, mutta arvioiden pitää olla omat.

Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron ehdollistamisesta. Siinä on tietyt vaikeudet. Minusta sellainenkin näkökohta pitäisi ottaa huomioon, että jos on jollakin tavalla ongelmallinen maa, niin kyllä siellä kansalaisjärjestöjen ja lähetystyöntekijöiden läsnäolo on erinomainen tapa saada tietoa. Sen vuoksi se ei varmasti ole ruohonjuuritasolla tehtynä luettavissa mitenkään hallituksen saavutukseksi kansan keskuudessa. Mutta läsnäolo on aina parempi tiedon hankkimisen kanava kuin mikään ulkoapäin tapahtuva seuranta.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Meillä siirryttiin kehysbudjettiin taannoin, ja se johti siihen, että kaikessa, koko budjetin osalta, on käynyt niin, että eduskunnan vaikutusmahdollisuudet yksityiskohtiin ovat vähentyneet, niin myös kehitysyhteistyön osalta. Varmasti me kaikki täällä toivomme, ehkä ministeri Norrbackia lukuun ottamatta, että eduskunnan valtaa kasvatettaisiin ja hallituksen valtaa vähennettäisiin. Kyllä siinä on tietysti oma logiikkansa, että hallituksella on toimeenpanovalta ja eduskunnalla on linjausten teko, määrärahojen myöntäminen, jälkiseuranta ja valvonta. Tämä työnjako on perinteinen meillä. Katsoisin, että tietyssä kohdassa kulkee se raja, että ollaan jo toimeenpanovallan puolella, joka kuuluu hallitukselle myös kehitysyhteistyössä.

Niin mukavaa kuin täällä olisi maita käsitellä,

aika ongelmallista se on, koska ei eduskunta esimerkiksi heinäkuussa voi seurata kovin tarkkaan, mitä sellaista tapahtuu jossakin Keniassa ja Namibiassa, mikä vaatisi uutta reagointia kotimaassa. Näin ollen tämä puoltaa paikkaansa. Täytyy luottaa hallintoon ja hallitukseen siinä, että ne mahdollisimman järkevästi ja vastuullisesti päätöksiä panevat täytäntöön.

Eduskunta hyväksyi viime kaudella 1992—93 kehitysyhteistyöstrategian, historiamme ensimmäisen sellaisen, antoi selvät ohjeet, määräykset ja linjaukset niistä periaatteista, mitä Suomen kehitysyhteistyössä tulee noudattaa. Niitä on noudatettu siitä lähtien.

Mitä tulee ed. Pykäläisen puheeseen, niin kylähän kaikesta kehitysyhteistyöstä voidaan sanoa, että se vapauttaa vastaanottajamaan resursit käytettäväksi esimerkiksi asehankintoihin. Näinhän valitettavasti on. Mutta sillä ei pidä kaataa koko hommaa. Meidän on vaikea arvioida, mikä on jonkin maan turvallisuustarve, joka määrää esimerkiksi puolustusmäärärahojen tason siinä maassa.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Olin halunnut kommentoida ed. Kankaanniemen puhetta. Kyllä minä näen ed. Pykäläisen näemyksen asiassa äärimmäisen oikeana. Ei sellaista asiaa ole, jota vasten ehdollistamista ei voisi tarkastella. Toiminta ja menettely tilanteessa on eri asia.

Nato-asiasta minusta ministeri Norrbackin näkemys oli erittäin viisas ja tuki sitä, mitä hallituksen antamassa selonteossakin on ollut. Uskottava, selkeä suomalainen puolustuspolitiikka on se, mihin me perustamme puolustuksemme, ja silti olemme avoimia tulevaisuudessa kaikennäköisille yhteistyömalleille ja pyrimme kehittämään niitä.

Haluaisin myös sanoa näin, että ei mihinkään mennä kenenkään ovesta, ei edestä eikä takaa. Kulkemiset ja menemisets ovat aina vähintäänkin kahden, ehkä useamman, kauppoja. Suomi voi tahtoa vaikka mitä, mutta ne ovat neuvottelujen tuloksia, mitä tapahtuu tulevaisuudessa.

Ed. Rauramo: Herra puhemies! Ed. Kemppaiselle vielä sen verran, että sanoin, että "jos" kysytään Venäjältä. Olen samaa mieltä, ei meidän tarvitse kysyä. Mutta jos ed. Kemppaisen kanssa voitaisiin myös sopia, että ei meidän tarvitse myöskään kysyä Ruotsilta, liittymmekö Emun kolmanteen vaiheeseen tai liityimmekö aikoinaan EU:hun. Ei meidän tarvitse katsoa hei-

dän peräänsä, mitä he tekevät. Tehdään me omat ratkaisumme täällä.

Natoon nähden kolkuttelu on ehkä väärä sana, mutta tosiasia on kuitenkin, että jos jonain päivänä sinne haluamme, niin kyllä sinne yleensä anotaan. Ei Nato yleensä kauheasti pyytele jäseniä.

Ministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Minä pidän hyvin tärkeänä sitä, että asioista hyvin avoimesti puhutaan ja keskustellaan. Ei saa olla niin, että valmistaudutaan salaa liittymiseen johonkin kansainväliseen järjestöön. Se kuuluu jotenkin menneisyyteen. Nyt kun meillä on mahdollisuuksia avoimesti pohtia turvallisuuspolitiikkaa aivan toisella tavalla kuin tilanne oli kylmän sodan aikana, sitä pitää käyttää ja kehittää. Olen iloinen tästä keskustelusta myös siitä syystä.

Henkilökohtaisesti uskon, että lisäämällä yhteistyötä Euroopassa, syventämällä integraatiota Euroopassa, luomme parhaat edellytykset vakaudelle ja rauhalle. On äärettömän tärkeää, että Venäjä on tässä myös mukana koko ajan. En näe sitä mahdollisuutta, että Venäjä voi liittyä EU:hun kovin nopeasti, jos ollenkaan. Mutta on hyvin tärkeää, että kehitetään suhteita koko ajan. Tässä Suomella on hyvin merkittävä rooli, ja sen yritämme täyttää parhaan kykymme mukaan. Siinä toimimme hyvin aktiivisesti, ja tämä on tärkeää.

Samanaikaisesti on myös hyvin tärkeää, että Venäjän Nato-suhteet ovat suoria ja mutkattomia ja että molemmat osapuolet tietävät, mihin molemmat pyrkivät. Tässä meidän mahdollisuutemme ovat rajoitetummat, mutta sen mukaan, kuin olemme luoneet lähempiä suhteita Natoon, senkin johdosta asemamme vahvistuu sillanrakentajana turvallisuuspolitiikassa.

Puhuttiin myös Emusta turvallisuuspolitiikan välineenä. Ei Emu luo varsinaisesti lisää turvallisuutta ja vakautta, mutta totta kai kaikki ne maat, joiden taloudet ovat hyvin paljon integroitua toisiinsa, ovat valmiit tukemaan toisiaan, ja jos sellainen maa joutuu vaikeuksiin, jonkinlaista tukea tulee muilta, ja se kuuluu mielestäni yhteistyön luonteeseen.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Ed. Rauramolle siitä, miten keskusta näkee Ruotsin, Tanskan ja Englannin Emu-linjojen vaikutuksen Suomeen: Ei ole suinkaan kysymys siitä, että me heiltä kysyisimme, mitä pitäisi tehdä, vaan me katsomme, että kun Emuun liittyminen tuo ris-

kejä, niin jos isompi ryhmä tekee ratkaisut yhtä aikaa, joka on taloudellisesti lähempänä toinen toistaan, riskit pienenevät. Siinä mielessä, käytettiinpä vaikka kuinka negatiivista sanaa peesaaminen tai mallin ottaminen, tässä on ennen kaikkea kysymys yhteistyöstä, mitä keskusta tarjoaa.

Tässä asiassa on haitallisinta se, että Suomi on pohjoismaisen viiteryhmän yhteistyöjärjikkö eli ei katso ollenkaan, että yhteistyöllä voitaisiin saavuttaa jotakin. Aikaisemmin on ollut tilanne, että olemme todenneet, että muut ovat olleet välistävetäjiä, mutta nyt on haitallista, että Suomi on tätä tekemässä. Kun kaikissa näissä maissa ovat veljespuolueiden johtajat pääministereinä, tämä meitä ihmetyttää. (Ed. Aaltonen: Suomi valvoo omaa etuaan!) — Ei, me katsomme, että Suomi valvoo omaa etuaan. Emme me kysy sieltä, vaan Suomi valvoo omaa etuaan paremmin silloin, kun on valvomassa samoja etuja isompi ryhmä, jolla on samanlainen taloudellinen suhdannekiertorakenne. Emme ole vielä kypsiä, ja meillä eivät vielä ole talouselämän päätöksentekorakenteet sellaiset, että olisimme tarpeeksi joustavia näihin suhdannevaihteluihin.

Ministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Mielestäni Suomi on ainoa Pohjoismaa, joka on lojaali pohjoismaista yhteistyötä kohtaan, eli pohjoismainen yhteistyö lähtee siitä, että toimitaan yhdessä, ja siihen Suomi on valmis. Muut — Ruotsi ja Tanska — ovat vetäytyneet kansallista syistä laajemmasta yhteistyöstä. Me toimimme pohjoismaisen yhteistyön filosofian mukaisesti. (Ed. Kempainen: Kansalliset syythän ovat meilläkin!) ja näin pitääkin olla.

Sen lisäksi haluan vain muistuttaa siitä, että Maastrichtin sopimukseen sisältyy Emu. Vaikka täällä tarvitaan erillinen päätös, josta on koko ajan puhuttu, ne, jotka olivat mukana päättämässä tässä talossa ainakin EU:hun liittymisestä, tiesivät, että Emu on mukana Maastrichtin sopimuksessa, ja se myös hyväksyttiin ja siitä oltiin tietoisia, kun menttiin EU:hun.

Korostan vielä, että jos halutaan rauhaa ja vakautta, silloin pitää olla valmis yhteistyöhön Euroopassa tänä päivänä. Eristäytyminen ja syrjäin vetäytyminen luo epävarmuutta myös Pohjois-Euroopassa. Valmius yhteistyöhön on minusta valttia tänä päivänä, ja sitä pitää käyttää.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Varmasti EU:n näkökulmasta Suomi on juuri sen takia tärkeä, että meillä on yhteinen raja Venäjän

kanssa, ja se tietysti samalla tuo vastuuta. Vastuulla tarkoitan sitä, että sen rajan pitäisi olla mahdollisimman läpäisevä nimenomaan EU:n kannalta. Tarkoitan nyt kauppaa, mahdollisimman positiivisella tavalla läpäisevä. Silloin näkisin yhteyden Suomen poliittiseen asemaan, että neutraalin maan, puolustusliiton ulkopuolella olevan valtion, kohdalla tämäkin asia käy ikään kuin kaikkein helpoimmin.

Kun käsittelemme nyt pääluokkaa 24 ja kun ministeri Norrback on paikalla, mistä toki tunnustus, haluaisin painottaa sitä näkökulmaa, että kun Suomi neuvottelee Wto:n puitteissa, EU:n puitteissa tai muuten ulkomaankaupasta, tällöin pitäisi ympäristödumpppaus, ihmisoikeuksien dumpppaus, sosiaalinen dumpppaus meidän toimestamme aina pyrkiä mahdollisimman pitkälle tuomitsemaan ja tätä näkökulmaa pitää mielessä.

Kun hvk:sta käytiin keskustelua, eduskuntahan otti silloin muun muassa kannan, että ympäristöterveys kulkee niin kutsutun kaupan vapauden ylitse ja ohi, sen yläpuolella tärkeämpänä, ja tämänkin mielessä pitäminen muussa yhteydessä on tärkeää.

Ed. Kempainen: Herra puhemies! Emusta vielä. Kyllä kai me kaikki tiesimme, että Maastrichtin sopimuksessa on Emu. Mutta tämähän tehtiin aivan niin kuin reunaehdoksi. Eduskunta yksimielisesti ja kaikki johtavat poliittikot, ministeri Norrback mukana, totesivat, että tämä on asia, josta tulemme päättämään erikseen — niin presidentti, pääministeri, oppositiojohtaja kuin jokainen. Kyllä kai me uskomme, että kun me itsellämme pidämme päätösvallan, meillä on se päätösvalta, ja kun näin käsittelemme, ei meille, kun me tällä ehdolla liityimme EU:hun, kukaan sanonut, että meillä ei tätä ole. Tästä keskustelua olisi toivonut. Tietysti vielä meillä on sataprosenttinen päätösvalta tässä. Ei meitä ole kukaan sanktioinut eikä ole edes uhanut eikä edes vihjannut siihen, että tulee sanktiot, jos Suomi päättää jäädä ulkopuolelle; EU:ssa ei mikään maa haluaisi tulla meitä sanktioimaan.

Tästä ainut johtopäätös on, että Maastrichtin sopimus ei sillä tavalla määrää meidän eduskuntamme päätöstentekoa vaan meillä on sataprosenttinen oikeus katsoa, mikä aikataulu, millä tavalla, kenen kanssa yhdessä pakottamatta ja keneltäkään mallia ottamatta me ihan itse voimme tehdä päätöksen, mutta hallituksen johto on ottanut sen tavan, että te painostatte.

Ed. K a n k a n n i e m i: Arvoisa puhemies! Ministeri Norrback katsoi, että Suomi on se, joka tänäkin päivänä noudattaa Pohjoismaiden yhteistyön linjaa. En oikein ymmärrä, miten tällaiseen johtopäätökseen voi tulla, miten sen voi perustella. Ruotsi ja Tanska ovat valinneet kuitenkin Emun suhteen toisenlaisen linjan kuin Suomi. Norjalla on tietysti aivan erilainen linja niin kuin Islannillakin. Onko yksi viidestä eli Suomi pohjoismaisella yhteisellä linjalla ja kaksi muuta — Ruotsi ja Tanska — ei-pohjoismaisella linjalla ja Norja ja Islanti vielä kauempana pohjoismaiselta linjalta? Tämä jäi käsittämättömäksi.

Mitä tulee ihan näihin päätöksiin, Suomen tulee tehdä itse omista lähtökohdistaan niin Emu-päätös kuin päätös suhteestaan myös mahdolliseen sotilasliittoon liittymiseen tai sen ulkopuolella olemiseen, eikä tässä kysymyksessä kannata toisia moittia. Ainakin minun oma näkökulmani on täysin Suomen etujen mukainen, ja katson, että se myös edustaa Euroopan etua nimenomaan suhteessa Natoon. Minusta on hyvä, että Natosta keskustellaan, mutta minusta on vielä parempi se, että pohjoisesta etelään halki Euroopan olisi puolueettomien tai sanotaan liittoutumattomien maiden rintama, koska lännen ja idän välissä on suuret taloudelliset ja sosiaaliset erot ja myös erilaiset näkemykset turvallisuuspolitiikasta vielä tänäkin päivänä ja Suomi on pitkällä itärajallaan tässä akselissa yksi keskeinen osa. Jos tässä on tällainen puolueeton vyöhyke, liittoutumaton vyöhyke, se edistää mielestäni eurooppalaista rauhaa ja on taloudellisesti ja muutenkin Suomen edun mukainen.

Ministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden yhteistyö lähtee siitä, että toimitaan yhdessä. Suomi on valmis toimimaan yhdessä näissäkin asioissa. Se on pohjoismaisen yhteistyön perusfilosofia. On hyvä, että kansanedustajat ovat siitäkin tietoisia. Me emme ole vetäytyneet sellaisista yhteistyöasioista, joista jo periaatteessa on sovittu, niin kuin Emusta on periaatteessa sovittu.

Se on totta, että eduskunta täällä päättää, totta kai. Näin olemme koko ajan sanoneet. (Ed. Kempainen: Yksi vaihtoehto vain!) — Eduskunta päättää. Joko mennään taikka ei. Siinä on ainakin kaksi vaihtoehtoa. Jos ed. Kempainen ei ole sitä huomannut, pitää lähettää peruskursille.

Totta kai ollaan joko vastaan tai puolesta. Minä olen puolesta, koska uskon siihen, että

saadaan lisää vakautta Eurooppaan, jos tiivistetään yhteistyötä ja syvennetään integraatiota. Minä uskon siihen ja teen työtä sen puolesta. Jos ed. Kemppainen on toista mieltä, olkoon. Hän on väärässä minusta, mutta se on hänen asiansa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut ed. Kemppaisen aika lukuista puheenvuoroja EU- ja Emu-asioista ja niihin liittyen ulkopolitiikan asioista tämän illan kuluessa. En voi nyt olla palauttamatta mieliin sitä, mitä ed. Kemppainen puhui täällä silloin, kun pitkä EU-keskustelu oli. Ainut kriittinen havainto häneltä oli se, että jossakin muodollisessa asiassa ei ollut tanssittu aivan hänen suunnitelmiansa mukaan. Muuten hän oli ristoreippaana menossa EU:hun rinta rottingilla, jos käyttäisin tällaista arkiproosallista ilmaisua. Maastrichtin sopimukseen hänellä ei ollut minkäänlaista varuunmaa eikä mitään muuta. Nyt hän tarkoituksenmukaisesti muistelee, mitä sattuu, ja sehän on sellainen hyvä kainuulainen henki, ei siinä mitään.

Ed. Tiusaanen: Arvoisa puhemies! Pohjoismaisessa yhteistyössä voisi myös hiukan katsoa, mitä EU:n sisällä sille kuuluu. Kun asianomaisessa ministerineuvostossa käsiteltiin kuulua geenimaissiasiaa ja Itävalta oli hakemassa poikkeusta komission linjalle — Itävalta ei olisi hyväksynyt geenimaissin tuloa markkinoille — Itävallan kannalle olivat antamassa tukea Ruotsi ja Tanska mutta ei Suomi, mikä asettaa Suomen varsin kyseenalaiseen valoon ja asemaan. Kun ajattelemme Itävaltaa pienenä maana, vasta EU:hun tullessa niin kuin Suomikin, ja sitä, että pohjoismaiset sisarmaat EU:n sisällä, Ruotsi ja Tanska, olivat toista mieltä ja olisivat olleet tähän valmiit, tästä olisi hauska kuulla ministeri Norrbackin kanta, miten meidän pitäisi tällaisissa asioissa katsoa. Onko komission linjaus eli Saksan peesaaminen pääasia vai ehkä niin kutsuttu pienten EU-valtioiden yhteistyö, joilla ehkä on yhteisiä intressejä ja tulee olemaan myös tulevaisuudessa?

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Minusta ministeri Norrbackin tapa keskustella Emusta on varsin hankala. Jos te näette vain, että on "kyllä" tai "ei", ja te leimaatte toiset toiselle, vastakkaiselle kannalle ja olette itse tavallaan puhdas kuin pulmunen toisella kannalla, tämä on hyödytöntä.

Minun kantani on se, että siihen pitää suhtau-

tua kansallisista lähtökohdista kriittisesti punnitsemalla, mitkä ovat meidän etumme, ja katsoamalla viiteryhmät ja yhteistyökuviot, millä me parhaalla mahdollisella tavalla puolustamme etujamme. Minun kantani on, että me emme ole kypsiä. Meillä on varsinkin sosialidemokraattien johtama ay-liike täysin vastahangassa. Kymmenkunta ihmistä voi pistää maan asiat sekaisin ja Emuun liityttäessä vielä enemmän sekaisin. Meidän taloutemme on sen verran yksipuolinen, että me voisimme hyvässä yhteistyössä aikaa myöten valmistautua.

Minä sinällään näen, että integraatio on luonnollainen mukainen kehitys ja siihen on mentävä mukaan niin kauan kuin me vientituloista aiomme hyötyä. Sen takia tähän pitäisi pystyä suhtautumaan paljon monipuolisemmin kuin tällä tavalla julistamalla, että minä olen oikeassa ja sinä olet väärässä. Pitäisi puhua eri tekijöistä, jotka tähän vaikuttavat, vähän hienovaraisemmin plus nimenomaan siitä, miten me olemme valmiita, olemmeko saaneet päätöksentekokoneiston sel-laiseksi, että me olemme siinä tilanteessa. Totta kai me hyödyimme Emusta noususuhdanteessa, sehän tuo hyötyä. Minä tiedän, että siinä on paljon myönteistä. Se tehostaa ja helpottaa meidän vientiämme ja vakiinnuttaa korkotasoamme. Mutta entäpä sitten, kun tulee lasku? Siitä, ministeri Norrback, toivoisin, että kerrotte, millä tavalla me suhdannetilanteessa ... (Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle)

Herra puhemies! Toivon, että ministeri Norrback kertoo avoimesti, miten siinä suhdannetilanteessa, joka luonnonlain varmuudella tulee, me selviämme niistä tulevista työttömistä, kun emme saa ottaa lisää velkaa.

Oikeastaan tässä tulikin vähän lisäaihetta kertoa. Minusta tämä Transtechin tilaus on esiope-tusta siitä, mitä Emu-olosuhteissa toimiminen tarkoittaa, kun meillä on olemassa tietyt työvoimakustannukset. Tätä tilausta oli pitkään valmisteltu ja siitä oli keskusteltu vaikka kuinka paljon, oli kaksi koejuna tehty, ja nyt me odotamme, että saamme sen kaiken tuotekehittelytyön ja kaikki Rautaruukin ja Transtechin sisällä uhratut ylimääräiset rahat hyödyksi itsellemme. Tietenkään tämä ei ole hyvä esimerkki, enkä minä vaadi, että siellä nyt laskettaisiin palkkoja tai tehtäisiin muuta sellaista, mutta joka tapauksessa, kun meillä on tällainen kustannusrakenne, se automaattisesti tarkoittaa sitä, että me emme pärjää ainakaan tietyssä suhdannekierrossa ja tilaukset menevät muualle. Minusta tämä on aivan ilmiselvää kysymys.

Jos nyt vielä vähän, kun ei tarvitse niin kiireesti puhua, sanon omasta suhtautumisestani. Minä näen Emussa paljon myönteistä, mutta minä näen ennen kaikkea sen, että kun näin sinisilmäisesti kansaa painostamalla, niin kuin vasemmistoliittoa tässä jäsenkyselyssä painostettiin, ja opimistarimaisesti yritetään viedä, siitä tulee jo sisäpoliittinen asia, joka Ruotsissa ilmeisesti on yksi syy siihen, ettei olla valmiita. Entistä enemmän me kansaa jaamme sillä, kun me näemme laskusuhdanteessa, mitä haittoja siitä on, eikä meillä ole mahdollisuutta korjata niitä muulla tavalla kuin taas köyhiltä ottamalla. Kokoomus pääsee taas täällä puhumaan, aivan niin kuin se koko illan on kertonut, että pakkohan on säästää ja mistä otetaan, kun ei ole muita vaihtoehtoja. Tämä on se kehitys, joka Emussa silloin laskusuhdanteessa tulee.

Sitten vielä ed. Pulliaiselle tästä EU-käsitte-lystä. Keskityin todella silloin menettelytapakritiikkiin, mutta jälkikäteen arvioituna tämä menettelytapa taisi sittenkin olla ratkaisevin asia, miksi olemme nyt EU:ssa. Olisin itse halunnut, että Pohjoismaat olisivat toimineet paljon läheisemmässä yhteistyössä ja kansanäänestuksessa tehneet päätöksensä siinä järjestyksessä kuin ne hakivat sinne eikä sillä tavalla, että Suomea vedätettiin. Ed. Pulliainen oli itse varsin kriittinen ja varmasti kaikista niistä puheenvuoroista, joita täällä illasta aamuun pidettiin, ed. Pulliainen yhtenä ja minä yhtenä, monen tunnin puheenvuoroja, ymmärtääkseni ed. Pulliainen näki, että kantani ei ole sellainen kuin yrititte todistaa, ei ollut silloin eikä ole nytkään. Mutta toki keskustu silloin hallitusvastuussa ja hallituksen vetovastuussa olevana kunnioitti kansan tahtoa. Kun oli sovittu, että kansanäänestys on eduskunnan päätös, niin pakkohan meidän oli varautua siihen, että EU:hun men- nään, ja rakensimme näitä tukipaketteja ja siirtymäehtoja.

Ainoa haitta vain, että ed. Pulliainenkin nyt, kun olette ollut hallitusvastuussa, ensimmäiseksi olette ollut niitä purkamassa, harmi vain. Meidän mielipiteissämme ehkä voi olla eroja ja olette ehkä, ed. Pulliainen, EU-vastaisempi ja -kriittisempi ja ehkä myös Emu-vastaisempi ja -kriittisempi, koska minä näen niissä tiettyä välttämättömyyttä ja tiettyjä hyötyjä. Mutta alkää yrittäkö todistaa eduskunnassa mielipidettäni erilaiseksi kuin se on.

Ministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Keskustelu ed. Kempaisen kanssa ei varmaan

vie enää eteenpäin. Me olemme eri mieltä, ja todettakoon, että näin on.

Ed. Tiusasen kysymyksiin koskien Suomen roolia EU:ssa: Mehän lähdemme ensisijaisesti omista intresseistämme, kun otamme kantaa johonkin. Näin pitää jatkossakin olla. Me olemme yrittäneet välttää blokkien muodostamista EU:n sisällä, koska siitä ei varmaan ole hyötyä. On totta, että hyvin monissa kysymyksissä Pohjoismaat löytävät toisensa ilman dramatiikkaa ja monta kertaa jopa ilman keskustelua. Näin varmasti tulee olemaan jatkossakin. Suomi pyrkii olemaan hyvin aktiivinen. Se on mielestäni hyvin tärkeää.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Päluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 2 5

Yleiskeskustelu:

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Nyt tulee varmasti väärä kuva, että puhun täällä liian usein ja että mahdollisesti venyttäisin tai siirtäisin tätä keskustelua. Mutta nyt vain asia on niin, että täällä tulevat nämä pääluokat peräjälkeen, ja kun olen ollut valtiovarainvaliokunnan jaostossa yhtenä käsittelemässä näitä ja on tarkoitus näistä kertoa, niin pidän puheenvuoroni, eikä missään tapauksessa ole mistään jarruttamisesta kysymys. Koska täällä keskustellaan näistä pääluokista kello 24:ään, silloin minullekin käy tämä vuoro.

Oikeusministeriön pääluokassa puutuimme kahteen kohtaan. Ensinnäkin vankeinhoitolaitokseen keskityimme vähän niin kuin työnimenä. Kun ylijohtaja vaihtuu ja jää eläkkeelle ja uusi aloittaa, niin pohdimme, mikä on meidän vankeinhoitomme tila. Saimme siitä kohtalaisen hyvän selvityksen. Totesimme, että sinällään on varmasti ollut aivan hyvä linja se, että vankimäärää on voitu vähentää ja pikkurikolliset on saatu vankiloista pois ja että siellä kuntouttava ja jopa inhimillinen, tässä tapauksessa en rohkene sanoa liberaalinen, ote on ollut vallalla; myös tämä niin sanottu liberaalimpi politiikka on myös aiheuttanut varsin suurta kritiikkiä ja on varmasti sellainen asia, jossa pitää paljon katsoa, mikä on oikea linja.

Erityisesti nyt kun uusi ylijohtaja aloittaa, varmasti hänelle on annettava kaikki tuki siinä,

että saadaan poistetuksi ne epäkohdat, jotka ovat nyt vankeinhoitoon pesiytyneet, eivät varmasti ole edellisen viranhaltijan syytä. Varmaan on yleismaailmallinen ilmiö tällainen vankilan sisäinen rikollisuus ja huumeiden vankiloissa oleminen. Ne ovat sellaisia asioita, jotka varmasti pitää saada kuntoon tai ainakin niitä pitää yrittää hoitaa. Nythän on keskusteltu, onko se ylipäättään mahdollista ja onko miten realistista, että voitaisiin saada huumeettomia vankiloita. Tässä valtiovarainvaliokunta korjasi lausuntoaan, että kaikki vankilat huumeettomiksi. Saatetaan olla, että se on hieman epärealistinen, koska siellähän käytetään myös lääkkeitä ihan terapeuttisessa tarkoituksessa. Silloin aina ainakin pieni osa on menossa myös jonkin sortisesti väärinkäyttöön. Varmasti täytyy olla tavoitteena, että sellaiset vangit, jotka eivät ole huumeiden eikä rikollisuuden kanssa tekemisissä, ovat oikeutetut kärsimään tuomionsa sellaisissa olosuhteissa, että he eivät ainakaan vankilassa joudu tällaiseen kierteseen tai tällaisten pahojen vaikutuksen alaiseksi. Varmasti uudelle vankeinhoidon yliohtajalle pitää antaa kaikki tuki, että pysytään mahdollisimman hyvin näissä tavoitteissa, saati sitten sillä tavalla, että meillä olisi sellaisia kontrolloimattomia vankiosastoja, että ne eivät ole henkilökunnan kontrollissa, vaan että sinne vain ovesta sisään lasketaan ja siellä vangit pitävät itse oman kurinsa. Se ei varmaan ole oikea asia.

Herra puhemies! Mitä tulee muihin jaoston käsittelemiin asioihin, käsittelemme jo täällä lakimuutosasiana ollutta oikeusavun siirtämistä kunnilta valtiolle. Täällähän siitä käytiinkin keskustelu. Myös jaostossa tähän liittyen käsiteltiin saman tyyppistä asiaa ja todettiin maksuttomien oikeudenkäyntien kulujen erittäin runsas nouseminen. Nähtiin tietysti, että ne ovat paljolti pankkitukien ja velkajärjestelyjen oikeudenkäyntien aiheuttamia menoja ja ehkä eivät sinällään välttämättä jatkuvasti tällä tasolla pysyviä.

Epäkohdaksi myös todetaan, että asianajon arvonlisävero kohtelu saattaa ihmiset eriarvoiseen asemaan. Yrityksethän saavat oikeudenkäyntiä käydessään vähentää nämä, mutta yksityishenkilöt eivät. Tämä onkin yksi tekijä, jolla oikeudenkäyntikulujen kasvaminen kohtuuttomuuksiin on ollut asettamassa erityisesti keskituloiset ihmiset epäoikeudenmukaiseen asemaan. Tältä kannalta tuollaisen perustuslain mukaisen oikeuden saaminen erityisesti tälle väestöryhmälle on hyvin ongelmallinen asia.

Sitten on myös tämä asia, kun tämä siirtyy nyt valtiolle. On ongelmallista, miten näitä palveluita saadaan. Täällähän jo, kun tämä lakiesitys oli, keskusteltiin siitä. Tulen esittämään yksityiskohteisessa käsittelyssä ponsiesityksen, että nämä palvelut paremmin turvattaisiin. Vähän saman sisältöisestä ponnesta jo äänestettiin ja sen tarpeellisuudesta keskusteltiin, mutta onhan eduskunnan tahto paljon vahvempi, jos me sen täältä sanomme, että myös tällä tavalla erityisesti ne alueet, jotka eivät tässä pysty asioitaan ajamaan, saavat eduskunnan puolelleen.

Ed. R a u r a m o : Herra puhemies! Jaoston puheenjohtaja ed. Kemppainen toi varsin selkeästi esille asian, josta itse muutaman sanan ajattelin sanoa. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä myöhemminkin tullaan puhumaan huumeista melko paljon, mutta kävi kieltämättä silmiin se, että pyrkimyksenä on huumeettomiin vankiloihin pääseminen. Jäin miettimään siinä kohdassa, onko tämä rahakysymys vai kulttuurikysymys. Siihen ei oikeastaan mistään saatu selvää vastausta, pystytäänkö vankilat pitämään huumeettomina. Tuntuu aika oudolta, että näin ei voitaisi tehdä. Toisaalta tuntuu myös melko oudolta ed. Kemppaisen esimerkki siitä, että vankiloissa käytetään lääkkeitä. Käsitteäkseni jos lääkäri määrää lääkkeitä joihinkin tauteihin, ei kai sitä voida pitää huumeiden käyttämisenä.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Ajattelin itse puuttua myöskin samaan asiaan, vankeinhoitolaitoksen huumeongelmaan. Kyllähän sen voi todeta, että se on siinä mielessä tietysti rahakysymys, että pääosa vankiloista on vanhoja laitoksia, joiden tilasuunnittelu ja tilat perustuvat toisen tyyppiseen rangaistuskäytäntöön ja vankienhoitoperiaatteeseen kuin nykyisin on. Siitä syystä tietysti näihin tarvittaisiin rahaa, että pystyttäisiin saneeraamaan tilat ajanmukaisiksi. Sitten tietysti nyt, kun vankeinhoitolaitoksen johto muuttuu, varmasti tulee tapahtumaan tietynlaista erilaistumistakin.

Mutta se, mikä kiinnitti minun huomiotani, oli vankien vapautuminen työttömyyteen ja siten se, että vankiaines on sellaista, että se ei ole työkykyistä. Tähän tulisi varmasti kiinnittää huomiota ja tutkia, miten sitä työkykyä pystytään kohentamaan. Ovatko ne työt tai se koulutus, joita tarjotaan, riittämättömiä tai onko se sitten vain asennevika, johon tulisi pystyä puuttumaan?

Sitten toinen asia on tämä, minkä ed. Kempainen otti myös esille, eli asianajokulujen nouseminen siten, että se vaarantaa keskituloisten ihmisten tasavertaisen mahdollisuuden hoitaa asioitaan ja valvoa oikeuksiaan. Siihen tulee kiinnittää huomiota ja sitä seurata ja tulevaisuudessa varmasti myös siihen puuttua.

Oikeusministeri Häkämies: Arvoisa puhemies! Voi hyvinkin olla niin, että kansalaisten on vaikea ymmärtää, kuinka vankiloissa voi olla huumeongelma ja kuinka suljetussa laitoksessa voi sellaisia aineita olla. Tosiasia tietysti on, että tämä ongelma tunnetaan varmaan ainakin läntisen Euroopan kaikissa maissa. Syyt ovat monenlaiset.

Käytännön syistä ed. R. Korhonen mainitsikin yhden: Meidänkin vankilamme ovat aika vanhoja ja rakenteeltaan sen tyyppisiä, että huumeiden kuljettaminen niihin on hyvin helppoa. Ne on aikoinaan tehty lähinnä sitä silmälläpitäen, että niistä on tuskallista karata sen takia, että ne sijaitsevat jossakin syvällä korvessa, mutta toisaalta ne on rakennettu sillä tavoin avoimiksi, että sinne aineiden kuljettaminen ei ole millään lailla vaikea asia.

Suomalaisen vankeinhoidon varmasti vaikein ja keskeisin kysymys tulee olemaan se, mikä täällä mainittiinkin, että vankiaine on hyvin heikkoa. Se koostuu usein nuorehkoista miehistä, jotka eivät ole koko elämänsä aikana olleet missään töissä, eivät ole koko elämänsä aikana edes tottuneet siihen, että aamulla herätään, ja ovat aloittaneet päihdeuransa ehkä 12-vuotiaana tinnerin käyttäjinä ja päätyvät sitten siihen, että 25-vuotiaana ovat erittäin heikossa henkisessä kunnossa.

Hyvin voikin kysyä, mitä vankeinhoitotyö tulevaisuudessa on: aika suurelta osin varmasti vähän saman tyyppistä työtä kuin mielenterveystyö tai mielenterveysongelmien sekä mielisairauksien hoito sairaaloissa. Monet vangit ovat siinä kunnossa, että täytyy kysyä, onko vankila oikea paikka vai vankimielisairaala. Vaikka vankimäärä sinänsä ei ole korkea, tällaisten vankien määrä kokonaismäärästä koko ajan kasvaa.

Toinen ongelma ovat vaaralliset vangit, joilla ei ole useinkaan minkäänlaisia päihdeongelmia ja jotka ovat jonkin sortin rikollisjohtajia ja ovat sitä tehneet jopa vankilasta käsin.

Näihin molempiin asioihin liittyen eduskuntaan on vuodenvaihteen jälkeen tulossa lakipaketti, jossa toisaalta lisätään vankilaviranomaisen kontrollimahdollisuuksia huumeiden suh-

teen. Nehän aikoinaan vankilaviranomaisilta vietiin ja pakkokeinolain mahdollisuudet ovat olleet vain poliiseilla. Toisaalta meille on tarkoitus rakentaa myös niin sanottuja varmuusosastoja vaarallisia ja rikollista toimintaa harjoittavia vankeja varten, mutta jälkimmäinenkin on hyvin pitkälle rahakysymys.

Mitä tulee oikeudenkäyntikuluihin, totta on, että kun oikeusprosesseja viime vuosien aikana on muutettu, varmasti tulee parempia tuomioita. Käsittelyt ovat paljon järkevämpiä kuin tähän asti, mutta oikeudenkäyntikulut ovat myös nousseet. Tosin ehkä todellisuus ei niin kolkko ole, kuin usein väitetään, koska uudet prosessityypit ovat sen kaltaisia, että yhä useammin oikeudenkäynti päättyy sopuun siviiliprosessissa, ja itse asiassa aika monessa tapauksessa juttu ei välttämättä lähde liikkeelle ollenkaan, kun kummankin osapuolen asianajajat tajuavat jo ennen oikeudenkäyntiä, että asia täytyy ollakin tavalla sopia. Tällaisissa asioissa on varmasti niin, jos verrataan vanhaan järjestelmään, jossa käytiin asia läpi monine lykkäyksineen, että itse asiassa myös rahallisesti selvittää halvemmalla kuin aikaisemmin.

Myös tutkittua tietoa puuttuu jossain määrin, koska oikeudenkäyntikulujen korvaamissysteemi on muuttunut sillä tavoin, että nyt häviää maksaa voittajan oikeudenkäyntikulut. Aikaisemmin niitä saatettiin sovittaa, mutta vanhassa järjestelmässä oli tilastojen valossa se ongelma, että kun oikeus sanoi esimerkiksi, että 50 000 markan kuluista täytyy hävinneen maksaa 20 000 markkaa, näytti voittaneen osapuolen osalta, ikään kuin rahaa olisi käytetty vain 20 000 markkaa, mutta tosiasiaa tietyt asianajaja aina laskuttaa sen summan, mikä laskussa on, eikä vain sitä summaa, mikä vastapuoli on määrätty maksamaan.

On myönnettävä, että niin kuin aina, mutta varmaan tulevaisuudessa korostetusti, nimenomaan keskituloisten mahdollisuus lähteä niin sanotussa siviiliprosessissa liikkeelle on saattanut vaarantua ja on kovin vaikea löytää lainsäädännön kautta ratkaisua tähän ongelmaan, koska itse asiassa selkeä ratkaisumalli olisi maksutoman oikeudenkäynnin laajentaminen, mutta niin kuin täälläkin jo nyt kuultiin, aika usein tässäkin salissa on paheksuttu tai moitittu sitä, että maksuttomiin oikeudenkäynteihin jo nyt kuluu liikaa veronmaksajien rahoja.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta toteaa mietinnössään,

että se pitää korkeita asianajokuluja merkittävänä epäkohtana, ja katsoo, että tuomioistuinten olisi kyettävä kohtuullistamaan asianajajien palkkioita. Tietysti kiinnittää huomioita, että valiokunta sanoo, että "olisi kyettävä". Edellä kuitenkin todetaan, että arvonnäköveron laskennan vaikeus johtaa siihen, että tuomioistuimissa ei edes yritetä kohtuullistaa asianajajien laskuja.

Tämä on mielenkiintoinen epäkohta, joka tuli lakivaliokunnassakin asianajolain yhteydessä esille: Kun asianajajan lasku sisältää erilaisia summia, joissa on eri arvonnäköveroprosentti, niin kuulumme, että eräissä käräjäoikeuksissa ei yritetäkään katsoa, miten lasku kohtuullistettaisiin, koska siinä on aikamoinen laskutoimitus suoritettava. Toisissa oikeustuomissa taas lasketaan ja kohtuullistetaan, eli kansalaiset ovat tässä suhteessa eri käräjäpiirien alueilla eriarvoisessa asemassa. Tämä ongelma pitäisi jotenkin poistaa. Ei näin saa olla.

Jos vain EU-säädökset mahdollistavat, olisi ehkä syytä harkita, että asianajolaskuista poistettaisiin yksityishenkilöiden osaltakin koko arvonnäkövero. Mutta se on tietysti vero- eikä oikeuspolitiikkaa. Työmäärä on ilmeisesti aika suuri ja aiheuttaa tällaisia järjettömyyksiä tähän tilanteeseen.

Keskituloisten oikeusturva on myös asia, josta käytiin keskustelua viime ja toissa viikolla. On hyvä, että täällä on otettu se esille, ja uskon, että ministeri pyrkii siihen ratkaisuja löytämään, vaikka taloudelliset tekijät ovatkin vaikeat.

Vapautuvien vankien hoidon järjestäminen on mielestäni asia, johon pitäisi vielä jaksaa kiinnittää huomiota.

Ed. Myllyniemi: Herra puhemies! Ei ole tarkoitus puhua pitkään mutta kuitenkin kaiken varalta tulin tänne korokkeelle puhumaan kahdesta asiasta. Vangin osaa ei varmastiakaan tarvitse kenenkään kadehtia. Sellaisilla henkilöillä on varmasti hyvin ankarat olot, enkä ollenkaan ole pahoillani, vaikka vankilassa olisi kuinka hyvät olot siellä vankilan sisällä. Vaikka pelaisivat hevospooloa siellä, kunhan pysyvät vankilan sisällä, ettei sieltä pääsisi karkuun niin helposti.

Kahteen asiaan kuitenkin.

Nyt vankiloissa on yli sata sellaista henkilöä, jotka ovat eristäytyneet muusta väkimäärästä, ja näiden yli sadan joukossa on muutamia kymmeniä sellaisia, jotka ovat eristykseen halunneet itse, koska haluavat olla turvassa toisilta vangeilta. Siihen nimenomaan pitää saada muutos tule-

vaisuudessa. Ei voi olla sillä tavalla, että henkilö, joka haluaisi parantaa tapansa, opiskella, käydä tapaamassa omaisiaan, ei voi sen vuoksi tätä tehdä, koska niin sanotut kovat vangit pakottaisivat hänet tuomaan huumeita ja teettäisivät kaikkea muuta tämän lomalla ollessa. He joutuvat sen vuoksi eristäytymään ja pyytävät, että heidän pitää saada olla siellä turvassa, jotta he eivät muodollisesti pääsisi lähtemään vankilan ulkopuolelle. Näin ei voi olla asia.

Toinen asia: Kun puhuttiin huumausaineista, varmasti siinä vaikeuksia on, mutta tietenkin meidän pitää saada sellaisia osastoja, joista pystytään tekemään huumeista vapaita.

Mutta yksi asia hämmästyttää. Herra oikeusministeri kun on paikalla enkä ehdi tekemään kirjallista kysymystä tästä asiasta, niin olisi ehkä syytä selvittää jo uuden vankeinhoidon ylijohtajan Salmisen kanssa yksi työsuojeluasia vankiloissa nimenomaan vartijoiden kannalta. Kun vankilaan tulee vanki, jolla on hiv-tauti taikka hepatiittitauti, niin vankilaviranomaiset itse eivät siitä kerro, he salaavat sen koko henkilökunnalta. Ei näin voi olla, että vartija ei tiedä, että vangilla on todellakin näin vaarallinen tauti. Tilanne on varmasti työsuojelumääräysten vastainen.

He perustelevat tätä seikkaa vain sillä, että tietosuojan kannalta, vangin kannalta, ei saa kertoa kenellekään, ja vielä väittävät, että kohtelevat vankilassa kaikkia vankeja, niin kuin heillä olisi aids tai hepatiitti. Sehän ei pidä varmistakaan paikkaansa. Jos tällainen henkilö on poliisin kanssa esimerkiksi tekemisissä, niin me kylmän rauhallisesti aikanaan oikein kuvan kanssa passitukseen laitoimme tiedon, että varo-kaa tätä henkilöä. Ei tämän asian hoitaminen voi olla erilaista vankilassa ja poliisin piirissä. Kyllä pitää osata tällaisista henkilöä varoa. Hänhän saattaa syytön tautiinsa olla, ja häntä pitäisi surkutella, mutta kyllä pitää myös työsuojelliset asiat vartijoiden kannalta hoitaa kuntoon.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Ed. Myllyniemen viimeiseen kommenttiin totean, että varmasti näin on, että hiv-infektio on sen tyyppinen, että sen varalta pitää osata suojautua, ja esimerkiksi purema tai muu kontakti voi olla aika kohtalokas; tässä yhdyin sanottuun. Esimerkiksi terveydenhoidon ja sairaanhoidon puolella on myös käytäntö, että kaikki potilasta hoitavat tietävät koko ajan, että asianomaisella on hiv-infektio.

Mutta sitten menen siihen, mihin ministeri Håkämies puuttui ja osoitti tietämystä ja asian oivaltamista: Hävinneen velvollisuus maksaa vastapuolen kulut on tuonut tietyn joukon ongelmia, nimenomaan sen, että ihmiset ehkä eivät enää pysty lähtemään tai uskalla lähteä hakemaan oikeuttaan oikeusistuimesta, koska tuomion lopputulos on epävarma ja siitä voi tulla kohtuuton taloudellinen taakka, jos häviää, vaikka voi olla niin sanotusti oikeassa siitä huolimatta. On hyvä, että tämä tiedostetaan ja ministeri tiedostaa asian. Mutta siihen pitäisi tuki löytää myös ratkaisu, vaikka ministeri toteaa, että asia on vaikea.

Toinen asia, minkä ministeri jo osoitti omassa puheenvuorossaan tiedostavansa, on se, että meidän vankiloittemme huume- ja muut ongelmat eivät johdu niin kutsutusta liberaalista politiikasta niinkään, koska todella niissäkin vankiloissa eri puolilla maailmaa, joissa ei ole tietoaakaan mistään niin kutsutusta liberaalista vankienhoitopolitiikasta, nämä ongelmat ovat tuttuja ja usein vielä paljon vaikeampia kuin Suomen vankiloissa.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Minun oli tarkoitus puuttua täsmälleen samaan asiaan mihin ed. Myllyniemi jo puuttui, eli vartioiden turvallisuuteen, vankiloiden varsinaisen henkilökunnan turvallisuuteen. Tämä tuli oikeastaan kahdella tasolla esille. Voisi käyttää esimerkkinä Kuopion niin sanottua vankilakapinaa: Henkilökunnan erinomaisista ihmissuhdetaidoista ja -kyvyistä oli kiinni se, että tilanne saatiin hallintaan. Vankila, joka on vanha rakennus, olisi ollut vartioiden kannalta äärettömän turvaton, ja siellä olisivat muutkin vangit olleet hätää kärsimässä.

Toinen juttu on sitten se, että entäpä jos tuossa tilanteessa joku vanki olisikin päässyt vartijaan käsiksi, purrut tai kynsinyt eikä todella olisi voitu antaa tietosuojaesitystä tietoa kyseisille henkilöille, sairastaako vanki hepatiittia tai aidsia. Täytyisi ehdottomasti kiinnittää huomiota hoitohenkilökuntaan, jonka määrää on myös vähennetty, jotta heidän fyysinen turvallisuutensa olisi työtehtävissä taattu.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota kansalaisten yhdenvertaisuuteen laajemminkin. Tähän liittyy mielestäni myös kysymys lääninoikeuksien tulevaisuudesta. Kun hallitus vuosi sitten runnoi maahan viisi suurlääniä, tun-

tuu siltä, että hallinnolliset tuomioistuimet aiotaan keskittää kenties viiteen paikkaan. Mielestäni tähän liittyy kysymys kansalaisten yhdenvertaisuudesta. On tärkeää, että hallinnollinen alin tuomioistuin tuntee alueen ja sillä on paikallistuntemusta ja se tällä tavoin on lähellä kansalaisia. En tiedä, missä jamassa tämä kysymys kaikinensa on, mutta on puhuttu tässäkin yhteydessä valtion säästöistä.

Helposti tilanne ajautuu siihen, että mahdolliset säästöt osittain siirtyvät tässäkin asiassa kansalaisten maksettaviksi ja heikommassa asemassa olevat tai maan syrjäisimmät alueet ovat osaltaan menettäjinä. Oikeus etääntyy näin myös herkästi kansalaisista. Olisi mielenkiintoista kuulla, mikä tilanne tässä suhteessa on, jos ministeri Håkämies voi vastata.

Oikeusministeri H ä k ä m i e s : Arvoisa puhemies! Kysyttiin niin selvästi, että on kai pakko vastata.

Hallintotuomioistuinprosessi on tällä hetkellä mietintävaiheessa. Siinähan oli korkeimman hallinto-oikeuden presidentin Pekka Hallbergin vetämä työryhmä, joka todella esitti, niin kuin puhujakin sanoi, sitä että siirryttäisiin viiden hallintotuomioistuimen malliin, jossa kuitenkin olemassa olevat lääninoikeudet jäisivät jaostoina toimimaan nykyisille paikkakunnilleen. Tätä on nyt edelleen mietitty, ja jonkinlainen uudistus varmasti tulee.

Ongelma itse asiassa syrjäisimmissä osissa Suomea alkaa pikkuhiljaa olla se, että lääninoikeuksista jutut ovat loppumassa, koska eduskunnassa on esimerkiksi hallintoprosesseja sillä tavoin uudistettu, että oikeutta ei montakaan kerta enää tarvitse lääninoikeudesta hakea, vaan menettelyt on kyetty yksinkertaistamaan. Joillakin paikoin vanhoissa lääneissä puhutaan enää vain muutamasta sadasta jutusta vuosittain.

Toinen asia on tietysti se, kuinka paljon esimerkiksi verovalituksissa paikallisuus merkitsee. Kyllä kai päätöksen olisi oltava tismalleen sama riippumatta siitä, annetaanko se Vaasassa, Kouvolassa vai Joensuussa. Jo nyt on voimassa järjestelmä, jossa juttuja saatetaan siirtää sieltä, missä on ruuhkaa, sinne, missä on enemmän työmahdollisuuksia.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Pääluokan ja asian käsittely keskeytetään.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 12.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 17 päivänä joulukuuta kello 0.02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
